

Evaluatie 2025 van de Energiebeleidsovereenkomsten (EBO)

Eindrapport – 22 december 2025
In opdracht van Dep. WEWIS en VEKA

Deze studie werd uitgevoerd door

Wim Van der Beken, Peter Verboven, Kris
Boschmans, Greet Hermans, Alban Pols, Robyn
Janssens

IDEA Consult

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel
T +32 (0)2 282 17 10
www.ideaconsult.be

IDEA Consult is member of IDEA Group

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1. Situering van de opdracht	13
1.1 Voorwerp van de opdracht	13
1.2 Doel van de opdracht	16
1.3 Methodologie	17
1.4 Leeswijzer	18
2. Document- en data-analyse	19
2.1 Regelgeving energie-intensieve ondernemingen	19
2.2 Uitvoering van de Energiebeleidsovereenkomsten	23
2.3 Additionaliteit van de Energiebeleidsovereenkomsten	28
2.4 Governance van de Energiebeleidsovereenkomsten	29
2.5 Budgettaire impact van de Energiebeleidsovereenkomsten	31
2.6 Doelbereiking	36
3. Portfolio-analyse	38
3.1 Situering en methodiek	38
3.2 Bronnen	38
3.3 De algemene werking van het EBO-programma	38
3.4 Hoe effectief zijn de EBO?	42
3.5 Hoe efficiënt zijn de EBO?	44
4. Zelfreflecties en diepte-interviews	47
4.1 Methode	47
4.2 Convergenties: sterke punten	48
4.3 Overeenkomsten: zwakke punten	50
4.4 Divergenties: sterke punten	52
4.5 Divergenties: zwakke punten	53
5. Bevraging EBO-ondernemingen	56
5.1 Voorbereiding en testen	56
5.2 Verspreiding en opvolging	58
5.3 Analyse van de resultaten	58
6. Systeemanalyse	69
6.1 Het ecosysteem aan (klimaat)maatregelen voor de industrie	69
6.2 Interactie tussen de maatregelen en EBO	70

6.3	Visie op de instrumenten	75
6.4	Synergie tussen de instrumenten	77
7.	SWOART	79
7.1	SWOART van de Energiebeleidsovereenkomsten	79
7.2	Sterktes	81
7.3	Zwaktes	83
7.4	Opportunities	85
7.5	Bedreigingen	87
7.6	Aspiraties	89
7.7	Beoogde resultaten	91
8.	Advies	93
8.1	Mechanisme	93
8.2	Inhoud	94
8.3	Optimalisatie van de werking	95
Bijlage 1.	Lijst van geïnterviewde personen	98
Bijlage 2.	Deelnemers workshops	100
Bijlage 3.	Bevraging EBO-ondernemingen	101
	Gehanteerde vragenlijst	101
	Geheel van resultaten	108
	Geheel van resultaten: VER- versus niet-VER-bedrijven	113
	Geheel van resultaten: sectorverdeling	120
Bijlage 4.	Lijst met geraadpleegde bronnen	128

Managementsamenvatting

Voorwerp en doel van de opdracht

De Energiebeleidsovereenkomsten (EBO) vormen het speerpunt van het Vlaams beleid voor de energie-intensieve ondernemingen¹, met als focus het verbeteren van de energie-efficiëntie van de bestaande (voornamelijk) fossiele processen in de energie-intensieve industrie via het uitvoeren van zogenoemde ‘rendabele’ maatregelen.

Deze vrijwillige overeenkomsten werden voor een eerste keer ingevoerd in 2002, onder de noemer van benchmarkingconvenanten (voor grote vestigingen) en auditconvenanten (voor middelgrote vestigingen). Energie-intensieve bedrijven die een EBO ondertekenen, moeten een energieaudit uitvoeren en binnen de vier jaar alle kostenefficiënte energiebesparende maatregelen implementeren die hierin worden aanbevolen. Ze krijgen hiervoor financiële compensatie, vooral in de vorm van kortingen of vrijstellingen op accijnzen, maar de overheid biedt ook rechtszekerheid door te garanderen dat de EBO-bedrijven tijdens de looptijd van de overeenkomst vrijgesteld zijn van verplichtingen die bijkomend van kracht worden in diezelfde periode. De huidige EBO bestrijken de periode 2023 tot en met 2026 en volgen op de vorige generatie EBO die betrekking hadden op de periode 2015-2023.

In het regeerakkoord 2024-2029 van de huidige Vlaamse Regering werd de evaluatie van de EBO aangekondigd en zowel in de beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029 als in de beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029 staat vermeld dat de EBO voor het einde van 2025 geëvalueerd zullen worden.

Het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) en het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS) van de Vlaamse overheid hebben gezamenlijk via een aanbestedingsprocedure² de combinatie zonder rechtspersoonlijkheid van de externe consultants IDEA Consult en Transition Stories de opdracht gegeven om deze evaluatie uit te voeren. Deze evaluatie werd begeleid door een stuurgroep, samengesteld door de betrokken administraties en voorgezeten door het Departement WEWIS³. De rol van de stuurgroep was zowel het bewaken van de kwaliteit als de voortgang van de evaluatie, evenals erop toe te zien dat de uitvoering van de opdracht resulteert in concrete en toepasbare aanbevelingen. Gedurende de evaluatie hebben de consultants verschillende keren de aanpak en de voortgang besproken met de stuurgroep en heeft de stuurgroep opmerkingen geformuleerd op de ontwerprapportage en deze tussentijds gevalideerd. Conform de evaluatiepraktijk die het Departement WEWIS met betrekking tot de beleidsvelden Economie, Wetenschappelijk Onderzoek, Innovatie en Wetenschapscommunicatie hanteert, hebben vertegenwoordigers van het “evaluatievoorwerp” (zijnde de sectororganisaties vertegenwoordigd in de Commissie EBO en een vertegenwoordiger van het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)) ook de mogelijkheid gekregen om het ontwerp van eindrapport over de evaluatie van de EBO na te kijken met het oog op de verbetering van materiële fouten. In voorliggend rapport zijn de vastgestelde materiële fouten gecorrigeerd.

De evaluatie werd uitgevoerd in de periode juni-november 2025.

¹ De afbakening van deze groep ‘energie-intensieve bedrijven’ is gewijzigd doorheen de geëvalueerde periode (2015-2022).

² Overheidsopdracht getiteld “Specifieke opdrachten in het kader van de evaluatie van de Energiebeleidsovereenkomsten 2023-2026, zoals beschreven in het opdrachtbestek met nummer WEWIS-2025-02.

³ In deze stuurgroep waren vertegenwoordigers van het Departement WEWIS, van VEKA en van VLAIO opgenomen. Verder waren in de stuurgroep ook telkens een vertegenwoordiger van beide bevoegde ministers (i.e. de Vlaamse minister bevoegd voor Energie en de Vlaamse minister bevoegd voor Industrie) opgenomen in de hoedanigheid van waarnemer. De externe consultants namen deel aan de stuurgroepvergaderingen, maar maken geen deel uit van de stuurgroep.

De doelstelling van deze evaluatie in opdracht van het Departement WEWIS en VEKA is tweeledig:

- Enerzijds betreft het een **ex-postevaluatie van de voorbije generatie EBO** (2015–2022) en de lopende generatie (2023–2026) die de doelbereiking van deze maatregel in kaart brengt, de impact ervan, de bijdrage aan Vlaamse doelstellingen (klimaat en verankering/versterking industrie), de mate van efficiëntie (evenwicht engagementen en administratieve lasten t.o.v. tegenprestaties), ervaringen van de doelgroepen, enz.
- Daarnaast omvat deze opdracht **een toekomstverkenning voor de periode 2027–2030 en verder**. Deze moet mogelijke maatregelen, ambities en doelstellingen in kaart brengen om de energie-efficiëntie van energie-intensieve bedrijven verder te verbeteren én om de duurzame verankering van de Vlaamse industrie te ondersteunen.

Onderstaande tabel beschrijft de relevante karakteristieken van het EBO-instrument als basisinformatie voor de evaluatie van de EBO.

Karakteristieken van de Energiebeleidsovereenkomsten

Topic	Energiebeleidsovereenkomsten
Wat	De Energiebeleidsovereenkomsten (EBO) zijn overeenkomsten tussen de Vlaamse overheid en energie-intensieve ondernemingen, waarbij deze laatste vrijwillig het engagement aangaan om via een energieaudit, energieplan en de correcte naleving van voorgestelde maatregelen de energie-efficiëntie in hun vestigingen te verbeteren. In ruil vermijdt de overheid extra verplichtingen en biedt ze rechtszekerheid en ondersteuning. De EBO bestaan sinds 2015. Ze gelden als opvolger van het Auditconvenant en het Benchmarkingconvenant.
Regelgevend kader	• Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid (Energiedecreet) • Besluit van de Vlaamse Regering van 19 november 2010 houdende algemene bepalingen over het energiebeleid (Energiebesluit) • Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet; onderdeel van het regelgevend kader)
Beleidskader	De EBO passen binnen meerdere beleidskaders: • Vlaams Energie- en Klimaatbeleid, inclusief het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021–2030 en de Vlaamse Klimaatstrategie 2050. • Vlaams Industriebeleid, o.a. gericht op competitiviteit en op betaalbare energie voor bedrijven, incl. de Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda (“Vlaamse Versnelling” - 2025), de Klimaatsprong voor de Industrie 2022-2025 en de vernieuwing hiervan voor de periode 2026-2030.
Governance	• Commissie EBO: bestuursorgaan met vertegenwoordigers van de Vlaamse ministers bevoegd voor Energie en bevoegd voor Economie, vertegenwoordigers van toegetrokken sectororganisaties, VOKA en het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (cf. infra). Ze formuleert richtlijnen, bemiddelt bij conflicten, volgt de uitvoering op en publiceert het jaarlijkse voortgangsrapport. • Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV): onafhankelijke evaluator en controle-instantie van energieplannen, auditrapporten en

Topic	Energiebeleidsovereenkomsten
	monitoring. Het VBBV levert ook de geaggregeerde gegevens aan voor het opstellen van hogervermelde jaarrapportering. • Vlaamse overheid: de beleidsverantwoordelijken (de Vlaamse ministers bevoegd voor Energie en voor Economie/Innovatie), en de betrokken administraties, met name het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) – binnen het beleidsdomein Omgeving - voor energiebeleid, en het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS) - binnen het beleidsdomein Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie, Landbouw en Sociale Economie (WEWILS) - voor het industrieel beleid.
Bereik	De doelgroep bestaat zowel uit ondernemingen die onder het Europese emissiehandelssysteem vallen (VER-bedrijven), als niet-VER-bedrijven, met een jaarlijks primair/finaal energiegebruik van meer dan 0,1 PJ (27,78 GWh). Dit geldt voor de periode 2015-2026⁴ Sinds 2023 is de doelgroep verbreed tot ook niet-industriële sectoren zoals ziekenhuizen of glastuinbouwbedrijven. Momenteel zijn 285 vestigingen toegetreden tot EBO (145 niet-VER, 140 VER).
Beoogd resultaat	De Vlaamse Regering wil met de EBO: • Bedrijven stimuleren om structurele energiebesparingen te realiseren. • CO₂-uitstoot te reduceren via energie-efficiëntie, klimaatacties en hernieuwbare energie. • Innovatie en economische continuïteit combineren met klimaatdoelstellingen. • Gebruikmaken van flexibele maatregelen (ketenefficiëntie, concernbenadering, hernieuwbare energie) voor grotere impact. In de vorige ronde (2015–2022) realiseerden de deelnemende bedrijven een besparing van 10,2 TWh, ofwel 8% op het primair verbruik.

Resultaten van de evaluatie

In deze evaluatie-opdracht werd gebruik gemaakt van een brede waaier van onderzoeksmethodes, met name een document- en data-analyse, een portfolio-analyse, een analyse van de zelfreflecties opgesteld door de betrokken actoren aangevuld met diepte-interviews, een bevraging van de EBO-ondernemingen en een systeemanalyse. Hierna brengen we een samenvattend overzicht van de belangrijkste evaluatieresultaten per onderzoeksmethode.

Document- en data-analyse

De document- en data-analyse geeft inzicht in de beleidscontext van de EBO, evenals in de uitvoering ervan. Verder is de additionaliteit, de governance en de budgettaire impact in kaart gebracht, in zoverre de beschikbare informatie dit toeliet. Kernresultaten zijn hierna samengebracht.

⁴ VER-bedrijven zijn bedrijven die vallen onder het Europese systeem van verhandelbare emissierechten (EU Emissions Trading System - ETS). Het was pas vanaf 2023 (huidige EBO-cyclus) dat finaal energieverbruik de referentie was. In de periode 2015-2022 was dit het primair energieverbruik. Om die reden viel een aantal bedrijven buiten de initiële doelgroep.

- De EBO realiseerden in 2015–2022 een hogere energiebesparing dan gepland en kenden een brede deelname, waardoor de vooropgestelde efficiëntiedoelen in grote mate werden bereikt. In 2023–2026 wijzen de eerste resultaten (weergegeven in de jaarrapportering van 2023) op een tijdige uitvoering van de geplande maatregelen en een vlotte start van de nieuwe verplichtingen, al is verdere monitoring nodig om de totale doelbereiking over de hele periode te beoordelen.
- De Vlaamse verplichtingen inzake energie-efficiëntie, zoals bepaald in het Energiedecreet en het Energiebesluit, gaan vandaag verder dan de Europese standaarden, waardoor maatregelen die vroeger typisch EBO waren nu sowieso wettelijk verplicht zijn. Hierdoor neemt de additionaliteit van de EBO in energie-efficiëntie af, al blijft ze in Europees perspectief nog relevant.
- De evolutie van de EBO (van Benchmarkconvenanten tot EBO 2023-2026) toont dat het instrument evolueert van de initiële focus op energie-efficiëntie naar een bredere hefboom voor industriële klimaattransitie. De meerwaarde ligt steeds meer in deze nieuwe elementen dan in klassieke energiebesparingsverplichtingen.
- De financiële impact van de EBO is tweezijdig. Er zijn de directe en exclusieve kosten, verbonden aan (1) de werking van het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen en (2) de gedeelde belastinginkomsten ten gevolge van de korting op bijzondere accijns aardgas en op de energiebijdrage op aardgas en ten gevolge van de vrijstelling van onroerende voorheffing op materiaal en outillage. Daarnaast is er de brede waaier van generieke steunmaatregelen die ook openstaan voor niet-EBO-bedrijven. Voor deze maatregelen geldt het ‘penalisatieprincipe’, m.n. dat bedrijven die tot de doelgroep van de EBO behoren, ook (met al hun vestigingen) moeten toegetreden zijn om aanspraak te maken op steun verbonden aan deze maatregelen. Op basis van de beschikbare informatie valt niet uit te maken hoeveel van de netto overheidssteuning hier *specifiek* aan de EBO kan worden toegeschreven. Transparantere en structurele monitoring (en rapportering) hiervan zou toelaten om de kostenefficiëntie van het instrument beter in kaart te brengen en de beleidssturing verder te versterken.

Portfolio-analyse

Op basis van de jaarverslagen van de Commissie EBO en andere publieke bronnen werd een portfolio-analyse uitgevoerd. De focus lag op de werking, effectiviteit en efficiëntie van het beleid.

Een algemeen beeld over beide EBO-periodes bekomen, blijft moeilijk. Voor de tweede periode ontbreken bovendien voldoende data voor meerjarige analyses. De beschikbare jaarverslagen tonen wel continuïteit binnen de eerste periode. Het aantal bedrijven bleef namelijk nagenoeg constant, het verloop was beperkt (85% van de bedrijven bleef de gehele periode aangesloten) en de gerealiseerde energiebesparing was significant. Bedrijven die uitstapten, deden dat vooral wegens sluiting of stopzetting van productie.

De absolute energiebesparing bij VER- en niet-VER-bedrijven fluctueerde licht over de jaren heen. Macro-economische effecten zoals de corona- en energiecrisis lijken een sterk effect te hebben op de jaarlijkse besparingen. Er zijn grote verschillen tussen sectoren, zowel in totale energiebesparing als in besparing per bedrijf en per eenheid energieverbruik.

Door het gebrek aan gegevens is geen sluitende uitspraak over de efficiëntie mogelijk. De interviews en de bevraging van de EBO-ondernemingen bieden hierover wel enige inzichten.

Zelfreflecties en diepte-interviews

De gecombineerde analyse van zelfreflecties en diepte-interviews toont een duidelijk patroon van breed gedeelde inzichten (convergenties) en punten waar de meningen uiteengaan (divergenties). Deze patronen vormden een belangrijk fundament voor de SWOT-/SWOART-analyse en de mogelijke beleidsopties.

	Sterke punten	Zwakke punten
Convergenties	- Het vrijwillig karakter creëert draagvlak en legitimiteit - Onafhankelijke verificatie door een neutrale derde partij - Toegangspoort tot steunmaatregelen en rechtszekerheid - Bewezen track record sinds 2002; betrouwbare opvolging	- Administratieve lasten zijn zwaar en soms is er sprake van dubbele rapportering - Overlap met EU-/Vlaamse verplichtingen vermindert de meerwaarde van EBO - Quick wins zijn grotendeels uitgeput; resterende projecten zijn duurder, waardoor verbreding belangrijk is - Complexe en versnipperde regelgeving creëert onzekerheid
Divergenties	- Waarde van het kwaliteitslabel: sommigen vinden het weinig betekenisvol, anderen wel waardevol en nog anderen potentiaal waardevol, maar uitgehold door brede adoptie - Kosten-baten: sommigen zien evenwicht, anderen vinden dat de baten niet opwegen tegen de kosten - Sectorale invulling: vraag naar sectorspecifiek model versus modulair kader	- Toekomstperspectief: grootschalige herziening/afschaffing versus minder verregaande modernisering - Sancties: strengere prikkels bij niet-naleving versus afwijzing bestraffende koppeling (ETS) - Verbreding wenselijk, maar richting en doelgroep onduidelijk

Bevraging van de EBO-ondernemingen

In totaal werden 250 EBO-bedrijven uitgenodigd om deel te nemen aan deze bevraging. 141 van deze EBO-bedrijven hebben alle vragen beantwoord. De belangrijkste resultaten zijn als volgt samen te vatten:

- Vooraf financiële motivatoren zijn doorslaggevend voor ondernemingen om aan EBO deel te nemen, gevolgd door de aansluiting ervan bij het (energie)beleid van de organisatie. Ook het vermijden van bijkomende verplichtingen en de compliance-garantie voor toekomstige wettelijke vereisten zijn belangrijke redenen om deel te nemen. De administratieve lasten die met een deelname gepaard gaan, worden vooral als neutraal tot eerder hoog ervaren, met de rapportagelast als grootste pijnpunt. Toch vindt de meerderheid dat wat er in kader van de EBO verwacht wordt, in balans is met wat ze ervoor terugkrijgen.
- De respondenten op de bevraging zijn tevreden over de werking van het VBBV die als relevant, waardevol en luisterend gezien wordt met haalbare verzoeken en bruikbare feedback. De meeste respondenten kunnen niet inschatten of ze (voldoende) invloed hebben op de wijze waarop de EBO vormgegeven wordt, maar vooral de (tussen)rol van de sectorfederaties wordt hier als bijzonder relevant gezien.
- De meerderheid van de respondenten geeft aan dat er dankzij de EBO wel degelijk stappen zijn gezet in het energiebeheer van hun onderneming. Hierbij erkennen vele respondenten dat

"laaghangend fruit al wel geplukt is", maar dat de meerwaarde van EBO zit in het beargumenteren van energiebeheer naar het management, het creëren van bewustwording, het starten van/vaart houden in minder voor de hand liggende projecten enz. Hierbij sluit aan dat de meeste respondenten aangeven dat EBO een impact heeft op hun besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie.

- Een ruime meerderheid van de respondenten wil in de toekomst opnieuw deelnemen aan EBO. De meningen zijn echter verdeeld over hoe het EBO-instrument dan vormgegeven moet worden: zowel als compliance-instrument als inspelend op nieuwe verplichtingen wordt interessant gevonden. Bijna de helft van het geheel van de respondenten wil een verbreding met een focus op energie-efficiëntie en decarbonisatie. Het afstemmen van het restwarmte-aanbod en de warmtevraag van de installaties van de eigen onderneming met die van de burens, vinden de meesten een interessante piste, maar over de vraag of EBO er de juiste plaats voor is, zijn de meningen verdeeld.

Systeemanalyse

- Conceptueel neemt EBO een centrale plaats in binnen het instrumentarium gericht op energie-efficiëntie. Enerzijds zit het midden op de Europees-Vlaamse as: een regionaal instrument dat voortbouwt op de Europese verplichting (uit de European Energy Directive - EED) om energie-audits uit te voeren. Anderzijds is het een rechtstreekse vertaalslag van de beleidsambities ter zake van de Vlaamse overheid, vertaald naar maatregelen op bedrijfsniveau. Per EBO-cyclus worden immers de prioriteiten vastgelegd. Binnen de Commissie EBO worden vervolgens de acties van individuele bedrijven hieraan getoetst.
- Vanuit bedrijfsoogpunt is er geen uniformiteit. Verschillende klimaatmaatregelen zijn elk vanuit hun eigen logica op een andere manier ingericht en binnen de bedrijven krijgen andere personen ermee te maken. Ondanks die verscheidenheid wordt EBO in de praktijk als complementair gezien met ETS1 (en ETS2) en de ISO14001- en ISO50001-standaarden voor milieu- en energiemangement. Op administratief vlak is er stroomlijning tussen EBO en de omgevingsvergunning. Voor een subgroep van bedrijven in de chemie en de voeding is ook de ecologiepremie+ een aanvullend instrument.
- Ook vanuit beleidsoogpunt oogt het landschap divers. De maatregelen komen voort uit invalshoeken die uiteenlopen van klimaat over duurzaamheid tot industrieel economisch en energiebeleid. Eén centrale overkoepelende visie op energie-efficiëntie is er evenwel niet. De overlap van EBO met andere beleidsinstrumenten - ETS en ecologiepremie+ worden in deze context vaak vermeld - kan leiden tot dubbele administratie en rapportering, wat tijdsintensief is.

SWOART

De SWOART confronteert in de eerste plaats de geanalyseerde sterktes (Strengths) en zwaktes (Weaknesses) van het instrument met de vastgestelde kansen (Opportunities) en bedreigingen (Threats). Maar anders dan de klassieke 'SWOT' komen in deze analyse ook de aspiraties (Aspirations) en resultaten (Results) aan bod.

De SWOART-resultaten zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Sterke punten	Zwakke punten
• Vrijwillig karakter creëert draagvlak en legitimiteit • Hoge toetredingsgraad en compliance: met 281 deelnemende sites in 2023 omvat de EBO vooral de belangrijkste energie-intensieve ondernemingen waarbij de meesten hun engagementen opnemen	• De gepercipieerde administratieve last is zwaar, en dubbele rapportering creëert frustratie bij deelnemende ondernemingen • Striktere regelgeving verkleint de ruimte voor vrijwillige meerinspanning; tegelijk zijn de meeste quick wins al gerealiseerd en

• Concrete impact op energiebeheer en invloed op investeringsbeslissingen • Hoge tevredenheid over VBBV, wiens onafhankelijke verificatie en (jaarlijkse) monitoring als nuttig worden beschouwd • De EBO levert nuttige data op voor het beleid • De Commissie EBO functioneert als nuttig platform voor dialoog en afstemming tussen overheid en sectororganisaties • Bewezen track record & vertrouwdsheid: sinds 2002 een consistent instrument met betrouwbare opvolging	worden resterende projecten duurder en complexer • Er is een gebrek aan tijdige en transparante data omtrent de EBO, wat het opstellen van een kosten-batenanalyse bemoeilijkt • De sancties bij niet-naleving en niet-opvolging worden als onvoldoende scherp gepercipieerd • De vierjarige cyclus en rigide interpretatie van alternatieve maatregelen sluiten slecht aan bij de realiteit van grote industriële investeringen, waardoor kansen gemist worden
Opportunities	Bedreigingen
• Een grote meerderheid van bedrijven ziet nog steeds een rol voor een vrijwillig instrument, wat kansen biedt voor een hernieuwd vrijwillig instrument. • De EBO kan evolueren van een energie-efficiëntie-instrument naar een breder kader voor CO₂-reductie en klimaattransitie, waardoor het relevant blijft in de toekomst • Door de duur van het instrument te verlengen, kan de EBO voorspelbaarheid en stabiliteit bieden, zeker indien het instrument zou evolueren naar transitie-investeringen • Harmonisering van rapportering (ETS, EED, IMJV) via eenmalige rapportering kan de gepercipieerde last verlagen en deelname aantrekkelijker maken, zonder bijkomende kosten voor de overheid • Compliance-rol verzilveren: 83% van de respondenten op de bevraging ziet een toekomstige rol voor EBO om wettelijke verplichtingen te helpen invullen, en 44% van de respondenten duidt hierbij de rol als mogelijk centraal compliance-instrument aan • Een modulaire aanpak met sectorspecifieke maatregelen en mini-EBO kan de relevantie verhogen voor een bredere groep ondernemingen	• De aangescherpte verplichtingen dreigen de unieke meerwaarde van de EBO te ondergraven • Hoge energiekosten en een verzwakte internationale concurrentiepositie maken het moeilijk om zware transitie-investeringen te realiseren • De belofte dat EBO-deelnemers vrijgesteld blijven van bijkomend Vlaams beleid staat onder druk, gezien de evoluerende maatschappelijke en technologische context, alsook de bijkomende Europese verplichtingen • De koppeling van een fiscaal voordeel aan gasverbruik creëert een prikkel om gas te blijven gebruiken, waardoor investeringen in elektrificatie en decarbonisatie minder aantrekkelijk worden • De toevoeging van nieuwe klimaatgerelateerde verplichtingen (zoals klimaataudits en roadmaps) kan de aantrekkelijkheid van EBO ondergraven indien zij door bedrijven vooral worden gezien als bijkomende lasten, zonder duidelijke meerwaarde of ondersteuning • In een context van krappe overheidsfinanciën bestaat het risico dat onvoldoende budget wordt voorzien om het instrument (inclusief incentives en onafhankelijke opvolging) robuust te ondersteunen

Aspiraties

- De EBO kan zich ontwikkelen tot een breder instrument dat niet enkel focust op energie-efficiëntie, dat de basis blijft, maar ook op CO₂-reductie, en mogelijk op een nog bredere invulling.
- Dit laat toe om het instrument af te stemmen op het bredere Vlaamse klimaatbeleid.
- Het instrument zou een stabiel en voorspelbaar langetermijnkader moeten geven zodat bedrijven de zekerheid hebben die nodig is voor investeringen met lange terugverdientijden.
- De EBO zouden, tot zover mogelijk, kunnen fungeren als toegangspoort tot het voldoen aan Vlaamse en Europese verplichtingen (zoals EED, ETS, IED).
- Een vrijwillig instrument zoals de EBO kan als hefboom gebruikt worden om de maakindustrie te verankeren in Vlaanderen, en tegelijk de milieu- en klimaatambities na te komen.
- De rol van de onafhankelijke verificateur wordt breed geapprecieerd en deze troef dient verder uitgespeeld worden voor kwaliteitsborging, vertrouwen en efficiëntie.

Beoogde resultaten

- Overweeg het opzetten van een vernieuwd EBO 2.0 waarin de focus additioneel aan energie-efficiëntie wordt uitgebreid naar CO₂-reductie. Andere relevante doelstellingen kunnen overwogen worden voor zover zij logisch in het geheel passen en niet tot onnodige verzwaring van het instrument leiden.
- Kader het instrument in de Klimatsprong en andere Vlaamse klimaatplannen.
- Onderzoek de wenselijkheid van een instrument met een langere looptijd dan vier jaar, aangevuld met een tussentijds evaluatiemoment.
- Voorzie een geharmoniseerd rapporteringskader waarin EBO-data worden gebruikt voor naleving van Vlaamse (Omgevingsvergunning, IMJ) en Europese (EED, ETS en IED) verplichtingen. Streef naar het eenmalig rapporteringsprincipe.
- Behoud de essentie van de Commissie EBO.
- EBO 2.0 dient een ruime doelgroep van energie-intensieve ondernemingen te behouden, en zou dus breed gedragen moeten worden door energie-intensieve bedrijven in Vlaanderen. Aldus kan het blijvend bijdragen aan zowel de concurrentiekracht van de Vlaamse maakindustrie als aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen.
- Voorzie een prominente en structurele rol voor het VBBV in een mogelijke opvolging van het EBO-instrument. Naast de verdere optimalisering van interne processen (zoals verificatie, rapportering en dataverwerking) wordt het essentieel geacht dat de door VBBV verzamelde data systematisch worden ingezet voor monitoring en beleidsanalyse.
- Gebruik de informatie over klimaattransitie strategisch vanuit de Vlaamse overheid om de randvoorwaarden voor transitiemaatregelen op punt te stellen.

Advies

Op basis van de resultaten van het evaluatie-onderzoek en de SWOART hebben we een set van aanbevelingen voor toekomstig beleid geformuleerd.

Uit de evaluatie komen twee aandachtspunten/wensen naar voren die belangrijk zijn voor de vormgeving van een toekomstig EBO-instrument:

- Enerzijds is er van overheidswege een vraag naar mogelijkheden om behalve op energie-efficiëntie ook op CO₂-reductie in te zetten. Vanuit het bedrijfsleven wordt dit niet afgewezen, zolang men ook effectief de middelen krijgt om die stappen te zetten.

- Anderzijds leeft bij bedrijven het verlangen naar continuïteit en voorspelbaarheid in de eisen die opgelegd worden en de tegenprestaties die daartegenover staan. Dit is in zekere zin een doorvertaling van de vraag naar klimaatimpact enerzijds en naar industriële competitiviteit anderzijds.

Merk op dat dit geen tegenspraak hoeft te zijn, maar eerder een kans is om het instrument verder te optimaliseren. De combinatie van beide aandachtspunten leidt tot volgende contouren, gebaseerd op drie bouwstenen, voor een toekomstig EBO-instrument: het mechanisme, de inhoudelijke focus en de optimalisatie van de werking.

EBO-mechanisme

- **Trek het bestaande mechanisme door.** Een vrijwillig instrument, gebaseerd op wederzijdse verbintenissen tussen overheid en individuele bedrijven, opgevolgd doorheen de jaren door verificateurs die vertrouwd zijn met de situatie van elk bedrijf. Dit biedt continuïteit voor alle partijen. Behoud binnen dit mechanisme specifiek de sleutelrol van VBBV als objectieve en vertrouwde tussenpartij.
- **Bewaar het vrijwillige karakter.** Het vrijwillige, maar niet vrijblijvende, karakter van het instrument is essentieel. Deze vrijwilligheid impliceert dat de referentie voor toekomstige verplichtingen de Europese energie- en klimaatregulering is en er geen “gold plating” gebeurt door als Vlaamse overheid strengere eisen te stellen. Via EBO hebben bedrijven de mogelijkheid om verder te gaan en bij te dragen aan de Vlaamse energie- en klimaatdoelen, zonder dat de bijkomende engagementen automatisch de referentie voor het hele bedrijfsleven doen opschuiven. Deze aanpak draagt zowel bij tot decarbonisatie als tot het vrijwaren van de competitiviteit van de energie-intensieve industrie.
- Maak van het EBO-instrument – meer dan nu – een **gedeelde inspanning** tussen overheid, bedrijven en de energie-intensieve sectoren, waarbij elke partij – naast de concrete engagementen op middellange termijn – meewerkt aan een gedeelde visie op energie en klimaat op langere termijn. Dit idee van een strategisch partnerschap is een uitdieping van de relaties en het onderlinge vertrouwen tussen deze drie actoren, en impliceert dat de Commissie EBO evolueert van een eerder administratief en verifiërend orgaan naar een platform waar overheid en industrie elkaar ontmoeten om afspraken te maken over innovatief energiebeleid op de langere termijn. Onderzoek afstemming tussen de werkzaamheden van de Commissie EBO en de Klimaatstap voor de Industrie.

Inhoudelijke focus

- Maak het instrument **modulair**: een luik Energie-efficiëntie enerzijds en een luik Klimaat anderzijds. De basismodule blijft een jaarlijkse rapportering over energie-efficiëntie. Bijkomend wordt een optioneel luik Klimaat voorzien waarin over CO₂-besparing wordt gerapporteerd (als doortrekking van de huidige “Flexibele maatregelen”). Dit zal in de praktijk samenhangen met uitrol van de roadmaps energie-infrastructuur. De modulaire structuur kan op termijn eventueel verder uitgebreid worden naar nieuwe thematieken (bv. water, materialen, vergroening, enz.).
- Verleng de doorlooptijd naar 8 jaar met tussentijdse evaluatie van de genomen maatregelen (= **2x vier jaar**). Het toevoegen van het klimaatluik opent de deur naar grotere investeringen met een langere terugverdientijd. Het is belangrijk dat er gedurende die tijd een stabiel en voorspelbaar kader is van engagementen en tegenprestaties. Daarom wordt de looptijd van EBO bij voorkeur verlengd tot 8 jaar. Na de eerste periode van 4 jaar wordt, zoals vereist vanuit Europa, een bijgewerkt plan opgesteld dat voor de volgende vier jaar leidend is.
- Werk aan gedeelde **roadmaps rond energie-infrastructuur**. Voor maatregelen die verder gaan dan wat er binnen de optimalisatie van de eigen bedrijfsprocessen mogelijk is, zijn infrastructuur en randvoorwaarden nodig die de schaal van een bedrijf overstijgen. Op basis van de ingediende

Klimaatroadmaps en andere input van de EBO-bedrijven, is het wenselijk dat de sectororganisaties samen met de Vlaamse overheid prioriteiten vastleggen rond uit te bouwen energie-infrastructuur en randvoorwaarden. De focus ligt op (geografisch geconcentreerde) clusters waarvoor bepaalde infrastructuur nuttig is, eerder dan op een Vlaams-brede uitrol. Deze roadmaps zijn niet louter visiedocumenten, maar inspanningsverbintenissen die moeten leiden tot uitvoering.

Optimalisatie van de werking

- **Grijp sneller in** bij het niet-naleven van verplichtingen uit de EBO. Voor de kleine groep die systematisch te laat is met rapporteren, mag de schrapping van de EBO in kwestie (met de mogelijkheid om die te heractiveren zodra er corrigerende maatregelen zijn genomen) sneller op tafel komen.
- **Verkort de doorlooptijd** om tot aan een jaarverslag te komen. Vrijwaar een goede verificatie en interactie met de bedrijven, maar kort de verwerking daarna in. Rapportering in Q3 van het daaropvolgend jaar zou aan overheden en externen toelaten om korter op de bal te spelen. Dit hangt samen met het sneller ingrijpen bij niet-naleving.
- Houd een **register** bij **van tegenprestaties**. Dit laat toe om systematisch op te volgen wat de Vlaamse en federale tegenprestaties zijn en welke waarde die vertegenwoordigen. Dit kan onderdeel worden van het jaarrapport van VBBV.
- Houd een **register** bij **van de werkingskosten**. Met het oog op meer transparantie is het aan te bevelen om jaarlijks de werkingskosten (i.c. VBBV en Commissie EBO) bij te houden en beschikbaar te stellen voor externen.
- Standaardisering en **digitalisering** leiden tot efficiëntieverhoging. De huidige inspanningen moeten verdergezet worden om eenvormigheid te behouden en zo efficiënt mogelijke (rapporterings)processen voor de EBO-ondernemingen op te zetten. Pas hierbij het principe van de eenmalige rapportering toe.

1. Situering van de opdracht

In dit eerste hoofdstuk plaatsen we deze evaluatieopdracht in de bredere context en formuleren we de doelstellingen van de opdracht.

1.1 Voorwerp van de opdracht

De Energiebeleidsovereenkomsten (EBO) vormen het speerpunt van het Vlaams beleid voor de energie-intensieve ondernemingen⁵, met als focus het verbeteren van de energie-efficiëntie van de bestaande (voornamelijk) fossiele processen in de energie-intensieve industrie via het uitvoeren van zogenoemde ‘rendabele’ maatregelen.

Deze vrijwillige overeenkomsten werden voor een eerste keer ingevoerd in 2002, onder de noemer van benchmarkingconvenanten (voor grote vestigingen) en auditconvenanten (voor middelgrote vestigingen). Energie-intensieve bedrijven die een EBO ondertekenen, moeten een energieaudit uitvoeren en binnen de vier jaar alle kostenefficiënte energiebesparende maatregelen implementeren die hierin worden aanbevolen. Ze krijgen hiervoor financiële compensatie, vooral in de vorm van kortingen of vrijstellingen op accijnzen, maar de overheid biedt ook rechtszekerheid door te garanderen dat de EBO-bedrijven tijdens de looptijd van de overeenkomst vrijgesteld zijn van verplichtingen die bijkomend van kracht worden in diezelfde periode. Door deelname krijgen ondertekende bedrijven ook toegang tot specifieke VLAIO⁶-subsidies (onder meer de ecologiepremie+). Tot slot engageert de overheid zich ook om de inspanningen van de deelnemende bedrijven onder de aandacht te brengen in communicatie.

De EBO situeren zich binnen het Vlaamse **energie- en klimaatbeleid**, dat wordt uitgevoerd door het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA; agentschap binnen het beleidsdomein Omgeving) en waarvan het energiebeleid voor energie-intensieve ondernemingen deel uitmaakt.

Daarnaast zijn de EBO ook een belangrijk onderdeel van het Vlaamse **industriebeleid**, binnen het beleidsdomein Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie, Landbouw en Sociale Economie (WEWILS). Het industriebeleid is erop gericht de competitiviteit en concurrentiekracht van ondernemingen in Vlaanderen te beschermen (zo niet te verbeteren) en de duurzame verankering van de industrie te ondersteunen. Betaalbare energie en energie-efficiëntie spelen hierin een belangrijke rol.

De eerste energiebeleidsovereenkomsten liepen over de periode 1 januari 2015 t.e.m. 31 december 2020 en werden later verlengd tot 31 december 2022. De EBO gaan sindsdien ook gepaard met een jaarlijkse rapportage over de resultaten en tevens worden er geaggregeerde monitoringsrapporten opgesteld – binnen de opdracht van het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV). Omdat de bijdrage van de EBO over de periode 2015-2022 aan de Vlaamse doelstellingen op het gebied van energie-efficiëntie en broeikasgasemissies als relevant werd geëvalueerd, besliste de Vlaamse Regering in 2022 om met een bijkomende cyclus van 4 jaar (2023-2026) op hetzelfde elan verder te gaan.

Voor deze nieuwe energiebeleidsovereenkomsten (2023-2026) werd de doelgroep uitgebreid met onder meer elektriciteitscentrales, afvalverbrandingsinstallaties, glastuinbouwbedrijven, haventerminals en ziekenhuizen waardoor alle energie-intensieve ondernemingen konden toetreden.

⁵ De afbakening van deze groep ‘energie-intensieve bedrijven’ is gewijzigd doorheen de geëvalueerde periode (2015-2022).

⁶ Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen

De doelstelling bleef dat de energie-intensieve ondernemingen in Vlaanderen vooraanstaand zijn en blijven op het gebied van energie-efficiëntie.

Daarbij stelde de Vlaamse Regering voor deze nieuwe overeenkomsten 3 belangrijke pijlers voorop:

- **Additionaliteit:** de EBO moesten nog steeds verdergaan dan het Vlaams regelgevend kader voor energie-intensieve bedrijven, wat voor de huidige periode werd vertaald in strengere IRR-grenzen voor rendabele en potentieel rendabele investeringen.
- **Haalbaarheid:** tegenover de additionaliteit staat het belang van de haalbaarheid van vooropgestelde doelstellingen. Die moest zorgen voor een hoge toetredingsgraad, zodat de energie-intensieve ondernemingen in Vlaanderen vooraanstaand zouden blijven op het gebied van energie-efficiëntie en dat energie-efficiëntieverbeteringen in deze energie-intensieve vestigingen sneller en verregaander gerealiseerd zouden worden dan louter noodzakelijk volgens de geldende wetgeving.
- **Verbreidingsthema's:** Alle toegetreden ondernemingen moeten data aanleveren over de warmtevraag en het restwarmtepotentieel van hun vestiging(en). Daarnaast stellen de VER-bedrijven⁷ een klimaatroadmap op met als horizon "Een koolstofarm 2050: wat betekent dit voor uw onderneming?". De niet-VER-bedrijven voeren een verplichte klimaataudit uit waarin gezocht wordt naar haalbare en kostenefficiënte CO₂-besparingen en maatregelen rond eigen lokale hernieuwbare energieproductie en elektrificatie.

In het regeerakkoord 2024-2029 van de huidige Vlaamse Regering werd de evaluatie van de EBO aangekondigd en zowel in de beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029 als in de beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029 staat vermeld dat de EBO voor het einde van 2025 geëvalueerd zullen worden.

Het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) en het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS) van de Vlaamse overheid hebben gezamenlijk via een aanbestedingsprocedure⁸ de combinatie zonder rechtspersoonlijkheid van de externe consultants IDEA Consult en Transition Stories de opdracht gegeven om deze evaluatie uit te voeren. Deze evaluatie werd begeleid door een stuurgroep, samengesteld door de betrokken administraties en voorgezeten door het Departement WEWIS⁹. De rol van de stuurgroep was zowel het bewaken van de kwaliteit als de voortgang van de evaluatie, evenals erop toe te zien dat de uitvoering van de opdracht resulteert in concrete aanbevelingen die toepasbaar zijn. Gedurende de evaluatie hebben de consultants verschillende keren de aanpak en de voortgang besproken met de stuurgroep en heeft de stuurgroep zowel commentaar geleverd op de ontwerprapportage als deze tussentijds gevalideerd. Conform de evaluatiepraktijk die het Departement WEWIS met betrekking tot de beleidsvelden Economie, Wetenschappelijk Onderzoek, Innovatie en Wetenschapscommunicatie hanteert, hebben vertegenwoordigers van het "evaluatievoorwerp" (zijnde de sectororganisaties vertegenwoordigd in de Commissie EBO en een vertegenwoordiger van het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)) ook de mogelijkheid gekregen om het ontwerp van eindrapport over de evaluatie van de EBO na te kijken met het oog op de verbetering van materiële fouten. In voorliggend rapport zijn de vastgestelde materiële fouten gecorrigeerd.

⁷ VER-bedrijven zijn bedrijven die vallen onder het Europese systeem van verhandelbare emissierechten (EU Emissions Trading System - ETS).

⁸ Overheidsopdracht getiteld "Specifieke opdrachten in het kader van de evaluatie van de Energiebeleidsovereenkomsten 2023-2026, zoals beschreven in het opdrachtbestek met nummer WEWIS-2025-02.

⁹ In deze stuurgroep waren vertegenwoordigers van het Departement WEWIS, van VEKA en van VLAIO opgenomen. Verder waren in de stuurgroep ook telkens een vertegenwoordiger van beide bevoegde ministers (i.e. de Vlaamse minister bevoegd voor Energie en de Vlaamse minister bevoegd voor Industrie) opgenomen in de hoedanigheid van waarnemer. De externe consultants werden uitgenodigd om deel te nemen aan de stuurgroepvergaderingen, maar maken geen deel uit van de stuurgroep.

De evaluatie werd uitgevoerd in de periode juni-november 2025.

Tabel 1 beschrijft de relevante karakteristieken van het EBO-instrument als basisinformatie voor de evaluatie van de EBO.

Tabel 1: Karakteristieken van de Energiebeleidsovereenkomsten

Topic	Energiebeleidsovereenkomsten
Wat	De Energiebeleidsovereenkomsten (EBO) zijn overeenkomsten tussen de Vlaamse overheid en energie-intensieve ondernemingen, waarbij deze laatste vrijwillig het engagement aangaan om via een energieaudit, energieplan en de correcte naleving van voorgestelde maatregelen de energie-efficiëntie in hun vestigingen te verbeteren. In ruil vermijdt de overheid extra verplichtingen en biedt ze rechtszekerheid en ondersteuning. De EBO bestaan sinds 2015. Ze gelden als opvolger van het Auditconvenant en het Benchmarkingconvenant.
Regelgevend kader	• Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid (Energiedecreet) • Besluit van de Vlaamse Regering van 19 november 2010 houdende algemene bepalingen over het energiebeleid (Energiebesluit) • Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet)¹⁰
Beleidskader	De EBO passen binnen meerdere beleidskaders: • Vlaams Energie- en Klimaatbeleid, inclusief het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021–2030 en de Vlaamse Klimaatstrategie 2050. • Vlaams Industriebeleid, o.a. gericht op competitiviteit en op betaalbare energie voor bedrijven, incl. de productiviteits- en competitiviteitsagenda (“Vlaamse Versnelling” - 2025), de Klimaatsprong voor de Industrie 2022-2025 en de vernieuwing hiervan voor de periode 2026-2030.
Governance	• Commissie EBO: bestuursorgaan met vertegenwoordigers van de Vlaamse ministers bevoegd voor Energie en bevoegd voor Economie, vertegenwoordigers van toegetreden sectororganisaties, VOKA en het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (cf. infra). Ze formuleert richtlijnen, bemiddelt bij conflicten, volgt de uitvoering op en publiceert het jaarlijkse voortgangsrapport. • Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV): onafhankelijke evaluator en controle-instantie van energieplannen, auditrapporten en monitoring. Het VBBV levert ook de geaggregeerde gegevens aan voor het opstellen van hogervermelde jaarrapportering. • Vlaamse overheid: de beleidsverantwoordelijken (de Vlaamse ministers bevoegd voor Energie en voor Economie/Innovatie), en de betrokken

¹⁰ Dit decreet bevat geen specifieke bepalingen over Energiebeleidsovereenkomsten, maar het bepaalt wel het algemene kader waarbinnen het Vlaams energie-, innovatie- en industrieel beleid wordt georganiseerd en gefinancierd. Omdat de EBO rechtstreeks aansluiten bij het industriebeleid en energie-innovatie-instrumenten, wordt het W&I-decreet meegenomen als onderdeel van het bredere regelgevend kader.

Topic Energiebeleidsovereenkomsten	
	administraties, met name het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) – binnen het beleidsdomein Omgeving - voor energiebeleid, en het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS) - binnen het beleidsdomein Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie, Landbouw en Sociale Economie (WEWILS) - voor het industrieel beleid.
Bereik	De doelgroep bestaat zowel uit ondernemingen die onder het Europese emissiehandelssysteem vallen (VER-bedrijven), als niet-VER-bedrijven, met een jaarlijks primair/finaal energiegebruik van meer dan 0,1 PJ (27,78 GWh). Dit geldt voor de periode 2015-2026.¹¹ Sinds 2023 is de doelgroep verbreed tot ook niet-industriële sectoren zoals ziekenhuizen of glastuinbouwbedrijven. Momenteel zijn 285 vestigingen toegetreden tot EBO (145 niet-VER, 140 VER).
Beoogd resultaat	De Vlaamse Regering wil met de EBO: • Bedrijven stimuleren om structurele energiebesparingen te realiseren. • CO₂-uitstoot te reduceren via energie-efficiëntie, klimaatacties en hernieuwbare energie. • Innovatie en economische continuïteit combineren met klimaatdoelstellingen. • Gebruikmaken van flexibele maatregelen (ketenefficiëntie, concernbenadering, hernieuwbare energie) voor grotere impact. In de vorige ronde (2015–2022) realiseerden de deelnemende bedrijven een besparing van 10,2 TWh, ofwel 8% op het primair verbruik.

1.2 Doel van de opdracht

De doelstelling van deze evaluatie in opdracht van het Departement WEWIS en VEKA is tweeledig:

- Enerzijds betreft het een **ex-postevaluatie van de voorbije generatie EBO** (2015–2022) en de lopende generatie (2023–2026) die de doelbereiking van deze maatregel in kaart brengt, de impact ervan, bijdrage aan Vlaamse doelstellingen (klimaat en verankering/versterking industrie), efficiëntie (evenwicht engagementen en administratieve lasten t.o.v. tegenprestaties), ervaringen enz.
- Daarnaast omvat deze opdracht **een toekomstverkenning voor de periode 2027–2030 en verder**. Deze moet mogelijke maatregelen, ambities en doelstellingen in kaart brengen om de energie-efficiëntie van energie-intensieve bedrijven verder te verbeteren én om de duurzame verankering van de Vlaamse industrie te ondersteunen.

¹¹ Het was pas vanaf 2023 (huidige EBO-cyclus) dat finaal energieverbruik de referentie was. Voorheen was dit het primair energieverbruik. Om die reden viel een aantal bedrijven buiten de initiële doelgroep.

1.3 Methodologie

In deze opdracht werd gebruik gemaakt van een brede waaier van onderzoeksmethodes. Via triangulatie werden diverse methodieken gecombineerd om op deze manier onderbouwde en genuanceerde inzichten te bekomen. Meer bepaald werden volgende onderzoeksmethodes ingezet:

Figuur 1: Overzicht onderzoeksmethoden

	Document- en data-analyse	Zelfreflectie	Diepte-interviews	Survey	Systeemanalyse	SWOART	Toekomst-workshop
Efficiëntie							
Relevantie, en additionaliteit							
Proceskwaliteit en tevredenheid							
Effectiviteit							
Doelbereiking en Impact							
Evaluatie-conclusies							
Toekomstperspectief							

Document- en data-analyse: Allereerst werd er een analyse uitgevoerd van de beschikbare documenten en gegevens, met de jaarverslagen van de Commissie EBO als belangrijkste bron, aangevuld met publieke stukken zoals de [EBO-tekst](#), [toelichtingen](#), sector- en bedrijfsledenlijsten en het [briefadvies van de Minaraad](#). Het (vertrouwelijk) raadplegen van niet-publieke documenten, met name individuele EBO, werd onderzocht in het kader van deze analyse, maar deze optie bleek niet uitvoerbaar.

De documentenanalyse maakte het mogelijk om de mate van doelbereiking en efficiëntie van het EBO-instrument te beoordelen en vormde een vertrekpunt voor de uitwerking van een toekomstperspectief. Parallel werd een data-analyse uitgevoerd, die in het bijzonder bijdroeg aan de beoordeling van de efficiëntie van het instrument en de mate waarin middelen gericht worden ingezet.

Zelfreflectie: Aan de leden van de evaluatiestuurgroep, aan de vertegenwoordigers van de sectororganisaties in de Commissie EBO en aan VBBV werd gevraagd om (op vrijwillige basis) een zelfreflectie op te stellen. Hiervoor werd een vragenlijst ontwikkeld, afgestemd op de verschillende stakeholdergroepen die betrokkenen vertegenwoordigen. Daarnaast vatten de respondenten de sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen van het instrument samen in een SWOT-analyse, met bijzondere aandacht voor de periode 2023-2026 binnen het bredere kader van 2015-2025. Deze methode toetst de relevantie en additionaliteit van het instrument, brengt proceskwaliteit en tevredenheid in kaart, en levert kwalitatieve evidentie over (ervaren) effectiviteit. Deze zelfreflecties dienden als input voor de diepte-interviews.

Diepte-interviews: Interviews met drie stakeholdergroepen zijn uitgevoerd: beleid, sectororganisaties en bedrijven. Voor elk van deze groepen werd een aparte vragenlijst opgesteld, afgestemd op hun specifieke rol en op de inzichten/invallshoeken die ze kunnen bieden. De interviews bouwden tevens voort op de zelfreflectie(s), waarbij de mogelijkheid werd benut om bepaalde zaken van de zelfreflectie meer uitgebreid te behandelen. Naast deze gesprekken met stakeholders vonden er ook interviews plaats met de directeur van VBBV en de voorzitter van de Commissie EBO, zodat ook de interne werking van de centrale organisatie in beeld kwam. Eén interview met een afgevaardigde van de Europese Commissie vond plaats, alsook een interview met OVED (vereniging van milieu- en energiedeskundigen) en een groepsinterview met deelnemende ondernemingen – zie Bijlage 1 voor een overzicht van alle geïnterviewden).

Bevraging bij EBO-ondernemingen: Voor de evaluatie werd een bevraging bij de EBO-ondernemingen uitgevoerd, afgestemd op de verschillende stakeholdergroepen binnen de Commissie EBO. Deze bevraging peilde naar hun ervaringen met en perspectieven op het EBO-instrument en deze inzichten droegen bij om een SWOT-analyse te maken met aandacht voor de recente en lopende periode. De resultaten van de bevraging werden vervolgens aangewend als basis voor verdere verdieping. De bevraging levert kwantitatieve en gestandaardiseerde input over relevantie en additionaliteit, proceskwaliteit en tevredenheid en biedt indicaties van (ervaren) effectiviteit en efficiëntie van de EBO op bedrijfsniveau.¹²

Systeemanalyse: De systeemanalyse bestrijkt in hoofdzaak de criteria relevantie en additionaliteit, efficiëntie. Ze onderzoekt in welke mate de Energiebeleidsovereenkomsten aansluiten bij het bestaande beleidskader, complementair zijn aan andere instrumenten en efficiënt worden uitgevoerd binnen de beschikbare middelen en structuren.

SWOART¹³: De SWOART-analyse integreert de criteria effectiviteit, doelbereiking en impact, proceskwaliteit en tevredenheid, en toekomstperspectief. Ze brengt de sterke en zwakke punten van het instrument in kaart, beoordeelt de gerealiseerde effecten, en vertaalt deze naar conclusies en perspectieven voor de verdere ontwikkeling van de EBO.

Beleidsworkshops: Op basis van de resultaten van de SWOART en de systeemanalyse hebben we mogelijke beleidsopties voor de toekomst van de EBO ontwikkeld. Deze opties hebben zowel betrekking op een verdere evolutie en uitbreiding van de EBO als hoeksteen van het klimaat- en industriebeleid als op mogelijke bijsturingen van en/of alternatieven voor de huidige structuren en verplichtingen. De beleidsopties werden voorbereid in een interne werksessie en verder uitgewerkt tijdens de twee toekomstgerichte beleidsworkshops, met het oog op de ontwikkeling van scenario's voor de toekomstige positionering van het instrument of een alternatief ervoor (zie Bijlage 2 voor een overzicht van de workshops en deelnemers aan elke workshop).

We organiseerden de toekomstgerichte beleidsworkshops met enerzijds de sectororganisaties in de Commissie EBO en anderzijds met vertegenwoordigers van het Departement WEWIS, VEKA, en VBBV. Tijdens een sessie van een halve dag werd eerst gereflecteerd over beleidsopties voor de EBO en daarna werd de bredere positionering binnen het systeem besproken. Ter voorbereiding ontvingen de deelnemers een briefingdocument met doelstellingen, deelnemerslijst en centrale topics. Tijdens deze workshops werden een reeks van geformuleerde adviezen van de toekomst van het EBO-instrument besproken.

1.4 Leeswijzer

Het eindrapport is opgebouwd uit volgende hoofdstukken

- Hoofdstuk 2 : document- en data-analyse;
- Hoofdstuk 3: portfolio-analyse;
- Hoofdstuk 4: zelfreflecties en interviews;
- Hoofdstuk 5: bevraging EBO-ondernemingen;
- Hoofdstuk 6: systeemanalyse;
- Hoofdstuk 7: SWOART;
- Hoofdstuk 8: advies.

¹² De online bevraging werd uitgevoerd van begin augustus tot eind september 2025 (met een looptijd van ongeveer 6 weken). De vragenlijst werd verspreid naar alle EBO-ondernemingen via het VBBV en via de sectororganisaties vertegenwoordigd in de Commissie EBO.

¹³ SWOART staat voor Strengths, Weaknesses, Opportunities, Aspirations, Results en Threats (Sterktes, Zwaktes, Kansen, Aspiraties, Resultaten, en Bedreigingen):

2. Document- en data-analyse

In dit hoofdstuk vatten we de resultaten van de document- en data-analyse samen. We schetsen de context en werking van de Energiebeleidsovereenkomsten in de gegeven periode. Voor een overzicht van de geraadpleegde bronnen verwijzen we naar Bijlage 3.

2.1 Regelgeving energie-intensieve ondernemingen

De regelgeving rond energie-efficiëntie voor energie-intensieve ondernemingen in Vlaanderen is de afgelopen vijftien jaar ingrijpend veranderd. Waar bedrijven zich in het kader van de EBO vrijwillig engageren om energiebesparende maatregelen uit te voeren, gelden vandaag bindende verplichtingen – buiten de EBO om – op basis van het Energiedecreet, het Energiebesluit en de Europese Energie-Efficiëntierichtlijn (EED). Deze evolutie laat zich samenvatten in vier grote stappen: het Energiedecreet (2009), het verstrengde Energiebesluit (2022), de herziene EED (2023), en het flankerend innovatiebeleid via het W&I-decreet.

2.1.1 Het Energiedecreet: juridisch fundament voor Vlaams energiebeleid

Het decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid (verder: het Energiedecreet) vormt de basis voor het Vlaamse energiebeleid. Het decreet regelt de organisatie van de energiemarkt, de rol van toezichthouders zoals de VREG en VEKA, en de instrumenten voor energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Titel VII, Hoofdstuk VII is van belang voor ondernemingen.

Artikel 7.7.1 geeft de Vlaamse Regering de bevoegdheid om *energiebeleidsovereenkomsten (EBO)* af te sluiten met ondernemingen of sectororganisaties. Een EBO wordt in het decreet gedefinieerd als ‘een overeenkomst tussen het Vlaamse Gewest en een onderneming, waarin de onderneming zich engageert om binnen een afgesproken termijn (1) een vooropgestelde verbetering inzake energie-efficiëntie te behalen of te stimuleren, (2) tot de wereldtop inzake energie-efficiëntie in haar sector te behoren of (3) een bepaald percentage van het energieverbruik te dekken met behulp van hernieuwbare energietechnologieën of daarvoor stimulansen te verstrekken.’ De EBO worden juridisch niet verder gedefinieerd in het Energiedecreet.

In artikel 7.7.2 voorziet de wetgever ook de mogelijkheid om ondernemingen te verplichten tot (1) het bijhouden van een energieboekhouding, (2) het uitvoeren van rendabele investeringen, al dan niet vanuit een energieaudit, energieplan of energiestudie, waarvoor de interne rentevoet na belastingen door de Vlaamse Regering wordt vastgelegd¹⁴; en (3) de opmaak van een energieaudit, een energieplan en/of een energiestudie door een erkend energiedeskundige. Deze mogelijkheid wordt verder uitgewerkt in het besluit van de Vlaamse Regering houdende algemene bepalingen over het energiebeleid van 19 november 2010 (Energiebesluit genoemd).

Ook heeft de wetgever de mogelijkheid voorzien om ondernemingen die zich engageren in het kader van een EBO vrij te stellen van de hierboven beschreven verplichtingen, zolang deze minstens gelijkwaardige garanties bieden. Dit geldt als belangrijke stimulans om ondernemingen naar de EBO te sturen.

Tot slot maakt artikel 7.7.2, §9 het mogelijk om toegang tot bepaalde steunmaatregelen — zoals de ecologiepremie+ — voor te behouden aan EBO-deelnemers.

¹⁴ In het oorspronkelijke **artikel 7.7.2 van het Energiedecreet** van 8 mei 2009 werden *rendabele investeringen* nog **niet via een specifieke rendabiliteitsdrempel (zoals een interne opbrengstvoet)** gedefinieerd. Wel gaf het artikel de Vlaamse Regering de **bevoegdheid** om de criteria vast te leggen waaronder investeringen als rendabel beschouwd worden. Dit gebeurde met name in het Energiebesluit (2010).

2.1.2 Energiebesluit: concrete maatregelen voor energie-intensieve bedrijven

Het besluit van de Vlaamse Regering houdende algemene bepalingen over het energiebeleid van 19 november 2010 (verder: het Energiebesluit) werkt de decretale bepalingen van het Energiedecreet uit en schept het kader voor ondernemingen.

2.1.2.1 Periode 2010-2022

Tot juni 2021 gold voor vestigingen (van ondernemingen) met een jaarlijks primair energiegebruik van $\geq 0,5$ PJ de verplichting om een energieplan op te stellen met minstens een lijst met maatregelen die het specifiek energiegebruik in de inrichting kunnen verminderen, het energieverbruik te rapporteren, én rendabele maatregelen te identificeren. Via VLAREM II¹⁵ gold de verplichting om de rendabele maatregelen uit te voeren, binnen de drie jaar na conformverklaring. Op 7 juni 2021 werd de grens voor de verplichting om een energieplan op te stellen verlaagd van 0,5 PJ naar 0,1 PJ. Vanaf 23 december 2022 werd het betreffende hoofdstuk uit VLAREM II opgeheven, en werden de verplichtingen overgeheveld naar het Energiebesluit, waarbij de grens van 0,1 PJ behouden bleef.

EBO-deelnemers genoten een ander regime: Voor ondernemingsvestigingen met een energiebeleidsovereenkomst werd tot en met 31 december 2022 in de overeenkomst vastgelegd dat ze de maatregelen met bepaalde vastgelegde IRR¹⁶ (lees: Interne Opbrengstvoet) verplicht moesten uitvoeren (zie verder Paragraaf 2.2).

Een onderneming die een goedgekeurde EBO heeft afgesloten, werd bovendien vrijgesteld van bepaalde verplichtingen uit het Energiebesluit, op voorwaarde dat de EBO minstens gelijkwaardige garanties biedt op het vlak van energie-efficiëntieverbetering. De vrijstelling is een compensatie voor het feit dat de ondertekenende ondernemings(vestiging) meer doet dan volgens het Energiebesluit wordt opgelegd. Zo kan bv. een energieplan dat is goedgekeurd in het kader van een EBO automatisch gelden als conform verklaard energieplan (zoals vereist in afdeling I van hoofdstuk V van het Energiebesluit).

De toegetreden vestigingen van bedrijven met een EBO kregen via de overeenkomst de garantie dat zij 'geen specifieke bijkomende Vlaamse maatregelen opgelegd zouden krijgen inzake energie-efficiëntie en CO₂-reducties'.¹⁷ Extra lasten kunnen enkel worden opgelegd in het kader van internationale of Europese verplichtingen. In dat geval is voorafgaand overleg met de EBO-partners verplicht.

Bepaalde steunmaatregelen of subsidies (bv. ecologiepremie+, restwarmtestimulansen, enz.) kunnen worden beperkt tot ondernemingen die deelnemen aan een EBO. Deze mogelijkheid werd vastgelegd in §9 van artikel 7.7.2 van het Energiedecreet en geldt op dit moment bv. voor de ecologiepremie+: ondernemingen die tot de doelgroep van EBO Vlaanderen behoren, moeten met al hun energie-intensieve vestigingen toegetreden zijn tot EBO Vlaanderen en in regel zijn met de verplichtingen daarbinnen, om in aanmerking te komen voor de ecologiepremie+.

2.1.2.2 Aanpassingen 2022

In december 2022 werd het Energiebesluit echter grondig gewijzigd (artikelen 6.5.1 t.e.m. 6.5.24). Sindsdien gelden voor ondernemingsvestigingen met een totaal finaal energiegebruik van ten minste 0,1 PJ per jaar (de zogenaamde 'energie-intensieve ondernemingsvestigingen') volgende verplichtingen:

¹⁵ Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning. VLAREM is een uitvoeringsbesluit van het Decreet algemene bepalingen milieubeleid (DABM) en bestaat uit twee delen: VLAREM II en III. VLAREM II bevat hoofdzakelijk algemene en sectorale milieuvorwaarden waaraan ingedeelde inrichtingen en activiteiten moeten voldoen.

¹⁶ 'IRR' staat voor Internal Rate of Return en is een financiële maatstaf die het jaarlijkse rendement van een investering aangeeft.

¹⁷ Daaronder wordt in de overeenkomst begrepen: "geen energie- of CO₂-taks of -heffing (...), geen aanvullende verplichte energie-efficiëntie- of emissiereductiedoelen, geen aanvullende besparingsverplichtingen en geen aanvullende energie-eisen." (Zie Energiebeleidsovereenkomst zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 4 april 2014).

- Een energieplan opstellen o.b.v. een audit die de onderneming(svestiging) in kwestie een duidelijk inzicht geeft in de concrete energiebesparende maatregelen die kunnen worden gerealiseerd in de vestiging.
- Deze audit moet voldoen aan de beschreven kwaliteitsnormen (inhoud, methodologie en opvolging) en worden opgesteld door een energiedeskundige erkend door VEKA.
- De rendabele maatregelen (IRR groter dan 13%) moeten vervolgens verplicht worden uitgevoerd binnen een periode van 3 jaar.¹⁸
- De verplichtingen gelden per vestiging.
- Voor EBO-deelnemers worden de rapportage en uitvoering van de verplichte energiebesparende maatregelen en auditverplichtingen geïntegreerd in de bestaande EBO-opvolging. Dit betekent dat zij deze verplichtingen niet afzonderlijk moeten rapporteren via het Energiebesluit, maar dat de opvolging volledig verloopt binnen het reguliere EBO-rapportage- en -monitoringkader.

De wijzigingen in 2022 hebben echter ook de verplichtingen voor niet-energie-intensieve ondernemingen aangescherpt, m.n. alle ondernemingsvestigingen met een totaal finaal energiegebruik tussen 0,05 en 0,1 PJ per jaar en ondernemingsvestigingen in Vlaanderen die voldoen aan de criteria van een grote onderneming met een totaal finaal energiegebruik kleiner dan 0,1 PJ per jaar. Ook deze ondernemingen moeten met het vernieuwde Energiebesluit:

- Een energieaudit laten opstellen die de onderneming(svestiging) in kwestie een duidelijk inzicht geeft in de concrete energiebesparende maatregelen die kunnen worden gerealiseerd in de onderneming.
- De rendabele maatregelen (IRR groter dan 13%) moeten vervolgens verplicht worden uitgevoerd binnen een periode van 4 jaar.

Daarnaast moeten kmo's met een energiegebruik tussen 0,02 en 0,05 PJ een globale energiebalans opstellen waarin zowel het energiegebruiksprofiel als de energiestromen van de onderneming in kaart worden gebracht. Ook moet deze groep ondernemingen een reeks no-regret-maatregelen uitvoeren om de energie-efficiëntie van hun onderneming verder op te drijven.

2.1.2.3 EU-richtlijn 2023/1791

Cruciaal is ook de aanpassing van de Europese Energie-Efficiëntierichtlijn (EED) o.b.v. de EU-richtlijn 2023/1791 in 2023, m.n. de indeling van ondernemingen op basis van hun gemiddeld jaarlijks energieverbruik over een periode van drie jaar. De oorspronkelijke energie-efficiëntierichtlijn 2012/27/EU introduceerde verplichtingen voor grote ondernemingen (meer dan 250 werknemers of jaaromzet > 50 miljoen euro) om elke vier jaar een energieaudit uit te voeren. Deze audits moesten aan kwaliteitsvereisten voldoen, maar lidstaten mochten vrijstellingen toestaan voor ondernemingen die deelnamen aan vrijwillige akkoorden zoals EBO, of die gecertificeerd waren onder ISO 50001.

Met de herschikking via Richtlijn (EU) 2023/1791 is de focus verschoven van ondernemingsgrootte naar gemiddeld jaarlijks energieverbruik. Artikel 11 van richtlijn 2023/1791 bepaalt dat:

- ondernemingen met een verbruik > 10 TJ (ca. 2,78 GWh) elke vier jaar een energieaudit moeten uitvoeren;
- ondernemingen met een verbruik > 85 TJ (ca. 23,6 GWh) een energiebeheersysteem moeten invoeren conform ISO 50001. Zo ontstaat een groep ondernemingen die vandaag niet in aanmerking komen voor een EBO maar wel verplichtingen hebben inzake de EED.

¹⁸ Als de IRR minder dan 13% bedraagt, kunnen ondernemingen hiervoor vandaag een 'energiepremie voor ondernemingen' aanvragen. De premie richt zich tot professionele energieverbruikers voor energiebesparende en hernieuwbare energie-investeringen in bestaande niet-woongebouwen. Dit zijn dus kmo's en grote ondernemingen alsook organisaties (incl. vzw's) aangesloten op het elektriciteitsnet van Fluvius. De premie van Elia richt zich tot energieverbruikers aangesloten op het lokaal vervoersnet met een spanningsniveau van 26 tot en met 70 kV.

Deze verplichtingen gelden voor alle ondernemingen, ongeacht hun sector of deelname aan andere regelgevende kaders zoals het EU-emissiehandelssysteem (EU ETS¹⁹) of de Richtlijn Industriële Emissies²⁰.

Naast de doelgroepenverruiming houdt de nieuwe EED ook een scopeverruiming in. In de definitie van energie-audit en energiebeheerssysteem wordt ook gewezen op het in kaart brengen van (naast de klassieke energiebesparingsmogelijkheden) "het potentieel van het kosteneffectieve gebruik of de kosteneffectieve productie van hernieuwbare energie te bepalen en verslag uit te brengen van de resultaten". Ook Bijlage VI van de EED verruimt de scope van energie-efficiëntie (EE) in enge zin naar gebruik en opwekking van hernieuwbare energie (HE) (dus ook warmtepompen, geothermie, zonnethermie, eboilers, enz.).

Op 1 december 2023 werd per artikel 6.6.1 van het Energiebesluit bovendien een nieuwe regeling ingevoerd die de financiële lasten van steunmaatregelen voor hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling (WKK) beperkt:

- Voor ondernemingen in sectoren met een delokalisatie-risico (zoals bepaald in bijlage IV/1 van het Energiebesluit), wordt het bedrag van deze lasten beperkt tot 1% van de bruto toegevoegde waarde, mits voldaan is aan specifieke voorwaarden.
- Deelname aan een EBO is geen expliciete voorwaarde, maar niet-naleving van verplichtingen binnen een EBO (zoals uitvoering energieplan) kan leiden tot intrekking van dit voordeel.

2.1.2.4 Aanbeveling (EU) 2024/2002

In 2024 volgde Aanbeveling (EU) 2024/2002 met gedetailleerde richtsnoeren voor de toepassing van het hierboven beschreven artikel 11. Deze aanbeveling verduidelijkt o.a.:

- hoe energieverbruik wordt berekend (alle energiedragers samen);
- de definities van energieaudit en energiebeheerssysteem;
- de normen die gehanteerd moeten worden (EN ISO 50001, EN 16247);
- de verplichtingen voor kleine ondernemingen die vrijwillig audits uitvoeren;
- de rol van ondersteunende maatregelen zoals auditcentra en energie-efficiëntienetwerken.

Vlaanderen zal deze verplichtingen moeten omzetten d.m.v. een aanpassing van het Energiedecreet en -besluit.

2.1.2.5 Het W&I-decreet: ondersteuning via innovatie-instrumenten

Naast de verplichtende regelgeving biedt Vlaanderen ook flankerende ondersteuning aan (energie-intensieve) bedrijven die inzetten op innovatie en transitie. Het W&I-decreet (decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie van het wetenschaps- en innovatiebeleid in Vlaanderen) speelt daarin een belangrijke rol. Sinds 2022 bevat het decreet bepalingen die expliciet gericht zijn op het ondersteunen van een koolstofcirculaire en energie-efficiënte industrie.

Concreet maakt het W&I-decreet middelen vrij voor:

- Onderzoek en ontwikkeling van innovatieve energie-efficiënte en koolstofarme technologieën;
- Pilotprojecten en proeftuinen in samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en clusters;
- Partnerschappen tussen industriële actoren, onderzoekscentra en de overheid;
- Versnelling van marktopname van nieuwe oplossingen via demonstratie, validatie en ondersteuning van eerste toepassingen.

¹⁹ Het Europese Emissiehandelssysteem ('Emissions Trading System' of EU ETS) werkt volgens een cap-and-tradeprincipe: installaties moeten voor elke ton CO₂-uitstoot één emissierecht inleveren. Het aantal rechten is beperkt en daalt jaarlijks, terwijl bedrijven deze onderling kunnen verhandelen. Door de toenemende schaarste moeten installaties ofwel hun uitstoot verlagen, ofwel extra rechten kopen. Zo wordt de totale uitstootbegrenzing gegarandeerd gehaald, op de plaats waar emissiereducties het meest kostenefficiënt zijn.

²⁰ De Richtlijn Industriële Emissies (RIE) 2010/75/EU verplicht de lidstaten van de Europese Unie om de uitstoot naar water, lucht en bodem — inclusief het beheer van afvalstoffen — van IPPC-installaties (Integrated Pollution Prevention and Control) te beheersen. Het gaat daarbij om grote, milieubelastende ondernemingen en de intensieve veehouderij. Voor deze activiteiten is een integrale vergunning vereist, die moet steunen op de Beste Beschikbare Technieken (BBT).

Hoewel het W&I-decreet geen extra verplichtingen oplegt, biedt het bedrijven financiële en inhoudelijke ondersteuning om verder te gaan dan wat wettelijk vereist is. Het fungeert als aanvullend instrument dat ondernemingen ondersteunt die:

- vandaag al willen anticiperen op toekomstige normen;
- inspanningen willen leveren die economisch (nog) niet rendabel zijn volgens de IRR-drempel van het Energiebesluit;
- technologisch willen uitblinken binnen of buiten het EBO-kader.

Zo ontstaat een tweesporenaanpak: verplichte basisinspanningen via het Energiebesluit enerzijds, en ondersteuning voor koplopers via het W&I-decreet anderzijds. Dit geeft bedrijven de mogelijkheid om hun energiebeleid niet alleen conform, maar ook strategisch en toekomstgericht in te vullen.

2.1.2.6 Conclusie

Het Vlaamse energiebeleid voor ondernemingen is de voorbije jaren structureel hervormd. Waar vroeger vrijwillige engagementen zoals EBO centraal stonden, is er nu een strikter kader dat definieert waartoe elke energie-intensieve (ondernemings)vestiging verplicht is. De aanscherping van het Energiebesluit in 2022 markeert daarin een kantelpunt: energieplannen moeten conform worden verklaard, en een groot deel van de zogenoemde 'rendabele maatregelen' zijn niet enkel vanuit VLAREM II maar ook vanuit de specifieke energiewetgeving verplicht. De herziene Europese Energie-Efficiëntierichtlijn (EED) versterkt deze evolutie door nieuwe en op de aanwending van hernieuwbare energie gebaseerde verplichtingen in te voeren maar gaat nog steeds niet zo ver als de Vlaamse wetgeving. In deze context hebben vrijwillige akkoorden zoals de EBO vandaag nog wel toegevoegde waarde – ze gaan m.n. nog steeds verder dan wat wettelijk verplicht is –, maar deze waarde neemt stelselmatig af.

2.2 Uitvoering van de Energiebeleidsovereenkomsten

De eerste energiebeleidsovereenkomsten werden goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 4 april 2014 en traden in werking op 1 januari 2015. Ze waren op dat moment de opvolger van de Audit- en Benchmarkingconvenanten.

Het Benchmarkingconvenant was sinds 2002 een instrument voor bedrijven met een primair energieverbruik groter dan 0,5 PJ én voor de VER-bedrijven. Toegetreden ondernemingen moesten de energie-efficiëntie van hun procesinstallaties op wereldtop brengen tegen 2012. Het Auditconvenant was er sinds 2005 voor niet-VER-bedrijven met een primair energieverbruik tussen 0,1 en 0,5 PJ. De bedrijven die tot dit convenant toetraden, moesten – na het in kaart brengen van hun energiebesparingspotentieel – alle rendabele energiebesparende maatregelen effectief uitvoeren. Als tegenprestatie engageerde de Vlaamse overheid zich ertoe om aan deze bedrijven geen bijkomende maatregelen op te leggen inzake “energie- of CO₂-taks of -heffing (...), geen aanvullende verplichte energie-efficiëntie- of emissiereductiedoelen, geen aanvullende besparingsverplichtingen en geen aanvullende energie-eisen.”

Net als voor de Benchmark- en Auditconvenants, genoten toegetreden bedrijven d.m.v. de Energiebeleidsovereenkomsten ook federale voordelen, meer bepaald degressiviteit voor federale bijdragen (bijdrage elektriciteit en vanaf 2014 ook bijdrage gas en offshore-toeslag elektriciteit). De degressiviteit was via het 'penalisatieprincipe' gekoppeld aan de convenanten, d.w.z. dat een onderneming die behoorde tot de doelgroep van de convenanten moest toegetreden zijn om te kunnen genieten van het voordeel. Deze voordelen werden pas afgeschaft in 2022. Tussen 2015 en 2022 waren ze van toepassing op de eerste generatie EBO-bedrijven. De programmawet van 27 december 2021 verving de federale bijdragen door een accijns op elektriciteit en een accijns op aardgas. Hierdoor werd de vroegere degressiviteit van deze bijdragen niet langer aan de EBO gekoppeld, waardoor voor toegetreden ondernemingen een belangrijk financieel voordeel wegviel.

De huidige vermindering van de accijns op aardgas, exclusief voorbehouden voor EBO-bedrijven, moet evenwel in een andere context worden geplaatst: deze dateert reeds van eind 2015, toen de federale overheid het lopende staatssteundossier voor de accijnsvrijstelling voor EBO-bedrijven introk

om andere federale dossiers niet in het gedrang te brengen. Als oplossing werd voor de EBO-bedrijven toen het accijnstarief op aardgas verlaagd tot het Europese minimumniveau. Voor deze maatregel was geen nieuw staatssteundossier vereist en ze staat los van de hogervermelde hervorming van de federale bijdragen in 2021.

Figuur 2: Chronologie Auditconvenanten, Benchmarkconvenanten en Energiebeleidsovereenkomsten

2002	...	2005	...	2012	2013	2014	2015	...	2020	2021	2022	2023	...	2026
Auditconvenant							EBO niet-VER-bedrijven			Verlenging		EBO 2.0 niet-VER-bedrijven		
Benchmarkingconvenant							EBO VER-bedrijven			Verlenging		EBO 2.0 VER-bedrijven		

2.2.1 De energiebeleidsovereenkomsten 2015 – 2022

Net zoals de voorgaande convenanten, richtten de eerste generatie EBO zich op de doelgroep van vestigingen van ondernemingen met industriële activiteit (NACE 05 t.e.m. 33) met een primair energieverbruik groter dan 0,1 PJ. De finaliteit was daarmee van in het begin niet alleen ingegeven vanuit het energie- en klimaatbeleid, maar ook een belangrijk onderdeel van het Vlaamse industriebeleid. De overeenkomsten waren nog steeds gericht op energiebesparing van (vestigingen van) energie-intensieve ondernemingen en waren, zoals beschreven in de overeenkomsten 2015-2020 (artikel 2) in de eerste plaats:

- (1) Een instrument om de industrie te stimuleren vooraanstaand te blijven op het gebied van energie-efficiëntie.
- (2) Daarnaast dienden ze ook om de ondernemingen te stimuleren bij te dragen aan de realisatie van Vlaamse en Europese klimaat- en energie-efficiëntiedoelstellingen,
- (3) en was het ook de bedoeling om de industrie verankeren in Vlaanderen.²¹

Toegetreden ondernemingen verbonden zich ertoe om:

- Zich vierjaarlijks te laten doorlichten via een energieaudit (uitgevoerd volgens vastgelegde kwaliteitsnormen) en op basis daarvan een gefaseerd Energieplan op te stellen.
- Rendabele maatregelen moesten binnen de looptijd van de energiebeleidsovereenkomst plaatsvinden. Bij de start van de eerste EBO-periode bedroeg de rendabiliteitsdrempel voor VER-bedrijven 14% na belasting; die voor niet-VER-bedrijven 12,5%.
- Jaarlijks te rapporteren aan het VBBV over de uitgevoerde maatregelen, het energieverbruik, de CO₂-equivalentemissies (uitstoot van broeikasgassen omgerekend naar CO₂) en hun evolutie.
- De voortgang van het Energieplan jaarlijks toe te lichten aan de ondernemingsraad, het CPBW of, bij ontstentenis, aan de vakbondsafvaardiging.
- Een studie uit te voeren naar het economisch potentieel van kwalitatieve WKK en de bijdrage aan warmte- en koudenetwerken.
- Energiebeheermaatregelen op maat uit te werken, gericht op bewustmaking en sensibilisering van medewerkers.
- Binnen drie jaar na inwerkingtreding een energiebeheersysteem realiseren. Voor zowel VER- als niet-VER-bedrijven gold op deze manier dezelfde verplichting: ofwel implementatie van ISO 50001, ofwel uitvoering van de energiebeheermaatregelen zoals omschreven in bijlage 9 van de overeenkomst.

Als tegenprestatie verbond het Vlaamse Gewest zich ertoe om:

- Geen bijkomende Vlaamse maatregelen op te leggen inzake energie-efficiëntie of CO₂-reductie, aan ondernemingen die hun verplichtingen uit de EBO naleven – tenzij ze hiertoe gedwongen wordt

²¹ Zie overeenkomst 2015-2020, artikel 2: “De principes en implementatie van deze energiebeleidsovereenkomst moeten tevens voldoen aan de economische eisen om de groeikansen en continuïteit van de ondernemingen te vrijwaren.”

door Europese verplichtingen. In geen geval neemt het Vlaamse Gewest maatregelen die verder gaan/strenger zijn dan de Europese verplichtingen van toepassing op deze doelgroep.

- De regelgeving zo in te richten dat deelnemende ondernemingen aan hun verplichtingen kunnen voldoen, met minimale administratieve lasten en zonder dubbele rapportering.
- Ondernemings(vestigingen) die voldoen aan hun verplichtingen uit de EBO automatisch ook te beschouwen als in orde met de andere verplichtingen uit het Energiedecreet (cf. supra).
- Ervoor te zorgen dat ondernemingen die de overeenkomst ondertekenen, automatisch voldoen aan de bepalingen van het Energiebesluit van 19 november 2010 (of opvolgende regelgeving).
- Zich in te spannen verminderde tarieven inzake accijnzen op energieproducten af te dwingen bij de federale overheid voor de ondernemingen die hun verplichtingen uit de EBO naleven. Deze vrijstelling/verlaging moest op dat moment nog worden aangemeld bij de Europese Commissie. Indien deze niet werd aanvaard, mochten ondernemingen hun EBO zonder sanctie opzeggen.
- De inspanningen van de deelnemende bedrijven en sectororganisaties onder de aandacht te brengen in communicatie.

Verder beschrijft de overeenkomst ook de oprichting en werking van de Commissie EBO en het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV). De Commissie EBO is het bestuursorgaan dat toezicht houdt op de uitvoering van de energiebeleidsovereenkomsten. Ze bestaat uit vertegenwoordigers van de bevoegde Vlaamse ministers, de toegetreden sectororganisaties en een vertegenwoordiger voor ondernemingen zonder sectororganisatie en met het hoofd van het VBBV als waarnemer. De commissie coördineert werkzaamheden, bespreekt knelpunten, bemiddelt bij conflicten, controleert de voortgang, adviseert de ministers en stelt jaarlijks een verslag op. Het VBBV is een onafhankelijk en neutraal orgaan dat door de ministers wordt aangesteld om de correcte uitvoering van de EBO te bewaken. Het beoordeelt individuele dossiers (zoals de aanvaarding van energiedeskundigen, energieplannen en rapportages), voert controles uit, rapporteert jaarlijks aan de Commissie EBO en kan bijkomende toelichtingen voorstellen. Kortom, de Commissie EBO heeft een coördinerende en besluitvormende rol, terwijl het VBBV instaat voor onafhankelijke verificatie en rapportage.

Verder worden bepalingen vastgelegd rond toetreding van ondernemingen en sectororganisaties, de verslaggeving en rapportering, en de criteria waaraan naleving wordt getoetst. Ook zijn er afspraken opgenomen over wijziging, opzegging of schrapping van ondernemingen, de verdeling van kosten en de vertrouwelijkheid van gegevens. Tot slot bepaalt de overeenkomst de looptijd, de juridische basis in het Energiedecreet en de procedure voor eventuele aanpassing of beëindiging.

De EBO traden in werking op 1 januari 2015 en zouden op 31 december 2020 eindigen. Door de inwerkingtreding van de EBO in 2015, was het regime van de 4-jaarlijkse audit echter niet meer in lijn met het regime van het opstellen van de energieplannen. Daarom besliste de Vlaamse Regering op 17 november 2017 de EBO te verlengen tot 31 december 2022.

2.2.2 De energiebeleidsovereenkomsten 2023 – 2026

Op 1 januari 2023 traden de nieuwe energiebeleidsovereenkomsten in werking, in lijn met het regeerakkoord 2019-2024 en ditmaal afgestemd op de 4-jarige periode van de energie-audit 2023-2026. De nieuwe overeenkomsten bouwden verder op voorgaande engagementen, onder eenzelfde governance, maar luiden toch enkele belangrijke verschillen in.

In de nieuwe overeenkomsten werd de transitie naar klimaatneutraliteit een expliciete doelstelling²². Voor VER-bedrijven werd ‘de voorbereiding op klimaatneutraal Europa’ zelfs een expliciete doelstelling. Die nieuwe doelstelling wordt ook vertaald in nieuwe verplichtingen: niet-VER-bedrijven

²² Voor VER-bedrijven beschreef artikel 2 van de overeenkomst dat deze “er eveneens op gericht [was] om ondernemingen te stimuleren om zich voor te bereiden op een klimaatneutraal Europa.” Voor de niet-VER-bedrijven gold dat de transitie naar technologieën om de klimaatneutraliteit te realiseren ook gefaciliteerd moest worden, hoewel deze “niet steeds leiden tot primaire of finale energiebesparing.”

voeren een verplichte klimaataudit uit om kostenefficiënte en haalbare CO₂-besparingsmaatregelen te identificeren, waaronder opties voor lokale hernieuwbare energieproductie en elektrificatie. VER-bedrijven stellen een klimaatroadmap op die een strategische langetermijnvisie naar klimaatneutraliteit moet uittekenen.

Box 1: Klimaatroadmaps voor VER-bedrijven

VER-bedrijven die toetreden tot de Energiebeleidsvereenkomst 2023–2026 moeten een klimaatroadmap opstellen met als horizon “een koolstofarm 2050”.

De klimaatroadmaps beschrijven het traject dat ondernemingen uitstippelen om hun broeikasgasuitstoot sterk te reduceren tegen 2030 en uiteindelijk klimaatneutraliteit te bereiken tegen 2050. Ze geven een gedetailleerd beeld van de huidige uitstoot, de technologische opties en investeringspaden die bedrijven overwegen (bv. elektrificatie van processen, inzet van waterstof, circulaire grondstoffenstromen, of CO₂-afvang en -hergebruik), en de randvoorwaarden die daarvoor noodzakelijk zijn zoals infrastructuur, vergunningen, stabiele regelgeving en ondersteuningsmechanismen.

Voor de Vlaamse overheid maken de roadmaps zichtbaar welke reductiepaden technisch en economisch haalbaar zijn voor ondernemingen, waar zich knelpunten situeren en welke ondersteuning eventueel noodzakelijk is vanuit het beleid. Daarmee bieden de roadmaps niet alleen een langetermijnperspectief voor de betrokken bedrijven, maar ook een concrete basis voor het Vlaamse klimaat- en industriebeleid.

De bijkomende focus op klimaatdoelstellingen zorgde voor een nieuw spanningsveld. In haar advies van september 2022 benadrukte de Minaraad dat sommige leden de EBO vooral als energie-efficiëntie-instrument zagen en waarschuwden dat de korte looptijd en hoge energieprijzen grote klimaattransitie-investeringen bemoeilijken. Andere leden gaven aan dat het laaghangend fruit intussen geplukt is en pleitten voor een sterkere focus op CO₂-reductie, procestransformatie en de “klimaatsprong industrie”. Het advies toont op deze manier aan dat de EBO sinds 2023 balanceren tussen hun klassieke rol in energie-efficiëntie en een bredere hefboomfunctie voor industriële klimaattransitie.

Een ander nieuw element in de EBO 2023–2026 is de verplichte datacollectie van warmtevraag en restwarmtepotentieel voor alle deelnemende bedrijven, zowel VER- als niet-VER-bedrijven. Elke onderneming moet eenmalig gegevens aanleveren over de eigen warmtevraag en over de beschikbare restwarmte die niet intern kan worden benut. Deze gegevens worden gevalideerd door het VBBV en vervolgens publiek ontsloten via de Vlaamse warmtekaart. De bedoeling is om kansen voor warmte-uitwisseling en lokale samenwerking zichtbaar te maken, onder meer tussen bedrijven en lokale besturen. Zo wordt de EBO niet enkel een instrument voor energie-efficiëntie en CO₂-reductie binnen bedrijven, maar ook een hefboom voor bredere systeemoptimalisatie in het Vlaamse energie- en warmtenetwerk. Nieuw was bovendien dat niet enkel industriële bedrijven, maar ook andere energie-intensieve sectoren zoals glastuinbouw, ziekenhuizen en elektriciteitscentrales konden toetreden.

Tot slot werd in deze tweede EBO-periode de rendabiliteitsdrempel verlaagd: voor VER-bedrijven tot 12% na belastingen en voor niet-VER-bedrijven tot 10,5%. Parallel hiermee verlaagde ook het Energiebesluit zijn algemene IRR-drempel van 15% naar 13%. Hierdoor bleef de verhouding tussen de EBO-rendabiliteitscriteria en de drempels die gelden buiten de EBO behouden.

2.2.3 Conclusie

We vatten de chronologie en karakteristieken van de opeenvolgende maatregelen samen in *Tabel 2*.

Tabel 2: Overzicht opeenvolgende maatregelen

Instrument	Doelgroep	Verplichtingen	Voordelen	Wetgeving	Wijzigingen
Benchmark-convenant 2002–2014	Vestigingen met $\geq 0,5$ PJ primair energieverbruik & VER-bedrijven	Wereldtop energie-efficiëntie ; benchmarking, plan, uitvoering, rapportage	Beleidszekerheid; Degressiviteit federale bijdrage elektriciteit (>20 MWh) Volledige vrijstelling accijns aardgas	VR 29/11/2002 Wet 29/04/1999; KB 24/03/2003 ETS start (2005)	Start convenanten; Focus energieproces-efficiëntie
Audit-convenant 2005–2014	Vestigingen met $0,1-0,5$ PJ primair energieverbruik	Energieaudit + uitvoering alle rendabele maatregelen; periodieke rapportage	Geen extra Vlaamse eisen; Degressiviteit federale bijdrage elektriciteit & gas (≥ 20 MWh / ≥ 20.000 MWh) Volledige vrijstelling accijns aardgas	VR 10/06/2005 KB 24/03/2003; KB 02/04/2014 ETS I–III; pre-EED	Invoering verplichte audit + uitvoering Rendabele maatregelen
EBO 1 2015–2022	Vestigingen met $\geq 0,1$ PJ primair energieverbruik VER & niet-VER	4-jaarlijkse audit + energieplan; WKK-studie; jaarlijkse rapportage & OR/CPBW <u>VER-bedrijven</u> IRR $\geq 14\%$ en ISO 50001 o.b.v. bijlage 9 <u>Niet-VER</u> IRR $\geq 12,5\%$ ISO 50001 of bijlage 9	Geen extra Vlaamse eisen; Toegang tot maatregelen met ‘penalisatie-principe’ Federale accijnsvoordelen (inspanning)	Energiedecreet 2009; Besluit 2010; W&I-decreet KB 04/04/2014 EED 2012; ETS III–IV; EU staatssteun 2014–2020	ISO-verplichting; Koppeling aan Vlaamse ondersteuning; Wegvallen degressiviteit federale bijdrage (gas, elektriciteit, toeslag offshore) en wegvallen accijnsvrijstelling die vervangen werd door accijnskorting
EBO 2.0 2023–2026	Vestigingen met $\geq 0,1$ PJ <u>finaal</u> energieverbruik Verbreding sectoren	<u>Niet-VER</u> Energie- & klimaataudit; IRR $10,5\%$ <u>VER</u> Energieplan & klimaat-roadmap; IRR 12% Warmtedata aanleveren	Regelzekerheid; Toegang tot maatregelen met ‘penalisatie-principe’ Federale accijnsvoordelen (inspanning)	Energiedecreet; update 2022; W&I-decreet Herziene EED 2023; CEEAG 2022-2030	Finaal energieverbruik; Verbreding scope; Klimaatcomponent; Focus industriële warmte

2.3 Additionaliteit van de Energiebeleidsovereenkomsten

De energiebeleidsovereenkomsten (EBO) hebben sinds hun ontstaan een **dubbele functie** vervuld: ze bieden ondernemingen rechtszekerheid en ondersteuning bij energiebesparende maatregelen, en fungeren tegelijk als beleidsinstrument om Europese en Vlaamse doelstellingen inzake energie-efficiëntie en later (vanaf 2023) ook inzake klimaat te realiseren.

2.3.1 Industriebeleid

In het industriebeleid hadden de EBO van meet af aan een duidelijke plaats. Hun eerste functie was de verankering van energie-intensieve ondernemingen in Vlaanderen door hen te ondersteunen bij energie-efficiëntie-investeringen. Deze investeringen moesten helpen om de energiekosten van deze ondernemingen te doen dalen om zo hun internationale concurrentiepositie te ondersteunen.

Er is een duidelijke synergie met andere instrumenten van het Vlaamse industriebeleid. EBO vullen industriële innovatieprogramma's aan, bijvoorbeeld door samen te lopen met de ecologiepremie+, de GREEN-calls en recent met de ontwikkeling van Contracts for Difference (CfD's). Waar de EBO systematisch inzetten op de reductie van het energiegebruik, richten deze andere instrumenten zich op de vernieuwing van productieprocessen en de introductie van nieuwe technologieën. Bedrijven konden zo een traject uitwerken waarin de EBO het algemene kader en de verplichting vormde, terwijl investeringssteun en innovatieprogramma's de sprong naar structurele vernieuwing mogelijk maakten.

De complementariteit komt ook tot uiting in de schaal: de EBO werken sectoraal en ondernemingsvestigingsbreed, terwijl andere instrumenten meer projectmatig en technologisch gericht zijn. Samen creëren ze een combinatie van continuïteit en innovatie: EBO borgen de basisinspanningen, terwijl andere beleidsinstrumenten ruimte geven voor pioniersprojecten.

De evolutie binnen het industriebeleid toont zo een verschuiving van een louter efficiëntiegericht instrument naar een hefboom binnen een geïntegreerd industrie- en transitiebeleid, met aandacht voor circulaire economie, elektrificatie en nieuwe technologieën.

2.3.2 Energiebeleid

Binnen het energiebeleid vormden de EBO een belangrijk aanvullend instrument om de Vlaamse energie-efficiëntiedoelstellingen te behalen. De EBO worden expliciet opgenomen in het VEKP als een van de maatregelen waarmee Vlaanderen invulling geeft aan de Europese verplichtingen. Hun besparingsbijdrage wordt apart berekend en gerapporteerd. Dat toont de erkenning van de EBO als structureel instrument. Ze vulden andere maatregelen aan, zoals renovatieprogramma's, de uitrol van digitale meters en de stimulansen voor hernieuwbare energie.

De synergie met steunmechanismen is opvallend: investeringen die vanuit een EBO verplicht werden, konden vaak ook rekenen op premies of leningen (bv. ecologiepremie+, oproepen groene warmte, Mijn VerbouwPremie). Dat zorgde ervoor dat de verplichting in de EBO gekoppeld werd aan een financiële prikkel, waardoor de kans op realisatie aanzienlijk toenam. Bedrijven werden niet alleen gestimuleerd om maatregelen te identificeren, maar kregen ook de middelen aangereikt om deze daadwerkelijk uit te voeren.

Daarnaast was er complementariteit met normatieve kaders. De combinatie van een algemeen juridisch kader en sectorale overeenkomsten verhoogde de effectiviteit van het beleid en gaf bedrijven de kans om eigen investeringsplannen te aligneren met de Vlaamse doelstellingen.

De evolutie is duidelijk: de eerste generaties van EBO waren vrijwillig en aanvullend, maar gaandeweg zijn ze ingebed geraakt in een meer verplichtend kader, waardoor ze nu functioneren als een brug tussen vrijwillige engagementen en bindende wetgeving. Dit is echter ook een uitdaging. De verplichtingen voor energie-intensieve ondernemingen zijn de laatste jaren aanzienlijk verstrengd, onder meer door het Energiedecreet, het Energiebesluit en gaan verder dan de Europese Energie-Efficiëntierichtlijn. Maatregelen die vroeger extra tot stand kwamen via een EBO, zouden

vandaag vaak ook zonder EBO wettelijk verplicht zijn doch enkel op Vlaams niveau. In vergelijking met de Europese wetgeving, het ijkpunt van regelgeving, hebben de EBO hierdoor dan ook nog voldoende toegevoegde waarde.

2.3.3 Klimaatbeleid

Vanaf de tweede generatie kregen de EBO een duidelijke plaats in het Vlaamse klimaatbeleid. Ze evolueerden van een louter energie-efficiëntie-instrument naar een volwaardig onderdeel van de energie- en klimaatstrategie, ingebed in onder meer het Vlaams Energie- en Klimaatplan en Vizier 2030. Hun rol is sindsdien tweeledig: enerzijds ondersteunen ze de Vlaamse bijdrage aan de Europese Green Deal en het Fit-for-55-pakket, anderzijds bieden ze een operationeel kader voor de industriële transitie op Vlaams niveau.

De verhouding van EBO tot andere klimaat- en transitie-instrumenten toont vandaag zowel complementariteit als spanningen. Met het Europese emissiehandelssysteem (ETS) is er bijvoorbeeld een duidelijke overlap in doelgroep. Beide systemen vullen elkaar in zekere zin ook aan: waar ETS enkel een prijs op emissie legt, zorgen de EBO voor een systematische identificatie en uitvoering van energie- en emissiereductiemaatregelen.

Daarnaast sluiten de EBO sterk aan bij de Vlaamse Klimaatsprong Industrie en de ontwikkeling van industriële klimaatroadmaps. De klimaatroadmaps die bedrijven in het kader van hun EBO uitwerken, leveren input die waardevol kan zijn voor de bredere sectorale en Vlaamse roadmaps. Daarmee kunnen de EBO een operationele motor zijn binnen de bredere langetermijnstrategie, maar hun kern blijft het realiseren van energie-efficiëntiemaatregelen in bestaande processen — maatregelen met een relatief korte doorlooptijd. Langetermijntransitiemaatregelen en investeringen met afschrijvingstermijnen van twintig tot veertig jaar vallen buiten het bereik van de EBO en worden ondersteund via andere beleidsinstrumenten. In die zin spelen de EBO een complementaire rol: zij zorgen voor concrete, meetbare vooruitgang op korte termijn, terwijl andere instrumenten de structurele transitie richting 2050 faciliteren.

Ten slotte is er de verhouding tot Europese programma's zoals LIFE en de bredere European Green Deal. Hier is geen sprake van overlap, maar van parallelle sporen. LIFE richt zich op innovatieve demonstratieprojecten, terwijl de EBO breed en structureel energie- en klimaatmaatregelen verankeren. De Green Deal vormt het overkoepelende beleidskader waarbinnen Vlaanderen zijn bijdrage moet leveren, en de EBO zijn één van de instrumenten waarmee dit in de industriële context geconcretiseerd (zie ook Deel 6 - Systeemanalyse).

Samengevat zijn de EBO binnen het klimaatbeleid dus tegelijk een verankerd uitvoeringsinstrument én een aanvullende schakel naast ETS, het Klimaatfonds en de Klimaatsprong Industrie. Hun kracht ligt in het concreet maken van maatregelen op bedrijfsvestigingsniveau.

2.3.4 Conclusie

De EBO zijn een structureel onderdeel van het Vlaamse industrie-, energie- en klimaatbeleid, met duidelijke synergieën met steunmechanismen, normatieve kaders en transitieprogramma's. Door de verstrengde Vlaamse regelgeving (Energiedecreet, Energiebesluit) zijn veel energiebesparingsmaatregelen sowieso verplicht op Vlaams niveau. Hierdoor is de additionaliteit van de EBO kleiner geworden – echter in vergelijking met het Europees wetgevend kader blijft de additionaliteit van de EBO significant. De kwestie van de additionaliteit en de bredere verhouding met andere instrumenten en regelgeving zal verder in detail worden behandeld in de systeemanalyse.

2.4 Governance van de Energiebeleidsovereenkomsten

De governance van de energiebeleidsovereenkomsten (EBO) is vastgelegd in de overeenkomsten zelf en wordt concreet vormgegeven door de **Commissie EBO** en het **Verificatiebureau Benchmarking**

Vlaanderen (VBBV). Daarnaast spelen ook de Vlaamse Regering, de ministers bevoegd voor economie en energie, en de toegetreden ondernemingen een rol.

2.4.1 De Commissie EBO: coördinatie en opvolging

De Commissie EBO is het centrale overleg- en sturingsorgaan. De Commissie EBO bestaat uit een voorzitter en volgende leden:

- één vertegenwoordiger van de Vlaamse minister bevoegd voor Economie
- één vertegenwoordiger van de Vlaamse minister bevoegd voor Energie
- één vertegenwoordiger van elke toegetreden sectororganisatie
- één vertegenwoordiger voor de ondernemingen voor wie geen sectororganisatie is toegetreden
- het hoofd van het VBBV, als waarnemer

De Commissie EBO heeft als kernopdracht de uitvoering van de overeenkomsten te begeleiden. De voornaamste taken van de Commissie EBO die voortvloeien uit haar bestuursfunctie zijn:

- De coördinatie van werkzaamheden en activiteiten ter uitvoering van de EBO.
- De bespreking van knelpunten, die zich bij de implementatie van de EBO's in de praktijk voordoen, het bespreken van oplossingen en het zo nodig formuleren van richtlijnen hiervoor die gepubliceerd worden en bindend zijn voor de partijen.
- Het bemiddelen in geval van conflicten tussen partijen of tussen ondernemingen en het VBBV.
- De controle op de voortgang van de uitvoering van de EBO's.
- Het doen van voorstellen tot wijziging van de EBO's en het beoordelen van de gegrondheid van de aanvragen om in overleg te treden op basis van wijzigingen van omstandigheden.
- Het adviseren aan de ministers over het VBBV.
- Het onderhouden van contacten met maatschappelijke organisaties.
- Het opstellen en actualiseren van het overzicht van ondernemingen en sectororganisaties die tot deze energiebeleidsovereenkomst zijn toegetreden.
- Het jaarlijks opstellen en publiceren van het jaarverslag.

2.4.2 Het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen: controle en waarborg

Het VBBV is een onafhankelijke en neutrale organisatie die door de ministers wordt aangesteld om de correcte uitvoering van de energiebeleidsovereenkomst te bewaken, hierover adviezen te verstrekken en verslag uit te brengen. Het is de enige instantie die over individuele gevallen oordeelt, te weten, de aanvaarding van de energiedeskundige, het Energieplan en de verslaggeving (monitoring).

Het verificatiebureau wordt bemand door de verificateurs, een voorzitter en een secretariaatsmedewerker.

2.4.3 Rol van de Vlaamse Regering en ministers

De Vlaamse Regering stelt de EBO vast en bepaalt zo het juridische en beleidsmatige kader. De Vlaamse ministers bevoegd voor Economie en Energie vertegenwoordigen (via hun aangewezen afgevaardigden – zie sectie 2.4.1) de regering in de Commissie EBO en rapporteren jaarlijks aan het Vlaams Parlement.

2.4.4 Conclusie

De governance van de EBO wordt gestuurd door de samenwerking tussen de Commissie EBO en het VBBV. Samen zorgen ze voor een evenwicht tussen beleidsaansturing en objectieve controle, terwijl de Vlaamse ministers de politieke verantwoordelijkheid dragen en de ondernemingen de operationele uitvoering verzekeren.

2.5 Budgettaire impact van de Energiebeleidsovereenkomsten

De budgettaire implicaties van de EBO kunnen worden opgesplitst in directe kosten die exclusief aan de EBO toe te schrijven zijn en bredere indirecte beleidsuitgaven waar EBO-bedrijven toegang toe hebben.

2.5.1 Directe en exclusieve kosten

De **werking van het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)** vergt een jaarlijkse uitgave. Zoals gerapporteerd in een parlementaire vraag van Jos D'haese aan Vlaams minister Zuhair Demir (8 juli 2022, vraag nummer 1021), gaat ongeveer de helft van het totale budget van het VBBV naar de EBO. Voor de periode 2015–2022 bedroeg de totale kost voor dit EBO-deel 8,8 miljoen euro, wat resulteert in een gemiddelde jaarlijkse uitgave van circa 1,1 miljoen euro. Aangezien geen wijzigingen zijn gebeurd aan de werking en taakstelling van het VBBV, kunnen we aannemen dat deze kost (mits indexatie) in de huidige EBO-periode (2023-2026) ongeveer gelijk gebleven is.

Ook de **fiscale impact** – met name de gederfde belastinginkomsten ten gevolge van de korting op bijzondere accijns aardgas en op de energiebijdrage op aardgas en de vrijstelling van onroerende voorheffing op materiaal en outillage – geldt als een directe en exclusieve kost verbonden aan de EBO. Het betreft in dit geval om een verlaging van de accijns van €0,9978/MWh naar €0,54/MWh.

Cijfers over deze impact worden niet bijgehouden of zijn in ieder geval niet geaggregeerd beschikbaar. Informatie over vrijstelling voor accijnzen op energie vinden we terug voor de jaren 2017-2021, meer bepaald in het antwoord op een parlementaire vraag van Thierry Warmoes aan federaal minister van Financiën Vincent Van Peteghem (27 september 2022, vraag nummer 1170). Het globaal steunbedrag voor de accijnsverlaging over de gegeven jaren was als volgt:

2017	2018	2019	2020	2021
€8,5M	€8M	€7,6M	€7,8M	€8,15M

Deze steunbedragen gelden echter voor alle bedrijven in België, dus zijn ook toegekend aan de Waalse tegenhangers van EBO-bedrijven. Uit een antwoord op een parlementaire vraag van Peter Mertens aan federaal minister van Financiën Vincent Van Peteghem (5 maart 2020, vraag nummer 249) weten we dat in 2019 in totaal 352 bedrijven genoten van de accijnsverlaging. Zij gaven 16.680.814 MWh aardgas aan voor een totale accijnsverlaging van €7.636.476. 224 van deze 352 bedrijven hadden hun maatschappelijke zetel in Vlaanderen – dat is een aandeel van 64%.

2.5.2 Breder beleid waartoe EBO-bedrijven toegang hebben

Naast deze zuiver EBO-gebonden kosten, krijgen deelnemende bedrijven toegang tot een brede waaier van generieke steunmaatregelen die ook openstaan voor niet-EBO-bedrijven. We onderscheiden:

- Bij VLAIO: de ecologiepremie+; Strategische ecologiesteun; Strategische Transformatiesteun; GREEN investeringssteun; Compensatie indirecte emissiekosten
- Bij VEKA: Supercapregeling; de Premie voor investeringen na de uitvoering van een energieaudit in niet-residentiële gebouwen; Groene warmte, restwarmte en energie-efficiënte stadsverwarming (oproep groene warmte)

Voor deze maatregelen geldt het 'penalisatieprincipe', m.n. dat bedrijven die tot de doelgroep van de EBO behoren, ook (met al hun vestigingen) moeten toetreden zijn om aanspraak te maken op deze steun. Omdat deze maatregelen echter niet exclusief zijn voorbehouden voor ondernemingsvestigingen die in aanmerking komen voor een EBO, valt uit de beschikbare bronnen niet op te maken in welke mate de EBO-bedrijven hiervan gebruik hebben gemaakt. Voor de supercapregeling moet ook worden opgemerkt dat het niet gaat over uitgegeven steunbedragen, maar over ontvangsten van de middelen die bedrijven afdragen binnen het kader van de regeling. Voor bedrijven vormen deze afdrachten een voorspelbare, geplafonneerde energielast, terwijl ze voor de overheid de financiering van het energie- en klimaatbeleid ondersteunen (cf. Energiefonds).

2.5.2.1 VLAIO-maatregelen²³

Ecologiepremie+ (VLAIO)	Met de ecologiepremie+ wil de Vlaamse overheid ondernemingen stimuleren om hun processen duurzaam, klimaatvriendelijk, circulair en energiezuinig te organiseren. Vlaanderen neemt een deel van de extra investeringskosten die zo'n investering met zich meebrengt voor haar rekening. De ecologiepremie+ voorziet steun voor investeringen in de technologieën die vermeld staan op de zogenaamde <u>limitatieve technologieënlijst</u>. De totale steun bedraagt maximaal 1 miljoen euro per onderneming voor een periode van drie jaar voor 10 tot 55% van de meerkost van de investering. De lijst vermeldt het netto steunpercentage per technologie. De maatregel werd in 2023 versterkt door het impulsprogramma industriële warmtetransitie, met extra middelen uit het Klimaatfonds.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	193	313	278	361	521
Totaal steunbedrag	€20,0 miljoen	€20,4 miljoen	€42,7 miljoen	€50,2 miljoen	€54,2 miljoen

Strategische ecologiesteun (STRES) (VLAIO)	Deze steunregeling is een (niet-cumuleerbare) aanvulling op de ecologiepremie+ voor investeringen in technologieën die omwille van hun unieke bedrijfsspecifieke karakter niet kunnen gestandaardiseerd worden en daardoor niet voorkomen op de limitatieve technologieënlijst van de klassieke ecologiesteunregeling via de ecologiepremie+. De projectkosten bedragen minstens €1.500.000. De totale steun bedraagt maximaal €500.000 per onderneming voor een periode van drie jaar. De steun daalde tijdelijk in 2022–2023 (minder projecten, focus op energiemaatregelen met lager investeringsbedrag). De stijging in 2024 hangt samen met een nauwere afstemming met nieuwe steuninstrumenten zoals GREEN en STS: daardoor komen opnieuw grotere, strategische investeringsprojecten in aanmerking voor strategische ecologiesteun, wat het totale steunvolume doet toenemen.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	6	6	5	3	10
Totaal steunbedrag	€20,0 miljoen	€17,5 miljoen	€4,8 miljoen	€3,0 miljoen	€8,5 miljoen

²³ De informatie over de maatregelen in dit hoofdstuk werd verzameld vanuit de websites van de bevoegde entiteiten van de Vlaamse overheid, toelichtingsdocumenten op deze websites (bv. Toelichtingsdocument Strategische Transformatiesteun), specifieke subsidieregelingen en/of -decreten. De bedragen zijn deze die opgenomen zijn in de betreffende Beleids- en Begrotingstoelichtingen (Begrotingsuitvoering) en/of de VLAIO-jaarverslagen.

Strategische Transformatiesteun (STS) (VLAIO)	De strategische transformatiesteun, sinds 2013 van kracht, ondersteunt ondernemingen die een ingrijpend transformatieproces doorlopen met een sterk innovatief, internationaliserend en verduurzamend karakter. De steun richt zich op investeringen en opleidingen die essentieel zijn voor de uitvoering van een strategisch transformatieplan. Kleine, middelgrote en grote ondernemingen met een exploitatiezetel in Vlaanderen komen in aanmerking, met een maximale steun van €500.000 en steunpercentages tot 8% voor investeringen en 20% voor opleidingen. Projecten worden beoordeeld op vijf parameters: innovatie, internationale competitiviteit, ecologische en sociale verduurzaming, verankering en tewerkstelling, en bijdrage aan strategische waardeketens. Enkel projecten die op alle parameters de vereiste minimumscores halen, worden gesteund. Grote ondernemingen kunnen investeringssteun enkel ontvangen wanneer de investering gebeurt in een door Europa erkende steunzone.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	43	23	20	17	9
Totaal steunbedrag	€31,87 miljoen	€16,18 miljoen	€20,7 miljoen	€20,4 miljoen	€15,2 miljoen

GREEN investeringssteun (VLAIO)	Investeringen van bedrijven in technologieën voor vergroening, elektrificatie of energie-efficiëntie die niet worden vermeld op de technologieënlijst, kunnen worden gefinancierd met de GREEN investeringssteun. De totale steun bedraagt maximaal 1 miljoen euro per onderneming voor een periode van drie jaar. Het steunpercentage wordt bepaald op basis van de aard van de steunbare ecologie-investeringen (toepassingsgebied), de eco-klasse en de grootte van de onderneming. De maatregel werd voorbereid in 2022 op basis van een economische potentieelstudie rond de vergroening van energiedragers, met focus op de niet-ETS-industrie. Voortbouwend op de inzichten uit de <i>Economische potentieelstudie vergroening van de warmtevraag van de niet-ETS-industrie in Vlaanderen</i>, uitgevoerd door Technopolis en opgeleverd in april 2022²⁴, werd de maatregel opgestart in 2023.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	-	-	-	23	32
Totaal steunbedrag	-	-	-	€5,17 miljoen	€10,4 miljoen

²⁴ De studie is beschikbaar op <https://www.vlaio.be/nl/nieuws/studie-hoe-vergroenen-we-de-niet-energie-intensieve-industrie-vlaanderen>

Compensatie indirecte emissiekosten (ICL) (VLAIO)	Ondernemingen in elektriciteitsintensieve sectoren kunnen door het Europese emissiehandelssysteem (EU-ETS) als indirect gevolg een hogere elektriciteitsfactuur hebben. De Vlaamse overheid wil dit concurrentieel nadeel wegwerken door een beperkt aantal sectoren te compenseren voor deze CO₂-kosten. De steun geldt enkel voor VER-bedrijven die activiteiten uitvoeren in de 14 welbepaalde sectoren, bepaald door de EC. De compensatie voor indirecte emissiekosten was initieel een tijdelijke compensatiesteunregeling voor emissiejaren 2013-2020. Na 2020 werd de regeling verlengd en uitgebreid met nieuwe Europese richtlijnen, wat een sterke stijging in de uitgaven in 2023-2024 verklaart. 2021 was hierdoor ook duidelijk een overgangsjaar.²⁵ Voor de jaren 2022-2024 bevat de BBT enkel vastgelegde bedragen. De bedragen voor jaren 2023 en 2024 vinden we in antwoord van de minister op een parlementaire vraag (nr. 592) van Aimen Horch op 12 juni 2025 aan minister Diependaele.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	108 (van 109)	108	37	(niet beschikbaar)	(niet beschikbaar)
Totaal steunbedrag	€89,9 miljoen	€137,9 miljoen	€80,9 miljoen (vastgelegd)	€150,5 miljoen	€229,9 miljoen

2.5.2.2 VEKA-maatregelen

Supercapregeling (VEKA)	Ondernemingen met specifieke NACE-codes die zijn toegetreden tot EBO, die beschikken over een energieplan of -audit, of die in het jaar van aanvraag geen afbreuk hebben gedaan aan bestaande energie-efficiëntiemaatregelen t.o.v. het vorige jaar komen in aanmerking voor de supercapregeling. Dit betekent dat ze worden vrijgesteld van de kosten ten gevolge van de quotumplicht voor groenestroomcertificaten en quotumplicht voor kwalitatieve warmtekrachtkoppeling. In ruil hiervoor storten de steunaanvragende ondernemingen 0,5 of 1 % van hun bruto toegevoegde waarde in het Energiefonds. In die zin wordt de kost van de quotumplicht geplafonneerd tot 0,5% of 1% van de bruto toegevoegde waarde, afhankelijk van de activiteit.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	-	-	-	-	-
Ontvangen	(niet gegeven)	€5,3 miljoen	€5,5 miljoen	€6,2 miljoen	€6,6 miljoen

²⁵ De EU-regels bieden de *mogelijkheid* om compensatie te verlenen voor indirecte emissiekosten, maar dat het al dan niet verlenen van deze compensatie is een volledig autonome beslissing van de Vlaamse Regering.

Premie voor investeringen na de uitvoering van een energieaudit in niet-residentiële gebouwen (VEKA)	Wanneer een uitgevoerde energiestudie of energieaudit aantoonst dat een bepaalde investering een belangrijke energiebesparing oplevert in vergelijking met de bestaande situatie, en men deze investering daadwerkelijke uitvoert, kan men hiervoor een premie krijgen. Deze premie is dus niet afhankelijk van het type investeringen, maar van de interne rentevoet na belastingen van de investering. Dankzij deze premie kunnen bepaalde energiebesparende investeringen interessanter worden om uit te voeren.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	(niet gegeven in BBT)				
Ontvangen	(niet gegeven in BBT)				

Groene warmte, restwarmte en energie-efficiënte stadsverwarming (oproep groene warmte) (VEKA)	Ondernemingen die investeren in installaties voor de productie van groene warmte, de benutting van restwarmte en energie-efficiënte stadsverwarming (warmtenetten), kunnen hiervoor steun krijgen. Het steunpercentage is afhankelijk van de technologie. Voor investeringen voor groene-warmte-installaties en de uitkoppeling van restwarmte bedraagt de steun maximaal 1 miljoen EUR per investeringsproject. Voor energie-efficiënte stadsverwarming kan er tot € 2 miljoen steun worden toegekend. In de jaren 2020-2023 werden jaarlijks 2 oproepen georganiseerd. Bij publicatie van de BBT begrotingsuitvoering 2024 werd nog maar over 1 oproep gerapporteerd.				
	2020	2021	2022	2023	2024
Goedgekeurde aanvragen	(niet gegeven)	33	62	10	8
Totaal steunbedrag	€21 miljoen (vastgelegd)	€18 miljoen	€36,7 miljoen	€16,2 miljoen	€4,5 miljoen

2.5.3 Conclusie

De budgettaire impact van de EBO is tweezijdig. Enerzijds zijn er beperkte, maar structurele **directe kosten** verbonden aan de werking en opvolging van het instrument, via het VBBV en de fiscale tegemoetkomingen (bv. accijnsverlagingen). Deze kosten blijven relatief stabiel en voorspelbaar over de tijd.

Anderzijds creëert het instrument een **brede toegangspoort tot generieke steunmechanismen** voor energie- en klimaatgerelateerde investeringen. Hoewel een deel van deze middelen wordt toegekend aan EBO-deelnemers, zijn ze niet exclusief bestemd voor die groep en maken ze deel uit van bredere Vlaamse ondersteuning voor industriële energie-efficiëntie en vergroening. De EBO bepaalt enkel dat ondernemingen die tot de doelgroep behoren en niet toetreden, geen toegang krijgen tot de ondersteuningsmaatregelen (het penalisatieprincipe). Daardoor vallen de middelen die EBO-bedrijven effectief ontvangen van de hierboven vermelde bedragen, niet te onderscheiden. Dat maakt het moeilijk om de netto overheidssteun die *specifiek* aan de EBO kan worden toegeschreven scherp af te bakenen.

Een belangrijk aandachtspunt blijft de **bepaalde beschikbaarheid van gedetailleerde en systematische budgetdata**, met name over de effectieve benutting van brede steunprogramma's door EBO-bedrijven. Transparantere en structurele monitoring (en rapportering) hiervan zou toelaten om de kostenefficiëntie van het instrument beter in kaart te brengen en de beleidssturing verder te versterken.

2.6 Doelbereiking

In dit deel bekijken we op basis van de jaarverslagen van de Commissie EBO in welke mate de doelstellingen van de EBO zijn vervuld. We onderscheiden de resultaten van de eerste cyclus (2015-2022) enerzijds en de huidige cyclus (2023-2026) anderzijds.

2.6.1 Periode 2015–2022: verankering en energie-efficiëntie

De EBO zijn in 2015 opgestart en verlengd tot eind 2022. Het instrument kende een sterke deelname: ongeveer 98% van het primair energieverbruik van de doelgroepbedrijven werd door de overeenkomsten gedekt (zie hoofdstuk 3).

- **Energiebesparingen:** In de eerste cyclus (2015–2018) lag de geplande primaire energiebesparing op 17,4 PJ, maar werd met 21,6 PJ effectief meer gerealiseerd. In de tweede cyclus (2019–2022) werden meer dan 4.400 zekere maatregelen ingepland, goed voor 33,6 PJ geplande besparing. Uiteindelijk werden 6.100 maatregelen uitgevoerd, resulterend in een cumulatieve besparing van 36,7 PJ, dus een hogere prestatie t.o.v. de plannen.
- **CO₂-reducties:** De vermeden emissies doorheen de looptijd bedroegen in 2022 al ruim 2,2 miljoen ton.
- **Energiebeheer:** Tegen 2018 hadden de meeste bedrijven de gevraagde energiebeheermaatregelen of een ISO50001-certificaat geïmplementeerd.
- **Indicatoren:** De Energie Prestatie Index (EPI) daalde naar 95,07 in 2022 (t.o.v. 2014 = 100), wat een structurele verbetering van bijna 5% in 2022 t.o.v. 2014 aangeeft.
- **Bijdrage aan beleid:** Volgens de beleidsnota's Energie (2019–2024) en Klimaat (2019–2024) werden de EBO expliciet verlengd als hefboom om de energie-intensieve industrie te ondersteunen in de transitie naar CO₂-armere processen. De gerealiseerde besparingen dekten meer dan 70% van de Europees opgelegde energiebesparing voor Vlaanderen.

Conclusie 2015–2022: De doelstellingen inzake energie-efficiëntie werden niet alleen gehaald maar overtroffen. De EBO bewezen hun rol als betrouwbaar instrument dat rechtszekerheid biedt, breed gedragen werd en substantieel bijdroeg aan Vlaamse en Europese energie- en klimaatdoelen.

2.6.2 Periode 2023–2026: verbreding en nieuwe ambities

In november 2022 werd de nieuwe generatie EBO goedgekeurd door de Vlaamse Regering, met looptijd tot 2026. De doelgroep werd verbreed: naast industriële vestigingen met primair verbruik >0,1 PJ, omvat de nieuwe overeenkomst ook andere energie-intensieve sectoren zoals ziekenhuizen, glastuinbouw en elektriciteitsproductie. Voor de impact op de deelname, zie hoofdstuk 3.

Belangrijke doelstellingen in de periode 2023-2026 en realisaties in de periode van 2023 tot en met november 2025 zijn:

- **Energiebesparingen:** In hun plannen hebben de bedrijven samen 1.779 maatregelen opgenomen, goed voor een geplande besparing van 13,2 PJ over de periode 2023-2026.
- **Realisatie eerste jaar (2023):** In 2023 werd reeds 3,0 PJ gerealiseerd, ongeveer een kwart van de geplande totale besparing. Dit is vergelijkbaar met het jaarlijks energieverbruik van 40.000 Vlaamse gezinnen.

- **Nieuwe engagementen:** Naast klassieke energieplannen zijn nieuwe verplichtingen ingevoerd, zoals datacollectie over warmtevraag/restwarmte (t.b.v. de Warmtekaart Vlaanderen), klimaatroadmaps voor VER-bedrijven en klimaataudits voor niet-VER-bedrijven.
- **Startfase:** De implementatie wordt door de Commissie EBO positief geëvalueerd. Er werden geen ernstige tekortkomingen vastgesteld, en de toetreding van 281 vestigingen (met samen 28% van het bruto-energieverbruik in Vlaanderen) wordt als representatief beschouwd.

De nieuwe EBO zijn met succes van start gegaan. Het instrument heeft een bredere reikwijdte gekregen en integreert bijkomende klimaatgerelateerde engagementen. De eerste monitoringcijfers wijzen op een goede voortgang, al zal de effectiviteit vooral duidelijk worden na meerdere jaren.

2.6.3 Conclusie

De EBO hebben sinds 2015 hun rol als beleidsinstrument waargemaakt. In de eerste periode (2015-2022) werden de energie-efficiëntiedoelen ruimschoots overtroffen en droegen de overeenkomsten sterk bij aan de Vlaamse bijdrage tot Europese doelstellingen. Met de nieuwe generatie (2023-2026) is het instrument geëvolueerd van een louter energie-efficiëntiegericht kader naar een bredere aanpak die ook klimaattransitie en restwarmtebenutting omvat. De eerste resultaten tonen dat de industrie haar verantwoordelijkheid opneemt en dat de EBO tot hertoe hun legitimiteit als hoeksteen van het Vlaamse energie- en klimaatbeleid behouden.

3. Portfolio-analyse

In dit deel presenteren we de resultaten van de portfolio-analyse, m.n. een analyse van de gepubliceerde jaarverslagen van de Commissie EBO (2015-2023). Deze werden aangevuld met externe publieke gegevens.

3.1 Situering en methodiek

De portfolio-analyse levert input op drie gebieden:

- **Algemene werking:** Hoe is de organisatie van het EBO-instrument ten aanzien van de deelnemende ondernemingen in de loop van de jaren geëvolueerd en in welke mate is de deelname van bedrijven gevolgd? Er wordt gefocust op het aantal bedrijven die participeren in de EBO, de in- en uitstroom van bedrijven in een EBO en de redenen voor vertrek.
- **Effectiviteit:** Slaagt het EBO-programma in de vooropgestelde doelen? Leidt de EBO tot een daling in het energieverbruik, een verhoging in energie-efficiëntie en een daling van broeikasgasemissies?
- **Efficiëntie:** Bereikt men de doelstellingen van een EBO met een adequate inzet van middelen? Zijn er alternatieven voor EBO die hetzelfde resultaat bereiken?

Per criterium zijn er verschillende richtvragen die basis vormen voor de evaluatie. Deze vragen worden beantwoord aan de hand van verschillende indicatoren.

3.2 Bronnen

De basis van de analyse bestaat uit de gepubliceerde jaarverslagen van de Commissie EBO (2015-2023). Dit wordt aangevuld met externe publieke gegevens.

Wegens privacyoverwegingen was het niet mogelijk om bepaalde individuele bedrijfsgegevens te consulteren. Hierdoor is de beschikbare informatie voor de portfolio-analyse beperkt. Doordat de jaarverslagen pas tegen het einde van het jaar gepubliceerd worden, zijn er ook nog geen gegevens voor 2024 beschikbaar. Hierdoor kan de portfolioanalyse maar in zeer beperkte mate uitspraken doen over de nieuwe EBO-periode 2023-2026.

De verschillende EBO-periodes bemoeilijken een evaluatie over alle jaren heen. Omdat er in cycli wordt gewerkt, is er geen continuïteit in de resultaten. Hierdoor blijft een coherent beeld van de efficiëntie en effectiviteit van het instrument uit.

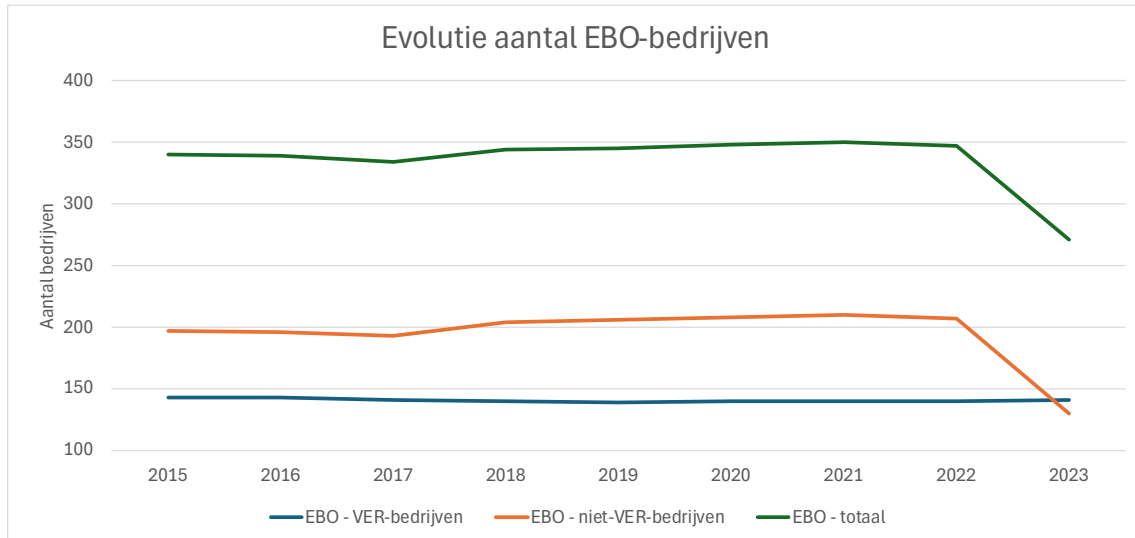
3.3 De algemene werking van het EBO-programma

3.3.1 Hoeveel bedrijven nemen deel aan EBO vergeleken met de ruime doelgroep?

Figuur 3 toont het verloop van het aantal bedrijven dat deelneemt aan het EBO-programma, opgesplitst voor VER- en niet-VER-bedrijven. Het totaal aantal bedrijven blijft gedurende de periode 2014-2022 nagenoeg constant. De niet-VER-bedrijven stijgen heel licht, terwijl het aantal VER-bedrijven constant blijft. In 2023 begon de nieuwe EBO-periode. Het resultaat: er zijn 76 minder deelnemende bedrijven vergeleken met 2022. De grafiek toont dat de daling zich bijna uitsluitend voordoet bij de niet-VER-bedrijven.

Figuur 3: De evolutie van het aantal EBO-bedrijven 2015-2023 (Bron: Jaarverslagen commissie EBO 2015-2023)

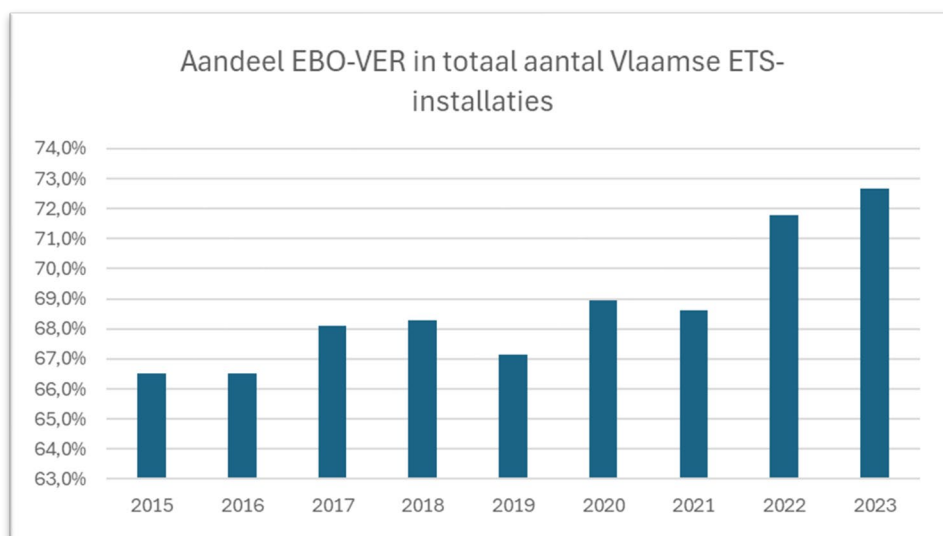
De daling van het aantal bedrijven in de nieuwe cyclus kan deels verklaard worden omdat de doelgroep van en de wijze van meten bij de twee EBO-programma's verschillend zijn:

2015-2022	• Bedrijven met een industriële activiteit vanaf 0,1 PJ jaarverbruik; • Meting van primair energieverbruik.
2023-2026	• Energie-intensieve bedrijven vanaf 0,1 PJ jaarverbruik; • Meting van finaal energieverbruik.

Desalniettemin zijn er zes VER-bedrijven die niet opnieuw deelnemen aan het nieuwe EBO-programma. Twee daarvan sloten hun productiefaciliteiten en kunnen dus niet meer deelnemen. De redenen waarom de andere vier bedrijven niet meer deelnemen, zijn niet bekend.

Het is niet mogelijk om exact te berekenen hoeveel bedrijven van de totale EBO-doelgroep effectief deelnemen aan EBO. Voor de VER-bedrijven is die representativiteit wel te bepalen. Figuur 4 toont dat meer dan 2/3de van de ETS-installaties vertegenwoordigd zijn in EBO. Over de jaren heen is een stijging van het aandeel op te merken. Aangezien het aantal VER-bedrijven quasi constant blijft, is deze stijging toe te wijzen aan een dalend aantal installaties in Vlaanderen die onder ETS vallen.

Figuur 4: Evolutie aandeel EBO-VER-bedrijven in totaal aantal geregistreerde ETS-installaties in Vlaanderen (Bron: Jaarverslagen commissie EBO 2015-2023; VEKA: ETS vaste installaties in Vlaanderen)

Er is te weinig informatie om te bepalen waarom bedrijven die eerder wel deelnamen, niet meer deelnemen aan het EBO-programma 2023-2026. Welke hindernissen deelnemende bedrijven in de eerste EBO-periode zelf ondervonden en benoemen, wordt in het volgende hoofdstuk (Zelfreflecties en diepte-interviews) behandeld.

3.3.2 Wat is het verloop van de bedrijven?

Van alle bedrijven die tussen 2015 en 2022 deelnamen aan EBO, bleef 85,7% gedurende de volledige zeven jaar aangesloten. Bij slechts 3% beperkte de deelname aan EBO zich tot één jaar, vooral aan het begin of het einde van de beschouwde periode.

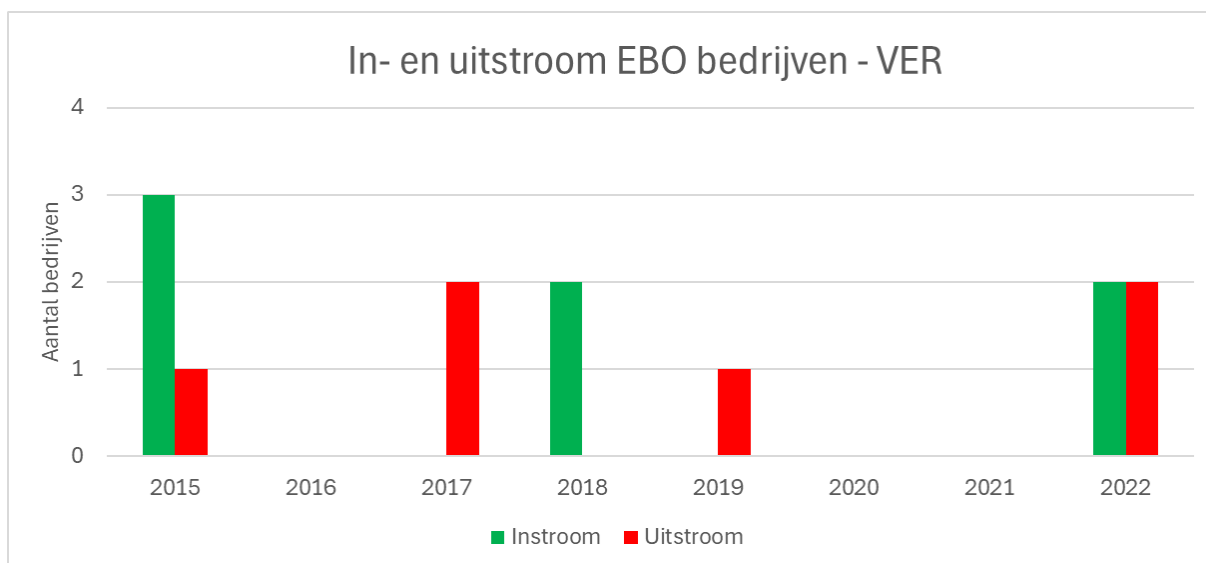
Tabel 3: Verloop deelname EBO-bedrijven (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2022)

Aantal jaar deelname in EBO (in 2015-2022)	Aantal bedrijven	Aandeel
1 jaar	11	3,0%
2 jaar	7	1,9%
3 jaar	9	2,4%
4 jaar	7	1,9%
5 jaar	11	3,0%
6 jaar	8	2,2%
7 jaar	318	85,7%

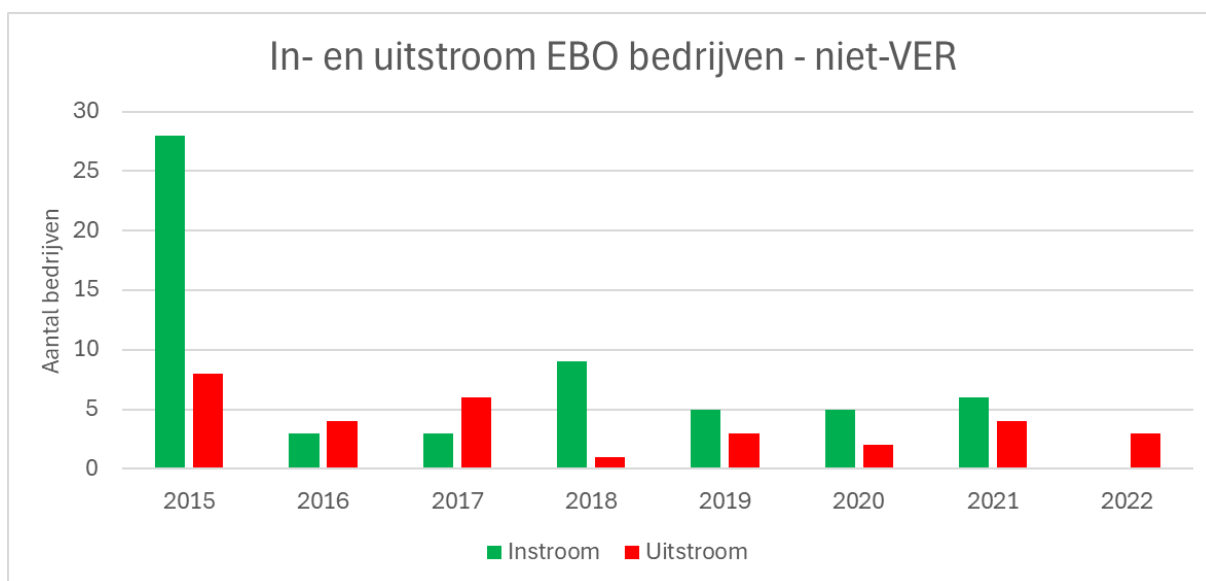
Over de jaren heen blijft het aantal bedrijven in EBO dus vrij stabiel. De in- en uitstroom van bedrijven binnen een bepaald jaar geeft echter een ander beeld. Voor de VER-bedrijven stromen er enkele bedrijven in en uit het programma (Figuur 5). Grotere in- en uitstromen zijn te vinden bij de niet-VER-bedrijven. Vooral in het eerste jaar (2015) is er een grote toename van het aantal niet-VER-bedrijven (Figuur 6). In 2023 en 2024 zijn er respectievelijk 15 en 5 bedrijven toegetreden. Merk op dat dit enkel bedrijven betreft die pas na de start van EBO2 op 01/01/2023 zijn toegetreden (de grote meerderheid was immers eind 2022 al toegetreden). Het aantal uittredende bedrijven is voor beide jaren respectievelijk 5 en 3. Een exacte opsplitsing tussen VER- en niet-VER-bedrijven in elk jaar is niet vermeld. In 2025 zijn er uiteindelijk nog twee uittredende VER-bedrijven.

De meeste in- en uitstromen van bedrijven in de categorie niet-VER vinden plaats bij Chemie & Kunststoffen en Voeding & Mengvoeder (Figuur 6). Deze twee sectoren vertegenwoordigen ook samen het grootste aantal vestigingen binnen EBO.

Figuur 5: In- en uitstroom EBO bij VER-bedrijven (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2022)

Figuur 6: In- en uitstroom EBO-bedrijven bij niet-VER-bedrijven (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2022)

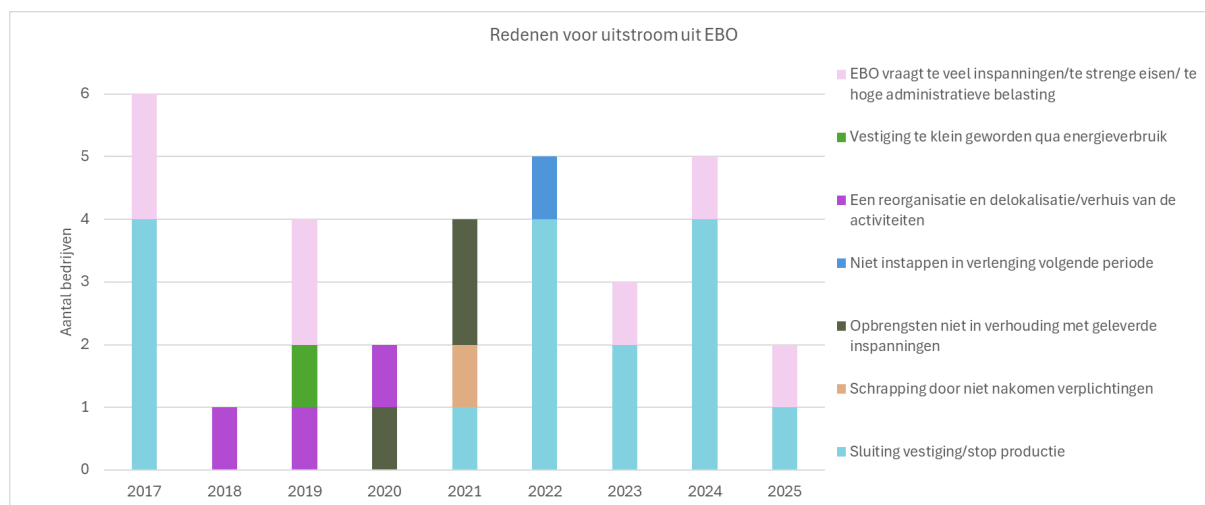

De VER- en niet-VER-bedrijven die in de periode 2015-2022 uit EBO stapten, geven diverse redenen op voor hun vertrek. Er zijn echter twee redenen die het meest aangehaald worden (Figuur 7):

- 7 bedrijven delen mee dat EBO-deelname te veel inspanningen vraagt, er te strenge eisen zijn of er een te hoge administratieve belasting is;
- 16 bedrijven sloten de vestiging of zetten de productie stop.

De eerste reden heeft betrekking op de werking van het EBO-instrument en werd in deze evaluatie al eerder aangehaald. De tweede reden beschouwen we voor deze evaluatie als overmacht.

Figuur 7: Redenen voor uitstroom EBO 2017-2025 (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2023; cijfers voor 2025 dekken de periode tot 11/03/2025 en kunnen dus nog licht wijzigen in een volgend jaarverslag)

3.4 Hoe effectief zijn de EBO?

3.4.1 In welke mate werden de doelstellingen van de EBO tot dusver vervuld?

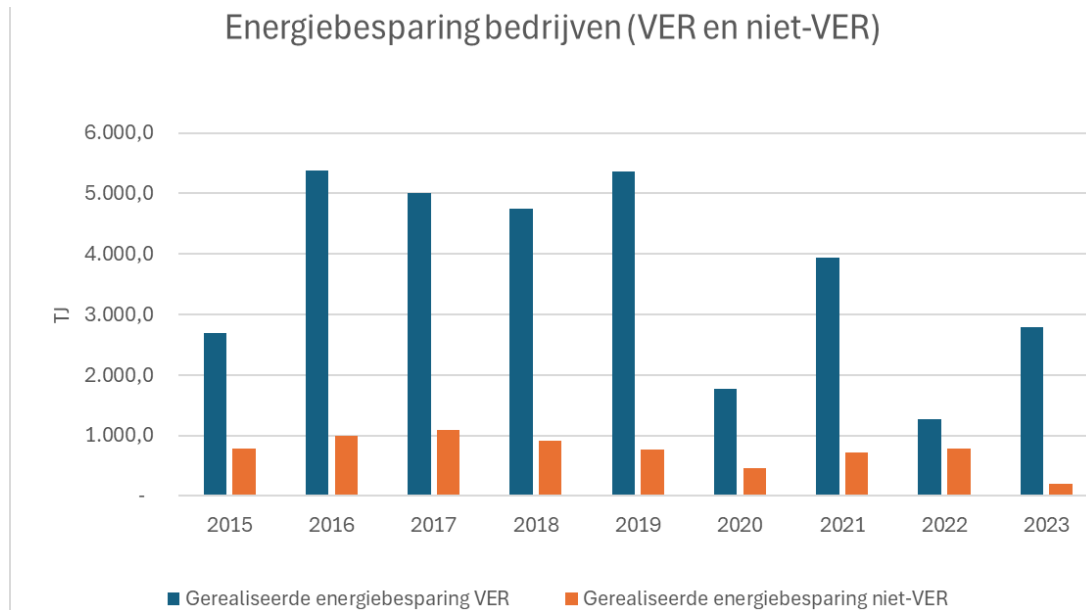
Eén van de hoofddoelstellingen van EBO is om de energie-efficiëntie van bedrijven te verhogen. Tussen 2015 en 2022 heeft de Energie Prestatie Index (E.P.I.) – die de energie-efficiëntie meet door het verbruik af te zetten tegen de productie – een dalende trend laten zien. Deze daling deed zich voor bij zowel VER-bedrijven als niet-VER-bedrijven, al traden er jaarlijkse schommelingen op in die periode.

Door het nemen van specifieke maatregelen besparen bedrijven energie. In de eerste EBO-periode stijgt de gerealiseerde energiebesparing in de eerste jaren, zowel voor VER- als niet-VER-bedrijven. De besparing valt, voornamelijk voor VER-bedrijven, sterk terug in 2020 en 2022. Mogelijk spelen de COVID-19-crisis en de energiecrisis hierbij een rol: bedrijven schroeven hun productiecapaciteit terug waardoor het energieverbruik daalt, maar niet ten gevolge van energiebesparende maatregelen.

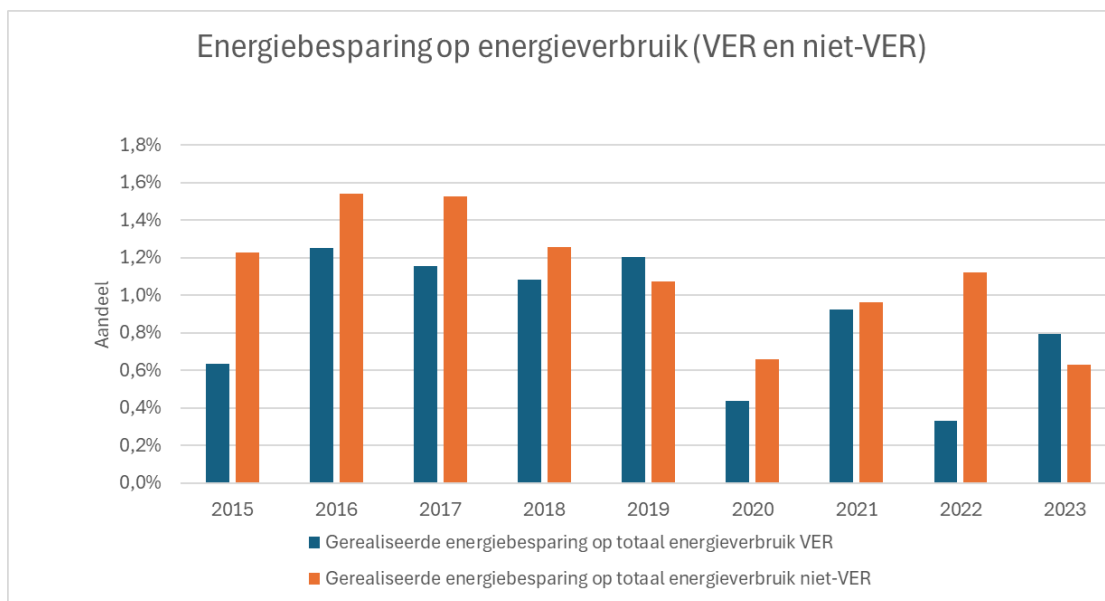
Wanneer de besparing vergeleken wordt met het energieverbruik van de bedrijven, liggen de percentages aan besparing die VER- en niet-VER-bedrijven realiseren dicht bij elkaar.

Uitspraken over de twee EBO-cycli heen zijn eigenlijk niet mogelijk. In 2023, het eerste jaar van de nieuwe cyclus, is de energiebesparing lager dan in het begin van de vorige periode. Dit is echter een vertekening omdat op dat moment niet meer wordt gerapporteerd over het effect van eerdere maatregelen en er een nieuwe audit volgt. Dit levert een nieuwe *baseline* en een nieuwe set maatregelen die pas in de daaropvolgende jaren uitgevoerd zullen worden. Er is dus een cesuur in de gerapporteerde cijfers die het moeilijk maakt om een globaal beeld te bekomen.

Figuur 8: Absolute gerealiseerde energiebesparing EBO-bedrijven (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2023)

Figuur 9: Procentuele gerealiseerde energiebesparing EBO-bedrijven (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2023)

De gerealiseerde energiebesparing per bedrijf verschilt sterk tussen sectoren. De grootste energiebesparing in absolute termen is te vinden bij de sector Raffinaderijen & Staal, gevolgd door de sectoren Papier & Drukkerijen en Chemie & Kunststoffen. In relatieve termen (tegenover het totale verbruik) is de besparing voor de sector Raffinaderijen & Staal veel beperkter en is het vooral de sector Non-ferro & Metaalverwerking die hoog scoort.

Tabel 4: Sectorverdeling gerealiseerde energiebesparing bij EBO-ondernemingen (bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2022)

Sector	Gemiddeld aandeel van sector in totaal aantal EBO- bedrijven (2015- 2022)	Gemiddeld gerealiseerde energiebesparing 2015-2022 - VER (TJ per bedrijf)	Gemiddeld gerealiseerde energiebesparing 2015-2022 – niet-VER (TJ per bedrijf)	Energiebespa- ring tegenover energieverbru- ik 2015-2022 - VER (%)	Energiebespa- ring tegenover energieverbru- ik 2015-2022 – niet-VER (%)
Chemie & Kunststoffen	33%	31,4	6	1,2%	1%
Raffinaderijen & Staal	2%	160,5	0	0,5%	0%
Papier & Drukkerijen	3%	56,4	2,3	1,4%	2%
Voeding en mengvoeders	30%	11,1	3,1	1,3%	1,3%
Non-ferro & Metaalverwerking	12%	19,4	4,8	0,8%	1,7%
Textiel & Hout	11%	9	2,3	1,2%	1,2%
Keramische sector, glas en overige minerale niet-metaalproducten en diversen	10%	8,7	2,9	1,3%	1,1%

3.5 Hoe efficiënt zijn de EBO?

De efficiëntie van het EBO-beleid kan vanuit meerdere invalshoeken bekeken worden.

- Wat is de verhouding van de ingezette middelen tot de gerealiseerde output?
- Hoe verhoudt het EBO-beleid zich tegenover alternatieve beleidsmaatregelen gericht op industrie/ bedrijven?
- Hoe verhoudt de energiebesparing van EBO-bedrijven zich tegenover de energiebesparing bij niet-deelnemende bedrijven?

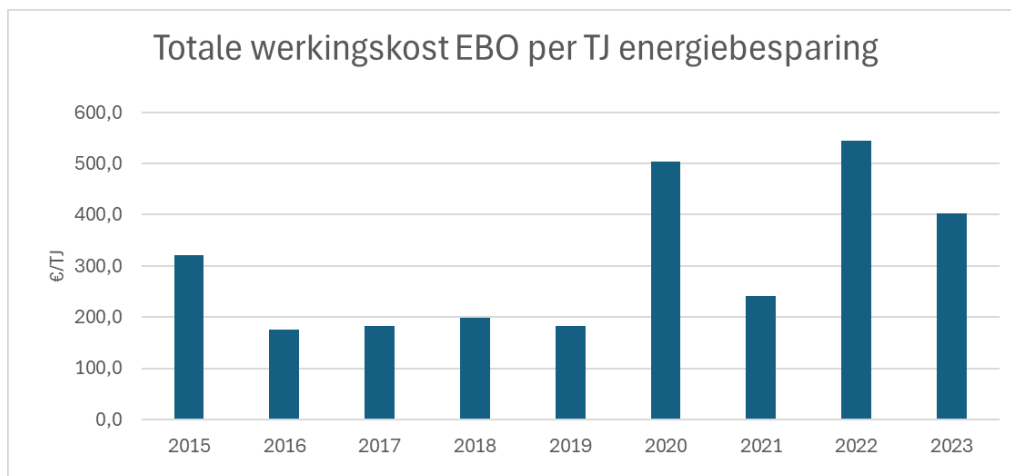
Om de administratieve efficiëntie te onderzoeken, is er weinig informatie beschikbaar. Zo is er geen zicht op de steunmaatregelen die bedrijven ontvangen voor het doorvoeren van energiebesparende maatregelen. De vergelijking met soortgelijk buitenlands beleid komt aan bod bij de document- en systeemanalyse, waardoor er hierover in de portfolio-analyse geen uitspraken gedaan worden. Wel wordt nagegaan hoe het EU-ETS-beleid invloed heeft op de energiebesparing bij de deelnemende VER-bedrijven.

3.5.1 Ingezette (publieke) middelen versus energiebesparing

Uit parlementaire vragen blijkt dat het werkingsbudget voor VBBV in 2017 voor EBO €1,12 miljoen bedraagt. Er wordt verondersteld dat dit jaarlijks budget constant blijft in de periode 2014-2022. Voor de nieuwe EBO-periode bedraagt het jaarlijks budget € 1,2 miljoen. Dit bedrag kan verhoogd worden wanneer het aantal deelnemende bedrijven boven 350 uitstijgt. Dit is tot nu toe niet het geval.

In Figuur 10 worden de bestede financiële middelen naast de gerealiseerde energiebesparing gelegd. Het EBO-budget blijft jaarlijks quasi constant waardoor de trend van de grafiek omgekeerd evenredig is met de trend van de jaarlijkse energiebesparing. Naast het werkingsbudget zijn er nog andere publieke middelen besteed aan EBO, waaronder de accijnsverlaging op aardgas. Een accuraat beeld van deze ingezette middelen is er echter niet.

Figuur 10: Totale werkingskost per TJ energiebesparing (Bron: Parlementaire vraag 173 Vlaams Parlement – Andries Gryffroy (2018); Ontwerp van energiebeleidsovereenkomst 2023-2026 (p.7))

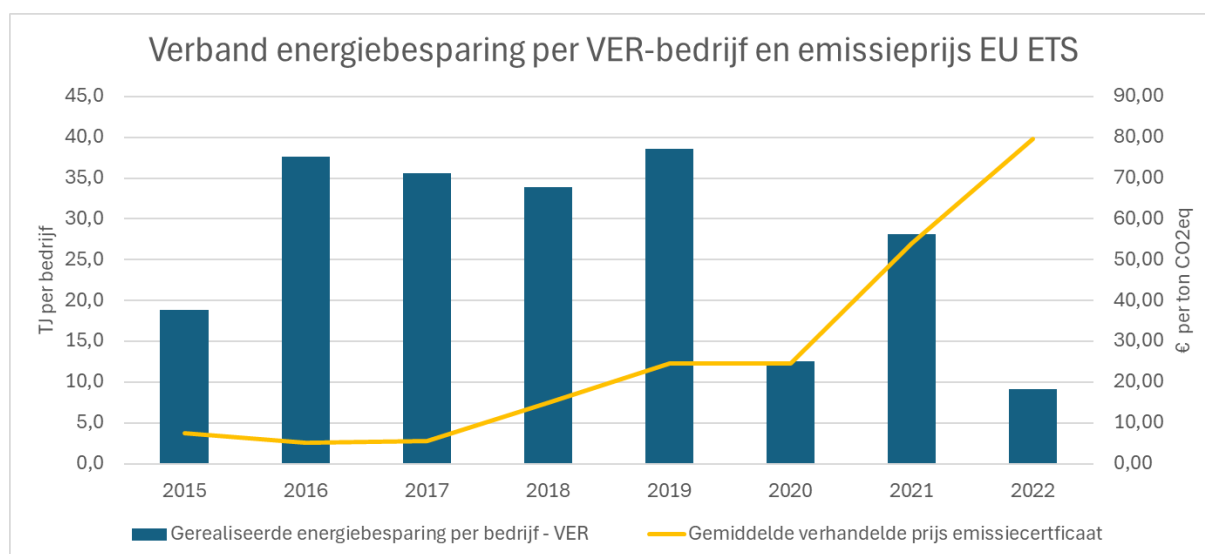
3.5.2 Impact van EBO tegenover andere maatregelen (i.c. ETS)?

Het emissiehandelssysteem (EU ETS) dient om de broeikasgasemissies van industriële bedrijven terug te dringen in Europa. ETS verplicht deelnemende bedrijven (in Vlaanderen zijn dat de VER-bedrijven (i.e. Verhandelbare EmissieRechten)) om emissierechten aan te kopen voor elke ton CO₂-uitstoot. Die rechten kunnen worden verhandeld op een pan-Europese markt zodat reductie in CO₂-uitstoot ten gelde gemaakt kan worden. Zo ontstaat een financiële stimulans om emissies terug te dringen. Op deze manier stimuleert ETS dezelfde acties als EBO. Dit geldt echter niet voor bedrijven die gratis emissierechten toegewezen krijgen, aangezien zij niet beïnvloed worden door de emissieprijs.

Figuur 11 zet de gemiddelde energiebesparing per bedrijf van VER-bedrijven tegenover de gemiddelde emissieprijs van certificaten. De emissieprijs is sinds 2021 aanzienlijk gestegen, waarschijnlijk als gevolg van het economisch herstel na de COVID-19-crisis en de daaruit voortvloeiende toename van de vraag naar emissiecertificaten. De energiebesparing bij VER-bedrijven kende tijdens dezelfde periode een terugval.

Er kan geen uitspraak worden gedaan over een mogelijk causaal verband of een correlatie tussen de emissieprijs en de energiebesparingen via EBO. Verder onderzoek kan hierover eventueel meer duidelijkheid verschaffen.

Figuur 11: Verband tussen energiebesparing per VER-bedrijf en emissieprijs EU ETS (Bron: Jaarverslagen Commissie EBO 2015-2022; EEX - historische data veilingprijzen EU-ETS (2015-2022))

4. Zelfreflecties en diepte-interviews

In dit deel bespreken we de resultaten van de schriftelijke zelfreflecties en de daaropvolgende diepte-interviews.

4.1 Methode

In totaal hebben vier beleidsactoren en negen ondernemingsorganisaties, die deel uitmaken van de Commissie EBO en/of nauw betrokken zijn bij het instrument, een zelfreflectie ingevuld en met ons gedeeld. In deze zelfreflecties werden, op een gestandaardiseerde manier, gerichte vragen gesteld over:

- Het concept van EBO, waarbij het nut, doelgroep, kosten-baten en sterke en zwakke punten werden bevraagd;
- De manier waarop EBO werden geïmplementeerd;
- De toekomstvisie omtrent EBO, waarbij organisaties werden uitgenodigd om toekomstscenario's en alternatieve beleidsopties te formuleren;
- Aanvullende reflecties mee te geven die niet aan bod kwamen in voorgaande vragen.

Daarnaast hebben we een reeks diepte-interviews uitgevoerd, zowel met leden van de Commissie EBO, overheidsactoren, als andere belanghebbenden en experts. Deze interviews, waarvan een overzicht wordt gegeven in Bijlage 1, verdiepen bepaalde inzichten van de zelfreflecties en bieden additionele inzichten.

Deze gecombineerde oefening laat toe om een aantal sterke punten en verbeterpunten te identificeren. Daarbij kunnen we een onderscheid maken tussen bevindingen die breed gedeeld worden door de betrokken actoren en organisaties en bevindingen waarover de meningen uiteenlopen. Deze convergenties en divergenties worden weergegeven in Tabel 5. Onder de tabel volgt een bespreking van de vermelde punten. We doen dit per kwadrant in wijzerzin.

Tabel 5: Overzicht van de inzichten van de zelfreflecties en diepte-interviews

	Sterke punten	Zwakke punten
Convergenties	• Vrijwillig karakter creëert draagvlak en legitimiteit • Onafhankelijke verificatie door een neutrale derde partij • Toegangspoort tot steunmaatregelen en rechtszekerheid • Bewezen track record sinds 2002; betrouwbare opvolging	• Administratieve lasten zijn zwaar en soms is er sprake van dubbele rapportering • Overlap met EU-/Vlaamse verplichtingen vermindert meerwaarde • Quick wins grotendeels uitgeput; resterende projecten duurder, waardoor verbreding belangrijk is • Complexe en versnipperde regelgeving creëert onzekerheid
Divergenties	• Waarde van het kwaliteitslabel: sommigen vinden het weinig betekenisvol, anderen wel waardevol en nog anderen potentiaal waardevol, maar uitgehold door brede adoptie	• Toekomstperspectief: grootschalige herziening/afschaffing versus minder verregaande modernisering

	• Kosten-baten: sommigen zien evenwicht, anderen vinden dat de baten niet opwegen tegen de kosten • Sectorale invulling: vraag naar sectorspecifiek model versus modulair kader	• Sancties: strengere prikkels bij niet-naleving versus afwijzing bestraffende koppeling (ETS) • Verbreding wenselijk, maar richting en doelgroep onduidelijk
--	--	--

4.2 Convergenties: sterke punten

4.2.1 Vrijwillig karakter

Er bestaat nagenoeg consensus dat het vrijwillige karakter een sterk punt is van de EBO. Dit creëert immers draagvlak en legitimiteit, omdat bedrijven niet louter verplicht worden maar er bewust voor kiezen om deel te nemen. Hierdoor ontstaat er meer vertrouwen in het instrument en een groter gevoel van engagement. Verschillende sectoren benadrukken dat dit vrijwillige karakter ook bijdraagt aan een constructieve samenwerking tussen overheid en bedrijven, en verder het draagvlak verhoogt voor energiebesparende maatregelen bij hun leden. Deze samenwerking wordt herhaaldelijk omschreven als positief en als een kruisbestuiving tussen overheidsactoren en sectororganisaties. Dankzij de Commissie EBO, waarin zowel overheidsactoren als vertegenwoordigers van werkgevers zetelen, groeit het wederzijdse begrip tussen de standpunten van beide partijen. Het is zeker aannemelijk dat ondernemingen, net omwille van dit vrijwillige karakter maatregelen nemen die anders moeilijk zouden liggen.

Tegelijk klinkt bij sommigen de bedenking dat het vrijwillige karakter een keerzijde heeft: het ontbreken van sterke prikkels of sancties kan leiden tot vrijblijvendheid en een verminderd onderscheidend vermogen wanneer de toetreding te breed wordt. Hierbij valt op dat er een breed draagvlak is voor sanctionering bij niet-naleving, op voorwaarde dat er voldoende tijd is om te remediëren, verzachtende omstandigheden (bv. netcapaciteit, vergunningstermijnen) expliciet worden meegenomen en sancties proportioneel en voorspelbaar zijn - met een duidelijk escalatiepad dat pas bij flagrante of herhaaldelijke niet-naleving daadwerkelijk wordt gevolgd. Zo blijft het kader vrijwillig maar niet vrijblijvend.

Een andere kanttekening die soms geformuleerd wordt, is dat sommige bedrijven enkel en alleen aansluiten om toegang te hebben tot ondersteuning, bijvoorbeeld van VLAIO. Voor een minderheid van ondernemingen komt het afsluiten van een EBO soms over als een verplichting, en heeft het vrijwillige karakter weinig betekenis.

4.2.2 Onafhankelijke verificatie

De onafhankelijke verificatie door het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV) wordt algemeen als een belangrijke meerwaarde gezien. Het VBBV is immers een onafhankelijke organisatie die is aangesteld door de Vlaamse Regering maar geen deel is van de administratieve structuur van de Vlaamse overheid, noch verbonden is aan bedrijven of sectororganisaties. Als neutrale derde partij waarborgt het VBBV de betrouwbaarheid van de rapportering en creëert het vertrouwen tussen overheid en bedrijven. Dankzij de systematische en deskundige opvolging, ontstaat transparantie over de geboekte vooruitgang, wat niet alleen de geloofwaardigheid van het instrument versterkt, maar ook het kwaliteitslabel inhoud geeft. VBBV wordt ook breed gewaardeerd voor de kwaliteitsvolle en grondige monitoring. Dit maakt dat de rapportering niet enkel een administratieve verplichting is, maar ook daadwerkelijk bruikbare data oplevert die bedrijven en sectoren kunnen aanzetten tot verdere actie.

Wanneer gepeild wordt naar een doorstart naar een toekomstig vrijwillig instrument, is er overeenstemming dat het VBBV een centrale rol dient te blijven spelen als kwaliteitsanker en “single-audit”-operator. Uit de interviews blijkt dat deze onafhankelijke capaciteit niet alleen

vertrouwen wekt en continuïteit verzekert, maar vermoedelijk ook kostenefficiënter is dan een overheidsorganisatie. Bovendien zou de overheid zonder de betrokkenheid van het VBBV onvoldoende capaciteit hebben om de uitvoering op zich te nemen. Ten slotte blijft de opgebouwde expertise van het VBBV ook breder inzetbaar dan bij EBO, bijvoorbeeld voor audits en energieplannen.

Tegelijk wordt soms gepleit voor uniformere controles over controleurs heen en, waar zinvol, meer plaatsbezoeken, zodat interpretatieverschillen dalen en het gelijke speelveld versterkt wordt. Dit sluit aan bij het standpunt om uniforme checklists en een consequente uitvoering te garanderen.

Wat het data-aspect betreft, wordt er soms gepleit om de EBO-data operationeel en breed naar relevante overheidsactoren (administraties, vergunningsverleners, steunverleners, verantwoordelijken netplanning) te ontsluiten, en dit op vertrouwelijke basis. Het sentiment leeft dat er beleidsmatig meer kan gedaan worden met de data (ook om meervoudige rapportering te vermijden), maar dat die momenteel onvoldoende gedeeld worden.

4.2.3 Toegang tot steunmaatregelen en de geboden rechtszekerheid

Uit de zelfreflecties blijkt dat de toegang tot steunmaatregelen en de geboden rechtszekerheid de meest gewaardeerde functies van de EBO zijn. Deelname aan de EBO opent voor bedrijven de deur naar diverse Vlaamse steunmechanismen, zoals de ecologiepremie+, de compensatie voor indirecte emissiekosten en in de toekomst mogelijk ook transitiecontracten, en dit naast de (federale) gaskorting die in crisistijden de kostenhandicap hielp temperen. Deze mogelijkheden voor Vlaamse steun worden vaak genoemd als een concreet voordeel dat de balans van kosten en baten voor bedrijven in evenwicht houdt, en voor sommige ondernemingen zelfs de voornaamste reden voor deelname is.

Vlaanderen telt veel energie-intensieve bedrijven die onder druk staan door structureel hogere energiekosten, toenemende EU-verplichtingen en net-/vergunningsknelpunten. In die context bieden EBO voorspelbaarheid en rechtszekerheid (meerjarige horizon, duidelijke ruil van inspanningen tegenover voordelen) die investeringen hier mogelijk maken en carbon-leakage helpen voorkomen. EBO versterken aldus de industriële verankering zonder het transitiepad (elektrificatie, restwarmte, CO₂-reductie) uit het oog te verliezen en wordt aldus gezien als een win-win-situatie.

In een toekomstig scenario moet aandacht besteed worden aan de moeilijke concurrentiepositie van de industrie in Vlaanderen. Indien een vrijwillig instrument wordt verdergezet, moet de “wortel” groot genoeg blijven om deze ondernemingen blijvend te verankeren. Dit argument wordt ook vaak gehanteerd om in de toekomst verder te werken met een vrijwillig instrument dat helpt om de handicap qua energieprijzen ten opzichte van het buitenland te milderen.

4.2.4 Bewezen track record

Een ander vaak genoemd sterk punt is de bewezen track record van de EBO en hun voorgangers (i.c. benchmark- en auditconvenant) sinds hun start in 2002. Door meer dan twee decennia aan ervaring is er een stevig fundament opgebouwd en consistent bijgedragen aan verbeteringen in energie-efficiëntie. Deze continuïteit schept vertrouwen bij bedrijven en beleidsmakers. De opvolging door het VBBV wordt daarbij als betrouwbaar en deskundig beschouwd, met systematische en neutrale monitoring die de geloofwaardigheid van het instrument versterkt en waardevolle data oplevert voor zowel overheid als bedrijven.

Het jaarlijks stilstaan bij energieprestaties, met systematische opvolging en rapportering, heeft in veel bedrijven blijvende aandacht voor energiebesparing opgeleverd: het werkt als interne hefboom om maatregelen te agenderen, prioriteiten te stellen en om binnen het management van de betrokken ondernemingen draagvlak te creëren voor energiebesparende maatregelen. De interviews geven aan dat die cyclus effectief tot actie leidt: bedrijven benoemen de jaarlijkse monitoring expliciet als belangrijk en koppelen ze aan concrete verbetertrajecten. Samen met de VBBV-opvolging levert dit bovendien consistente bedrijfsdata op die reflecties voeden en verdere investeringen legitimeren.

Indien geopteerd wordt voor een totaal nieuw systeem, wordt vaak gewezen op het risico van overgangskosten. Hoewel de aanpassingen qua IT allicht zullen meevallen, moeten bedrijven en overheid bepaalde processen onder de knie krijgen, teams hebben leertijd nodig, en er ontstaat tijdelijk dubbel werk zolang de oude en nieuwe werkwijze naast elkaar lopen. Dat kan investeringsbeslissingen vertragen en zorgt voor onzekerheid over definities, formaten en timing. Voor kmo's weegt de administratieve last die dit meebrengt extra zwaar. Deze opstartkosten worden vaak aangehaald als argument wanneer gepleit wordt voor een continuering van de EBO (mogelijk met modificaties). In elk geval zal er aandacht moeten zijn voor de overgangsregeling indien er een aanpassing plaatsvindt.

4.3 Overeenkomsten: zwakke punten

4.3.1 Hoge administratieve lasten en dubbele rapportering

In de zelfreflecties komt consequent naar voren dat de administratieve lasten en de rapporteringsdruk hoog zijn, vooral bij organisaties die ondernemingen vertegenwoordigen. Bedrijven geven vooral aan dat overheidsdiensten onvoldoende op elkaar zijn afgestemd, waardoor dezelfde informatie meermaals moet worden aangeleverd. Dit leidt tot frustratie en weegt op de kosten-batenbalans van deelname. Er bestaat een overlap tussen het EBO-kader en volgende kaders:

- ETS-rapportering (Emission Trading System): ondernemingen geven aan dat EBO-rapportering en ETS-rapportering dezelfde basisgegevens gebruiken (energieverbruik, CO₂-emissies, installaties), maar via aparte kanalen worden opgevraagd en verschillende formats voor aanlevering gebruiken;
- EED (Energy Efficiency Directive): EU-richtlijn met doelstellingen en verplichtingen rond energie-efficiëntie, die herzien werd in 2023. De energieaudits en actieplannen die deel uitmaken van EBO overlappen met de vereisten van deze richtlijn, waarbij deelnemers aan de EBO in principe ook voldoen aan de EED;
- EPC/EPC NR: Energy Performance Certificate, Non-Residential, Energieprestatiecertificaat voor niet-residentiële eenheden. Op zeer gelijkaardige wijze als bij de EED, leeft het sentiment dat de energie-audits en actieplannen van EBO beter afgestemd kunnen worden op de rapporteringsvereisten van EPC's. Hierbij kan opgemerkt worden dat het regelgevend traject hieromtrent al lopende is;
- IMJV: Integraal Milieujaarverslag (Vlaanderen): Jaarlijkse gegroepeerde milieuraapportering die bedrijven indienen bij de Vlaamse overheid. Er wordt melding gemaakt dat de opgevraagde verbruiks- en emissiedata gelijkaardig zijn aan deze die in het kader van EBO moeten worden aangeleverd. Hierbij kan opgemerkt worden dat een eerder voorstel om deze koppeling te maken, verworpen werd door de Commissie EBO. Mogelijk zou het draagvlak groter zijn, mocht deze kwestie opnieuw geagendeerd worden;
- IED (Industrial Emissions Directive): EU-kader voor vergunningen en emissienormen van grote industriële installaties met een herziening die in werking trad in augustus 2024. De rapportering verloopt parallel, zonder koppeling met de EBO-rapportering.

De zelfreflecties geven in de eerste plaats aan dat een eenmalig rapporteringsprincipe nodig is evenals een betere afstemming met andere beleidsinstrumenten zodat zowel een dubbele rapportering kan vermeden worden als conformiteit met andere (Europese) verplichtingen gerealiseerd kan worden. Dit vereist tot op zekere hoogte een betere ontsluiting van de data, die beschikbaar gesteld kunnen worden aan overheidsdiensten.

Er bestaat brede consensus dat, indien er wordt overgegaan naar een hernieuwd vrijwillig instrument, administratieve vereenvoudiging en de mogelijkheid om zich via EBO zich te conformeren met andere (Europese) verplichtingen onderzocht dienen te worden. Het EBO-instrument kan expliciet als tick-the-box voor overlappende verplichtingen in de markt worden gezet.

4.3.2 Overlap met EU-/Vlaamse verplichtingen vermindert meerwaarde

Behalve de dubbele rapportering geven verschillende actoren aan dat de additionaliteit van de EBO afneemt doordat veel maatregelen vandaag al verplicht zijn binnen Europese en Vlaamse kaders. In de zelfreflecties wordt herhaaldelijk gesteld dat het evenwicht “wordt uitgehold door deze verplichtingen” en dat de unieke rol en meerwaarde van EBO hierdoor minder duidelijk worden. Deze mening wordt gedeeld door zowel ondernemingsorganisaties als beleidsactoren, waarbij laatstgenoemden dit soms koppelen aan de gewijzigde context (klimaatneutraliteit, competitiviteit, nieuwe EU-verplichtingen).

Uit de zelfreflecties en interviews blijkt geen overeenstemming te zijn over de vraag of er nog substantiële energiebesparingen bovenop bestaande verplichtingen te realiseren zijn. Enerzijds leeft bij sommige beleidsactoren de stelling dat de meerwaarde voor bestaande (fossiele) processen grotendeels is opgebruikt door aangescherpte EU-/Vlaamse plichten (audit, IRR-maatregelen), waardoor de additionaliteit van EBO kleiner is. Anderzijds benadrukken anderen dat, hoewel het potentieel daalt doorheen de generaties, het energiebesparingsverhaal niet af is: er blijven in 2024 investeringen voorbij het wettelijke minimum gebeuren en technologische vooruitgang opent verder potentieel. Ook in 2027 en verder in de tijd zullen in deze lezing nog steeds energiebesparende maatregelen uitgevoerd worden dankzij vrijwillige overeenkomsten. Er bestaat wel consensus dat er ruimte bestaat om transitimaatregelen uit te voeren op vrijwillige basis, niet zozeer binnen het bestaande systeem, maar vooral indien het instrument een andere finaliteit zou krijgen.

4.3.3 Quick wins grotendeels uitgeput - resterende projecten duurder, waardoor verbreding zich opdringt

Daarnaast leeft breed het gevoel dat het laaghangend fruit van het EBO-instrument ondertussen is geplukt. De resterende opportuniteiten zijn complexer en kapitaalintensiever, waardoor IRR-drempels moeilijker haalbaar worden en het instrument zonder bijkomende ondersteuning minder geschikt aanvoelt om extra investeringen te realiseren. Dit komt in verschillende sectorinzichten terug, met de vraag om het EBO-kader te actualiseren (bv. koppelingen met transitie- en CO₂-pistes, financieringsmechanismen) zodat ook minder evidente projecten haalbaar worden.

De vraag naar verbreding wordt ruim gedeeld: naast energie-efficiëntie worden CO₂-reductie en elektrificatie & alternatieve energie nadrukkelijk genoemd als mogelijke pijlers. Andere zaken als waterbesparing, circulariteit worden soms aangehaald, maar minder frequent, en zijn mogelijk te divers om in één enkel instrument te behandelen. Tegelijk wordt erkend dat bepaalde investeringen die maatschappelijk wenselijk zijn (bv. elektrificatie met grote CO₂-winst, of waterbesparende procesaanpassingen) niet altijd winst opleveren qua energie-efficiëntie en dit laatste zelfs (tijdelijk) negatief kunnen beïnvloeden. Daarom moet het kader naast energie-efficiëntie mogelijk ruimte bieden voor maatregelen met een andere finaliteit (CO₂-reductie, waterbesparende maatregelen, circulariteit, systeemimpact), en ze integraal beoordelen.

4.3.4 Complexe en versnipperde regelgeving creëert onzekerheid

Bedrijven ervaren het regelgevingslandschap waarin ze opereren als complex en gefragmenteerd. Er wordt aangestipt dat EU- en Vlaamse kaders naast elkaar bestaan en niet consequent op elkaar zijn afgestemd. Als gevolg hiervan worden verschillende definities gebruikt, zijn er verschillende formats en timings voor grotendeels dezelfde basisgegevens (energieverbruik, emissies, maatregellijsten, voortgang), die aangeleverd moeten worden via aparte kanalen. Behalve de al eerder vermelde rapporteringsdruk die dit met zich meebrengt, leidt dit ook tot twijfel over hoe audits en actieplannen in elkaar passen en welke prioriteiten bedrijven moeten stellen.

Betrokkenen vragen daarom eenvoudigere en voorspelbare regels en waarschuwen voor ‘gold plating,’ het fenomeen waarbij EU-vereisten in Vlaanderen strenger of uitgebreider worden omgezet dan vereist, met extra lasten tot gevolg. Een geopperde remediëring is om EBO expliciet te positioneren als coördinerend kader met één gemeenschappelijke ruggengraat (doelen,

kernindicatoren, verificatie) en eenmalige rapportering die hergebruikt kan worden voor andere doeleinden, aangevuld met langere looptijden (bv. 8 jaar i.p.v. 4) en mogelijk ook langere afschrijvingstermijnen zodat het kader beter aansluit bij gebruikelijke investerings- en onderhoudscycli en rechtszekerheid biedt. Hierbij zou de EBO zich expliciet kunnen positioneren als compliance-poort: wie de EBO-set doorloopt (audit/roadmap/rapportering en een single-audit via VBBV) krijgt gestandaardiseerde conformiteitsattesten die meetellen ('tick-the-box') voor verwante verplichtingen (bv. EED-audit, relevante IED-transformatie-elementen, ETS/CSRD-datapunten²⁶, en als voorwaarden bij steun).

4.4 Divergenties: sterke punten

4.4.1 EBO als kwaliteitslabel

De percepties van het kwaliteitslabel dat verbonden is aan de EBO lopen uiteen. Sommige betrokkenen vinden het label weinig betekenisvol, omdat het voor hen onvoldoende onderscheidend vermogen creëert of te sterk verbonden is met verplichtingen die bedrijven sowieso al moeten nakomen. Voor hen houdt EBO aldus geen duidelijk kwaliteitslabel in.

Andere actoren geven aan dat het kwaliteitslabel wel degelijk waardevol is, omdat het fungeert als een signaal van kwaliteit en betrouwbaarheid ten aanzien van de overheid, de samenleving en ook ten aanzien van financiële partners. Het label maakt voor hen zichtbaar dat bedrijven niet enkel voldoen aan de minimale wettelijke eisen, maar ook actief investeren in energie-efficiëntie binnen een erkend kader. Door de onafhankelijke verificatie via het VBBV is er immers een systematische en geloofwaardige opvolging, waardoor het label kan gelden als een garantie dat bedrijven hun verplichtingen ernstig nemen en effectief inzetten op energie-efficiëntie.

Daarnaast is er een groep die het label als potentieel waardevol beschouwt, maar erop wijst dat dit enkel van toepassing is mits bepaalde randvoorwaarden voldaan zijn. Volgens hen wordt de waarde momenteel ondergraven doordat het label te breed wordt toegekend: als quasi alle bedrijven toetreden, verliest het zijn onderscheidend karakter en wordt het meer een administratieve formaliteit dan een kwaliteitsgarantie. Dit spanningsveld, tussen de brede adoptie als teken van succes en tegelijk de erosie van de exclusieve waarde van het label, maakt dat het kwaliteitslabel momenteel niet voor iedereen dezelfde betekenis heeft.

Uit de interviews blijkt dat het onderscheidend vermogen van het label staat of valt met scherpe toekenningscriteria en consequente handhaving. Hierbij wordt soms erop gewezen dat, hoewel er een sanctiemechanisme bestaat en ondernemingen die manifest hun verplichtingen niet naleven, uitgesloten kunnen worden van het mechanisme en aldus de voordelen verliezen, dit in de praktijk niet of nauwelijks voorkomt.

4.4.2 Kosten-baten-verhouding

Voor sommige actoren is er sprake van een evenwichtige balans: zij vinden dat de administratieve inspanningen en rapporteringsverplichtingen in verhouding staan tot de voordelen die EBO biedt, zoals toegang tot steunmaatregelen, rechtszekerheid en de erkenning via het kwaliteitslabel. Voor hen weegt het draagvlak en de structurele samenwerking met de overheid op tegen de inspanningen die de bedrijven moeten leveren.

Sommige sectororganisaties vinden echter dat de kosten zwaarder doorwegen dan de baten. Zij wijzen onder meer op de aanzienlijke administratieve lasten, de overlap met andere verplichtingen (zoals ETS, EED, IMJV) en de beperkte additionaliteit nu veel "laaghangend fruit" aan maatregelen reeds is gerealiseerd. Ze geven aan dat een minderheid van hun leden stellen dat deelname onvoldoende

²⁶ Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) is de nieuwe EU-richtlijn die bedrijven verplicht om uitgebreid en gestandaardiseerd te rapporteren over milieuprestaties.

concrete voordelen oplevert in verhouding tot de inspanningen en middelen die eraan besteed worden, en overwegen om in de toekomst niet langer in een gelijkaardige overeenkomst te stappen.

Samenvattend kan opgemerkt worden dat de kosten-batenverhouding van de EBO door betrokkenen verschillend wordt beoordeeld. Terwijl sommigen EBO als een evenwichtig en nuttig instrument blijven zien, ervaren anderen dat de baten niet langer opwegen tegen de kosten. Verschillende betrokkenen, vooral van organisaties die ondernemingen vertegenwoordigen, halen hierbij soms de toevoeging van een klimaatcomponent aan, net als de toetreding van sectoren zoals energieproducenten waardoor de meerwaarde niet evident is. De toenemende regelgeving, ook vanuit Europa, de hoge energieprijzen, en de observatie dat de meest evidente energiebesparende maatregelen ondertussen genomen zijn, vormen ook argumenten waarom de kosten soms hoger worden ingeschat dan de baten. Hierbij wordt vermeld dat de IRR-drempel vaker “bindt.” Het argument dat een toekomstig instrument voldoende aandacht moet besteden aan het herstellen van deze balans, wordt soms aangehaald. Enkele betrokkenen merken hierbij op dat de IRR-drempel functioneert als een actieverbintenis: bedrijven moeten alle maatregelen met voldoende rendement uitvoeren. Indien men minder wil inzetten op zo’n actieverbintenis, zou een resultaatsverbintenis (bv. verplichte energiebesparing of CO₂-reductiedoelstelling) het mogelijke alternatief zijn.

De kosten-batenbalans verschilt ook sterk per sector en schaal: energie-intensieve en ETS-bedrijven halen vaker rechtszekerheid en steun aan als doorslaggevend (balans in evenwicht), terwijl kleinere ondernemingen of sites met beperkte interne capaciteit de rapporteringslast zwaarder aanvoelen, en bedrijven die weinig gas verbruiken (of sowieso vrijgesteld zijn van accijnzen), de korting op de gasprijs weinig waarderen. Veel sectoren die later zijn toegetreden zoals ziekenhuizen, afvalverbranders, elektriciteitsproducenten, de glasbouwsector, schatten de baten als beperkt in.

4.4.3 Sectorale invulling: vraag naar sectorspecifiek model vs. modulair kader

Een deel van de betrokkenen pleit voor een sectorspecifiek model dat nauwer aansluit bij de realiteit van uiteenlopende processen, datastromen en investeringslogica’s. Vooral daar waar de productieprocessen sterk verschillen (bv. glastuinbouw t.o.v. zware industrie) leeft de vraag naar een sectorspecifiek instrument en afspraken. Hierbij wordt aangestipt dat een dergelijke aanpak met maatwerk de praktische toepasbaarheid verhoogt, de administratieve last verlaagt en de relevantie van indicatoren en maatregelen vergroot. Voor kmo’s en atypische sites (bv. zorg) is mogelijk een ‘mini-EBO’ aangewezen: lichtere Monitoring, Rapportering en Verificatie - MRV (met gestandaardiseerde sjablonen), begeleiding, gefaseerde verplichtingen (eerst quick wins, later zwaardere investeringen). Sectorhoofdstukken met voorbeeldmaatregelen verlagen de instap.

Andere actoren geven de voorkeur aan een modulair kader met één gemeenschappelijke ruggengraat (waarbij de doelen, kernindicatoren, verificatie, rapportering dezelfde zijn, ongeacht de sector). Soms wordt wel melding gemaakt van de mogelijkheid om optionele modules te introduceren die sectorspecifiek kunnen worden geactiveerd (bv. in sectoren waar circulariteit beter te realiseren valt, of waar warmtenetten uitermate geschikt zijn). Tegelijkertijd bestaat er meer scepsis om aparte sectorspecifieke modules op te zetten voor ondernemingen in de maakindustrie omdat de mogelijke maatregelen in grote lijnen gelijkaardig zijn binnen deze groep. De idee is dat een dergelijk kernkader uniforme kwaliteitsnormen aanreikt, terwijl de modules toch ruimte laten voor sectorspecifieke accenten.

Gelijklopend in beide voorstellen is de gedeelde ambitie om een instrument te ontwerpen dat beter past bij de praktijk, sectorale verschillen erkent, en onnodige lasten vermijdt.

4.5 Divergenties: zwakke punten

4.5.1 Toekomstperspectief

Enkele betrokkenen bepleiten een ingrijpende koerswijziging of zelfs afschaffing van het instrument in zijn huidige vorm met als kernargument dat de additionaliteit sterk is afgenomen door recent

aangescherpte Europese en Vlaamse verplichtingen. Tegelijk blijven publieke kosten bestaan (o.a. systeemwerking en financiële faciliteiten), wat de kosten-batenbalans voor de overheid onder druk zet. Vanuit dit perspectief is een fundamentele hertekening nodig die het instrument opnieuw scherp positioneert of, indien dat niet haalbaar is, een gefaseerde afbouw en de opstart van een alternatief instrument onderzoekt.

De meerderheid van de stakeholders pleiten evenwel voor continuïteit en een voortzetting van het EBO-instrument, mits er minder verregaande aanpassingen gebeuren. Zij zien ook in de toekomst nog een rol weggelegd voor EBO als een vrijwillig coördinerend kader. Verschillende betrokkenen waarschuwen dat een systeemwissel aanzienlijke overgangskosten en uitvoeringsrisico's met zich meebrengt: processen en IT moeten worden aangepast, teams hebben leer- en implementatietijd nodig, de rapporteringslast piekt in de opstart en investeringsbeslissingen vertragen zolang oud en nieuw naast elkaar lopen (met extra impact voor kmo's). Ervaring vanuit het buitenland, met name Nederland, geeft ook aan dat een nieuw systeem op maat, vertraging met zich mee kan brengen, en niet noodzakelijk betere resultaten kan voorleggen.

Desalniettemin dringt een modernisering zich ook op volgens deze betrokkenen. Concreet wordt gedacht aan:

- Behoud van één gemeenschappelijke ruggengraat (heldere doelen, kernindicatoren, onafhankelijke verificatie) en daarboven een modulaire architectuur die per sector of thema (bv. CO₂-reductie, circulariteit, warmtenetten) kan worden geactiveerd;
- De rapportering wordt vereenvoudigd en geharmoniseerd;
- Looptijden worden verlengd (bv. richting 8 jaar) om beter aan te sluiten bij investerings- en onderhoudscycli;
- De reikwijdte wordt verbreed van louter energie-efficiëntie naar CO₂-reductie en elektrificatie;
- Een gefaseerde invoering met pilots in 2026 en evaluatie- en bijsturingsmomenten.

Indien het instrument behouden blijft, wordt de verbreding breed gedeeld, met eigen KPI's/mijlpalen per traject. Naast energie-efficiëntie komen CO₂-transitie en elektrificatie als volwaardige trajecten in aanmerking. Het kader erkent dat deze doelen niet altijd perfect in lijn lopen: sommige investeringen met grote CO₂-winst bijvoorbeeld, kunnen (tijdelijk) negatief uitvallen op het vlak van energie-efficiëntie.

4.5.2 Sancties: strengere prikkels bij niet-naleving versus afwijzing bestraffende koppeling

De meningen lopen uiteen over handhaving. Sommigen pleiten voor meer dwingende prikkels wanneer afspraken niet worden nageleefd (de zogenaamde “stok achter de deur”), omdat een louter vrijwillig kader volgens hen onvoldoende garandeert dat de vooropgestelde maatregelen effectief worden uitgevoerd. Als voorbeelden noemen zij grotere gevolgen dan nu het geval is bij structurele niet-naleving en een directere koppeling tussen de uitvoering van bepaalde maatregelen met de voordelen die het instrument biedt.

Tegelijk verwerpen andere betrokkenen expliciet een bestraffende koppeling met ETS of gelijkaardige regimes: zij vrezen draagvlakverlies en dubbele bestraffing in een landschap met al veel verplichtingen; voor hen ondergraft zo'n koppeling het vrijwillige karakter dat net als sterkte wordt gezien. Er loopt met andere woorden een spanningslijn tussen het strenger sanctioneren voor onvoldoende uitvoering enerzijds, en het bewaken van vrijwilligheid en proportionaliteit anderzijds.

Er is wel overeenstemming dat vrijwillig niet betekent dat het vrijblijvend mag zijn: bij flagrante of herhaalde niet-naleving hoort eerst een duidelijke remediëringstermijn met concrete herstelstappen, gevolgd door een *rulebased* escalatiepad, zoals een tijdelijke schorsing of een schrapping als ultieme maatregel. Het is aanbevolen om dergelijke besluitvorming transparant en op basis van duidelijke regels te organiseren. Hierbij wordt soms opgeroepen om het huidige sanctie-artikel te verstrengen en vooral strikt op te volgen indien nodig.

4.5.3 Focus: verbreding naar CO₂-reductie/circulariteit versus vasthouden aan energie-efficiëntie

Er is brede overeenstemming dat verbreding wenselijk is, maar niet over de exacte richting (CO₂-reductie, circulariteit, elektrificatie, waterbesparende maatregelen) noch over de doelgroep. Sommigen willen focussen op de basisindustrie en een kleine groep grote vervuilers volgens het 80/20-principe (gericht op maximaal effectdeelname van veel sectoren (ook kmo's/organisaties buiten de maaksector)) om brede adoptie en draagvlak te verzekeren.

Daarom moeten de exacte focus én de afweging van baten expliciet worden vastgelegd. Daarbij is het niet duidelijk wat deze trajecten moeten inhouden en welke KPI's moeten opgenomen worden, en hoe afwegingen gemaakt moeten worden waarbij sommige klimaattransities niet bijdragen tot energie-efficiëntie, bijvoorbeeld, maar eerder een omgekeerd effect hebben. Dit illustreert het spanningsveld tussen de huidige EBO, waarbij de focus ligt op kortetermijn-energie-efficiëntie-maatregelen in bestaande (fossiele) processen versus de nood aan langetermijnmaatregelen die de focus leggen op transitie naar klimaatneutrale processen.

5. Bevraging EBO-ondernemingen

In dit deel bespreken we de resultaten van de online bevraging bij deelnemende bedrijven aan de EBO. We bespreken achtereenvolgens kader en methodiek, verspreiding en opvolging en de analyse van de resultaten.

5.1 Voorbereiding en testen

5.1.1 Conceptueel kader en methodiek

De bevraging was in de eerste plaats bedoeld om bij alle ondernemingen die bij de EBO zijn aangesloten, te peilen naar de motivatie om in EBO te stappen, naar de mate van tevredenheid over de werking en naar suggesties voor aanpassingen in de toekomst. We hebben de praktische keuze gemaakt om eenzelfde bevraging te verspreiden onder alle EBO-ondernemingen. Er wordt in de analyse wel een onderscheid gemaakt tussen VER- en niet-VER-bedrijven.

De concrete vragen opgenomen in de bevraging vormen een doorvertaling van de algemene evaluatiecriteria (zie Figuur 12). Het gebruik van meerkeuzevragen met gesloten antwoordmogelijkheden liet de respondenten toe om de bevraging sneller in te vullen en levert gestandaardiseerde antwoorden op die eenvoudig te vergelijken zijn. Om een mogelijk gebrek aan diepgang te compenseren, zijn er (soms verplichte) toelichtingen gevraagd. Deze bieden inzicht in de vraag waarom bepaalde antwoorden zijn gegeven en konden later in de diepte- en groepsinterviews worden uitgediept. Om een zo hoog mogelijke responsgraad te bekomen, werd de bevraging beperkt tot ongeveer 10 minuten. De inhoud van de vragen kwam voort uit de documentenanalyse en de resultaten ervan vormden een leidraad voor de diepte-interviews en de toekomstworkshops.

Figuur 12: Flow van evaluatiecriterium tot surveyvraag

5.1.2 Validatiecyclus

Alvorens de bevraging verspreid werd naar de EBO-ondernemingen werden de eigenlijke vragen, de antwoordmogelijkheden en de introductiepagina door de stuurgroep gevalideerd. De inhoud werd eveneens afgetoetst met de sectororganisaties van de Commissie EBO en met de vertegenwoordiger van VBBV. Hieronder staat een tijdlijn van deze validatiecyclus:

- 07/07/2025: Doorsturen eerste versie
- 15/07/2025: Eerst reviewronde tijdens de stuurgroepvergadering
- 18/07/2025: Verwerking bemerkingen eerste review
- 28/07/2025: Tweede review stuurgroepleden en sectororganisaties
- 06/08/2025: Verwerking bemerkingen tweede review
- 19/08/2025: Derde review stuurgroepleden
- 20/08/2025: Interne test finale online versie door het operationele projectteam
- 20/08/2025: Finale validatie

5.2 Verspreiding en opvolging

De bevraging werd door VBBV op 8 september 2025 via een link samen met een begeleidende mail verspreid naar de EBO-ondernemingen²⁷. De sectororganisaties werden hiervan op de hoogte gesteld en werden aangespoord om via hun netwerken de ondernemingen te motiveren om de bevraging in te vullen. Eén week later (15 september) werd een reminder gestuurd.

In totaal werd de bevraging naar 250 bedrijven gestuurd. Deze bedrijven hadden tot 22 september 2025 de tijd om de bevraging in te vullen. Figuur 13 geeft inzicht in de responstijddijn.

Figuur 13: Responstijddijn bevraging EBO-ondernemingen

5.3 Analyse van de resultaten

De resultaten van de online bevraging zijn volgens wetenschappelijk geijkte methoden geanalyseerd, voor zowel de globale groep van respondenten als voor de verschillende sectoren van EBO-bedrijven.

5.3.1 Respondenten en context

Hieronder wordt inzicht verschaft in de responskenmerken van de bevraging. Inzicht in de responsgraad en het respondentenprofiel helpt om op bepaalde aspecten van de vaststellingen uit de data te situeren.

Aantal respondenten

- Aantal ontvangen bevragingsformulieren: 162 (*responsgraad* = 64,8%).
- Aantal volledig ingevulde bevragingsformulieren: 141 (21 werden niet volledig ingevuld).
- De gemiddelde invultijd was 23 minuten en 8 seconden.

Foutenmarge en betrouwbaarheid

- Geraamde populatie van ondernemingen die potentieel in aanmerking komen als respondent: 250.

²⁷ De geregistreerde antwoorden op Figuur 13 die dateren van voor de lancering (8 september 2025), zijn van het uittesten van de bevraging door de onderzoekers. Deze werden niet meegerekend bij het analyseren van de resultaten.

- Vereiste steekproefgrootte²⁸ voor een foutenmarge van 5% en een betrouwbaarheidsmarge van 95%: 152.
- De responsgraad ligt in lijn met de vereiste steekproefgrootte om onder de 5% foutenmarge te vallen en binnen het betrouwbaarheidsniveau van 95%.

Representativiteit

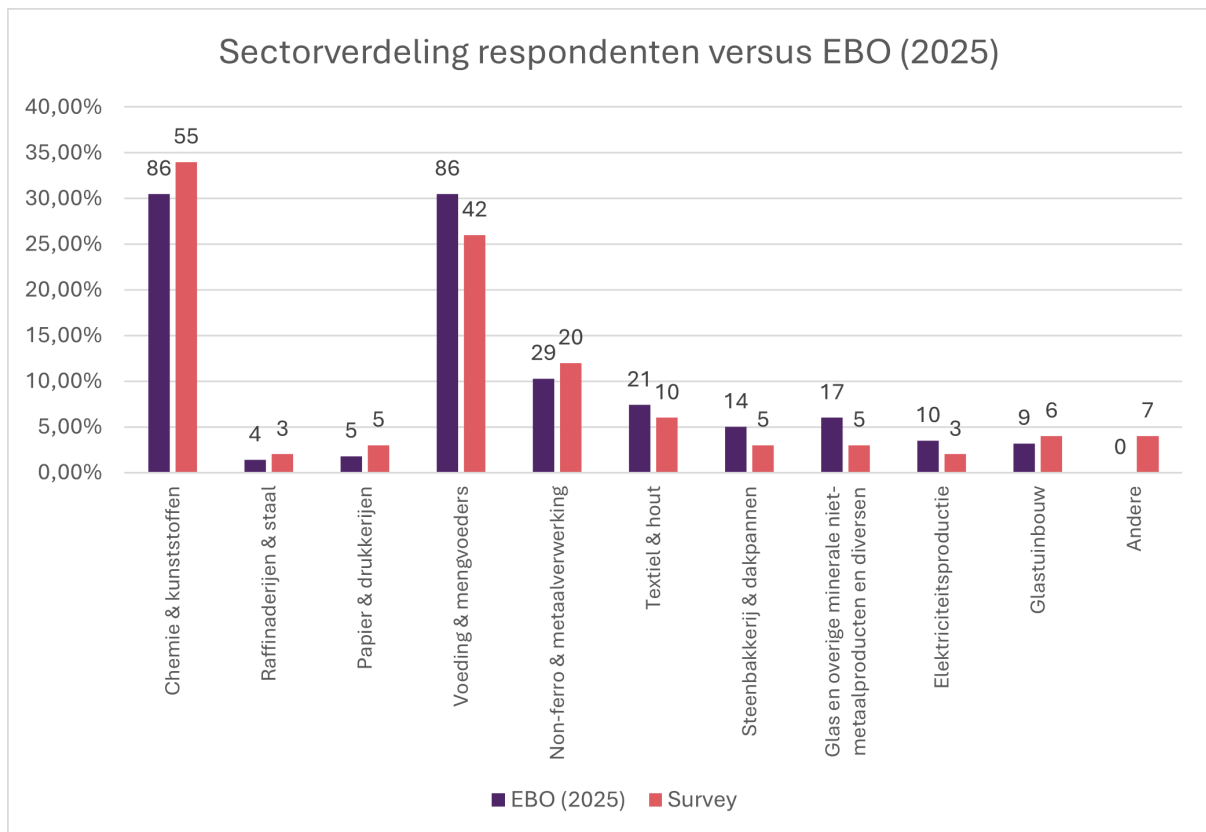
Om vast te stellen of de deelnemers aan de bevraging representatief zijn voor de populatie, wordt in deze evaluatie hoofdzakelijk naar 2 kenmerken gekeken, zoals besproken in *Tabel 6*.

Tabel 6: Representativiteit van de deelnemers aan de bevraging

Kenmerken	Resultaten
VER- versus niet-VER-ondernemingen	• De totale populatie aan EBO-ondernemingen in 2025 is evenwichtig verdeeld tussen VER- en niet-VER-ondernemingen (141 VER, 140 niet-VER). ○ Dit geeft een totaal van 281 ondernemingen, wat hoger ligt dan de 250 bedrijven die via de mail aangeschreven zijn. Deze discrepantie is te verklaren omdat het getal 281 slaat op het aantal EBO-vestigingen in plaats van op het aantal EBO-bedrijven. • Binnen de groep respondenten zien we een vergelijkbare maar minder uitgesproken evenwichtige verdeling (78 VER, 84 niet-VER).
Sectorale spreiding	• Globaal komt de sectorspreiding bij de respondenten overeen met de spreiding binnen de algemene populatie van EBO-bedrijven.²⁹ • Er zijn beperkte afwijkingen in de twee grote sectoren. Het aandeel respondenten uit de chemie en kunststoffssector is met bijna 5 procentpunten oververtegenwoordigd en het aantal respondenten uit de voeding en mengvoederssector is met bijna 5 procentpunten ondervertegenwoordigd. • Merk op dat sommige kleinere sectoren slechts door enkele respondenten vertegenwoordigd zijn. Dit maakt dat verschillen tussen sectoren met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden; significante afwijkingen zijn vaak op antwoorden van 1 à 2 personen gebaseerd.

²⁸ Voor meer info en voorbeeldberekeningen: <https://www.qualtrics.com/articles/strategy-research/calculating-sample-size/>

²⁹ De grootte van de staven wordt bepaald door het aandeel dat de respondenten/ EBO-ondernemingen in een bepaalde sector vertegenwoordigen in de totale populatie. De cijfers boven de staven tonen het absolute aantal respondenten/ EBO-ondernemingen. Bijgevolg staat boven de laagste staaf soms het hoogste getal, bijvoorbeeld de sector Non-ferro & Metaalverwerking, waarbij er 29 ondernemingen in 2025 deel uitmaakten van EBO, waarvan er 20 de bevraging invulden. Dit komt omdat het aandeel aan vertegenwoordigers van de sector Non-Ferro & Metaalverwerking groter is in de bevraging dan binnen het geheel van EBO-ondernemingen.

Figuur 14: Sectorverdeling respondenten op de bevraging versus EBO-deelnemers (2025)

5.3.0 Vaststellingen, interpretatie en evaluatie

Dit onderdeel buigt zich over de mate waarin de ondernemingen tevreden zijn over de werking van de EBO/het EBO-instrument, de gepercipieerde effectiviteit van het instrument en de efficiëntie ervan. De algemene resultaten zijn hieronder telkens per vraag gevisualiseerd. Een verdieping van de resultaten (VER- versus niet-VER-bedrijven en de verdeling van de verschillende sectoren) is opgenomen in Bijlage 3.

5.3.0.1 Efficiëntie

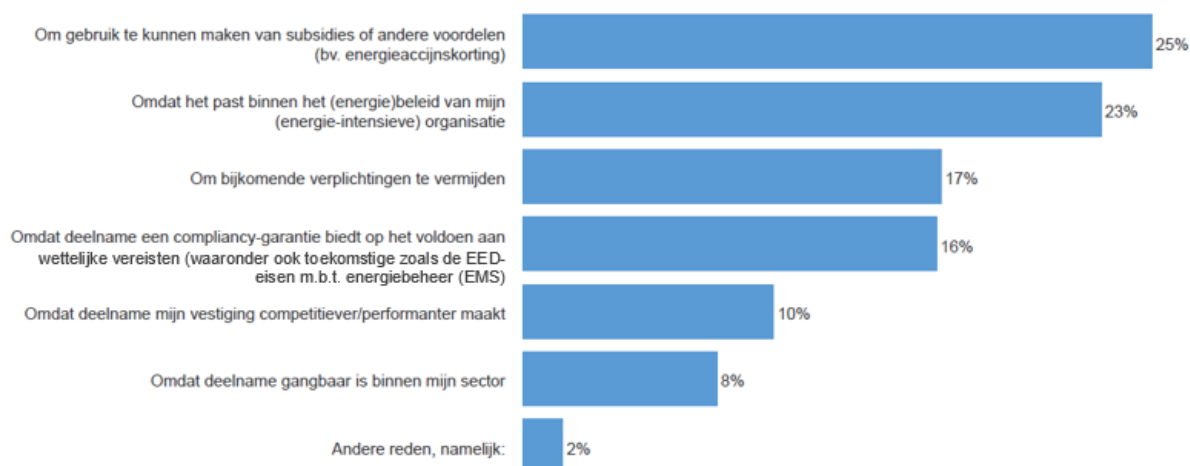
Motivatie om deel te nemen

Respondenten dienden enkele redenen voor deelname aan EBO te rangschikken naar belangrijkheid. Op basis hiervan is de gemiddelde rangschikking berekend, rekening houdend met het aantal respondenten dat elke reden beoordeelde en de positie die zij eraan toekenden (waarbij een eerste plaats het meeste gewicht krijgt).

De meeste respondenten noemden het gebruik kunnen maken van subsidies of andere voordelen als belangrijkste reden om deel te nemen aan de EBO (25%) kort gevolgd door: omdat het past binnen het (energie)beleid van hun organisatie (23%), om bijkomende verplichtingen te vermijden (17%) en omdat het een *compliance*-garantie biedt op het voldoen aan wettelijke vereisten (16%). De antwoorden tonen geen accentverschil tussen VER- en niet-VER-bedrijven.

De respons (Figuur 15) illustreert dat het vooral financiële voordelen en motivaties zijn die de respondenten motiveren om aan het EBO-instrument deel te nemen, wat niet het primaire argument voor de oprichting van EBO was. Ondanks het doel van EBO om de competitiviteit van Vlaamse energie-intensieve bedrijven te versterken, scoort deze reden om deel te nemen laag bij de respondenten (10%).

Figuur 15: Wat waren voor uw onderneming de belangrijkste redenen om deel te nemen aan de EBO? (N = 162)

Hoe worden de administratieve lasten om deel te nemen aan EBO ervaren?

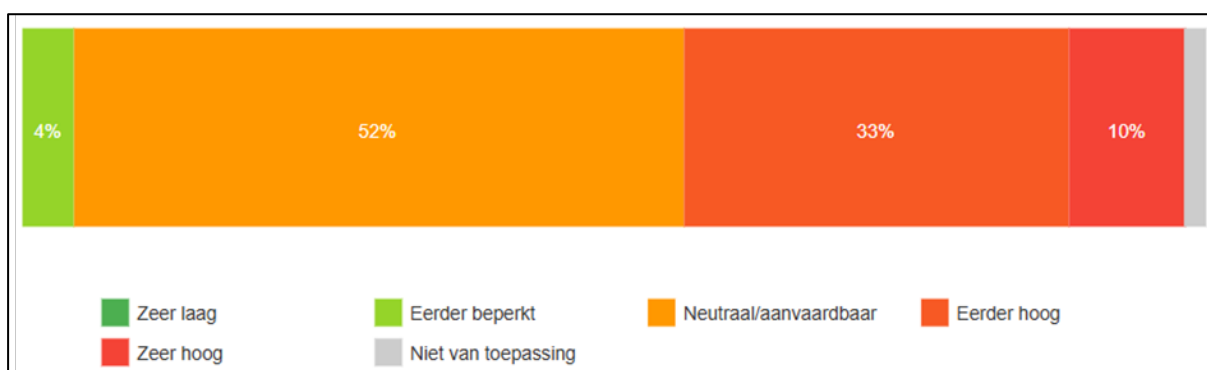
Hoewel de met EBO gepaard gaande administratieve lasten door de meerderheid als aanvaardbaar ervaren worden (52%), geeft een groot deel toch aan dat ze hoog (33%) of zelfs zeer hoog (10%) zijn (Figuur 16).

Zowel bij de VER- als niet-VER-ondernemingen beschouwt de helft van de respondenten de administratieve lasten als aanvaardbaar. 46% van de VER-ondernemingen geeft aan de lasten als eerder of zeer hoog te ervaren, terwijl dit bij de niet-VER-ondernemingen maar 39% bedraagt. Mogelijk spelen de ETS-verplichtingen en het opstellen van de klimaatroadmap hier een rol. ETS-bedrijven zijn gemiddeld groter waardoor de administratieve verplichtingen (opstellen plannen, rekenbladen, monitoring processen etc.) mogelijk tijdsintensiever zijn.

Wat betreft de verschillende sectoren vinden alle respondenten in de elektriciteitsproductie de administratieve lasten eerder (67%) of zeer (33%) hoog. Ook in de papiersector en de textiel- en houtsector vinden 40% van de respondenten de administratieve lasten hoog of zeer hoog.

Een terugkerende verklaring die de respondenten zelf geven, is de grote rapporteringslast die met de EBO gepaard gaat waarbij verwezen wordt naar de grote hoeveelheid aan rapporten en administratie (energieplan, jaarlijkse monitoring), gedeeltelijke overlap met andere rapportering en de complexiteit van de monitoring, waarbij enkele aangeven dat ze daarvoor de hulp van externe consultants inroepen. Een respondent vermeldt: “[...] heeft er al toe geleid dat we genomen maatregelen niet opnemen in het EBO-rapport om de administratie te vermijden.”

Figuur 16: Hoe ervaart uw onderneming de administratieve lasten die gepaard gaan met de EBO? (N = 162)

Is wat er in kader van de EBO verwacht wordt in balans met wat de ondernemingen ervoor in de plaats krijgen?

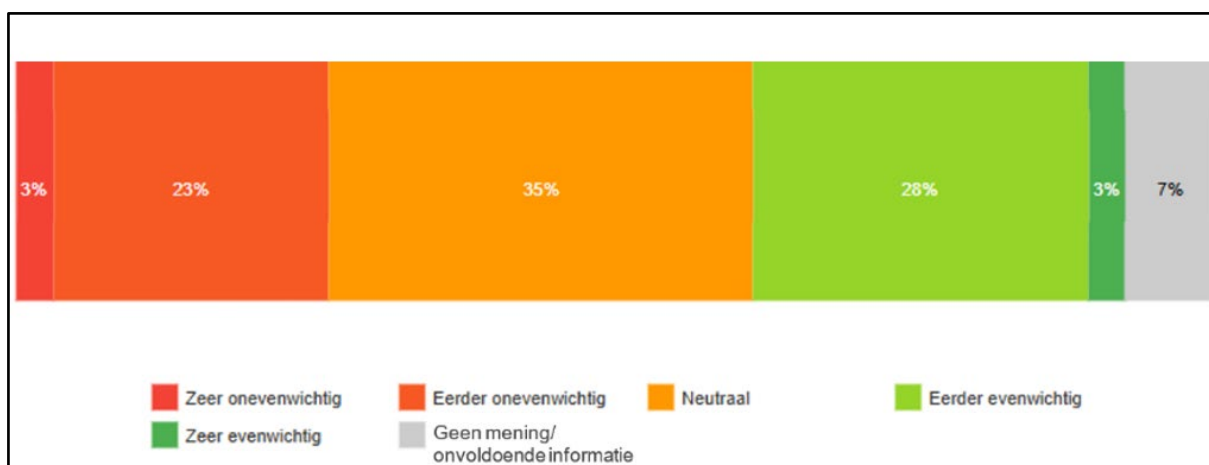
Het grootste deel van de respondenten staat neutraal ten opzichte van de balans tussen wat ze in kader van de EBO moeten opleveren en wat er ervoor terugkrijgen (35%) (Figuur 17). Op één na geven

alle respondenten die de balans als eerder (23%) of zeer (3%) onevenwichtig ervaren aan dat er te veel van hen gevraagd wordt. Dit sluit aan bij de verwijzingen naar de hogere rapporteringslast en de vele administratie die 43% van de respondenten al eerder aangaven. 50% van de respondenten die de balans als zeer/eerder onevenwichtig ervaart, gaf ook aan de administratieve lasten zeer/ eerder hoog te vinden.

Hoewel de meerderheid van de respondenten van zowel de VER- als niet-VER-ondernemingen de balans als neutraal ervaren, is er wel een accentverschil. De overige respondenten bij de VER-ondernemingen zijn evenwichtig verdeeld tussen zeer/eerder onevenwichtig (27%) en zeer/eerder evenwichtig (28%). De overige respondenten bij de niet-VER-ondernemingen ervaren de balans frequenter als zeer/eerder evenwichtig (34%) dan zeer/eerder onevenwichtig (25%).

Wat betreft de verschillende sectoren geven 60% of meer van de respondenten uit de elektriciteitsproductie, de papier- en drukkerijsector en de steenbakkerij- en dakpannensector aan dat de balans eerder of zeer onevenwichtig is. Zoals eerder besproken ervaren deze sectoren eveneens de hoogste administratieve lasten.

Figuur 17: Hoe beoordeelt u de balans tussen wat van uw onderneming in het kader van de EBO verwacht wordt en wat u daarvoor (van de overheid) in de plaats krijgt, zowel direct (zoals financiële steun) als indirect (zoals via de EBO voldoen aan EU-verplichtingen) (N = 161)

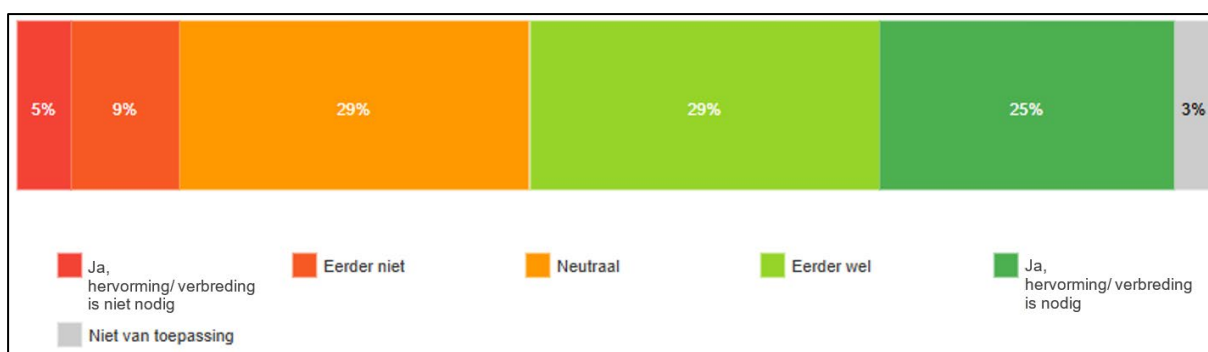
Verbreiding/hervorming EBO-instrument naar elektrificatie

Wat betreft de vraag naar verbreiding/hervorming van het EBO-instrument om elektrificatie van de ondernemingsprocessen beter te ondersteunen, vindt de meerderheid van de respondenten die nodig (25%) of eerder nodig (29%) (Figuur 18). Dit geldt voor zowel VER- als niet-VER-ondernemingen als over alle sectoren heen.

Bij de chemie- en kunststoffensector, de elektriciteitsproductie, de non-ferro en metaalsector, de raffinaderijen en staalsector en de voeding- en mengvoedersector geven 60% of meer van de respondenten aan dat een verbreiding/hervorming om elektrificatie te ondersteuning (eerder) nodig is.

In een vrijwillige toelichting verwezen verschillende respondenten naar elektrificatie als een logische volgende stap in energietransitie, maar ook als een stap die vandaag vaak complex en economisch niet-rendabel is. Het EBO-instrument kan hierin een rol spelen door breder te gaan dan enkel energiebesparend, naar bijvoorbeeld decarbonisatie. Respondenten die vinden dat een verbreiding niet nodig is, argumenteren voornamelijk dat de EBO op energie-efficiëntie moet blijven focussen, wat los staat van elektrificatie waarvoor andere instrumenten beter geschikt zouden zijn.

Figuur 18: In welke mate vindt u dat het EBO-instrument hervormd/verbreed moet worden om elektrificatie van uw ondernemingsprocessen beter te ondersteunen? (N = 154)

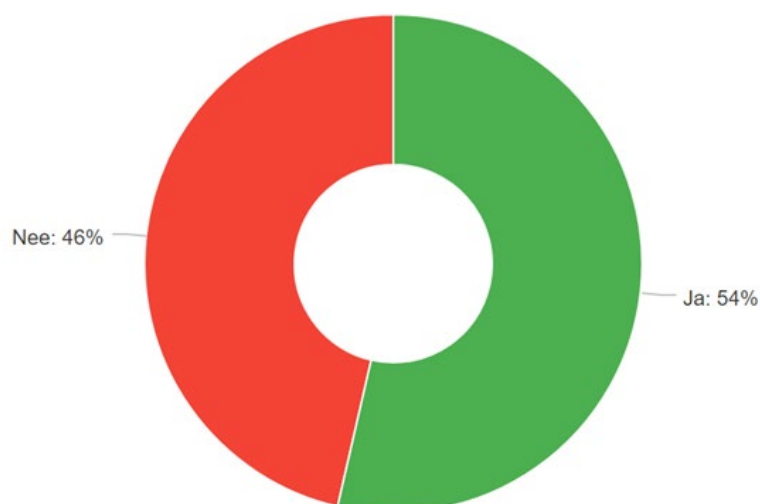
Wat zijn andere relevante beleidsinstrumenten?

De meerderheid van de respondenten (54%) geeft aan naast de EBO nog andere vrijwillige beleidsinstrumenten te hanteren voor energie-efficiëntie-optimalisatie (Figuur 19). 55% van hen vermeldt in dit verband de ISO14001 – 50001-normen voor milieu- en energiemangement. 64% van de respondenten geeft aan dat beide relatief goed op elkaar aansluiten: “De managementsystemen geven een goed kader om de EBO-verplichtingen aan op te hangen.” Ook het Science Based Targets initiative (SBTi) wordt meermaals vermeld.

Hierbij is een accentverschil tussen VER- en niet-VER-ondernemingen. 58% van de VER-ondernemingen geeft aan een bijkomend, vrijwillig beleidsinstrument te gebruiken, terwijl de respondenten van niet-VER-ondernemingen gelijk verdeeld zijn tussen wel (50%) en geen (50%) gebruik van bijkomende instrumenten. Bij de respondenten die aangeven wel andere beleidsinstrumenten te gebruiken, klasseren zowel VER- als niet-VER-ondernemingen deze onder de categorie ‘andere’.

Wat betreft de verschillende sectoren, zijn de respondenten uit de raffinaderijen- en staalsector, de glas- en mineralensector, de glastuinbouwsector en de steenbakkerijen en dakpannensector de enige die meer ‘nee’ dan ‘ja’ antwoorden.

Figuur 19. Zijn er naast de EBO nog andere relevante vrijwillige beleidsinstrumenten die u hanteert voor het optimaliseren van uw energie-efficiëntie? (N = 153)

5.3.0.2 Proceskwaliteit en tevredenheid

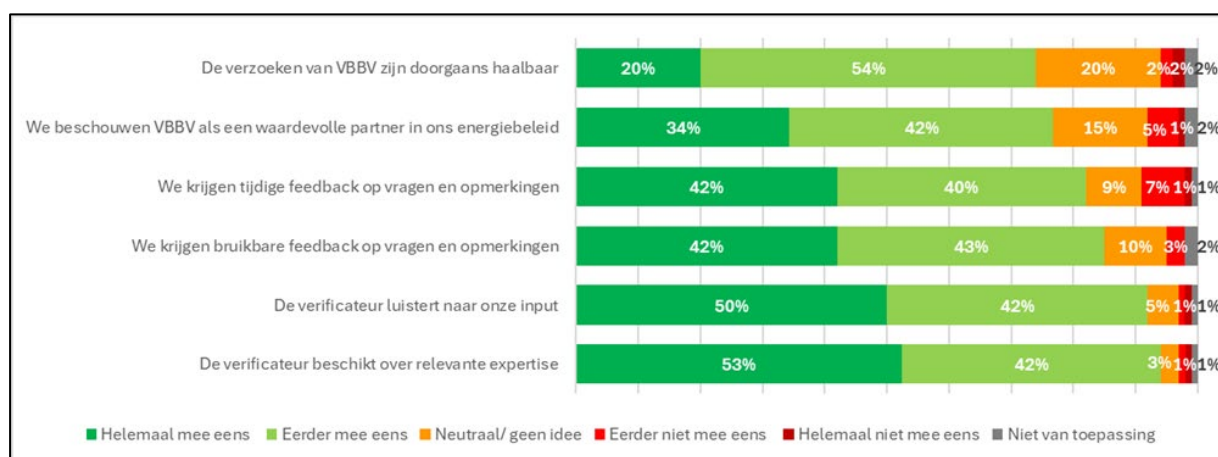
Werking Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)

De ruime meerderheid van de respondenten geeft aan om eerder/helemaal tevreden te zijn over de werking van het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV) (Figuur 20). In het bijzonder vindt 95% van de respondenten dat de verificateur van VBBV die het bedrijf bezoekt, beschikt over relevante expertise. De meeste negatieve antwoorden kwamen bij de stelling “Wij krijgen tijdige feedback op vragen en opmerkingen” (8% helemaal/ eerder niet mee eens). Meer dan de helft van deze respondenten gaf eerder ook al aan hoge administratieve lasten te ervaren. De ‘gemiddelde’-score geeft telkens een gewogen gemiddelde weer, waarbij de antwoordcategorieën een score van 1 (helemaal niet mee eens) tot 5 (helemaal mee eens) krijgen. ‘Niet van toepassing’ wordt uitgesloten. Gemiddelde op deze schaal wordt vervolgens omgezet naar een percentage.

Deze trend blijft hetzelfde voor zowel VER- als niet-VER-ondernemingen, hoewel VER-ondernemingen elke stelling gemiddeld positiever beoordelen van niet-VER-ondernemingen.

Wat betreft de verschillende sectoren, vallen enkele zaken op: (eerder/zeer) negatieve antwoorden kwamen voornamelijk van respondenten uit de chemie- en kunststoffensector of de voeding- en mengvoederssector. Daarbij moet wel de nuance gemaakt worden dat het vaak om slechts enkele respondenten (van een zeer beperkt aantal van het totaal) gaat, waarbij sommigen consequent op meerdere stellingen negatief antwoordden, wat kan wijzen op persoonlijke negatieve ervaringen of andere externe factoren.

Figuur 20. Hoe ervaart uw onderneming de samenwerking met het VBBV in het kader van de EBO? Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent met onderstaande uitspraken. (N = 149)

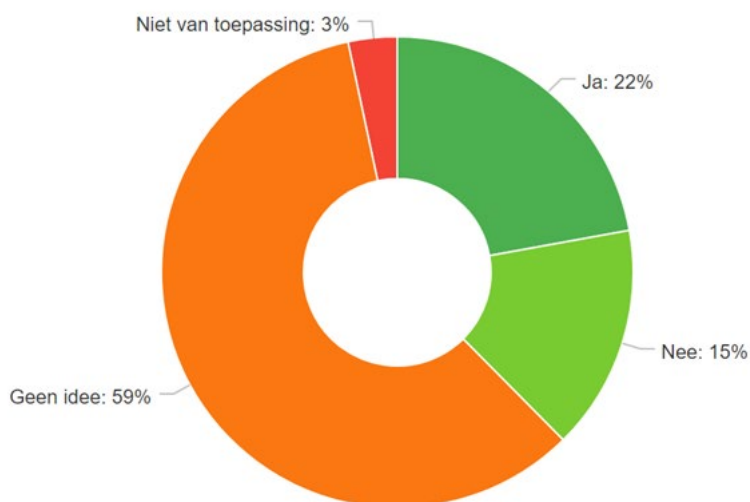

Vinden de ondernemingen dat ze voldoende invloed hebben op de manier waarop het EBO-instrument vormgegeven wordt?

De meeste respondenten (59%) geven aan geen idee te hebben van of hun onderneming/sector voldoende invloed heeft op de manier waarop de EBO vormgegeven worden (Figuur 21). Bij de respondenten die wel een uitgesproken mening hebben, is het aandeel dat aangeeft wel invloed te hebben (22%), groter dan het aandeel dat aangeeft geen invloed te hebben (15%). Deze vaststellingen gelden voor zowel de VER- als de niet-VER-bedrijven.

Wat de verschillende sectoren betreft, zijn de respondenten uit de papier- en drukkerijsector en de respondenten uit de raffinaderijen en staalsector de enige waarbij niet de meerderheid ‘geen idee’ geantwoord heeft. 67% van de respondenten uit de raffinaderijen en staalsector vindt dat ze voldoende invloed hebben op de manier waarop het EBO-instrument vormgegeven wordt. De respondenten uit de papier- en drukkerijsector zijn gelijk verdeeld tussen voldoende en onvoldoende invloed. Bij de respondenten die vinden dat ze wel invloed hebben, worden de sectorfederaties als relevante partner gezien die input en feedback vanuit de sector bij het EBO-instrument brengt.

Figuur 21. Vindt u dat uw onderneming of sector voldoende invloed heeft op de manier waarop de EBO/ het EBO-instrument worden/wordt vormgegeven? (N = 149)

5.3.0.3 Effectiviteit

Zijn er dankzij de EBO stappen gezet in energiebeheer die anders niet gezet zouden zijn?

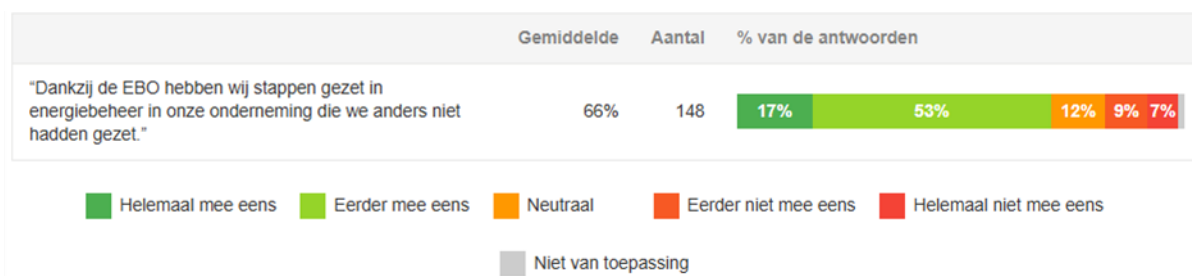
De meerderheid van de respondenten geeft aan om het ermee helemaal (17%) of eerder (53%) eens te zijn dat ze dankzij de EBO stappen gezet hebben in het energiebeheer van hun onderneming die ze anders niet gezet zouden hebben (Figuur 22). 8 op de 10 respondenten die aangeven het 'helemaal niet eens' te zijn met deze uitspraak, vertegenwoordigen VER-ondernemingen.

Wat de verschillende sectoren betreft, geeft 50% van de respondenten uit de sector elektriciteitsproductie aan het 'helemaal niet eens' te zijn met de uitspraak en 60% van de respondenten uit de glastuinbouwsector antwoordt het 'eerder niet eens' te zijn met de uitspraak.

Uit de vrijwillige toelichting komen de volgende terugkerende verklaringen naar voren: *het EBO-instrument vormt een deuropener om projecten te starten, het vormt een extra argument naar management of directie om aandacht te besteden aan energie-efficiëntie, houdt snelheid in projecten, zorgt voor bewustwording bij collega's, laat toe om dwingender te zijn, schept een kader om maatregelen aan op te hangen, geeft inzicht in het eigen energieverbruik van het bedrijf, zorgt voor een betere opvolging en monitoring van projecten en het zorgt dat er tijd en geld wordt vrijgemaakt om aan energie-efficiëntie te doen.*

De respondenten die het niet eens zijn met de uitspraak, verwijzen naar andere drijfveren, zoals externe factoren, doelstellingen van directie, alternatieve instrumenten, die zorgen voor stappen in energiebeheer.

Figuur 22. Surveyvraag - In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak: "Dankzij de EBO hebben wij stappen gezet in energiebeheer in onze onderneming die we anders niet hadden gezet." (N = 148)

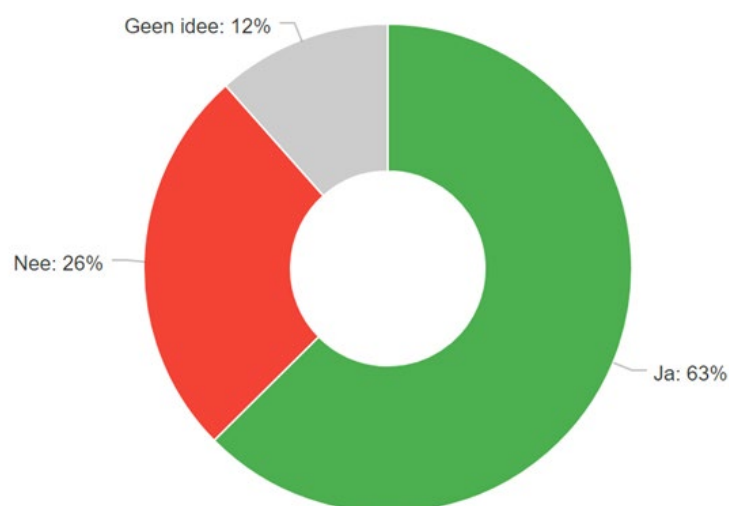
Had de EBO een impact op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie?

Hierbij aansluitend stelt 63% van de respondenten dat de EBO een impact gehad heeft in hun besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie (Figuur 23). Enkele toelichtingen hierbij zijn “EBO ondersteunt met de 4-jarige cyclus om actief stil te staan bij energie. Primaire focus ligt op de processen, zonder de cyclus van het EBO zou het op de momenten met relatief lagere prijzen, minder prioriteit krijgen.”, “Er worden meer middelen vrij gemaakt”, “De aanpak volgens EBO dwingt je te investeren indien energiebesparende maatregelen voldoende impact hebben en een goede ROI hebben. Eigenlijk verplicht dit om te denken als een ‘goede huisvader’.”

Hierbij is er een accentverschil tussen VER- en niet-VER-ondernemingen, waarbij respondenten van niet-VER-ondernemingen uitgesprokener nee antwoorden op deze vraag.

Wat betreft de verschillende sectoren, geven alle respondenten uit de glastuinbouwsector aan dat EBO geen invloed gehad heeft om hun besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie. Ook bij de textiel- en houtsector en de elektriciteitsproductie geven de helft of meer van de respondenten aan dat de EBO hierop geen invloed had. Aan het andere uiterste geven alle respondenten uit de papier en drukkerijensector aan het gevoel hebben dat EBO een impact gehad heeft op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie.

Figuur 23. Surveyvraag - Heeft de EBO een impact gehad op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie binnen uw onderneming? (N=147)

Is er een rol voor de EBO bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen?

87% van de respondenten geeft aan nog altijd een rol te zien voor EBO als ondersteuning bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen, hetzij als centraal compliance-instrument (43%), hetzij in een flexibelere (40%) of andere (4%) vorm (Figuur 24).

Hier is een accentverschil tussen de VER- en niet-VER-ondernemingen. Bij beide geeft een meerderheid van de respondenten aan een rol te zien voor EBO, maar bij VER-ondernemingen gaat de voorkeur naar als compliance-instrument (51% t.o.v. 34%) en bij niet-VER-ondernemingen gaat de voorkeur naar de EBO als instrument dat flexibel inspeelt op nieuwe verplichtingen (44% t.o.v. 37%).

Wat betreft de verschillende sectoren is er geen enkele sector waarbij meer dan de helft van de respondenten aangeeft dat de EBO geen rol kan spelen wat betreft ondersteuning bij toekomstige wettelijke verplichtingen. Enkel de respondenten uit de elektriciteitsproductie zijn gelijk verdeeld tussen de categorieën ‘geen rol’ en ‘EBO zou flexibeler kunnen inspelen op nieuwe verplichtingen.’.

Figuur 24. Surveyvraag - Welke rol ziet u voor EBO in het ondersteunen van ondernemingen bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen? (N = 146)

	Aantal	% van de antwoorden	%
EBO zou een centraal compliance-instrument kunnen worden	63		43%
EBO zou flexibeler kunnen inspelen op nieuwe verplichtingen	58		40%
EBO speelt hier voor mij geen rol	19		13%
Andere:	6		4%

5.3.0.4 Toekomstperspectief

Zou u opnieuw een EBO aangaan?

Een ruime meerderheid geeft ook aan dat ze na afronding van de lopende periode opnieuw een EBO zouden aangaan, enkel gericht op energie-efficiëntie (35%) of uitgebreider: met een ruimere focus op energie-efficiëntie en decarbonisatie (47%) (Figuur 25).

Hier ligt een accentverschil tussen VER- en niet-VER-ondernemingen. Bij beide geeft een ruime meerderheid van de respondenten aan om opnieuw een EBO aan te willen gaan na de huidige periode. Bij VER-ondernemingen gaat echter een voorkeur uit naar een EBO-instrument met een ruimere focus (54% t.o.v. 28%), terwijl de respondenten van niet-VER-ondernemingen gelijk verdeeld zijn tussen een EBO gericht op enkel energie-efficiëntie (40%) versus met een ruimere focus (41%).

Wat betreft de verschillende sectoren zijn er enkele uitgesproken voorkeuren. Meer dan 70% van de respondenten in de non-ferro en metaalverwerkingssector geeft aan een uitgebreidere EBO te willen. Meer dan 60% van de respondenten uit de sectoren Glas & Minerale niet-metaalproducten en diversen, en Steenbakkerijen & Dakpannen geven aan de EBO te willen behouden zoals nu het geval is.

Figuur 25. Surveyvraag - Zou uw onderneming opnieuw een EBO aangaan na afronding van de lopende periode [2023-2026]? (N = 144)

	Aantal	% van de antwoorden	%
Ja, maar dan een EBO enkelgericht op energie-efficiëntie zoals nu het geval is	50		35%
Ja, maar dan graag een uitgebreidere EBO met een ruimere focus op energie-efficiëntie en op decarbonisatie	67		47%
Nee, geen EBO meer	6		4%
Andere optie, gelieve toe te lichten:	21		15%

Kan EBO een rol spelen in het afstemmen van restwarmteaanbod en warmtevraag?

Wat betreft, het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag van de installaties van de eigen onderneming met die van de burens, geven de meeste respondenten aan hier wel interesse voor te hebben maar niet binnen EBO (41%), en zien 31% van de respondenten hierin een rol voor EBO (Figuur 26).

Respondenten van VER-bedrijven volgen deze verdeling, maar respondenten van niet-VER-ondernemingen zijn gelijk verdeeld tussen wel (38%) en geen (38%) rol voor EBO hierin.

Wat betreft de verschillende sectoren, is de elektriciteitssector de enige waar minstens de helft van de respondenten vindt dat EBO een rol kan spelen in het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag. Behalve de papiersector, waarbij 60% zegt dat er geen nood is, hebben de meerderheid van de respondenten in alle andere sectoren wel principieel interesse in de afstemming van restwarmteaanbod en warmtevraag, al dan niet binnen een EBO.

Figuur 26. Surveyvraag - Kan EBO volgens u een rol spelen in het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag van de installaties van uw onderneming met die van de burens? (N = 144)

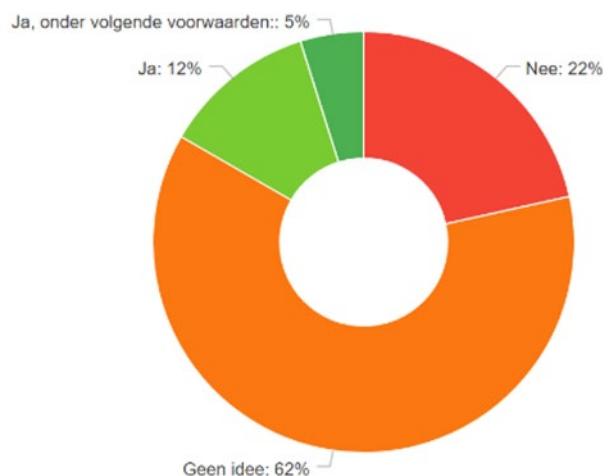
	Aantal	% van de antwoorden	%
Ja, EBO kan hier zeker een rol spelen	45		31%
Nee, dit is interessant, maar niet binnen een EBO	59		41%
Nee, hier is geen nood aan	30		21%
Niet van toepassing	10		7%

Een ruime meerderheid van de respondenten (62%) geef aan 'geen idee' te hebben of hun onderneming interesse heeft in het gebruik maken van off-balance-financiering via publiek-private financieringsholdings voor de financiering van de rendabele maatregelen (Figuur 27).

Bij de respondenten die hier wel een uitgesproken mening over hebben, is er een verschil tussen VER- en niet-VER-ondernemingen. Bij VER-ondernemingen geven meer respondenten aan interesse te hebben, al dan niet met voorwaarden (23% t.o.v. 22% geen interesse). Bij niet-VER-ondernemingen geven meer respondenten aan geen interesse te hebben (21% t.o.v. 12% wel interesse, al dan niet met voorwaarden).

Wat betreft de verschillende sectoren is er enkel een uitgesproken voorkeur (waarbij meer dan de helft van de respondenten 'ja' of 'nee' aanduidt) bij de papier- en drukkerijensector (60% zegt 'nee'), de steenbakkerijen- en dakpannensector (50% zegt 'nee') en de raffinaderijen- en staalsector (67% zegt 'ja' al dan niet onder voorwaarden).

Figuur 27: Surveyvraag - Zou uw onderneming, indien beschikbaar, geïnteresseerd zijn in of gebruik maken van off-balance-financiering via publiek-private financieringsholdings³⁰, voor de financiering van de binnen het energieplan geïdentificeerde bijna rendabele maatregelen (N = 144)

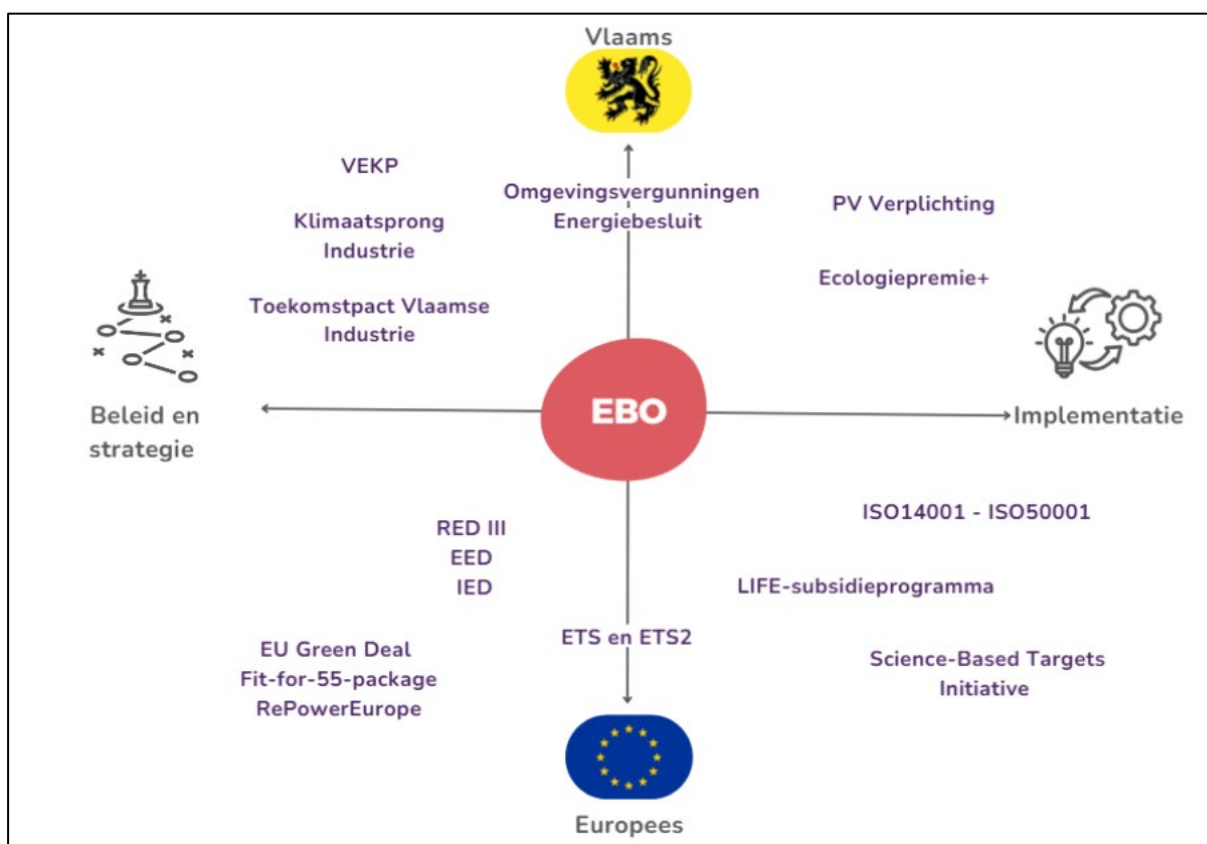
³⁰ * Bij bovenstaande vraag wordt verwezen naar volgende passage in het VEKP: "De minister bevoegd voor Economie en de minister bevoegd voor Energie en Klimaat onderzoeken samen met PMV en het VEB de mogelijkheden, opportuniteiten, wenselijkheid en haalbaarheid van publiek-private samenwerking voor de financiering van klimaat- en energieprojecten." en naar de Programmanota Klimaatprong: "Bij het verder uitwerken van het Vlaams subsidie-instrumentarium, kan actief uitgereikt worden naar investeringsmaatschappijen met als doel om bedrijven zoveel mogelijk te faciliteren in de financiering van hun transitieprojecten. Deze publiek-private samenwerkingen kunnen zowel het risico verminderen van de investering, als de nodige kapitaalvereisten voorzien via de investeringsmaatschappijen (bv. 'blended financing'). Het is dan ook aanbevolen om actief samen te werken met de investeringsmaatschappijen om dergelijke synergiën te identificeren waarmee de transitie versneld kan uitgevoerd worden. Hierbij kan ook gekeken worden naar 'off-balance'-financierings- of participatievehikels waarbij publieke investeringsmaatschappijen kapitaal verlenen aan bedrijven om transitie investeringen te laten plaatsvinden (bv. FINEG met Finarmit and Finmalt).

6. Systeemanalyse

Het EBO-instrument, met zijn focus op energie-efficiëntie en –besparing, is een pijler in het ruimere arsenaal aan Vlaamse klimaat- en energiemaatregelen. Het is een beduidend instrument voor de doelgroep “industrie”, maar het is niet het enige. Bovendien interageert het met beleidsmaatregelen op Vlaams, Belgisch en Europees niveau.

Het doel van dit hoofdstuk is enerzijds om de bevindingen uit de verschillende onderzoeksfases in een ruimer kader te plaatsen en anderzijds om de omvang (en slagkracht) van het totale ecosysteem te vatten. Het zal evenwel niet dieper ingaan op het systeem om de industrie te verankeren, aangezien dat buiten de scope van deze evaluatie valt.

Figuur 28: Het ecosysteem van klimaatmaatregelen over de beleidsdomeinen heen

6.1 Het ecosysteem aan (klimaat)maatregelen voor de industrie

Het overzicht in Figuur 28 toont de twee dimensies waarlangs het ecosysteem gestructureerd wordt.

Enerzijds is er het verschil tussen Vlaamse en Europese maatregelen. Het beleid met rechtstreekse en specifieke impact op het bedrijfsleven, wordt op deze niveaus gevormd. Het federale niveau wordt hier bewust buiten beschouwing gelaten omdat op dat niveau meer generieke (vnl. fiscale) ingrepen genomen worden die niet specifiek op de industrie zijn gericht. De opdeling Vlaanderen-EU is niet absoluut: heel wat regionaal beleid geeft immers uitvoering aan Europese verordeningen. Hier wordt daarom in de eerste plaats gekeken naar het niveau waarop maatregelen voor de industrie het meest voelbaar zijn.

Anderzijds wordt een onderscheid gemaakt tussen beleid dat dicht bij de implementatie staat en denkkaders die op strategisch niveau de lijnen uitzetten. Die laatste hebben minder direct voelbare impact, maar ze zijn wel essentieel voor de consistentie van het beleid op langere termijn.

Binnen dit geheel neemt EBO op natuurlijke wijze een centrale plaats in. Enerzijds ligt het midden op de Europees-Vlaamse as. Het is immers een regionaal instrument dat voortbouwt op de Europese verplichting (uit de EED) om energie-audits uit te voeren. Anderzijds is het instrument een rechtstreekse vertaalslag tussen de beleidsambities rond klimaat en industrie enerzijds, en de ingrepen op bedrijfsniveau anderzijds. Per EBO-cyclus worden immers de prioriteiten vastgelegd. Binnen de Commissie EBO worden vervolgens de acties van individuele bedrijven hieraan getoetst.

De centrale vraag is of dit ecosysteem ook in de praktijk één geheel van complementaire maatregelen vormt. Dit vertaalt zich in twee kernvragen, die vanuit het oogpunt van de bedrijven, respectievelijk de beleidsactoren beantwoord worden:

- Ervaren de betrokken bedrijven een gecoördineerd geheel aan maatregelen?
- Zijn de maatregelen/beleidskaders vanuit gelijkaardige achtergronden (bv. klimaat, innovatie, economie) uitgewerkt?

De volgende twee paragrafen gaan in op elk van deze vragen.

6.2 Interactie tussen de maatregelen en EBO

6.2.1 Geen uniform systeem

De eerste vaststelling is dat er meerdere actoren betrokken zijn om klimaat-/energie-ingrepen bij ondernemingen aan te moedigen. Er zijn verschillende maatregelen die elk vanuit hun eigen logica op een andere manier zijn ingericht.

Tabel 7 toont hoe er verschillende aanspreekpunten zijn voor de maatregelen die bij implementatie aanleunen en wie binnen het bedrijf ermee te maken krijgt.

Tabel 7: De aanspreekpunten voor klimaatmaatregelen voor industrie

Maatregel	Aanspreekpunt	Betrokkene
EBO	VBBV (VEKA)	Energiemanager
ETS	VBBV (VEKA)	Energiemanager
Omgevingsvergunning	Omgevingsloket (Online)	Site manager Milieucoördinator
PV-verplichting	VEKA (<i>Indien interactie nodig is.</i>)	Facilities
Ecologiepremie+	VLAIO (Online)	Milieucoördinator (Energiemanager)
LIFE-subsidieprogramma	European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency ³¹ (Online)	Milieucoördinator (Energiemanager)

³¹ Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency

Hoewel VEKA op verschillende gebieden een rol heeft (die niet per se die van eerste aanspreekpunt is), toont dit overzicht de veelheid aan instanties die benaderd moeten worden. Naast de diversiteit langs overheidskant, is het nuttig om stil te staan bij het feit dat er langs bedrijfskant typisch ook meerdere personen betrokken zijn al naargelang het geval. De Energiemanager is in veel gevallen één van hen en zou in principe als spil kunnen optreden.

6.2.2 Worden de instrumenten als complementair beschouwd?

Los van de institutionele spreiding kan er nog steeds sprake zijn van een ecosysteem als de instrumenten als complementair aanvoelen voor de betrokkenen. Concreet zou dit tot uiting komen wanneer gebruik gemaakt wordt van combinaties van maatregelen.

In wat volgt bekijken we systematisch het gebruik van EBO in combinatie met de overige maatregelen. De PV-verplichting wordt hierin niet meegenomen, voornamelijk omdat er geen gegevens beschikbaar zijn om die zinvol één-op-één met de bedrijven in kwestie te linken.

6.2.2.1 ETS1 en ETS2

De interactie met ETS is in EBO ingebakken. Het onderscheid tussen VER en niet-VER wordt systematisch doorgetrokken vanaf de verificatie tot en met de rapportering. Uit de portfolio-analyse, de bevraging en de diepte-interviews volgt ook anekdotisch bewijs dat EBO en ETS(1) als complementair worden ervaren door de VER-bedrijven. ETS(1) maakt veel ingrepen economisch rendabel, terwijl EBO het interne proces vooruithelpt om tot de investeringsbeslissing te komen.

Het zijn deze twee maatregelen die specifiek voor het Klimaatbeleid ten aanzien van de industrie duidelijk prominent zijn. Bovendien nemen ze verder in belang toe met de lancering van ETS2. Hierdoor ontstaat immers een systeem van CO₂-prijzen dat voor bijkomende sectoren en kleinere bedrijven – waaronder veel niet-VER-bedrijven – belangrijk zal worden. Voor productie-installaties zijn het vaak deze instrumenten die finaal zorgen voor de emissie- en verbruiksreducties.

6.2.2.2 Omgevingsvergunning

Omgevingsvergunningen dekken een brede lading en kunnen niet steeds eenduidig aan EBO gekoppeld worden.

Er is wel een stroomlijning voorzien tussen beide instrumenten. Bij de aanvraag van een Omgevingsvergunning, volstaat het om voor het luik energieplan de toetreding tot EBO toe te voegen. Het eigenlijke Energieplan hoeft niet mee opgeladen te worden en wordt dus niet vrijgegeven. Dit is niet enkel een administratieve vereenvoudiging, maar respecteert ook de geheimhouding van de eigenlijke maatregelen die het bedrijf in kwestie plant.

6.2.2.3 Ecologiepremie+

Het subsidieregister van de Vlaamse overheid laat toe toegekende en uitbetaalde subsidies op te zoeken vanaf het jaar 2022. Het register toont dat 30 (11%) van de EBO-bedrijven één of meerdere ecologiepremies hebben aangevraagd. Dit getal blijft echter een schatting. De subsidie wordt namelijk toegekend op ondernemingsniveau en niet op vestigingsniveau. Hierdoor is het mogelijk dat alle vestigingen van een onderneming (bv. Janssen Pharmaceutica) zijn opgenomen in de lijst, terwijl mogelijk slechts één vestiging concrete steun heeft verkregen. Daarom werd het resultaat vergeleken met de bevraging uitgevoerd in het kader van de evaluatie. Daarin geeft 13,5% van de respondenten aan gebruik te maken van de ecologiepremie+. Dit ligt in lijn met het aandeel uit het subsidieregister.

In totaal zijn er 17 niet-VER- en 13 VER-bedrijven geweest die subsidies hebben ontvangen. Qua bedragen kwam dit neer op een zo goed als gelijke verdeling tussen beide, zoals blijkt uit Tabel 8.

Tabel 8: De verdeling van de subsidies (in euro) tussen VER- en niet-VER-bedrijven

	Uitbetaalde subsidies (22-25)	Toegekende subsidies (22-25)
niet-VER	1.285.867	6.285.556
VER	1.257.543	5.911.146
Totaal	2.543.410	12.196.702

Qua sectoren worden de subsidies vooral gebruikt in de chemie en de voeding, zoals getoond in [Tabel 9](#). De grotere bedragen die getoond worden, hangen ook effectief samen met een groter aantal dossiers uit de betrokken sectoren (resp. 9 en 10). Deze cijfers suggereren dat de ecologiepremie+ voor een beperkte subgroep van bedrijven een relevante aanvulling op EBO is.

Tabel 9: De verdeling van de subsidies (in euro) over sectoren

	Uitbetaalde subsidies (22-25) in EUR	Toegekende subsidies (22-25) in EUR
Chemie & Kunststoffen	1.467.030	4.103.543
Elektriciteitsproductie	-	797.513
Non-ferro & Metaalverwerking	247.339	1.124.962
Papier & Drukkerijen	25.400	26.250
Steenbakkerijen & Dakpannen	26.340	43.900
Textiel & Hout	-	603.379
Voeding en mengvoeders	777.301	5.497.155
Totaal	2.543.410	12.196.702

De cijfers uit bovenstaande tabellen worden samengebracht in Tabel 10 voor een totaalbeeld.

Tabel 10: Samenvattend overzicht van aanvragen voor de ecologiepremie+

	# bedrijven	Uitbetaalde subsidies (22-25) in EUR	Toegekende subsidies (22-25) in EUR
Niet-VER	17	1.285.867	6.285.556
Chemie & Kunststoffen	5	498.552	1.076.913
Non-Ferro en metaalverwerking	4	237.282	1.114.443
Voeding en mengvoeders	8*	550.033	4.094.200
VER	13	1.257.543	5.911.146
Chemie & Kunststoffen	4**	968.478	3.026.630
Elektriciteitsproductie	1	0	797.513
Non-Ferro en metaalverwerking	1	10.057	10.519
Papier & Drukkerijen	1	25.400	26.250
Steenbakkerijen & Dakpannen	1	26.340	43.900
Textiel & Hout	3	0	603.379
Voeding en mengvoeders	2	227.268	1.402.955
Totaal	30	2.543.410	12.196.702

* Inclusief twee vestigingen van éénzelfde bedrijf

** Inclusief twee vestigingen van éénzelfde bedrijf

6.2.2.4 LIFE (en andere Europese subsidies)

Het LIFE-programma verzamelt de meeste subsidie-oproepen rond energie en leefmilieu die door de Europese Commissie worden gelanceerd. Binnen LIFE bieden de thema's "Climate Change Mitigation and Adaptation" en "Clean Energy Transition" ruimte voor projectvoorstellen binnen de scope van EBO.

Uit de bevraging die we hebben uitgevoerd, blijkt dat deze subsidieprogramma's slechts zeer beperkt gebruikt worden door de EBO-bedrijven. Slechts één respondent gaf aan er gebruik van gemaakt te hebben (zij het dat het meteen over meerdere aanvragen ging).

6.2.2.5 Andere

Hoewel het strikt genomen geen beleidsinstrument is, vermelden we hier een maatregel die de EBO-bedrijven vaak vernoemen: een **standaard voor energiemangement en -rapportering**. ISO14001 (milieumanagement) en ISO50001 (energiemanagement) lijken zeer vlot ingang gevonden te hebben. Sommige bedrijven hebben dat verder aangevuld met kaders zoals het Science-Based Targets Initiative (SBTI). Deze systemen worden steeds in één adem genoemd met EBO en worden als zeer complementair ervaren. Het lijkt nuttig om de werking van EBO en de rapportering die gevraagd wordt, in lijn te brengen met de vereisten vanuit ISO.

Hoewel ook geen afzonderlijke maatregel, is de vergelijking tussen de verplichtingen binnen EBO en de **wettelijke verplichtingen** eveneens relevant (zie Tabel 11). De EBO vormt voor energie-intensieve ondernemingen een vrijwillige aanvulling op de wettelijke verplichten. Deze wettelijke verplichtingen zijn de laatste jaren echter aanzienlijk verstrengd, onder meer in het Energiedecreet, Energiebesluit en de herziene Energie-Efficiëntierichtlijn (zie hoofdstuk Hoofdstuk 2: document- en data-analyse;), waardoor verschillende maatregelen die vroeger extra tot stand kwamen via de EBO, vandaag vaak ook zonder EBO wettelijk verplicht zijn.

Tabel 11: Wettelijke verplichtingen versus EBO

Thema	Wettelijke verplichtingen	EBO-verplichtingen
Energieaudit en energieplan	• Ondernemingen met een verbruik > 10 TJ ($\approx 2,78$ GWh) moeten elke vier jaar een energieaudit uitvoeren. (Herziene EED) • Verplicht voor ondernemingen (energiegebruik > 100 TJ) om een energieplan op te stellen o.b.v. een audit die inzicht geeft in concrete energiebesparende maatregelen voor de vestiging. Dit energieplan geldt voor een periode van 4 jaar (Energiebesluit)	• 4-jaarlijkse doorlichting via energieaudit + gefaseerd energieplan opstellen
Uitvoering van maatregelen	• Rendabele maatregelen (IRR > 13%) verplicht uitvoeren binnen 3 jaar (Energiebesluit).	• Rendabele maatregelen (VER $\geq 12\%$, niet-VER $\geq 10,5\%$) moeten binnen de looptijd worden geïmplementeerd. • Uitvoering van rendabele maatregelen geïntegreerd in de EBO-opvolging en binnen de looptijd van de overeenkomst.
Opvolging en kwaliteitsgarantie	• Audit moet voldoen aan kwaliteitsnormen (inhoud, methodologie, opvolging) (Energiebesluit) • Audit moet worden uitgevoerd door een erkend energiedeskundige (VEKA) (Energiebesluit) • Verplichtingen gelden per vestiging, wat leidt tot meer detailsturing (Energiebesluit).	• Jaarlijkse rapportage aan VBBV over uitgevoerde maatregelen, energieverbruik en CO₂-equivalente-emissies. • Jaarlijkse toelichting over de voortgang van het energieplan. • Voor EBO-deelnemers worden rapportage en uitvoering geïntegreerd in de EBO-opvolging (Energiebesluit)
Energiebeheer en klimaatverplichtingen	• Ondernemingen met een verbruik > 85 TJ ($\approx 23,6$ GWh) moeten een energiebeheersysteem conform ISO 50001 invoeren (Herziene EED)	• Op maat uitgewerkte energiebeheermaatregelen, gericht op bewustmaking en sensibilisering. • Uiterlijk drie jaar na inwerkingtreding een welbepaalde selectie energiebeheermaatregelen uit te voeren en hierover jaarlijks te rapporteren (niet-VER); of binnen drie jaar een energiebeheersysteem te realiseren (VER). • Niet-VER: Verplichte klimaataudit uitvoeren om

	kostenefficiënte en haalbare CO₂-besparingsmaatregelen te identificeren • VER: Klimaatroadmap met strategische langetermijnvisie naar klimaatneutraliteit. • Verplichte datacollectie van warmtevraag en restwarmtepotentieel. • Studie economisch potentieel kwalitatieve warmtekrachtkoppeling (WKK) en bijdrage aan warmte- en koudenetwerken verplicht.
--	--

6.3 Visie op de instrumenten

De verschillende beleidsinstrumenten zijn ingegeven vanuit een breed landschap van beleidskaders die op strategisch niveau de lijnen uitzetten en telkens vanuit een eigen beleidslogica door (een) specifieke partij(en) ontwikkeld is/zijn – zie Tabel 12.

Tabel 12: Overzicht voornaamste beleidsinstrumenten rond Klimaat en Energie

Instrument	Start	Domein	Beleidsbekommernis	Aansturende partij
EU Green Deal (incl. Green Deal Industrial Plan)	2019	Klimaatbeleid	Reeks beleidsinitiatieven die samen de overkoepelende EU-strategie naar en het kader voor klimaatneutraliteit in 2050 vormen.	DG CLIMA (Europese Commissie)
Fit-for-55-package	2021	Klimaatbeleid	Uitwerking en vertaling van de EU Green Deal naar bindende klimaat- en energiewetgeving en tussentijdse doelstelling van (minstens) netto 55% broeikasgasreductie tegen 2030 gemeten ten opzichte van 1990.	Meerdere DG's (Europese Commissie)
RePowerEU	Mei 2022	Klimaatbeleid	Reactie op de energiecrisis en de Russische inval in Oekraïne met als doel meer energieonafhankelijkheid, diversificatie van het Europese energiegebruik en stijging van het aandeel hernieuwbare energie.	EU Energy Platform
RED III (Renewable	Herzien in 2023	Duurzaamheids-beleid	Juridische bindende doelstelling en	DG ENER (Europese Commissie)

<i>Energy Directive)</i>			verplichtingen wat betreft hernieuwbare energie. <i>Onderdeel van het Fit-for-55-package</i>	
EED (<i>Energy Efficiency Directive</i>)	Herzien in 2023	Duurzaamheids-beleid	Juridisch bindende doelstellingen en verplichtingen wat betreft energie-efficiëntie. <i>Onderdeel van het Fit-for-55-package</i>	DG ENER (Europese Commissie)
IED (<i>Industrial and Livestock Rearing Emissions Directive</i>)	Herzien in 2024	Industrieel energiebeleid	Normering en emissiebeperking voor industriële installaties. <i>Complementair aan het Fit-for-55-package</i>	DG ENV (Europese Commissie)
Vlaams Energie en Klimaat Plan (VEKP) 2021 – 2030	2025	Energie- en Klimaatbeleid	Vlaamse actieplan van de Europese klimaat- en energieverplichtingen tegen 2030	Vlaamse Regering (transversaal), VEKA
Klimaatsprong	2023	Industrieel energiebeleid	Strategisch programma om de transitie van de energie-intensieve industrie in Vlaanderen tegen 2050 koolstofcirculair en CO ₂ -arm te maken zonder haar concurrentievermogen te verliezen.	• Vlaamse Regering • VLAIO
Toekomstpact Vlaamse Industrie	2024	Industrieel energiebeleid	Engagementsverklaring tussen de Vlaamse Regering en de 4 grootste Vlaamse industriefederaties (Agoria, Essenscia, Fedustria en Fevia) zet de krijtlijnen uit voor een ambitieus Vlaams industriebeleid om aan de industrie van de toekomst te bouwen in Vlaanderen en Europa.	• Vlaamse Regering • 4 grootste Vlaamse industriefederaties • Industrieforum³²

³² Halfjaarlijks structureel overlegplatform tussen de Vlaamse Regering en de Vlaamse industriefederaties Agoria, essenscia, Fevia en Fedustria. Opgericht in 2020 onder Regering Jambon en herbevestigd in het regeerakkoord 2024-2029 van de Vlaamse Regering.

6.4 Synergie tussen de instrumenten

Zowel op het Vlaamse als op het Europese niveau is er een ecosysteem van verschillende beleidsinstrumenten die de strategielijnen op het vlak van klimaat en energie voor lange termijn uitzetten. In wat volgt bekijken we systematisch de voornaamste Vlaamse en Europese beleidsinstrumenten gericht op energie-efficiëntie op drie thematische domeinen (klimaatbeleid, duurzaamheidsbeleid, industrieel energiebeleid). Hier wordt nagegaan in welke mate ze EBO versterken, hinderen of ermee overlappen.

6.4.1 Klimaatbeleid

Wat betreft klimaatbeleid is de overkoepelende strategie van de EU vervat in de **EU Green Deal**. Dit is een breed palet aan klimaat- en milieumaatregelen die in 2019 door de commissie Von der Leyen in het leven geroepen is met als centrale doelstelling de klimaatneutraliteit van het Europese continent te realiseren tegen 2050. Deze doelstelling is juridisch bindend gemaakt in de Europese Klimaatwet. In februari 2023 werd deze aangevuld met het Green Deal Industrial Plan waarin het opschalen van de productie van nettonul-technologieën en –producten die nodig zijn om de Europese klimaatdoelstellingen te halen, centraal staat. Hiervoor wordt gekeken naar een combinatie van vereenvoudigde regelgeving, betere toegang tot financiering, opleiding en meer robuuste aanvoerketens³³.

Het **Fit-for-55-package (2021)** vormt de vertaling en uitwerking van de EU Green Deal naar bindende regelgeving met als doelstelling een netto-reductie van minstens 55% broeikasgastuitstoot (t.o.v. 1990) tegen 2030 als tussenstap op de weg naar klimaatneutraliteit in 2050.

Dit kreeg een versnelling met **RePowerEU**, dat in mei 2022 als reactie op de energiecrisis en de Russische inval in Oekraïne tot stand kwam. RePowerEU heeft als voornaamste doel om de EU te ondersteunen om energie te besparen, de energievoorziening te diversifiëren en energieonafhankelijkheid te promoten.

Vlaanderen geeft invulling aan deze Europese verplichtingen via het **Vlaams Energie en KlimaatPlan (VEKP)** en heeft als overkoepelend doel een broeikasgasreductie in de ESR-sectoren van 40% tegen 2030 (t.o.v. 2005) vooropgesteld. Dit plan bevat 5 dimensies van energie-unie, namelijk decarbonisatie; energie-efficiëntie; energiebevoorradingsszekerheid; interne energiemarkt; onderzoek, innovatie en concurrentievermogen. De EBO zijn expliciet opgenomen in het VEKP om de Vlaamse energie-efficiëntiedoelstellingen te behalen.

Wat betreft klimaatbeleid vullen de verschillende beleidsinstrumenten elkaar aan: de EU Green Deal zet de overkoepelende visie van de EU rond klimaat en energie uit, de Fit-for-55 concretiseert dit in bindende regelgeving, RePowerEU brengt versnelling en het VEKP zorgt voor een Vlaamse vertaling.

6.4.2 Energiebeleid

In kader van het Fit-for-55-package zijn verschillende verordeningen opgesteld met elk hun eigen specifieke focus.

Ten eerste, de **Renewable Energy Directive III (RED)** focust op het aandeel hernieuwbare energie waarbij de herziening van 2023 de doelstelling aanscherpt naar een totaal aandeel van 42,5% hernieuwbare energie in 2030 over alle lidstaten heen.

Bijkomend is er de **Energy Efficiency Directive (EED)** (herzien in 2023) met als overkoepelend doel om de totale energieconsumptie van Europa te verminderen met 11,7% tegen 2030 en het ‘energie-efficiëntie eerst’-principe te hanteren bij grote beleids- en investeringsbeslissingen in de energie- en niet-energiesector. Het is in 2023 herzien met een doelgroep- en scopeverruiming (zie Document- en data-analyse).

³³ https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan_en

De RED en EED vormen een specifieke uitwerking van het Fit-for-55-package en versterken elkaar met een focus op respectievelijk hernieuwbare energie en minder verbruik.

6.4.3 Industrieel energiebeleid

Op Europees niveau is de **Industrial and Livestock Rearing Emissions Directive (IED)** complementair aan de verordeningen onder het Fit-for-55-package (herzien in 2024). Dit heeft als doel om de emissies van industrie (en veehouderijen) in lucht, water en land te verminderen en afvalproductie door hen te voorkomen. In het kader hiervan worden milieuvergunningen toegekend aan bedrijven op basis van de ‘best beschikbare technieken’.

Belangrijk op Vlaams niveau is de **Vlaamse klimaatsprong** voor industrie, een coördinerend actieprogramma om de transitie van de energie-intensieve industrie in Vlaanderen te faciliteren en hen tegen 2050 koolstofcirculair en CO₂-arm te maken, zonder haar concurrentievermogen te verliezen. De EBO vormt hier een operationele motor om tastbare en meetbare stappen te zetten.

Tot slot is er via het **Toekomstpact Vlaamse Industrie** een engagement tussen de Vlaamse Regering en de 4 grootste Vlaamse industriefederaties (Agoria, Essenscia, Fedustria en Fevia). Daarin tekenen ze de krijtlijnen uit voor een ambitieus Vlaams industriebeleid, en gaan ze het engagement aan om de industrie van de toekomst te bouwen in Vlaanderen en Europa.

Het IED legt enkele minimumvereisten op Europees vlak op wat betreft emissiedoelstellingen, de Vlaamse Klimaatsprong begeleidt de industrie bij de energie- en klimaattransitie en het Toekomstpact Vlaamse Industrie zorgt voor draagvlak bij de bedrijven via een strategisch partnerschap tussen de overheid en de industriefederaties.

Het systemische beleidslandschap rond de energiebeleidsovereenkomsten bestaat uit verschillende strategische en operationele instrumenten die samen geclusterd zijn en onderling in bepaalde mate coherent zijn. Er ontbreekt echter één centrale overkoepelende visie op energie en energie-efficiëntie, zowel op Vlaams als op Europees niveau.

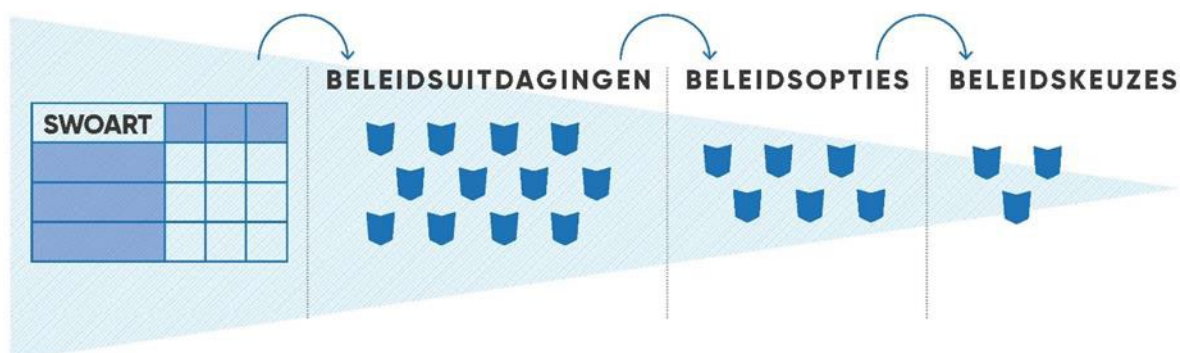
De overlap van EBO met andere beleidsinstrumenten (ETS en eologiepremie+ worden in deze context vaak aangegeven) kan leiden tot dubbele administratie en rapportering, wat tijdsintensief is. Voor de toekomstige inrichting van EBO kan hiermee rekening gehouden worden, bv. door in de rapportage expliciete koppelingen te maken met de rapportering van andere beleidsinstrumenten.

7. SWOART

In deze paragraaf presenteren we – op basis van voorgaande hoofdstukken – een SWOART van de energiebeleidsovereenkomsten.

De SWOART confronteert in de eerste plaats de geanalyseerde sterktes (Strengths) en zwaktes (Weaknesses) van het instrument met de vastgestelde kansen (Opportunities) en bedreigingen (Threats). Maar anders dan de klassieke ‘SWOT’ komen in deze analyse ook de aspiraties (Aspirations) en resultaten (Results) aan bod. We confronteren het instrument met andere woorden expliciet met de veranderende context waarbinnen het instrument functioneert (cf. systeemanalyse).

Figuur 29: SWOART en handelingsperspectief

De synthese in de SWOART brengt bovendien een handelingsperspectief binnen: ze geeft een idee over de uitdagingen waar het instrument voor staat en die aandacht vereisen. Deze hebben niet noodzakelijk te maken met de modaliteiten van het instrument zelf, maar kunnen ook betrekking hebben op de interactie met andere instrumenten.

7.1 SWOART van de Energiebeleidsovereenkomsten

Sterke punten	Zwakke punten
- Vrijwillig karakter creëert draagvlak en legitimiteit - Hoge toetredingsgraad en compliance: met 281 deelnemende sites in 2023 omvat de EBO vooral de belangrijkste energie-intensieve ondernemingen waarbij de meesten hun engagementen opnemen - Concrete impact op energiebeheer en invloed op investeringsbeslissingen - Hoge tevredenheid over VBBV, wiens onafhankelijke verificatie en (jaarlijkse) monitoring als nuttig worden beschouwd - De EBO levert nuttige data op voor het beleid - De Commissie EBO functioneert als nuttig platform voor dialoog en afstemming tussen overheid en sectororganisaties	- De gepercipieerde administratieve last is zwaar, en dubbele rapportering creëert frustratie bij deelnemende ondernemingen - Striktere regelgeving verkleint de ruimte voor vrijwillige meerinspanning; tegelijk zijn de meeste quick wins al gerealiseerd en worden resterende projecten duurder en complexer - Er is een gebrek aan tijdige en transparante data omtrent de EBO, wat de opmaak van een kosten-baten-analyse bemoeilijkt - De sancties bij niet-naleving en niet-opvolging worden als onvoldoende scherp gepercipieerd - De vierjarige cyclus en rigide interpretatie van alternatieve maatregelen sluiten slecht aan bij de realiteit van grote industriële

Bewezen track record & vertrouwdeheid: sinds 2002 een consistent instrument met betrouwbare opvolging	investeringen, waardoor kansen gemist worden
Opportunities	Bedreigingen
- Een grote meerderheid van bedrijven ziet nog steeds een rol voor een vrijwillig instrument, wat kansen biedt voor een hernieuwd vrijwillig instrument - De EBO kan evolueren van een energie-efficiëntie-instrument naar een breder kader voor CO₂-reductie en klimaattransitie, waardoor het relevant blijft in de toekomst - Door de duur van het instrument te verlengen, kan de EBO voorspelbaarheid en stabiliteit bieden, zeker indien het instrument zou evolueren naar transitie-investeringen - Harmonisering van rapportering (ETS, EED, IMJV) via een eenmalige rapportering kan de gepercipieerde last verlagen en deelname aantrekkelijker maken, zonder bijkomende kosten voor de overheid - Compliance-rol verzilveren: 83% van de respondenten op de bevraging ziet een toekomstige rol voor EBO om wettelijke verplichtingen te helpen invullen, en 44% van de respondenten duidt hierbij de rol als mogelijk centraal compliance-instrument aan - Een modulaire aanpak met sectorspecifieke maatregelen en mini-EBO kan de relevantie verhogen voor een bredere groep ondernemingen	- De aangescherpte verplichtingen dreigen de unieke meerwaarde van de EBO te ondergraven - Hoge energiekosten en een verzwakte internationale concurrentiepositie maken het moeilijk om zware transitie-investeringen te realiseren - De belofte dat EBO-deelnemers vrijgesteld blijven van bijkomend Vlaams beleid staat onder druk, gezien de evoluerende maatschappelijke en technologische context, alsook de bijkomende Europese verplichtingen - De koppeling van een fiscaal voordeel aan gasverbruik creëert een prikkel om gas te blijven gebruiken, waardoor investeringen in elektrificatie en decarbonisatie minder aantrekkelijk worden - De toevoeging van nieuwe klimaatgerelateerde verplichtingen (zoals klimataudits en roadmaps) kan de aantrekkelijkheid van EBO ondergraven indien zij door bedrijven vooral worden gezien als bijkomende lasten, zonder duidelijke meerwaarde of ondersteuning - In een context van krappe overheidsfinanciën bestaat het risico dat onvoldoende budget wordt voorzien om het instrument (inclusief incentives en onafhankelijke opvolging) robuust te ondersteunen

Aspiraties
- De EBO kan zich ontwikkelen tot een breder instrument dat niet enkel focust op energie-efficiëntie, dat de basis blijft, maar ook op CO₂-reductie, en mogelijk op een nog bredere invulling. - Dit laat toe om het instrument af te stemmen op het bredere Vlaamse klimaatbeleid. - Het instrument zou een stabiel en voorspelbaar langetermijnkader moeten geven zodat bedrijven de zekerheid hebben die nodig is voor investeringen met lange terugverdientijden. - De EBO zouden, tot zover mogelijk, kunnen fungeren als toegangspoort tot het voldoen aan Vlaamse en Europese verplichtingen (zoals EED, ETS, IED).

- Een vrijwillig instrument zoals de EBO kan als hefboom gebruikt worden om de maakindustrie te verankeren in Vlaanderen, en tegelijk de milieu- en klimaatambities na te komen.
- De rol van de onafhankelijke verificateur wordt breed geapprecieerd en deze troef dient verder uitgespeeld worden voor kwaliteitsborging, vertrouwen en efficiëntie.

Beoogde resultaten

- Overweeg het opzetten van een vernieuwd EBO 2.0 waarin de focus additioneel aan energie-efficiëntie wordt uitgebreid naar CO₂-reductie. Andere relevante doelstellingen kunnen overwogen worden voor zover zij logisch in het geheel passen en niet tot onnodige verzwaring van het instrument leiden.
- Kader het instrument in de Klimaatsprong en andere Vlaamse klimaatplannen.
- Onderzoek de wenselijkheid van een instrument met een langere looptijd dan vier jaar, aangevuld met een tussentijds evaluatiemoment.
- Voorzie een geharmoniseerd rapporteringskader waarin EBO-data worden gebruikt voor naleving van Vlaamse (Omgevingsvergunning, IMJ) en Europese (EED, ETS en IED) verplichtingen. Streef naar het eenmalig rapporteringsprincipe.
- Behoud de essentie van de Commissie EBO.
- Het vernieuwde vrijwillige instrument dient een ruime doelgroep van energie-intensieve ondernemingen te behouden, en zou dus breed gedragen moeten worden door energie-intensieve bedrijven in Vlaanderen. Aldus kan het blijvend bijdragen aan zowel de concurrentiekracht van de Vlaamse maakindustrie als aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen.
- Voorzie een prominente en structurele rol voor het VBBV in een mogelijke opvolging van het EBO-instrument. Naast de verdere optimalisering van interne processen (zoals verificatie, rapportering en dataverwerking) wordt het essentieel geacht dat de door VBBV verzamelde data systematisch worden ingezet voor monitoring en beleidsanalyse.
- Gebruik de informatie over klimaattransitie strategisch vanuit de Vlaamse overheid om de randvoorwaarden voor transitiemaatregelen op punt te stellen.

7.2 Sterktes

Vrijwillig karakter creëert draagvlak en legitimiteit

Er bestaat nagenoeg consensus onder deelnemende ondernemingen, sectororganisaties en overheidsinstanties dat het vrijwillige karakter van de EBO een sterk punt is. Door de vrijwillige toetreding worden een draagvlak en legitimiteit voor het instrument gecreëerd. Ondernemingen treden immers bewust toe tot een EBO in plaats van louter verplicht te worden en ze engageren zich op die manier om werk te maken van extra energiebesparende maatregelen. Vrijwilligheid is evenwel niet hetzelfde als vrijblijvendheid, en de meerderheid van aangesloten ondernemingen nemen deze engagementen ernstig.

Dat verhoogd vertrouwen en engagement stimuleert een constructieve samenwerking tussen overheid, sectoren en bedrijven (met name via de Commissie EBO als dialoogplatform), en leidt ertoe toe dat ondernemingen extra energie-efficiëntiemaatregelen nemen die anders moeilijk zouden beslist worden.

Hoge toetredingsgraad en compliance: met 281 deelnemende sites in 2023 omvat de EBO vooral de belangrijkste energie-intensieve ondernemingen waarbij de meesten hun engagements opnamen

De EBO richten zich op energie-intensieve vestigingen met een jaarlijks finaal energiegebruik van meer dan 0,1 PJ. Sinds 2023 is de doelgroep verbreed (met onder andere grote ziekenhuizen, glastuinbouw en elektriciteitsproductie). In 2023 namen 281 vestigingen deel; samen vertegenwoordigen zij circa 28% van het bruto energieverbruik in Vlaanderen, wat aangeeft dat het instrument de belangrijkste energieverbruikers effectief bereikt. Deze penetratiegraad wordt door betrokkenen als een pluspunt beschouwd.

Over de periode 2015–2022 bleef het aantal deelnemers nagenoeg stabiel; bij de start van de nieuwe cyclus in 2023 is er een daling met 76 bedrijven t.o.v. 2022, bijna uitsluitend bij niet-VER. Dit hangt samen met de wijziging van doelgroep (van primair naar finaal verbruik als drempel en een bredere sectorafbakening). Tegelijk blijft de uitstroom beperkt: 85,7% van de bedrijven die in 2015–2022 deelnamen, bleef de volledige zeven jaar aangesloten. Uitstroom is – voor zover kan worden nagegaan – vooral te linken aan administratieve last of vestigingsluiting. Als kanttekening kan aangestipt worden dat de verbreding naar economische activiteiten buiten de maakindustrie tot weinig extra toetreding heeft geleid.

Een gerelateerde sterkte is dat een grote meerderheid van aangesloten ondernemingen hun engagements opnamen. Slechts een beperkt aantal aangesloten bedrijven rapporteert niet of zeer laattijdig.

Concrete impact op energiebeheer en invloed op investeringsbeslissingen

De EBO plaatsen energiebeheer structureel op de directieagenda. Het instrument versterkt de interne positie van energiedeskundigen binnen ondernemingen, omdat hun analyses en voorstellen systematisch aan bod dienen te komen in de jaarlijkse cyclus én er jaarlijks expliciet moet worden stilgestaan bij energieprestaties en nieuwe maatregelen moeten overwogen worden.

Dit alles vertaalt zich in concrete investeringen en maatregelen die sneller van audit naar uitvoering evolueren. In de plannen 2023–2026 namen aangesloten bedrijven samen 1.779 maatregelen op, goed voor 13,2 PJ voorziene besparing; in 2023 werd al 3,0 PJ gerealiseerd van deze voorziene besparing. Via de bevraging van de EBO-bedrijven geeft een meerderheid van de respondenten aan dat de EBO beslissingen over energie-efficiëntie en decarbonisatie beïnvloedt en aldus heeft geleid tot investeringen die anders niet zouden plaatsvinden.

Hoge tevredenheid over VBBV, wiens onafhankelijke verificatie en (jaarlijkse) monitoring als nuttig worden beschouwd

De rol het VBBV wordt breed geapprecieerd binnen aangesloten ondernemingen, zo blijkt uit interviews, zelfreflecties en de bevraging. Het onafhankelijke karakter wordt breed gewaardeerd. Daardoor durven bedrijven ook vertrouwelijke (bedrijfskritische) data te delen binnen de afgesproken waarborgen, gezien hun vertrouwen in het feit dat het VBBV zorgvuldig met informatie omgaat.

De verificateurs worden ook algemeen gezien als experts die samen kunnen nadenken over welke maatregelen mogelijk en opportuun zijn. In dat verband gaat het VBBV verder dan controleren, en vervulde de organisatie in de praktijk een coachende/begeleidende rol bij het realiseren van energiebesparende maatregelen binnen aangesloten bedrijven.

De EBO levert nuttige data op voor het beleid

Een andere troef van de EBO is de omvangrijke en consistente dataverzameling die over de meerdere cycli heen wordt opgebouwd. De regeling levert een gedetailleerd beeld van energieverbruik, energiebesparende maatregelen en investeringspatronen in de grootste energie-intensieve ondernemingen in Vlaanderen. In de meest recente cyclus werden ook data ingewonnen over

restwarmte en klimaatroadmaps. Dankzij de gestandaardiseerde rapportering en de onafhankelijke verificatie door het VBBV, ontstaat een betrouwbaar en longitudinaal referentiekader voor beleidsanalyse en monitoring. Deze datagrondslag maakt het mogelijk om trends in efficiëntie en emissiereductie op sectorniveau op te volgen en een ‘evidence informed’-beleid te kunnen voeren.

Daarnaast ondersteunt de EBO-rapportering de Vlaamse overheid bij het efficiënt voldoen aan Europese rapporteringsverplichtingen, waarvoor de verzamelde gegevens bijna rechtstreeks inzetbaar zijn.

De Commissie EBO functioneert als nuttig platform voor dialoog en afstemming tussen overheid en sectororganisaties

De Commissie EBO fungeert als een gecentraliseerd forum waarin de belanghebbende partijen vertegenwoordigd zijn, inclusief de overheid (via vertegenwoordigers van de Vlaamse ministers bevoegd voor Economie en Energie), de sectororganisaties en het hoofd van het VBBV als waarnemer. Via dit platform kunnen deze belanghebbenden systematisch met elkaar in overleg treden en ontstaat er een rechtstreekse lijn tussen beleid, uitvoering door bedrijven en verificatie.

Inhoudelijk coördineert de commissie de uitvoering van de overeenkomsten, bespreekt ze knelpunten uit de praktijk en kan ze zo nodig aanpassingen voorstellen mits consensus. Ze kan bemiddelen bij geschillen, volgt de voortgang op en adviseert de ministers. Bovendien zorgt het jaarlijks openbaar verslag voor extra transparantie en verantwoording naar alle betrokkenen. Betrokkenen geven aan dat deze commissie performant werkt, en bijdraagt tot het succes van de EBO als instrument.

Bewezen track record en vertrouwdeheid: sinds 2002 een consistent instrument met betrouwbare opvolging

Sinds 2002 vormen (de voorgangers van de EBO en) de EBO een consistent beleidsinstrument met terugkerende afspraken- en rapporteringscycli. Die continuïteit heeft in de industrie geleid tot vertrouwdeheid met doelen, spelregels en processen, waardoor energiebeheer structureel op de directieagenda blijft. De stabiele deelname over opeenvolgende cycli heen en de beperkte uitstroom tonen dat bedrijven het kader als betrouwbaar en werkbaar ervaren. De voorspelbaarheid van het instrument vergemakkelijkt interne planning (meerjarenpaden) en besluitvorming over investeringen.

De EBO steunen ook op gestandaardiseerde monitoring en jaarlijkse rapportering, waardoor gegevens doorheen de tijd vergelijkbaar zijn en voortgang transparant kan worden opgevolgd. Bedrijven houden zo een vinger aan de pols: prestaties worden elk jaar geëvalueerd, maatregelpistes worden geactualiseerd en projecten evolueren gecontroleerd van analyse naar uitvoering. De overheid van haar kant verzamelt data over energie-efficiëntie en, sinds de nieuwe generatie, ook over restwarmte en uit de klimaatroadmaps. Deze data zijn nuttig om het beleid vorm te geven en om te voldoen aan Europese verplichtingen.

7.3 Zwaktes

De gepercipieerde administratieve last is zwaar, en dubbele rapportering creëert frustratie bij deelnemende ondernemingen

Uit verschillende gebruikte onderzoeksmethodes (interviews, zelfreflecties, bevraging en systeemanalyse) komt naar voren dat de administratieve last als hoog wordt ervaren. Het rapporteringssjabloon is niet altijd even intuïtief, vergt veel tijd om correct te doorlopen en leidt geregeld tot discussies over administratieve details die door bedrijven inhoudelijk als weinig relevant worden beschouwd.

Daarbovenop is dubbele/meervoudige rapportering het vaakst genoemde pijnpunt. Respondenten geven aan dat verschillende definities, formats en deadlines naast elkaar bestaan voor grotendeels dezelfde basisgegevens, aangeleverd via aparte kanalen. Zowel Vlaamse (IMJV) en Europese

(EED/ETS/IED) verplichtingen worden hierbij geregeld vermeld. Hoewel het mogelijk niet realistisch is om perfecte afstemming te bereiken, komt de meervoudige rapportering erg vaak naar boven als pijnpunt tijdens interviews, zelfreflecties of de bevraging bij deelnemende ondernemingen.

Striktere regelgeving verkleint de ruimte voor vrijwillige meerinspanning; tegelijk zijn de meeste quick wins al gerealiseerd en worden resterende projecten duurder en complexer

Doorheen de tijd zijn er verplichtingen omtrent energie-efficiëntie bijgekomen, zowel op EU- als op Vlaams niveau. Hierdoor verschuift een deel van wat vroeger als “extra inspanning” werd bestempeld in een vrijwillige overeenkomst naar wat bedrijven toch al moeten doen volgens het regulerend kader. Dat verkleint de additionaliteit van het instrument en voedt de perceptie dat EBO in bepaalde dossiers vooral een consolidatiekader voor bestaande rapportering is, eerder dan een hefboom voor bijkomende inspanningen.

Vanuit het bedrijfsleven leeft bovendien de perceptie dat de Vlaamse overheid Europese verplichtingen strenger en sneller omzet dan strikt vereist is. Verschillende ondernemingen geven aan dat Vlaanderen het Europese energiebesparingskader niet enkel letterlijk overneemt, maar vaak aanvult met bijkomende vereisten of kortere implementatietermijnen. Daardoor ervaren bedrijven minder beleidsruimte om binnen de vrijwillige overeenkomst nog bijkomende inspanningen te plannen of te faseren. Dit versterkt ook het gevoel dat de ‘vrijwilligheid’ van de EBO steeds verder afneemt.

Tegelijkertijd is, na meerdere cycli waarbij de meerderheid van de bedrijven al vele jaren zijn aangesloten, het meeste “laaghangende fruit” ondertussen geplukt. De resterende maatregelen die nog mogelijk zijn, zijn ofwel minder rendabel of vragen vaker grote investeringen en meer tijd (bv. elektrificatie van proceswarmte, restwarmte-integratie), met extra risico’s rond vergunningen, netcapaciteit en planningsimpact. Daardoor is het minder evident om nog bijkomende maatregelen te identificeren en worden keuzes gevoeliger voor externe randvoorwaarden (bijvoorbeeld energieprijzen, maar ook netinfrastructuur).

Er is een gebrek aan tijdige en transparante data omtrent de EBO, wat het opstellen van een kosten-batenanalyse bemoeilijkt

Het is niet evident om een onderbouwde kosten-batenanalyse te maken van het EBO-instrument. Zowel de kosten als baten van het instrument zijn moeilijk eenduidig te capteren: exclusieve EBO-uitgaven (bv. VBBV, specifieke compensaties) moeten strikt worden onderscheiden van generieke steun waarvan ook niet-EBO-bedrijven gebruikmaken. Tegelijkertijd voert het VBBV ook audits uit bij niet-EBO-bedrijven, wat het plaatje verder bemoeilijkt. Aan de batenzijde is het moeilijk om additionaliteit en *deadweight* te kwantificeren door het ontbreken van fijnmazige koppelingen tussen maatregelen, hun timing en de effecten op productiviteit. De impact van het EBO laat zich bovendien moeilijk isoleren door overlap met bestaande EU- en Vlaamse verplichtingen.

Publiek beschikbaar zijn vooral algemene, geaggregeerde cijfers uit jaarrapporten; detaildata op site-/maatregelniveau ontbreken omwille van de confidentialiteit die binnen het kader van het instrument bij toetreding wordt afgesproken en gegarandeerd. Meer problematisch hebben we voor deze evaluatie, die plaatsvond in de tweede helft van 2025 slechts vergelijkbare data tot en met 2023.

Dit toont hoe de cyclische werking, in combinatie met de lange doorlooptijd tot het afwerken en publiceren van een jaarverslag, de tussenjarige vergelijkingen bemoeilijkt. Bij de start van een nieuwe cyclus valt een “cesuur” in de cijfers (nieuwe audit, nieuwe baseline), waardoor gerealiseerde effecten uit de vorige cyclus niet meer doorlopen in het eerste jaar en het globaal beeld vertroebelt.

De sancties bij niet-naleving en niet-opvolging worden als onvoldoende scherp gepercipieerd

Uit de document- en data-analyse, zelfreflecties, interviews en de bevraging komt naar voren dat het sanctieregime bij niet-naleving als onvoldoende doeltreffend en geloofwaardig wordt ervaren. Respondenten vragen een duidelijker en voorspelbaar escalatiepad (van remediëring naar tijdelijke schorsing/schrapping) zodat het kader “vrijwillig maar niet vrijblijvend” blijft. Op zijn minst zouden ondernemingen die hun rapportageverplichtingen manifest niet nakomen, uitgesloten moeten worden van de EBO. Dit kan momenteel, maar gebeurt in de praktijk (vrijwel) nooit, en slechts na een langdurige procedure. Daarenboven zou uitsluiting ook mogelijk moeten zijn bij ondernemingen die rapporteren, maar hun investeringsengagementen niet naleven. Als bedenking hierbij kan aangestipt worden dat het tot dusver mogelijk was om laattijdig toe te treden tot een EBO, hetgeen ondernemingen aantrekt die gebruik willen maken van de voordelen (zoals VLAIO-subsidies), maar niet geëngageerd zijn. Om dit te remediëren, kan er mogelijk een einddatum op toetreding worden voorzien in een toekomstig vrijwillig instrument.

Respondenten geven aan dat laattijdige of minimale naleving te beperkt wordt aangepakt, waardoor het gelijke speelveld onder druk komt. Daarenboven geven verificateurs aan onevenredig veel tijd te moeten besteden aan een kleine minderheid van laattijdige of onvolledige indieners, hetgeen capaciteit wegneemt van hun ruimere takenpakket, en vooral van ondernemingen die wel duidelijk geëngageerd zijn. Tot slot dient vermeld te worden dat de laattijdige oplevering van het jaarrapport samenhangt met de noodzaak dat alle EBO-ondernemingen tijdig rapporteren.

De vierjarige cyclus en rigide interpretatie van alternatieve maatregelen sluiten slecht aan bij de realiteit van grote industriële investeringen, waardoor kansen gemist worden

Ondernemingen geven aan dat de standaard 4-jaarscyclus vaak te kort is voor kapitaalintensieve trajecten. Vooral de mogelijke projecten die ondertussen nog niet uitgevoerd zijn, vergen typisch meer voorbereiding, hogere CAPEX en langere realisatietijden dan binnen één cyclus passen. Bedrijven stellen ingrijpendere investeringen daarom soms uit of kiezen veiligere, kortlopende maatregelen, waardoor kansen op grotere impact onbenut blijven. Dit geldt tot op zekere hoogte voor maatregelen omtrent energie-efficiëntie die deel uitmaken van de huidige overeenkomst. Daarnaast wordt aangegeven dat de cyclus zeker te kort is zodra het instrument transitie maatregelen zou moeten dekken (elektrificatie, restwarmte, CCS/CCU).

Bedrijven geven aan dat de interpretatie van (alternatieve) maatregelen en rekenmodellen geregeld verzandt in lange, technische discussies over administratieve details, wat afleidt van de kernvraag “welke maatregelen hebben echt impact?”. Het gevolg is dat praktisch zinvolle alternatieven soms moeilijk ingepast of erkend raken binnen de regeling, opnieuw met gemiste opportuniteiten als resultaat.

7.4 Opportunities

Een grote meerderheid van bedrijven ziet nog steeds een rol voor een vrijwillig instrument, wat kansen biedt voor een “EBO 2.0”

De bevraging bij de EBO-bedrijven toont dat 83% van de respondenten in de toekomst een rol weggelegd ziet voor een gelijkaardig vrijwillig instrument als EBO, en dat een gelijkaardig aandeel van de huidige aangesloten ondernemingen zich allicht ook in de toekomst zou aansluiten. Uit interviews blijkt dit ook, met als belangrijke kanttekening dat de baten evenredig moeten blijven met de kosten en er aanpassingen aan het huidig instrument aangewezen zijn. Zo geeft 52% van de respondenten van de bevraging aan dat hervorming/verbreding nodig of eerder nodig is voor een toekomstig

instrument. Dit alles wijst op een groot draagvlak voor een voortzetting van de EBO in de toekomst, en dit in een aangepaste/geoptimaliseerde vorm.

Hierbij kan ook vermeld worden dat overheidsactoren ook eerder gewonnen zijn voor een voortzetting, waarbij gelijkaardige kanttekeningen over een mogelijke hervorming of verbreding gemaakt worden.

De EBO kan evolueren van een energie-efficiëntie-instrument naar een breder kader voor CO₂-reductie en klimaattransitie

Additioneel aan de huidige focus op energie-efficiëntie is de verbreding van de scope van het vrijwillig instrument “EBO 2.0” naar CO₂-reductie en klimaattransitie, een veelbelovende piste. Deze verbreding sluit aan op de Europese koers (2030-doelen, klimaatneutraliteit 2050; versterkte EED, ETS/ETS-II, industrie-decarbonisatie) en de Vlaamse transitie-agenda (met onder meer de Klimaatsprong). Ondernemingen geven zelf overigens aan hiervoor open te staan en met de toevoeging van een klimaatroadmap is de eerste stap in deze richting al gezet.

Tegelijk is de exacte afbakening nog niet volledig uitgeklaard, waarbij er verschillende opvattingen circuleren over hoe breed de scope van een hervormd vrijwillig instrument dient te gaan. Er bestaat evenwel wél consensus dat langetermijnklimaatplannen (klimaatroadmaps per site/bedrijf) ervan integraal deel moeten uitmaken. De modaliteiten vragen daarom aanpassing aan CO₂-rapportering en investeringscycli, waarbij een resultaatsverbintenis onder de vorm van een lineaire jaarlijkse daling (momenteel geen deel van de EBO) zeker niet als opportuun wordt beschouwd.

Door de duur van het instrument te verlengen, kan de EBO de voorspelbaarheid en stabiliteit bieden die nodig zijn voor grote decarbonisatie-investeringen in het kader van de klimaattransitie

Er is een brede overeenstemming dat een langere looptijd het instrument aantrekkelijker en effectiever maakt voor kapitaalintensieve transitie-investeringen. Meerjarige zekerheid over kaders, doelen en opvolging laat bedrijven toe om investeringen te faseren, vergunningen en netaansluitingen te plannen, levertermijnen te overbruggen en interne CAPEX-cycli beter te aligneren. Dit geldt voor het huidige instrument waarbij soms wordt aangestipt dat energiebesparende investeringen van bestaande fossiele processen soms een langere investeringscyclus vereisen dan vier jaar, bijvoorbeeld als investeringen sequentieel dienen te gebeuren.

Dit geldt des te meer voor grote transitieprojecten, waarbij een looptijd van vier jaar slecht aansluit bij de economische realiteit en er nood is aan een traject op langere termijn. Hierbij kan aangestipt worden dat klimaatroadmaps, zoals opgesteld door ondernemingen, typisch decennia omspannen en maatregelen omvatten die in de praktijk moeilijk realiseerbaar blijven.

Een mogelijke denkpiste is om een traject op te zetten dat twee cycli van vier jaar overspant met een tussentijdse evaluatie (naast een jaarlijkse monitoring). Op deze manier kunnen ondernemingen maatregelen voorstellen die niet binnen een termijn van vier jaar gerealiseerd kunnen worden. Tegelijkertijd heeft een dergelijk instrument geen vrijblijvend karakter door de jaarlijkse monitoring en tussentijdse evaluatie. In de praktijk zou dit kunnen uitmonden in een rollend instrument, waarbij na vier jaar een geactualiseerde overeenkomst wordt afgesloten op basis van de tussentijdse evaluatie.

Harmonisering van rapportering (ETS, EED, IMJV) via eenmalige rapportering kan de gepercipieerde last verlagen en deelname aantrekkelijker maken, zonder bijkomende kosten voor de overheid

Door rapportering te harmoniseren en één gemeenschappelijke dataset herbruikbaar te maken voor ETS, EED en IMJV/IED (met dezelfde definities, meetperiodes en sjablonen), kan de gepercipieerde administratieve last substantieel dalen en wordt deelname aantrekkelijker, zonder dat dit een meerkost impliceert voor de Vlaamse overheid. Dit sluit aan bij de herhaalde vraag uit consultaties in het kader van deze evaluatie om dubbele/meervoudige rapportering te vermijden en EBO-gegevens te

hergebruiken in parallelle kaders (volgens het eenmalig rapporteringsprincipe). Hierbij moet vermeld worden dat het in de praktijk allicht niet altijd mogelijk is om een perfecte afstemming te bekomen tussen rapportageverplichtingen op Vlaams niveau (via de EBO of een gelijkaardig instrument in de toekomst) en Europese verplichtingen.

De compliance-rol van EBO verzilveren: 83% van de respondenten van de bevraging bij de EBO-bedrijven ziet een toekomstige rol voor EBO om wettelijke verplichtingen te helpen invullen, en 44% van deze respondenten duidt hierbij de mogelijke rol als centraal compliance-instrument aan

Hierop verder bouwend, kan een toekomstig vrijwillig instrument een rol vervullen om de wettelijke verplichtingen te helpen invullen. Een aanzienlijk deel van de bevroagde ondernemingen ziet een opportuniteit voor EBO als centraal compliance-instrument. In de praktijk betekent dit het opstellen van geharmoniseerde definities/meetperiodes/sjablonen, met waar mogelijk koppelingen tussen platformen, en een gestandaardiseerd conformiteitsattest per site/jaar dat door bevoegde overheden kan worden aanvaard als bewijs voor overlappende datavereisten. Hierbij moet nagegaan worden voor welke doeleinden en in hoeverre data over individuele bedrijven gedeeld kunnen worden met overheidsinstanties (in plaats van enkel op geaggregeerd niveau).

Een hervormde EBO zou op deze manier een compliance-gateway zijn: door zich in orde te stellen met alle vereisten binnen de EBO, zouden ondernemingen in één beweging een groot deel van hun overlappende rapportageplichten kunnen invullen of automatisch invullen (EED/energie-audits, ETS/IED, IMJV/Omgevingsloket), met één dataset, één jaarlijkse upload met een bredere ontsluiting ten aanzien van overheidsinstanties en één onafhankelijke controle (single audit), tot zo ver mogelijk.

Een modulaire aanpak met sectorspecifieke maatregelen en mini-EBO kan de relevantie verhogen voor een bredere groep ondernemingen

Enkele geconsulteerde partners pleiten voor een modulair kader: één generieke kern (energie/CO₂, uniforme definities en datastromen) met sectorspecifieke modules waarin processen, KPI's en voorgestelde maatregelen kunnen afwijken.

Dit sluit aan bij de verbreding van de EBO-doelgroep sinds 2023. Er wordt immers aangestipt dat deze verbreding naar organisaties buiten de klassieke maakindustrie, zoals ziekenhuizen, afvalverbranders, elektriciteitsproducenten en glastuinbouw tot nu toe geen groot succes is gebleken. Vooral voor deze sectoren wordt een modulaire aanpak als zinvol bestempeld. De “standaard-EBO” werd op de leest geschoeid van industriële ondernemingen, waardoor aanpassingen ervan aan de specificiteiten van bijvoorbeeld een ziekenhuis gepast zouden zijn.

7.5 Bedreigingen

De aangescherpte Vlaamse verplichtingen dreigen de meerwaarde van de EBO te ondergraven

Ten gevolge van de aanscherping en verbreding van Vlaamse verplichtingen (o.a. EED-audits/actieplannen, ETS/ETS-II, IED en bijkomende Vlaamse rapporteringsverplichtingen) valt een groeiend deel van wat EBO traditioneel extra bood, samen met wat bedrijven toch al moeten doen volgens het wettelijke kader. Zo zouden veel genomen maatregelen, binnen het kader van een EBO, ook moeten plaatsvinden, ook mochten deze ondernemingen geen vrijwillige overeenkomst afgesloten hebben.

Concreet speelt vooral de beperkte afstand tussen de EBO-verplichtingen en het Europese kader: sinds 2015 valt het EBO in feite “tussen twee drempels.” Dit geldt des te meer als Vlaanderen hogere eisen stelt bij de omzetting van EU-regelgeving dan strikt noodzakelijk.

Hoge energiekosten en een verzwakte internationale concurrentiepositie maken het moeilijk om zware transitie-investeringen te realiseren

De concurrentiepositie van de energie-intensieve industrie in Vlaanderen (en breder in Europa) staat onder druk, onder meer door hoge energiekosten. In de consultaties en zelfreflecties wordt dit expliciet genoemd als rem op grote klimaat- en transitieprojecten. Tegelijkertijd wordt ook vaak benadrukt dat een vrijwillig instrument geen onredelijke verplichtingen moet inhouden voor aangesloten ondernemingen en, in het beste geval, voldoende voordelen moet opleveren om industrie te verankeren binnen Vlaanderen. Anders uitgedrukt, zou een toekomstig instrument aandacht moeten hebben voor de concurrentiekracht en de verankering van de energie-intensieve industrie in Vlaanderen.

De uitdagende concurrentiële omgeving betekent ook dat kapitaalintensieve investeringen voor energiebesparende maatregelen allicht minder vlot realiseerbaar zijn dan in het verleden. Zo is er in de huidige economische context weinig of geen ruimte om projecten met een beperkte IRR op te nemen in een toekomstig vrijwillig instrument.

De belofte dat EBO-deelnemers vrijgesteld blijven van bijkomend Vlaams beleid staat onder druk, gezien de evoluerende maatschappelijke en technologische context

EBO-deelnemers genoten van een vrijstelling van bijkomende Vlaamse verplichtingen. Uit de interviews blijkt echter dat deze belofte steeds moeilijker vol te houden is. Zowel maatschappelijke en technologische ontwikkelingen als de behoefte van de Vlaamse overheid aan beleidsflexibiliteit, maken dat bijkomende verplichtingen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Daarnaast worden vanuit Europa de energie- en klimaatvereisten stelselmatig aangescherpt. Verschillende gesprekspartners, zowel uit de overheid als uit de bedrijfswereld, geven aan dat het onzeker is of deze Europese doelstellingen haalbaar zijn zonder bijkomende maatregelen op Vlaams niveau. In deze discussie wordt een onderscheid gemaakt tussen Europese verplichtingen, die Vlaanderen moet omzetten en die voor alle lidstaten gelden, en aanvullende Vlaamse eisen die verder gaan dan wat Europa strikt oplegt.

Vanuit de bedrijfswereld is er algemeen begrip voor Europese verplichtingen, omdat deze voor alle vestigingen gelden en voortvloeien uit EU-regelgeving. De tweede aanvullende eisen vanuit Vlaanderen vormt daarentegen een terugkerend discussiepunt. Bedrijven wensen graag zekerheid over vrijstelling van bijkomende verplichtingen, terwijl de Vlaamse overheid benadrukt dat bijkomende inspanningen mogelijk noodzakelijk zullen zijn om Europese doelstellingen te realiseren.

De koppeling van een voordeel aan gasverbruik (accijnskorting) kan investeringen in elektrificatie en decarbonisatie ontmoedigen

De accijnskorting op aardgas staat haaks op de klimaatambities en doelstellingen op Europees niveau om het gebruik van aardgas uit te faseren. Aardgas blijft immers een fossiele brandstof, en een gebruiksgebonden voordeel verzwakt mogelijk de prikkel richting elektrificatie en decarbonisatie. In zekere zin maakt het prijsvoordeel op gas investeringen in elektrische alternatieven relatief minder rendabel en kan het zelfs beslissingen uitstellen.

Daarenboven is deze korting niet voor alle bedrijven even relevant (bijvoorbeeld niet voor sectoren die nauwelijks gebruik maken van gas of al van de korting op accijnzen kunnen genieten), waardoor het effect erg afhankelijk is van sector en bedrijfsmodel. Tegelijkertijd geven sectororganisaties aan dat deze korting - zelfs al zijn de bedragen beperkt - wel degelijk aantrekkelijk is voor de betrokken partijen, belangrijk is voor hun concurrentiekracht, en een afschaffing ervan weinig of geen impact zou hebben op de elektrificatieplannen van aangesloten ondernemingen, aangezien zij niet zomaar kunnen overschakelen naar elektrificatie.

De toevoeging van nieuwe klimaatgerelateerde verplichtingen (zoals klimaataudits en roadmaps) kan de aantrekkelijkheid van EBO ondergraven indien zij door bedrijven vooral worden gezien als bijkomende lasten, zonder duidelijke meerwaarde of ondersteuning

Het is reëel dat de toevoeging van nieuwe klimaatgerelateerde verplichtingen de aantrekkelijkheid van EBO aantast wanneer bedrijven die vooral zien als bijkomende lasten zonder duidelijke meerwaarde of ondersteuning. In de huidige EBO-cyclus werden effectief extra verplichtingen ingevoerd:

- voor niet-VER: een verplichte klimaataudit om kostenefficiënte en haalbare CO₂-maatregelen te identificeren (incl. opties voor elektrificatie en lokale hernieuwbare productie);
- voor VER-bedrijven: een klimaatroadmap met een strategische langetermijnvisie richting klimaatneutraliteit (incl. technologiepistes en randvoorwaarden zoals infrastructuur, vergunningen en stabiele regelgeving);
- eenmalige aanlevering van data over warmtevraag en restwarmte, gevalideerd door het VBBV en publiek ontsloten via de Vlaamse warmtekaart.

Op basis van consultaties in het kader van deze evaluatie (interviews, workshops en zelfreflecties) beschouwen sommige ondernemingen deze verplichtingen vooral als extra (administratieve) last. Een hervormd instrument dat, naast energie-efficiëntie, ook bijkomende domeinen omvat (zoals CO₂-reductie, maar eventueel ook materialen of water), riskeert de kosten-batenafweging voor deelname negatief te beïnvloeden wanneer deze elementen als bijkomende verplichtingen worden ingevoerd. Wanneer dergelijke luiken daarentegen optioneel of modulair worden aangeboden, is dit risico minder uitgesproken.

In een context van krappe overheidsfinanciën bestaat het risico dat onvoldoende budget beschikbaar om het instrument (inclusief incentives en onafhankelijke opvolging) robuust en duurzaam te ondersteunen

Idealiter houdt de aansluiting tot een vrijwillig instrument bepaalde voordelen in, vooral als gevraagd wordt aan ondernemingen om (veel) verder te gaan dan het wettelijke kader. Tegelijkertijd bestaat het risico, in een context van krappe budgetten, dat er onvoldoende middelen zijn om het instrument robuust en duurzaam te ondersteunen. Het is onduidelijk welke gerichte motiverende maatregel (vooral voor kapitaalintensieve transitieprojecten) de overheid kan aanbieden. Dat verzwakt net die elementen die deelname aantrekkelijk maken en die nodig zijn om grotere, niet-verplichte maatregelen effectief te realiseren.

7.6 Aspiraties

De EBO kan zich ontwikkelen tot een breder instrument dat niet enkel focust op energie-efficiëntie, maar ook op CO₂-reductie, en mogelijk een nog bredere invulling krijgt

Deze verbreding zou aansluiten aan bij de Europese en Vlaamse klimaatdoelstellingen en weerspiegelt de evolutie binnen de industrie, waar decarbonisatie steeds meer het centrale uitgangspunt wordt, naast energie-efficiëntie. Door naast energie-efficiëntie ook emissiereductie en klimaattransitie te omvatten, kan de EBO uitgroeien tot een meer omvattend kader dat ondernemingen ondersteunt bij hun traject naar klimaatneutraliteit. Andere milieuaspecten, gaande van materiaalgebruik, waterverbruik of circulariteit kunnen mogelijk in een latere fase toegevoegd worden.

De hogervermelde verbreding laat toe om het instrument af te stemmen op het bredere Vlaamse klimaatbeleid

Een vrijwillig instrument dat (ook) inzet op klimaattransities, zou een nuttige bijdrage kunnen leveren aan de inspanningen van de Vlaamse overheid. Allereerst zou het een brede doelgroep aanspreken (ten opzichte van de Klimaatsprong, die zich focust op een kleinere groep van ondernemingen binnen de basisindustrie), en ook kunnen bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021–2030 en aan de Vlaamse bijdrage aan het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP), door bijkomende emissiereducties te stimuleren in sectoren die niet rechtstreeks onder bestaande verplichtingen vallen.

Het instrument zou een stabiel en voorspelbaar langetermijnkader moeten geven zodat bedrijven de zekerheid hebben die nodig is voor investeringen met lange terugverdientijden

Concreet gaat dit dan om meerjarige duidelijkheid over doelen, spelregels en rapportering, voortbouwend op de continuïteit en lange track record van de EBO. Een mogelijke aanpak heeft een vaste horizon (bijvoorbeeld twee cycli van vier jaar) én een tussentijdse evaluatie naast jaarlijkse monitoring. Zo kunnen projecten met langere doorlooptijd (vergunningen, netaansluitingen, voortbouwend op eerdere investeringen) planbaar worden gefaseerd, terwijl continuïteit behouden blijft via een rollend kader: halverwege wordt het traject geactualiseerd zonder het kader fundamenteel te wijzigen.

De EBO zouden, tot zover mogelijk, kunnen fungeren als toegangspoort tot het voldoen aan Vlaamse en Europese verplichtingen (zoals EED, ETS, IED)

Door rapportering en verificatie te harmoniseren met deze bestaande kaders, kan het instrument dubbel werk vermijden en administratieve lasten verlagen. Een geïntegreerde aanpak, waarbij dezelfde dataset en audit gebruikt worden voor zowel vrijwillige als wettelijke verplichtingen, zou de efficiëntie verhogen en de coherentie van de Vlaamse en Europese klimaatrapportering versterken. Tegelijkertijd zou het de aantrekkelijkheid van het vrijwillig instrument verhogen voor deelnemende bedrijven.

Een vrijwillig instrument zoals de EBO kan als hefboom gebruikt worden om de maakindustrie te verankeren in Vlaanderen, en tegelijk de milieu- en klimaatambities na te komen

Een vrijwillig instrument kan zowel een rol spelen op milieubeleid, waarbij ook het klimaataspect mogelijk meer uitgespeeld kan worden en tegelijkertijd bijdragen tot de verankering van de industrie in Vlaanderen. Beleidsmakers stellen voorop dat de tweede doelstelling niet uit het oog mag worden verloren.

De rol van de onafhankelijke verificateur dient verder uitgespeeld te worden

De evaluatie toont aan dat de rol, kennis en bijdrage van het VBBV breed geapprecieerd worden en dit zowel vanuit ondernemingskant als vanuit de Vlaamse overheid. We stellen dan ook voor om ook voor een toekomstig instrument het VBBV op gelijkaardige manier in te schakelen.

7.7 Beoogde resultaten

Op basis van de voorgaande analyse kunnen we de beoogde resultaten samenvatten, verder uitgewerkt in de aanbevelingen:

Overweeg het opzetten van een vernieuwd vrijwillig instrument waarin de focus additioneel aan energie-efficiëntie wordt uitgebreid naar CO₂-reductie. Andere relevante doelstellingen kunnen overwogen worden, maar pas in een latere fase en indien ze niet leiden tot een onnodige verzwaring van het instrument

Er wordt soms gepleit voor een vrijwillig instrument dat erg breed aandacht heeft voor de milieu-impact en waarvan water- en materiaalefficiëntie, evenals circulariteit, bijvoorbeeld, deel uitmaken. Dit zijn wezenlijke hefboomen voor competitiviteit, risicobeheer en milieu-impact, vooral voor een deelgroep van ondernemingen, maar tegelijk is het moeilijk om al deze dimensies tegelijk in één instrument te verenigen zonder aan coherentie en focus te verliezen. Een té brede scope vergroot de complexiteit (meer definities, indicatoren, data- en verificatie-eisen), verhoogt de rapportagedruk en maakt sturing diffuus, waardoor de kern (energie/CO₂) kan verwateren. We stellen daarom een aanpak voor waarbij CO₂ en klimaat worden toegevoegd als doeleinden, en andere thema's mogelijk in de toekomst kunnen geïntroduceerd worden.

Kader het instrument in de Klimaatsprong en andere Vlaamse klimaatplannen

Een vrijwillig instrument dat zich ook richt op klimaattransities, moet worden ingebed in de bestaande Vlaamse klimaatarchitectuur en een eigen plaats krijgen naast programma's zoals de Klimaatsprong. Het moet ook bijdragen aan de doelstellingen van het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) 2021-2030, zoals nu al het geval is bij de huidige EBO, en fungeren als aanvullend uitvoeringskader dat bedrijven stimuleert om verder te gaan dan wettelijke verplichtingen.

Onderzoek de wenselijkheid van een instrument met een langere looptijd dan vier jaar, aangevuld met een tussentijds evaluatiemoment

Een looptijd van vier jaar wordt door sommige geconsulteerde bedrijven in het kader van deze evaluatie als te kort beschouwd en kan mogelijk vervangen worden door een opeenvolgende periode van twee keer vier jaar. Terwijl er elk jaar een monitoring kan plaatsvinden door het VBBV, volgt na vier jaar een uitgebreidere (tussentijdse) evaluatie waarin doelen, baselines en projectplanning worden getoetst en, waar nodig, bijgesteld. Dit biedt investeringszekerheid voor maatregelen met lange doorlooptijden, laat gefaseerde realisatie toe en behoudt tegelijk voldoende flexibiliteit.

Voorzie een geharmoniseerd rapporteringskader waarin EBO-data worden gebruikt voor naleving van Vlaamse (Omgevingsvergunning, IMJ) en Europese (EED, ETS en IED) verplichtingen. Streef naar het eenmalig rapporteringsprincipe.

De vraag om EBO-data te kunnen hergebruiken voor Vlaamse (Omgevingsvergunning/IMJV) en Europese (EED/ETS/IED) verplichtingen komt terug doorheen de bevraging, interviews en zelfreflecties van deelnemende ondernemingen en de sectororganisaties. Een logische stap is om de EBO-rapportering (terminologie, KPI's, M&V) maximaal af te stemmen op ISO-standaarden voor energie- en milieubeheer, met name ISO 50001 (energiemanagement).

Behoud de essentie van de Commissie EBO

De meeste geïnterviewden in het kader van deze evaluatie geven aan dat de huidige samenstelling, waar enkel direct betrokken partijen deel van uitmaken, geschikt is en geen aanpassing behoeft. Een toekomstig instrument kan verder werken met de huidige commissie (waarbij weinig veranderd dient

te worden over de wijze van de besluitvorming, het proces en de frequentie van de vergaderingen, en dergelijke meer), gelet op de algemene tevredenheid over (het werk van) de Commissie.

Een hervormd vrijwillig instrument dient een ruime doelgroep van energie-intensieve ondernemingen te behouden, en zou dus breed gedragen moeten worden door energie-intensieve bedrijven in Vlaanderen. Aldus kan het blijvend bijdragen aan zowel de concurrentiekracht van de Vlaamse energie-intensieve industrie als aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen

De doelgroep van enerzijds de EBO 2.0 en anderzijds de Klimaatsprong is verschillend. Terwijl beide initiatieven zich richten op de energie-intensieve industrie, zou het net voor een vrijwillig instrument veel breder moeten gaan en bijvoorbeeld ook de voedingsindustrie omvatten, in lijn met het huidige instrument. Hierbij kan ook onderzocht worden op welke manier het instrument kan aangepast worden voor de doelgroepen die later zijn aangesloten en niet behoren tot de klassieke maakindustrie, en het bijvoorbeeld op maat aangepast kan worden voor grote ziekenhuizen of de glastuinbouw.

Voorzie een prominente rol voor het VBBV in een mogelijke opvolging van het EBO-instrument, waarbij de interne processen (bv. verificatie, rapportering, verwerking van de data) verder worden geoptimaliseerd

Voor een doorstart naar een vernieuwd vrijwillig instrument wordt een centrale rol voor het VBBV naar voren geschoven. De organisatie heeft het vertrouwen van zowel ondernemingen als de overheid en biedt een unieke expertise aan die waardevol is, zowel voor een instrument dat gericht is op energie-efficiëntie van processen als op CO₂-reductie. Dit zou zowel continuïteit als kostenefficiëntie opleveren. De jaarlijkse monitoring wordt met name geapprecieerd en wordt vaak vermeld als een voordeel dat ondernemingen die niet aangesloten zijn bij een EBO, ontberen. Deze jaarlijkse monitoring zou dan ook deel moeten uitmaken van een hervormd vrijwillig instrument.

De vraag of deze rol best verder wordt ingevuld via de huidige constructie van de “referentietask,” of via een andere organisatorische vorm, wordt door betrokkenen minder essentieel geacht voor de optimalisering op zich. Belangrijker is dat VBBV de centrale monitoring- en ondersteuningsfunctie blijft opnemen, ongeacht de exacte opdrachtformalisering.

Gebruik de informatie over klimaattransitie strategisch vanuit de Vlaamse overheid om de randvoorwaarden op punt te stellen

De informatie die ondernemingen aanleveren via het toekomstige vrijwillige instrument, en dan vooral hun klimaatplannen, audits en roadmaps, kan door de Vlaamse overheid strategisch benut worden om de randvoorwaarden voor industriële transitie en verankering te verbeteren. Deze data bieden inzicht in toekomstige energie- en infrastructuurbehoeften, zoals elektriciteitsversterkende investeringen, netcapaciteit, en de uitrol van warmte- en waterstofnetten. Zowel de tijdige oplevering als de ontsluiting van deze data (allicht op clusterniveau) zijn belangrijk om deze ambitie te realiseren.

Door deze inzichten te koppelen aan de investeringsplanning van netbeheerders en infrastructuurbedrijven zoals Fluvius, Elia en Fluxys, kan de overheid gerichte investeringsbeslissingen ondersteunen en op een gefundeerde manier industrieel beleid voeren. Mogelijk kan deze informatie ook strategische ruimtelijke en vergunningenplanning ondersteunen, en gebruikt worden om Vlaamse initiatieven zoals de Klimaatsprong en het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) beter af te stemmen op de concrete noden van de industrie. Zo wordt de EBO niet enkel een instrument voor energie-efficiëntie, maar ook een beleidsmatige hefboom. De overheid kan dit in de verf zetten als mogelijk voordeel tot toetreding tot het vrijwillige instrument. De stem van de bedrijven wordt immers gehoord via het hernieuwbare instrument.

8. Advies

In dit hoofdstuk geven we op basis van de resultaten van het evaluatieonderzoek, gepresenteerd in voorgaande hoofdstukken, aanbevelingen voor toekomstig beleid.

Uit de evaluatie komen twee aandachtspunten/wensen naar voren die belangrijk zijn voor de vormgeving van een toekomstig instrument:

1. Enerzijds is er van overheidswege een vraag naar mogelijkheden om behalve op energie-efficiëntie ook op CO₂-reductie in te zetten. Vanuit het bedrijfsleven wordt dit niet afgewezen, zolang men ook effectief de middelen krijgt om die stappen te zetten.
2. Anderzijds leeft bij bedrijven het verlangen naar continuïteit en voorspelbaarheid in de eisen die opgelegd worden en de tegenprestaties die daartegenover staan. Dit is in zekere zin een doorvertaling van de vraag naar klimaatimpact enerzijds en naar industriële competitiviteit anderzijds.

Merk op dat dit geen tegenspraak hoeft te zijn, maar eerder een kans is om het instrument verder te optimaliseren. De recente EIB Investment Survey 2025 bevestigt trouwens dat Belgische bedrijven de transitie naar een duurzame energievoorziening minder vaak als een risico zien dan het Europese gemiddelde³⁴.

De combinatie van beide aandachtspunten leidt tot volgende contouren, gebaseerd op drie bouwstenen, voor een toekomstig EBO-instrument: het mechanisme, de inhoudelijke focus en de optimalisatie van de werking.

8.1 Mechanisme

Trek het bestaande mechanisme door. Een vrijwillig instrument, gebaseerd op wederzijdse verbintenissen tussen overheid en individuele bedrijven, opgevolgd doorheen de jaren door verificateurs die vertrouwd zijn met de situatie van elk bedrijf.

- *Alle betrokkenen hebben zich de afgelopen jaren rond EBO georganiseerd, vaak via significante investeringen in menskracht en procedures. Dit heeft geleid tot een systeem dat bij alle partijen gekend is en werkt. Een belangrijk resultaat hiervan is dat energiemangement binnen de betrokken bedrijven hoger op de agenda is geplaatst en meer gewicht krijgt bij investeringsbeslissingen of bij het toewijzen van budgetten.*
- *Binnen dit mechanisme speelt het VBBV een sleutelrol. Deze instantie wordt vertrouwd als objectieve en competente beoordelaar van de rapporten. Het speelt ook een rol als kluis voor het verzamelen van informatie op bedrijfsniveau die vertrouwelijk moet blijven, maar wel geaggregeerd (bv. op clusterniveau) gerapporteerd kan worden.*

Bewaar het vrijwillige karakter

- *Het vrijwillige, maar niet vrijblijvende, karakter van het instrument is essentieel. Het is een bewuste keuze van bedrijven om extra inspanningen te leveren op het gebied van energie-efficiëntie, wat ook erkend en gevaloriseerd wordt door de overheid.*
- *De vrijwilligheid impliceert dat de referentie voor toekomstige verplichtingen de Europese energie- en klimaatregelgeving is en er geen “gold plating” gebeurt door als Vlaamse overheid strengere eisen te stellen. Via EBO hebben bedrijven de mogelijkheid om verder te gaan dan wat daar opgelegd wordt en bij te dragen aan de Vlaamse energie- en klimaatdoelen, zonder dat de*

³⁴ EIB Investment survey; Country overview
https://www.eib.org/files/documents/lucalli/20240238_econ_eibis_2024_belgium_en.pdf

bijkomende engagementen automatisch de referentie voor het hele bedrijfsleven doen opschuiven. Deze aanpak draagt zowel bij tot decarbonisatie als tot het vrijwaren van de competitiviteit van de energie-intensieve industrie.

Maak van het Instrument een gedeelde inspanning tussen overheid, bedrijven en de energie-intensieve sectoren

- Een toekomstig instrument mag door de drie kernspelers nog meer gezien worden als een gedeelde inspanning. Elk van de drie partijen – overheid, bedrijven en energie-intensieve sectoren - werkt, naast de concrete engagementen op middellange termijn, mee aan een gedeelde visie op energie en klimaat op langere termijn (cf. infra). Dit idee van een strategisch partnerschap is een uitdieping van de relaties en het onderlinge vertrouwen zoals ze vandaag bestaan. Hierbij kan afstemming met de Klimaatsprong voor de Industrie onderzocht worden.

8.2 Inhoud

Maak het instrument modulair: een luik Energie-efficiëntie enerzijds en een luik Klimaat anderzijds.

- De basismodule blijft een jaarlijkse rapportering rond energie-efficiëntie. Daarin worden, zoals vandaag, maatregelen rond energiebesparing onderzocht en vervolgens uitgevoerd. Deze optie blijft onverminderd bestaan en blijft ook toegang geven tot tegenprestaties (i.c. accijnskorting en Compensatie Indirecte Emissiekosten).
- Bijkomend wordt een luik Klimaat voorzien waarin over CO₂-besparing wordt gerapporteerd. Dit geeft de mogelijkheid om in te zetten op het terugdringen van het energieverbruik, op het verlagen van de emissiefactor of op beiden. Hier kan men ten allen tijde vrijwillig instappen. De aanzet om dit te doen, zal in de praktijk de uitrol van de roadmap energie-infrastructuur (cf. infra) zijn.
- Merk op dat het Klimaatluik eigenlijk het doortrekken is van de “Flexibele maatregelen” zodat die mee de kern van de Energiebeleidsovereenkomst worden voor de betrokken bedrijven. Door voort te bouwen op voorzieningen die al bestaan, wordt de continuïteit verder benadrukt.
- De modulaire structuur kan op termijn eventueel verder uitgebreid worden naar nieuwe thematieken (bv. water, materialen, vergroening, enz.).

Verleng de doorlooptijd naar 8 jaar met tussentijdse evaluatie van de genomen maatregelen (= 2x vier jaar)

- Het toevoegen van het klimaatluik opent de deur naar grotere investeringen met een langere terugverdientijd. Het is belangrijk dat er gedurende die tijd een stabiel en voorspelbaar kader is van engagementen en tegenprestaties. Daarom wordt de looptijd van EBO best verlengd tot 8 jaar. Na de eerste periode van 4 jaar wordt, zoals vereist vanuit Europa, een bijgewerkt plan opgesteld dat de volgende vier jaar leidend is.

Werk aan gedeelde roadmaps rond energie-infrastructuur

- Het Klimaatluik opent de deur voor maatregelen die verder gaan dan wat er binnen de optimalisatie van de eigen bedrijfsprocessen mogelijk is. In de meeste gevallen zullen hiervoor infrastructuur en randvoorwaarden nodig zijn die de schaal van het bedrijf overstijgen. Voorbeelden zijn verzwaringen van het elektriciteitsnet, desgevallend een waterstofnet of een kleiner verschil tussen elektriciteits- en gasprijzen.
- Op basis van de ingediende Klimaatroadmaps en andere input van de EBO-bedrijven, leggen de sectororganisaties samen met de Vlaamse overheid prioriteiten vast rond uit te bouwen energie-infrastructuur en randvoorwaarden, waarbij bijvoorbeeld de rol van de overheid kan zijn om de juiste organisaties samen aan tafel te brengen. Voor de infrastructuurwerken moet hier vooral gefocust worden op (geografisch geconcentreerde) clusters waarvoor bepaalde infrastructuur nuttig is, eerder dan op een Vlaams-brede uitrol. Zo blijft de schaal van de

investerings beheersbaar en leiden ze rechtstreeks tot significante CO₂-besparingen bij die bedrijven die het meeste potentieel hebben.

- *Een kernvereiste is dat deze roadmaps niet louter visiedocumenten zijn, maar dat ze effectief leiden tot uitvoering. Om die reden dient aan een paar voorwaarden te worden voldaan:*

Voorwaarden hervorming klimaatroadmaps	
De juiste instanties worden mee in het bad getrokken	Bij de selectie van onderwerpen en het opstellen van de roadmaps, komt naar voren welke partijen nodig zijn voor de uitvoering ervan. Denk bv. aan vergunningverlenende instanties, netbeheerders, concessieverleners, financiers. Die worden mee aan tafel uitgenodigd om te bepalen welke stappen elk van hen moet zetten. Vice versa zorgen de sectororganisaties ervoor dat de juiste bedrijven meewerken.
Intentieovereenkomsten	De roadmaps zijn plannen om de infrastructuur in kwestie te bouwen of een structurele maatregel uit te voeren. Ze zijn gebaseerd op overleg tussen bedrijven, sectoren en de betrokken overheidsactoren (bv. netbeheerders). Voor elk van de betrokken partijen zijn het inspanningsverbintenissen. Vanuit het gezichtspunt van de bedrijven zijn dit de flexibele/voorwaardelijke maatregelen uit hun plannen die ze in de praktijk zullen brengen zodra de omstandigheden juist zijn. Vanuit de overheidspartijen kunnen deze verbintenissen gezien worden als een deel van de tegenprestatie in het kader van de EBO.
Updates	Voor de roadmaps die al vastgelegd zijn, wordt de uitvoering periodiek opgevolgd. Daarnaast zorgen overheid en sectororganisaties na vier jaar voor een nieuwe screening om na te gaan welke infrastructuren of randvoorwaarden nog ontwikkeld kunnen worden. Deze manier van werken geeft meteen invulling aan twee acties uit de programmanota 2026-2030 “Klimaatprong Industrie”. Enerzijds is het de manier om participatief toekomstige infrastructuurbehoeften vast te leggen; anderzijds legt het de basis voor het onderzoek naar PPS als manier om de financiering van decarbonisatie-projecten te organiseren.

- *Dit impliceert dat de Commissie EBO evolueert van een eerder administratief en verifiërend orgaan naar een platform waar overheid en industrie elkaar ontmoeten om afspraken te maken over innovatief energiebeleid op de langere termijn.*

8.3 Optimalisatie van de werking

Grijp sneller in bij het niet-naleven van verplichtingen uit de EBO

- *Een kleine minderheid van bedrijven is systematisch te laat met rapporteren, wat veel tijd en inspanning kost van de verificateur. Het kan ook tot irritatie leiden bij de collega-bedrijven die wel steeds op tijd zijn. Daarom mag er sneller en krachtadiger opgetreden worden tegenover deze bedrijven. Het schrappen van de EBO in kwestie (met de mogelijkheid om die te heractiveren zodra er corrigerende maatregelen zijn genomen) is een optie die sneller op tafel mag komen.*

Verkort de doorlooptijd om tot aan een jaarverslag te komen

- *Jaarverslagen worden in de regel opgeleverd tegen het einde van het jaar volgend op het jaar waarover gerapporteerd wordt. Zo zullen de gegevens over 2024 pas eind 2025 gepubliceerd worden. Een deel van deze tijd (in principe tot mei) is nodig voor een goede verificatie en interactie met de bedrijven. Dit moet gevrijwaard blijven als de kern van wat een EBO is. Het is echter aan te bevelen om het halfjaar dat daarop volgt, in te korten. Rapportering in Q3 zou aan overheden en externen toelaten om korter op de bal te spelen. De inkorting van deze periode hangt samen met de vorige suggestie om sneller in te grijpen en niet te blijven wachten op niet-nalevers.*

Houd een register bij van tegenprestaties

- *De tegenprestaties vanuit de overheid zijn op dit moment verspreid over het Vlaamse en het federale beleidsniveau. Bovendien is er geen eenduidig en up-to-date overzicht van wat die qua waarde vertegenwoordigen. In een volgende periode is het, zoals de overige aanbevelingen hier suggereren, waarschijnlijk dat er nieuwe vormen van tegenprestaties ontstaan (i.c. de intentieovereenkomsten) die slechts uitwerking hebben voor subgroepen van bedrijven en overheidspartijen.*
- *Een register van tegenprestaties laat toe om systematisch bij te houden wat de tegenprestaties zijn en welke waarde die vertegenwoordigen. Dit kan onderdeel worden van het jaarrapport van VBBV.*

Houd een register bij van de werkingskosten

- *De werkingskost van het EBO-systeem (i.c. VBBV en de Commissie EBO) is niet éénduidig terug te vinden. Uit de antwoorden op parlementaire vragen blijkt echter dat die informatie wel ergens bestaat. Met het oog op meer transparantie is het daarom aan te bevelen om jaarlijks de werkingskosten bij te houden en beschikbaar te stellen voor externen.*

Standaardisering en digitalisering leiden tot efficiëntieverhoging

- *De bestaande initiatieven om digitaal en efficiënt te werken, worden onverkort voortgezet. Zeker in een modulair model voor EBO, waarin er op termijn niet enkel over energiebesparing, maar ook over CO₂ en mogelijk andere parameters zal gerapporteerd worden, is het cruciaal om een zekere eenvormigheid te behouden en zo efficiënt mogelijke processen op te zetten. Digitalisering van de rapportering en van de verwerking kan hier een belangrijke hulp betekenen. Pas in deze rapportering maximaal het principe van de eenmalige rapportering toe.*

Bijlagen

Eindrapport – 22 december 2025

In opdracht van Dep. WEWIS en VEKA

Bijlage 1. Lijst van geïnterviewde personen

VEKA (groepsinterview)
Joris Recko
Iris Van Itterbeeck
VBBV
Geert De Meyer
WEWIS
Astrid Volckaert
VLAIO
Arjan Goemé
Bert Stassen
Lynn de Vlieger
Betrokken ministeries
Karoline Van den Brande - vertegenwoordiger van de Vlaamse minister bevoegd voor Economie
Bart Martens - vertegenwoordiger van de Vlaams minister bevoegd voor Energie
Europese Commissie
Tom Van Ierland – DG Clima
Commissie EBO
Walter Vissers - Voorzitter
Sectororganisaties (twee groepsinterviews)
Kristin Aerts - vertegenwoordiger van de Baksteenfederatie en Dakpannenfederatie
Marc Bailli - InDUfed
Jolien Burggraeve - Essencia
Yannick Van den Broeck - VOKA
Joris Van Valckenborgh - Agoria
Tom Quintelier - Fevia

Bruno Eggermont - Fedustria
Luc Huysmans - Febeg
OVED (Overlegplatform Voor EnergieDeskundigen – Groepsinterview)
Mieke Dams
Martijn Rayen
Deelnemende ondernemingen (Groepsinterview)
Lieven Stalmans – Vynova Group
Tim Wilrycx – imec (vzw)
Peter Vos - Agristo
Annelies Heyman - Bayer
Jan Vanaenrode - Covestro
Niels Wouters - Aurubis

Bijlage 2. Deelnemers workshops

Sessie met beleidsactoren
Joris Recko (VEKA)
Ann Collys (VEKA)
Geert De Meyer (VBBV)
Lieven Top (WEWIS)
Astrid Volckaert (WEWIS)
Sabine Borrey (WEWIS – evaluatiecel – observatierol)
Wim Winderickx (WEWIS – evaluatiecel – observatierol)
Wim Van der Beken (IDEA Consult)
Kris Boschmans (IDEA Consult)
Peter Verboven (Transition Stories)
Sessie met sectororganisaties
Kristin Aerts (Baksteenfederatie en Dakpannenfederatie)
Marc Bailli (InDUfed)
Jolien Burggraeve (Essencia)
Yannick Van den Broeck (VOKA)
Joris Van Valckenborgh (Agoria)
Tom Quintelier (Fevia)
Bruno Eggermont (Fedustria)
Luc Huysmans (Febeg)
Saartje Swinnen (Essencia)
Wim Van der Beken (IDEA Consult)
Kris Boschmans (IDEA Consult)
Peter Verboven (Transition Stories)

Bijlage 3. Bevraging EBO-ondernemingen

Gehanteerde vragenlijst

Bevraging EBO-ondernemingen i.k.v. EBO-evaluatie 2025

Deze bevraging kadert in de lopende evaluatie van de Energiebeleidsovereenkomsten (EBO) 2023-2026. Deze evaluatie wordt uitgevoerd door IDEA en Transition Stories in opdracht van het Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS) en VEKA. Met deze bevraging willen we waardevolle inzichten verzamelen over hoe bedrijven de Energiebeleidsovereenkomsten (EBO) de afgelopen periode hebben ervaren. Uw feedback is essentieel om het beleid op het vlak van energie-efficiëntie bij bedrijven te verbeteren en beter af te stemmen op de noden van ondernemingen zoals de uwe. Uw tijd is kostbaar, dus we hebben onze enquête gestroomlijnd zodat deze slechts 10 minuten duurt. Alle antwoorden worden anoniem verwerkt door IDEA en Transition Stories en worden enkel in samengevatte vorm voorgelegd aan de opdrachtgevers van deze evaluatie. Er worden geen individuele antwoorden of bedrijfsnamen gedeeld. Deze samenvattingen worden vertrouwelijk behandeld en worden uitsluitend gebruikt voor deze evaluatie. Aan het einde van de vragenlijst heeft u evenwel de mogelijkheid om vrijwillig uw contactgegevens achter te laten, bijvoorbeeld als u wenst deel te nemen aan een verdiepingsgesprek. Deze gegevens worden enkel gebruikt om contact met u op te nemen in functie van dit project en worden niet gedeeld met derden. Met bijkomende vragen kan u steeds terecht bij info@ideaconsult.be. Vermeld hierbij steeds dat het gaat om een vraag i.v.m. de EBO-evaluatie. Wij danken u alvast voor uw antwoorden!

Introductie

1. Tot welke categorie behoort uw onderneming?

- VER-bedrijf (valt onder het Verhandelbare EmmissieRechten-systeem)
- niet-VER-bedrijf (valt niet onder het Verhandelbare EmmissieRechten-systeem)

2. Tot welke sector behoort uw onderneming?

- Chemie & Kunststoffen
- Raffinaderijen & Staal
- Papier & Drukkerijen
- Voeding & Mengvoeders
- Non-ferro & Metaalverwerking
- Textiel & Hout
- Steenbakkerijen & Dakpannen
- Glas & Minerale niet-metaalproducten en diversen
- Elektriciteitsproductie
- Glastuinbouw
- Andere, namelijk:

.....

3. Wat waren voor uw onderneming de belangrijkste redenen om deel te nemen aan de EBO? Rangschik van belangrijkste (1) tot minst belangrijk (7)

	Om bijkomende verplichtingen te vermijden
	Om gebruik te kunnen maken van subsidies of andere voordelen (bv. energieaccijnskorting)
	Omdat deelname gangbaar is binnen mijn sector
	Omdat het past binnen het (energie)beleid van mijn (energie-intensieve) organisatie
	Omdat deelname mijn vestiging competitiever/permanter maakt
	Omdat deelname een compliancy-garantie biedt op het voldoen aan wettelijke vereisten (waaronder ook toekomstige zoals de EED-eisen m.b.t. energiebeheer (EMS))
	Andere reden, namelijk:

Efficiëntie

4. Hoe ervaart uw onderneming de administratieve lasten die gepaard gaan met de EBO?

1	2	3	4	5	
Zeer laag	Eerder beperkt	Neutraal/aanvaardbaar	Eerder hoog	Zeer hoog	Niet van toepassing

5. U gaf aan dat u de administratieve lasten die gepaard gaan met de EBO als eerder/zeer hoog ervaart. Licht uw antwoord hieronder kort toe.

6. Hoe beoordeelt u de balans tussen wat van uw onderneming in het kader van de EBO verwacht wordt en wat u daarvoor (van de overheid) in de plaats krijgt, zowel direct (zoals financiële steun) als indirect (zoals via de EBO voldoen aan EU-verplichtingen of andere regelgeving)?

1	2	3	4	5	
Zeer onevenwichtig	Eerder onevenwichtig	Neutraal	Eerder evenwichtig	Zeer evenwichtig	Geen mening/ onvoldoende inzicht

7. U gaf aan dat u balans tussen wat uw onderneming moet realiseren en de tegenprestaties die u daarvoor kreeg vanuit de overheid als zeer of eerder onevenwichtig ervaart. In welke richting loopt het onevenwicht?

- Te veel gevraagd in verhouding tot de gegeven overheidssteun
- Relatief ruime overheidssteun toegekend in verhouding tot de gevraagde inspanning

8. In welke mate vindt u dat het EBO-instrument hervormd/verbreed moet worden om elektrificatie van uw ondernemingsprocessen beter te ondersteunen?

1	2	3	4	5	
Nee, hervorming/verbreding is niet nodig	Eerder niet	Neutraal	Eerder wel	Ja, hervorming/verbreding is nodig	Niet van toepassing

9. Licht uw antwoord kort toe.

Relevantie, adequaatheid, additionaliteit en coherentie

10. Zijn er naast de EBO nog andere relevante vrijwillige beleidsinstrumenten* die u hanteert voor het optimaliseren van uw energie-efficiëntie?

- Ja
- Nee

**Met beleidsinstrumenten bedoelen we zowel Vlaamse als Europese initiatieven die specifiek voor de industrie relevant zijn. Enkele voorbeelden zijn: Ecologiepremie+, het LIFE-subsidieprogramma, Milieumanagement Systeem(EMAS, ISO14001), EMS (ISO 50001), Science Based Targets initiative (SBTi), CfD-pilot (TRACKs) enz.*

11. Van welke andere beleidsinstrumenten maakt uw onderneming gebruik?

- Ecologiepremie+
- CfD-pilot (TRACKs)
- LIFE-subsidieprogramma
- Andere, namelijk:

.....

12. Hoe goed sluiten deze instrumenten volgens u op elkaar aan?

Proceskwaliteit en tevredenheid

13. Hoe ervaart uw onderneming de samenwerking met het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV) in het kader van de EBO? Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent met onderstaande uitspraken

	+ + Helemaal mee eens	+ Eerder mee eens	+ / - Neutraal/ Geen idee	- Eerder niet mee eens	- - Helemaal niet mee eens	Niet van toepassing
De verificateur beschikt over relevante expertise	2	2	2	2	2	
De verificateur luistert naar onze input	2	2	2	2	2	
We krijgen tijdige feedback op vragen en opmerkingen	2	2	2	2	2	
We krijgen bruikbare feedback op vragen en opmerkingen	2	2	2	2	2	
We beschouwen VBBV als een waardevolle partner in ons energiebeleid	2	2	2	2	2	
De verzoeken van VBBV zijn doorgaans haalbaar	2	2	2	2	2	

14. Vindt u dat uw onderneming of sector voldoende invloed heeft op de manier waarop de EBO/het EBO-instrument worden/wordt vormgegeven?

- Ja
- Nee
- Geen idee
- Niet van toepassing

15. Waarom vindt u wel/ niet dat uw onderneming of sector invloed heeft op de manier waarop de EBO/het EBO-instrument worden/wordt vormgegeven? Optionele toelichting

Effectiviteit

16. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak?

	+ + Helemaal mee eens	+ Eerder mee eens	+ / - Neutraal	- Eerder niet mee eens	- - Helemaal niet mee eens	Niet van toepassing
“Dankzij de EBO hebben wij stappen gezet in	2	2	2	2	2	

energiebeheer in onze onderneming die we anders niet hadden gezet.”						
---	--	--	--	--	--	--

17. Licht uw antwoord kort toe.

Doelbereiking en impact

18. Heeft de EBO een impact gehad op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie binnen uw onderneming?

- Ja
- Nee
- Geen idee

19. Licht uw antwoord kort toe. Hoezo heeft de EBO (g)een impact gehad op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie binnen uw onderneming?

20. Welke rol ziet u voor EBO in het ondersteunen van ondernemingen bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen?

- EBO zou een centraal compliance-instrument kunnen worden
 - EBO zou flexibeler kunnen inspelen op nieuwe verplichtingen
 - EBO speelt hier voor mij geen rol
 - Andere:
-

Toekomst

21. Zou uw onderneming opnieuw een EBO aangaan na afronding van de lopende periode [2023-2026]?

- Ja, maar dan een EBO enkel gericht op energie-efficiëntie zoals nu het geval is
- Ja, maar dan graag een uitgebreidere EBO met een ruimere focus op energie-efficiëntie en op decarbonisatie
- Nee, geen EBO meer

- Andere optie, gelieve toe te lichten:

.....

22. Kan EBO volgens u een rol spelen in het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag van de installaties van uw onderneming met die van de burens?

- Ja, EBO kan hier zeker een rol spelen
- Nee, dit is interessant, maar niet binnen een EBO
- Nee, hier is geen nood aan
- Niet van toepassing

23. Licht uw antwoord kort toe.

24. Zou uw onderneming, indien beschikbaar, geïnteresseerd zijn in of gebruik maken van off-balance-financiering via publiek-private financieringsholdings*, voor de financiering van de binnen het energieplan geïdentificeerde bijna rendabele maatregelen?

- Nee
- Geen idee
- Ja
- Ja, onder volgende voorwaarden:

.....

** Voor bovenstaande vraag verwijzen naar volgende passage in het VEKP: "De minister bevoegd voor Economie en de minister bevoegd voor Energie en Klimaat onderzoeken samen met PMV en het VEB de mogelijkheden, opportuniteiten, wenselijkheid en haalbaarheid van publiek-private samenwerking voor de financiering van klimaat- en energieprojecten." En naar de Programmanota Klimaatprong: "'Bij het verder uitwerken van het Vlaams subsidie instrumentarium, kan actief uitgereikt worden naar investeringsmaatschappijen met als doel om bedrijven zoveel mogelijk te faciliteren in de financiering van hun transitieprojecten. Deze publiek-private samenwerkingen kunnen zowel het risico verminderen van de investering, als de nodige kapitaalvereisten voorzien via de investeringsmaatschappijen (bv. 'blended financing'). Het is dan ook aanbevolen om actief samen te werken met de investeringsmaatschappijen om dergelijke synergiën te identificeren waarmee de transitie versneld kan uitgevoerd worden. Hierbij kan ook gekeken worden naar 'off-balance' financierings- of participatievehikels waarbij publieke investeringsmaatschappijen kapitaal verlenen aan bedrijven om transitie investeringen te laten plaatsvinden (bv. FINEG met Finarmit and Finmalt).*

Opvolging

25. Heeft u interesse om deel te nemen aan een verdiepend groepsinterview, met enkele andere EBO-ondernemingen, over uw ervaringen met de EBO? We voorzien hiervoor 1,5u-2u via Microsoft Teams in september.

- Ja
- Nee

26. Gelieve hieronder uw contactgegevens achter te laten, zodat we u kunnen contacteren voor het plannen van het groepsinterview.

Naam en voornaam	
Functie	
Naam onderneming	
E-mailadres	

Uw antwoorden zijn geregistreerd! Hartelijk dank dat u de tijd genomen hebt om deze vragenlijst in te vullen. Uw antwoorden zijn zeer waardevol voor ons. Met bijkomende vragen kan u steeds terecht bij info@ideaconsult.be. Gelieve hierbij te vermelden dat uw vraag gaat over de EBO-evaluatie. Nogmaals dank! IDEA Consult & Transition Stories

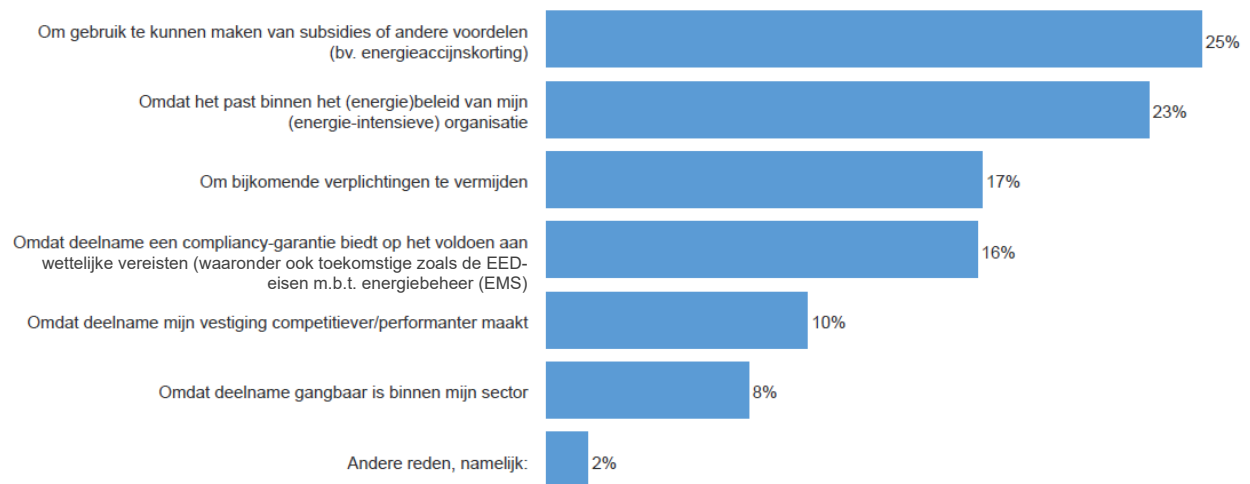

Geheel van resultaten

Efficiëntie

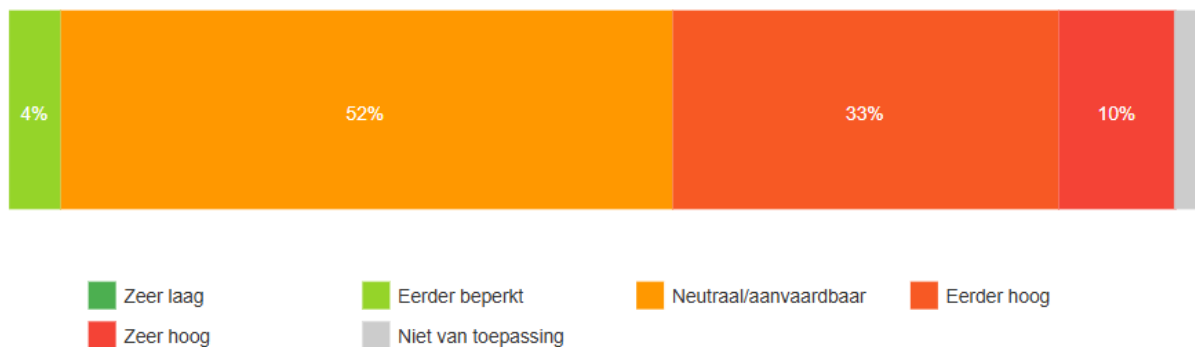
Motivatie om deel te nemen

Figuur 30. Wat waren voor uw onderneming de belangrijkste redenen om deel te nemen aan de EBO? (N = 162)

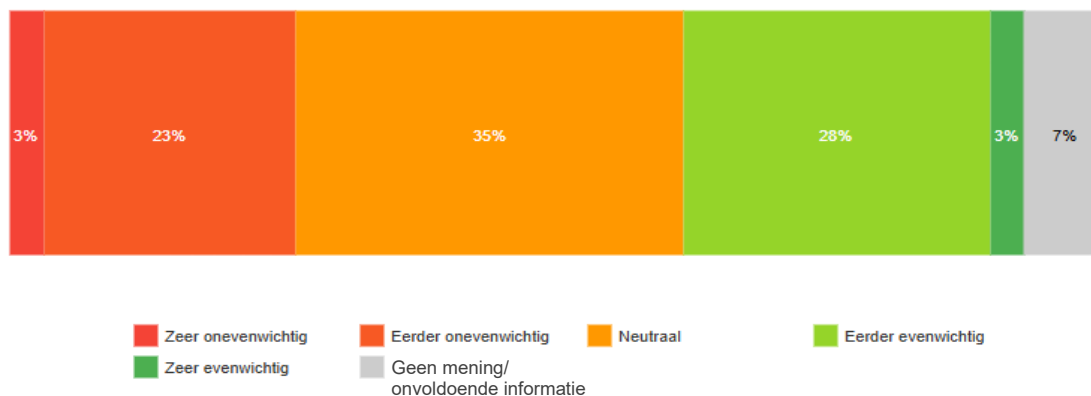
Hoe worden de administratieve lasten ervaren?

Figuur 31 Hoe ervaart uw onderneming de administratieve lasten die gepaard gaan met de EBO? (N = 162)

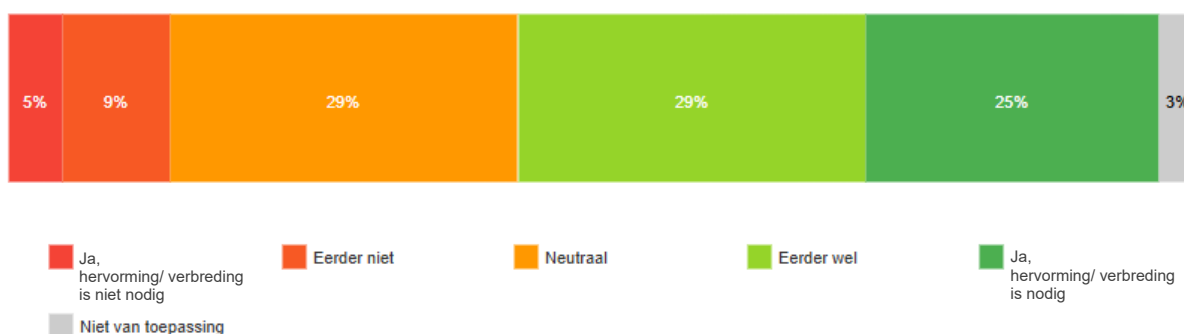
Is wat er in kader van de EBO verwacht wordt in balans met wat de ondernemingen ervoor in de plaats krijgen?

Figuur 32 Hoe beoordeelt u de balans tussen wat van uw onderneming in het kader van de EBO verwacht wordt en wat u daarvoor (van de overheid) in de plaats krijgt, zowel direct (zoals financiële steun) als indirect (zoals via de EBO voldoen aan EU-verplichtingen) (N = 161)

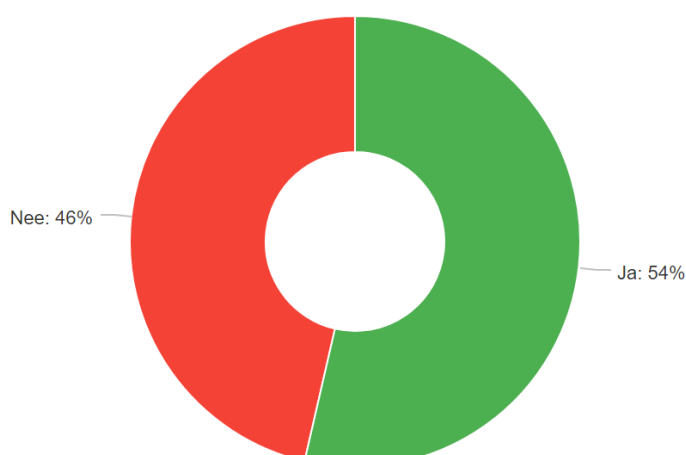
Verbreding/ hervorming EBO-instrument naar elektrificatie

Figuur 33 In welke mate vindt u dat het EBO-instrument hervormd/verbreed moet worden om elektrificatie van uw ondernemingsprocessen beter te ondersteunen? (N = 154)

Andere relevante beleidsinstrumenten

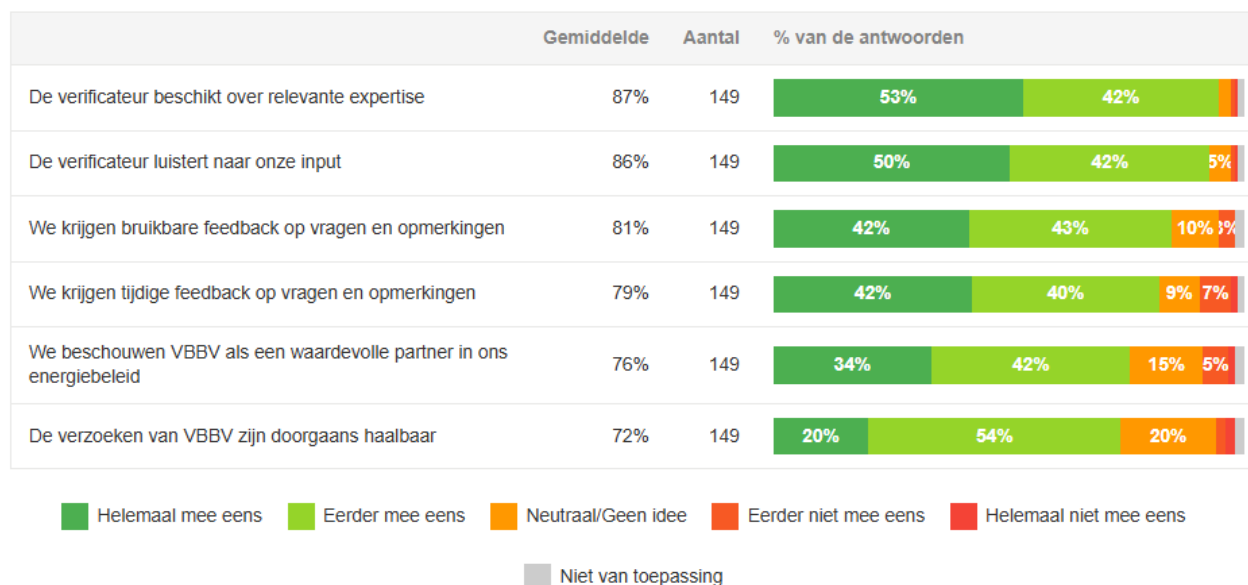
Figuur 34 Zijn er naast de EBO nog andere relevante vrijwillige beleidsinstrumenten* die u hanteert voor het optimaliseren van uw energie-efficiëntie? (N = 153)

Proceskwaliteit & tevredenheid

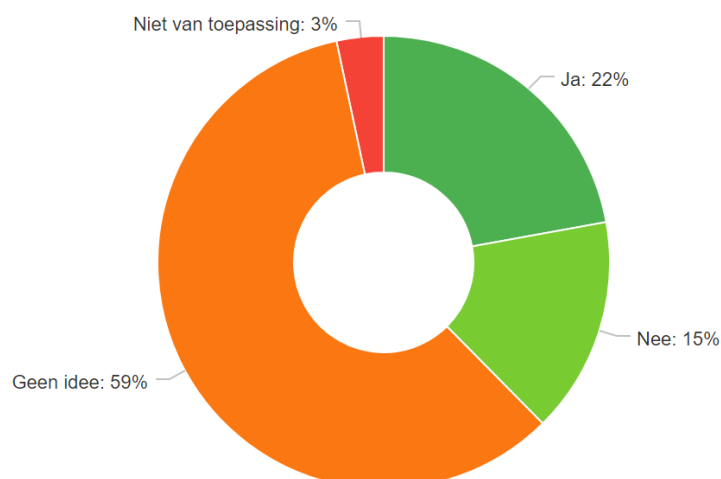
Werking Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)

Figuur 35 Hoe ervaart uw onderneming de samenwerking met het Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV) in het kader van de EBO? Gelieve aan te duiden in welke mate u akkoord bent met onderstaande uitspraken (N = 149)

Is er voldoende invloed op de manier waarop het EBO-instrument vormgegeven wordt?

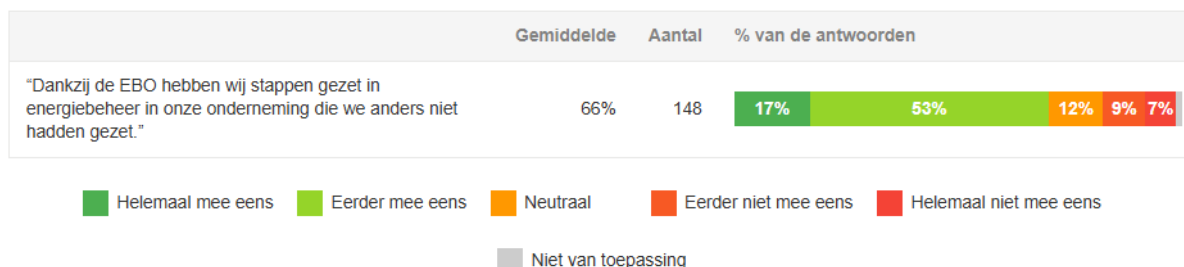
Figuur 36 Vindt u dat uw onderneming of sector voldoende invloed heeft op de manier waarop de EBO/het EBO-instrument worden/wordt vormgegeven? (N = 149)

Effectiviteit

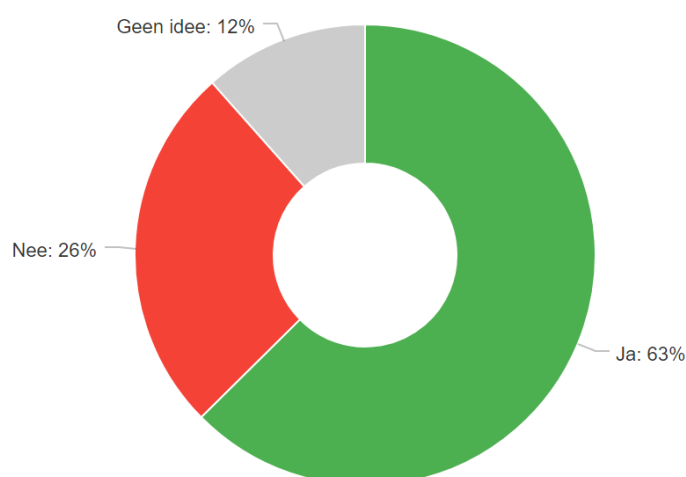
Zijn er dankzij de EBO stappen gezet in energiebeheer die anders niet gezet zouden zijn?

Figuur 37 In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak: "Dankzij de EBO hebben wij stappen gezet in energiebeheer in onze onderneming die we anders niet hadden gezet." (N = 148)

Had de EBO impact op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie?

Figuur 38 Heeft de EBO een impact gehad op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie binnen uw onderneming? (N = 147)

Is er een rol voor de EBO bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen?

Figuur 39 Welke rol ziet u voor EBO in het ondersteunen van ondernemingen bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen? (N = 146)

	Aantal	% van de antwoorden	%
EBO zou een centraal compliance-instrument kunnen worden	63		43%
EBO zou flexibeler kunnen inspelen op nieuwe verplichtingen	58		40%
EBO speelt hier voor mij geen rol	19		13%
Andere:	6		4%

Toekomstperspectief

Zou u opnieuw een EBO aangaan?

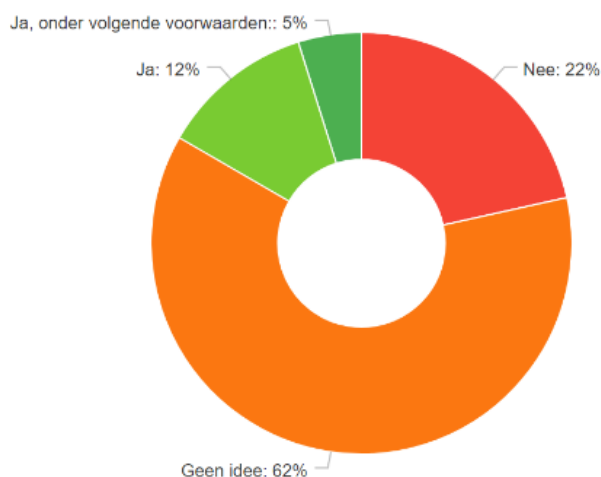
Figuur 40 Zou uw onderneming opnieuw een EBO aangaan na afronding van de lopende periode [2023-2026]? (N = 144)

	Aantal	% van de antwoorden	%
Ja, maar dan een EBO enkelgericht op energie-efficiëntie zoals nu het geval is	50		35%
Ja, maar dan graag een uitgebreidere EBO met een ruimere focus op energie-efficiëntie en op decarbonisatie	67		47%
Nee, geen EBO meer	6		4%
Andere optie, gelieve toe te lichten:	21		15%

Figuur 41 Kan EBO volgens u een rol spelen in het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag van de installaties van uw onderneming met die van de burens? (N = 144)

	Aantal	% van de antwoorden	%
Ja, EBO kan hier zeker een rol spelen	45		31%
Nee, dit is interessant, maar niet binnen een EBO	59		41%
Nee, hier is geen nood aan	30		21%
Niet van toepassing	10		7%

Figuur 42 Zou uw onderneming, indien beschikbaar, geïnteresseerd zijn in of gebruik maken van off-balance-financiering via publiek-private financieringsholdings*, voor de financiering van de binnen het energieplan geïdentificeerde bijna rendabele maatregelen?

Geheel van resultaten: VER- versus niet-VER-bedrijven

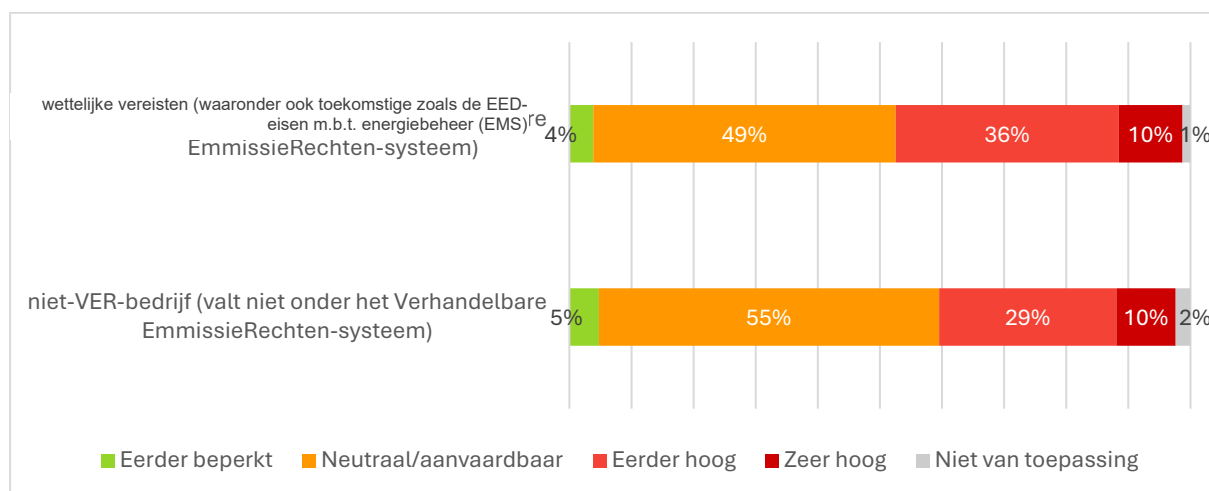
Efficiëntie

Motivatie om deel te nemen

Deze gegevens zijn niet gevisualiseerd omdat de veelheid aan variabelen leidde tot een te complexe en onduidelijk weergave, wat de interpretatie en leesbaarheid van de grafiek verminderde.

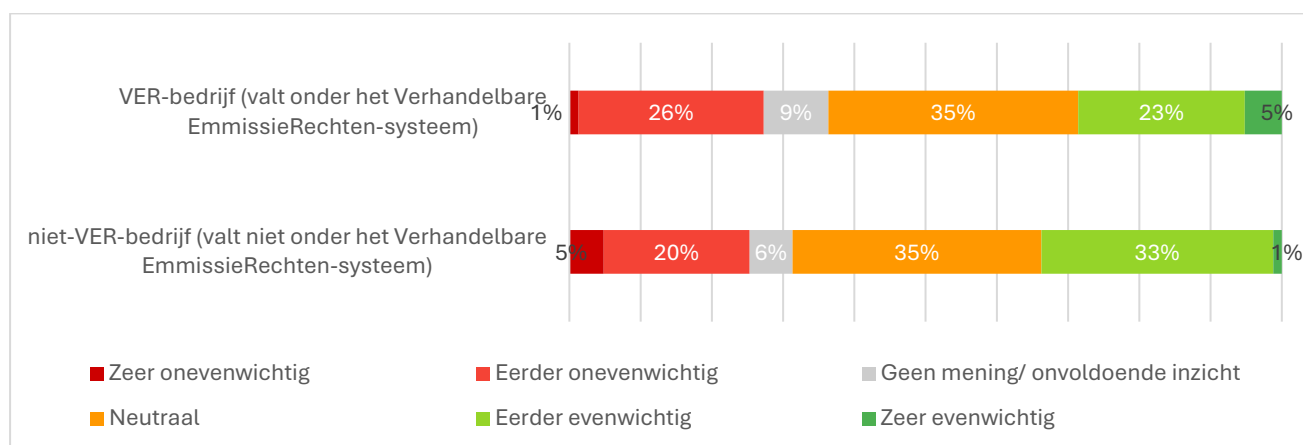
Hoe worden de administratieve lasten ervaren?

Figuur 43 Hoe ervaart uw onderneming de administratieve lasten die gepaard gaan met de EBO? (N = 162)

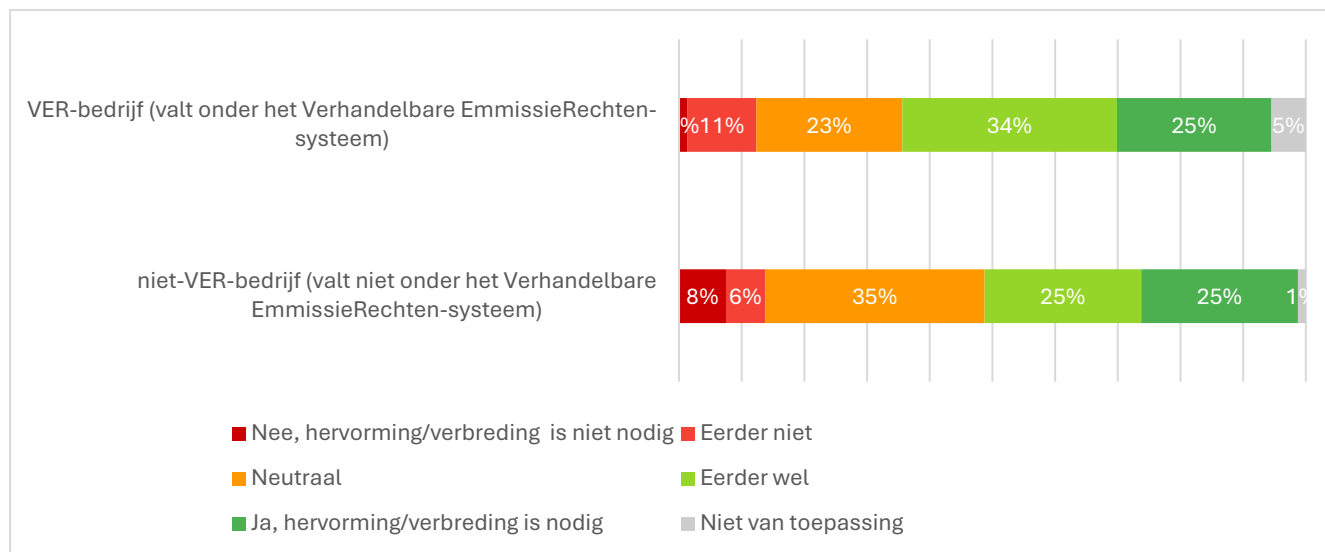
Is wat er in kader van de EBO verwacht wordt in balans met wat de ondernemingen ervoor in de plaats krijgen?

Figuur 44 Hoe beoordeelt u de balans tussen wat van uw onderneming in het kader van de EBO verwacht wordt en wat u daarvoor (van de overheid) in de plaats krijgt, zowel direct (zoals financiële steun) als indirect (zoals via de EBO voldoen aan EU-verplichtingen) (N = 161)

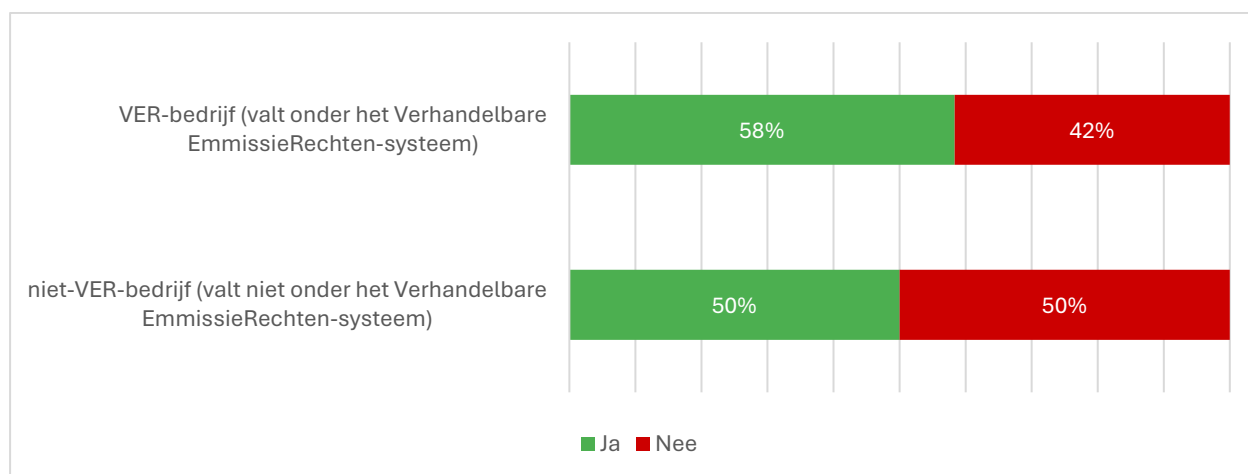
Verbreding/ hervorming EBO-instrument naar elektrificatie

Figuur 45 In welke mate vindt u dat het EBO-instrument hervormd/verbreed moet worden om elektrificatie van uw ondernemingsprocessen beter te ondersteunen? (N = 154)

Andere relevante beleidsinstrumenten

Figuur 46 Zijn er naast de EBO nog andere relevante vrijwillige beleidsinstrumenten* die u hanteert voor het optimaliseren van uw energie-efficiëntie? (N = 153)

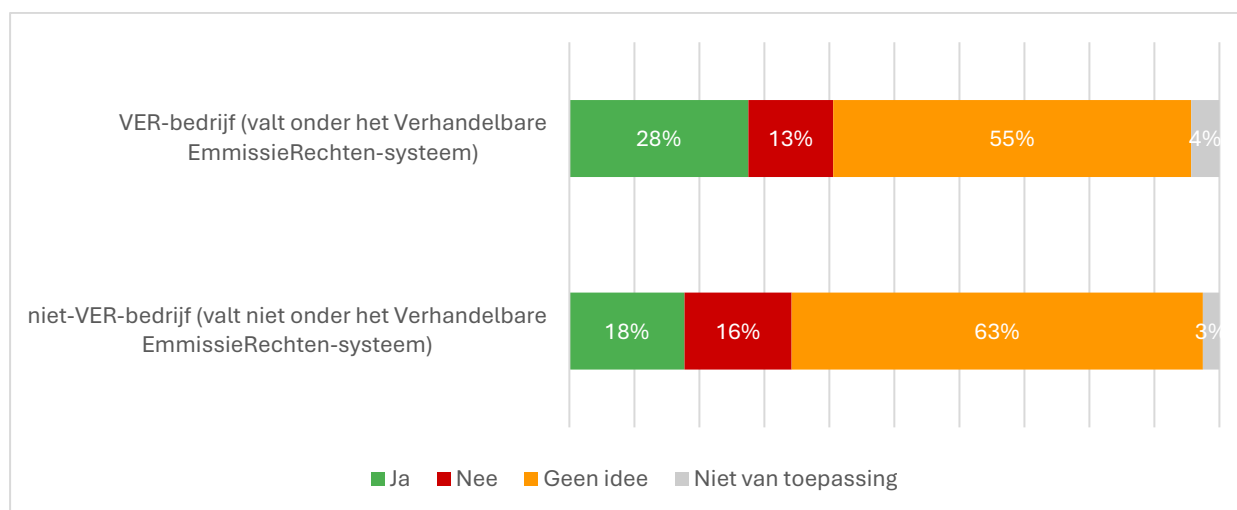
Proceskwaliteit & tevredenheid

Werking Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)

Deze gegevens zijn niet gevisualiseerd omdat de veelheid aan variabelen leidde tot een te complexe en onduidelijk weergave, wat de interpretatie en leesbaarheid van de grafiek verminderde.

Is er voldoende invloed op de manier waarop het EBO-instrument vormgegeven wordt?

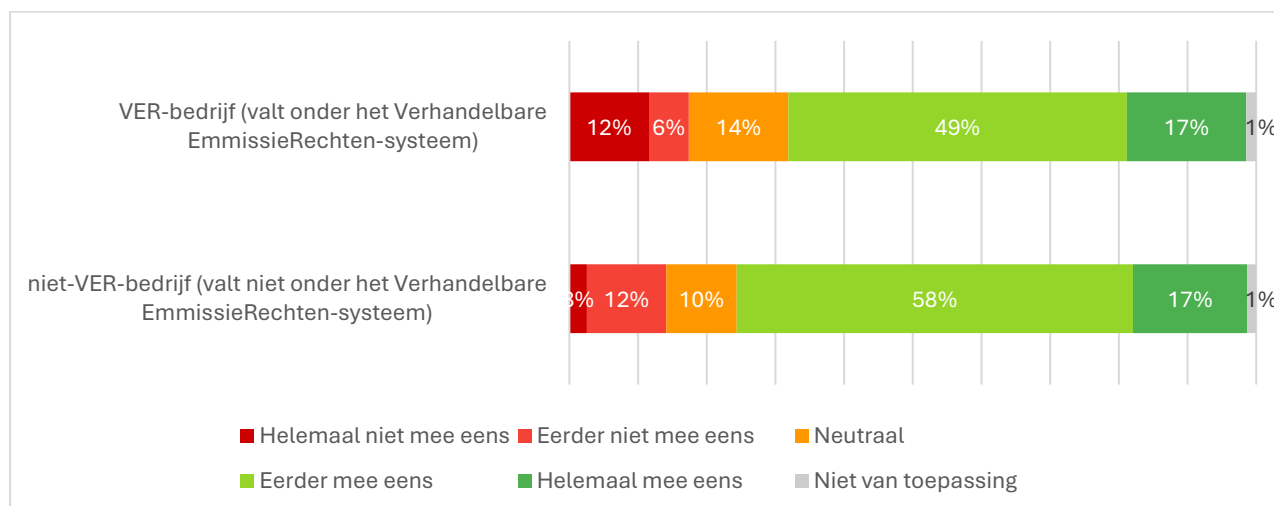
Figuur 47 Vindt u dat uw onderneming of sector voldoende invloed heeft op de manier waarop de EBO/het EBO-instrument worden/wordt vormgegeven? (N = 149)

Effectiviteit

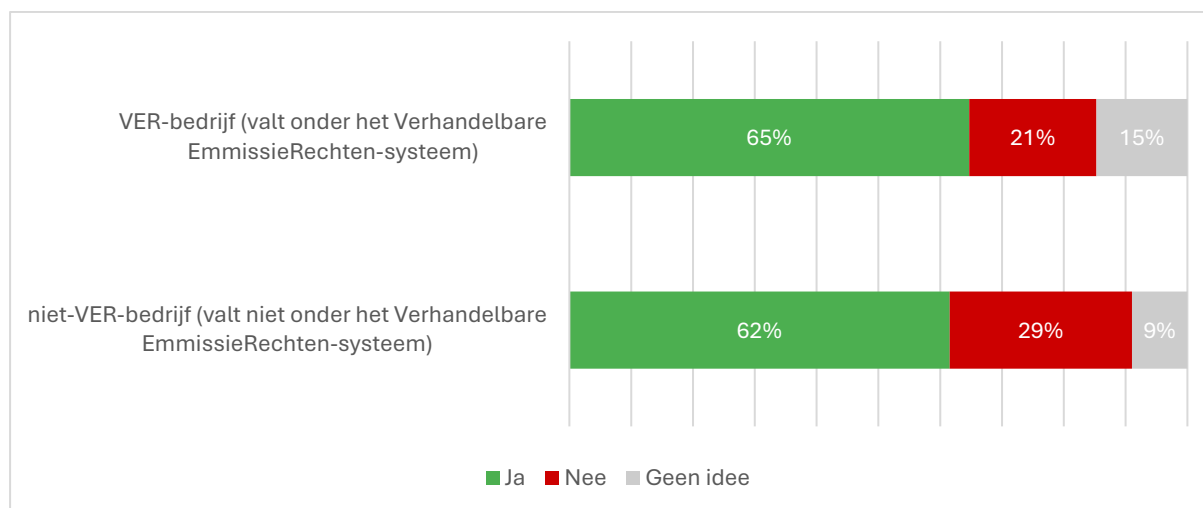
Zijn er dankzij de EBO stappen gezet in energiebeheer die anders niet gezet zouden zijn?

Figuur 48 In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak: "Dankzij de EBO hebben wij stappen gezet in energiebeheer in onze onderneming die we anders niet hadden gezet." (N = 148)

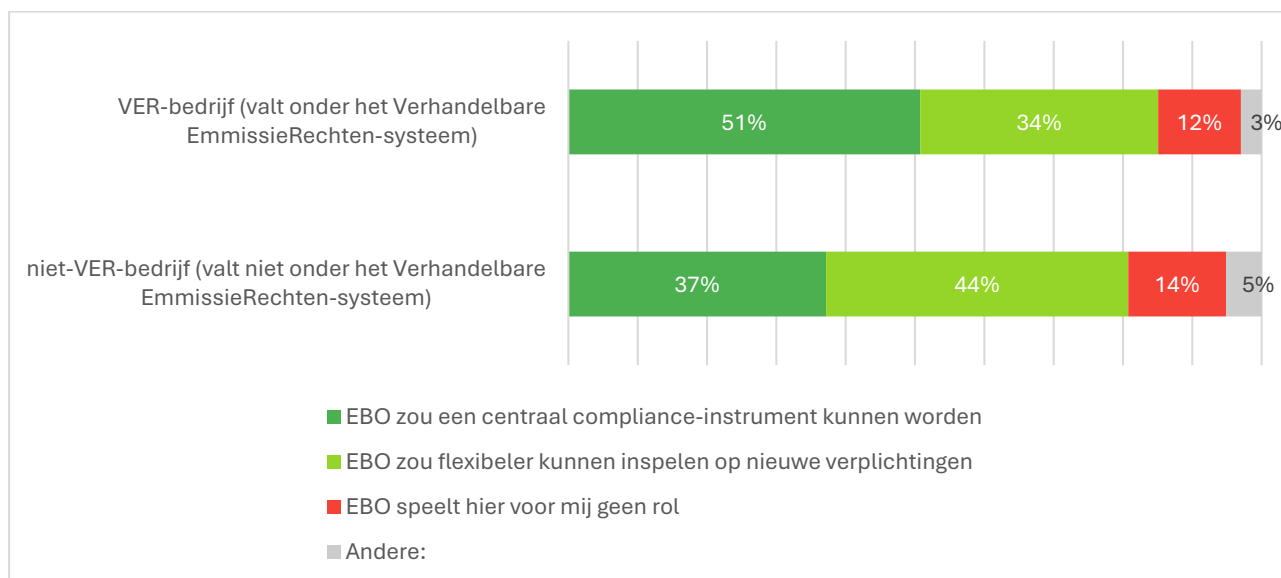
Had de EBO impact op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie?

Figuur 49 Heeft de EBO een impact gehad op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie binnen uw onderneming? (N = 147)

Is er een rol voor de EBO bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen?

Figuur 50 Welke rol ziet u voor EBO in het ondersteunen van ondernemingen bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen? (N = 146)

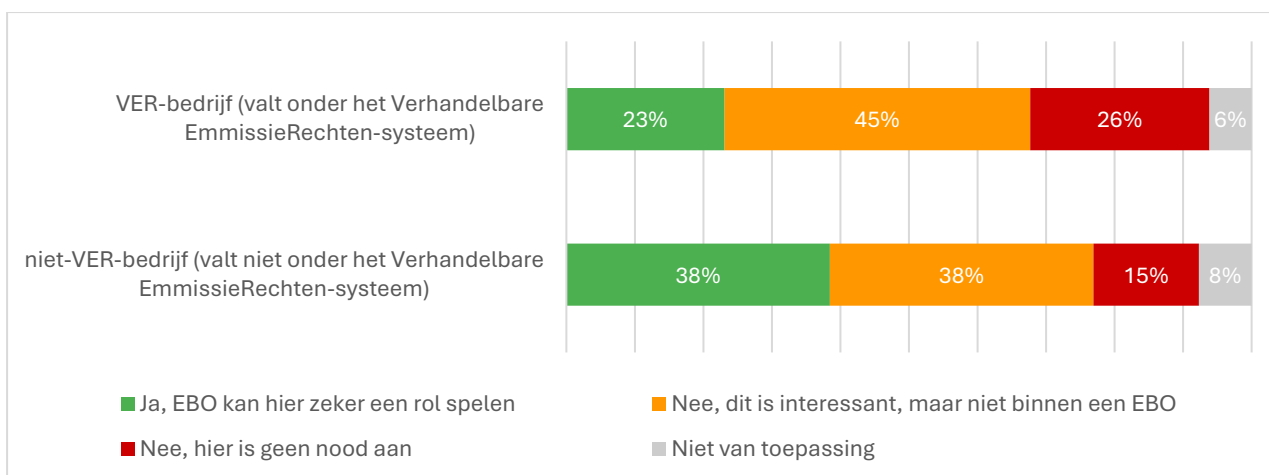
Toekomstperspectief

Zou u opnieuw een EBO aangaan?

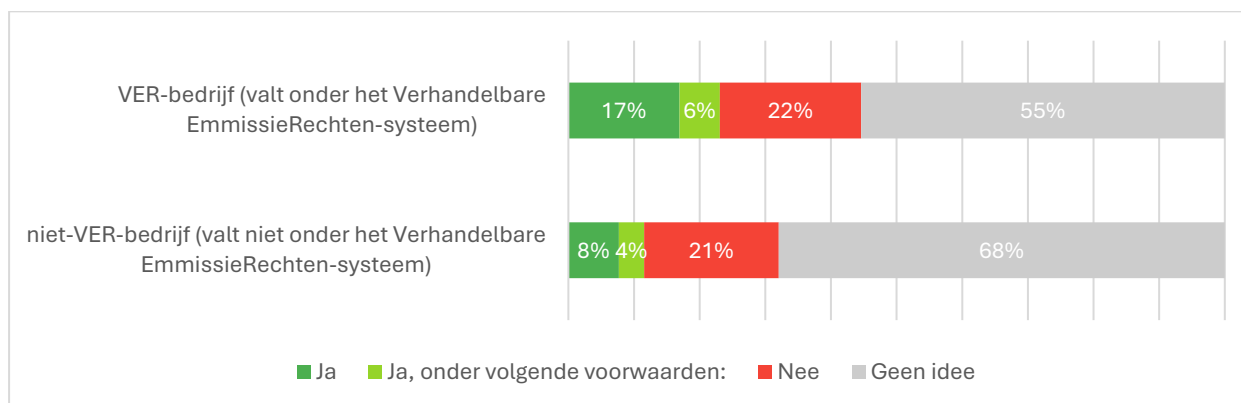
Figuur 51 Zou uw onderneming opnieuw een EBO aangaan na afronding van de lopende periode [2023-2026]? (N = 144)

Figuur 52 Kan EBO volgens u een rol spelen in het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag van de installaties van uw onderneming met die van de burens? (N = 144)

Figuur 53 Zou uw onderneming, indien beschikbaar, geïnteresseerd zijn in of gebruik maken van off-balance-financiering via publiek-private financieringsholdings, voor de financiering van de binnen het energieplan geïdentificeerde bijna rendabele maatregelen?*

Geheel van resultaten: sectorverdeling

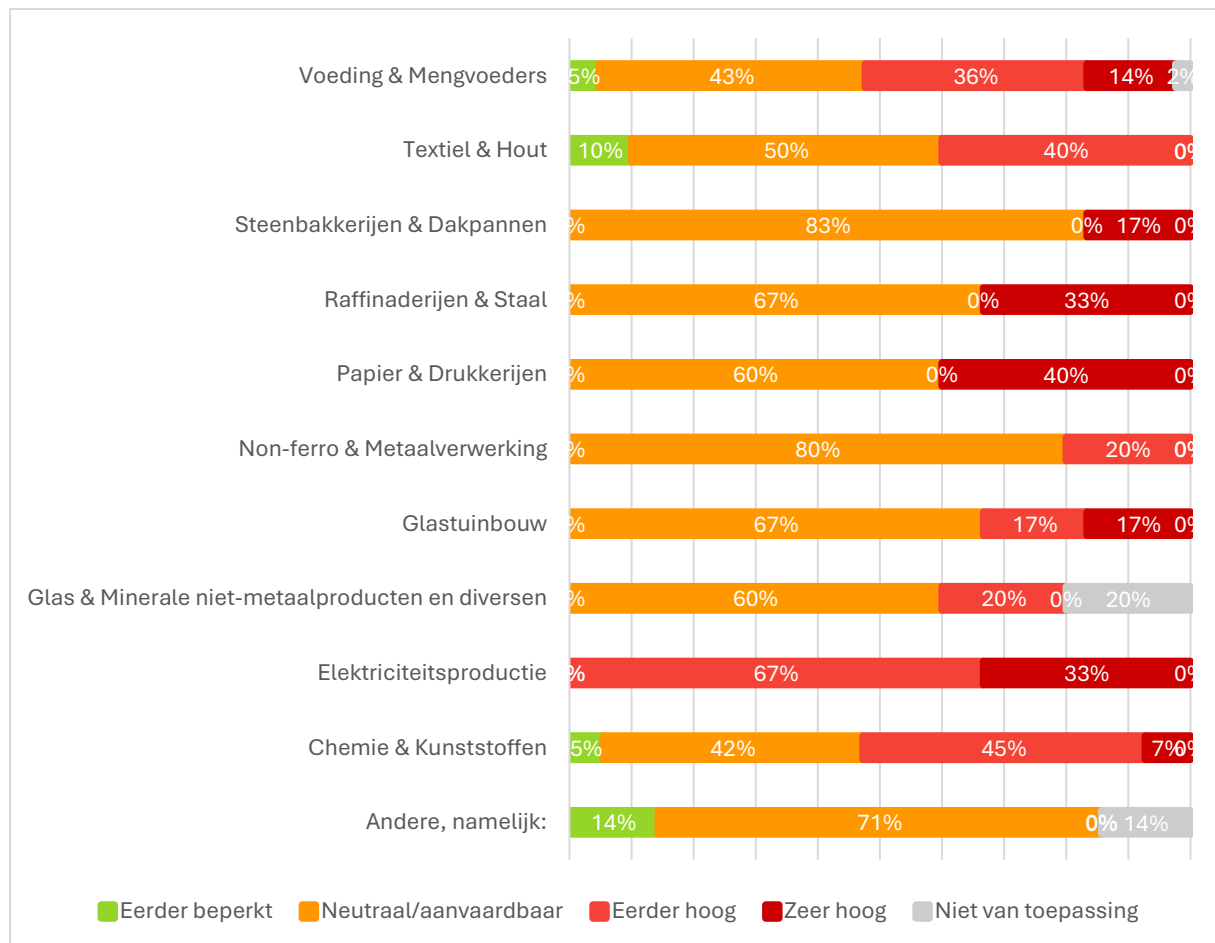
Efficiëntie

Motivatie om deel te nemen

Deze gegevens zijn niet gevisualiseerd omdat de veelheid aan variabelen leidde tot een te complexe en onduidelijk weergave, wat de interpretatie en leesbaarheid van de grafiek verminderde.

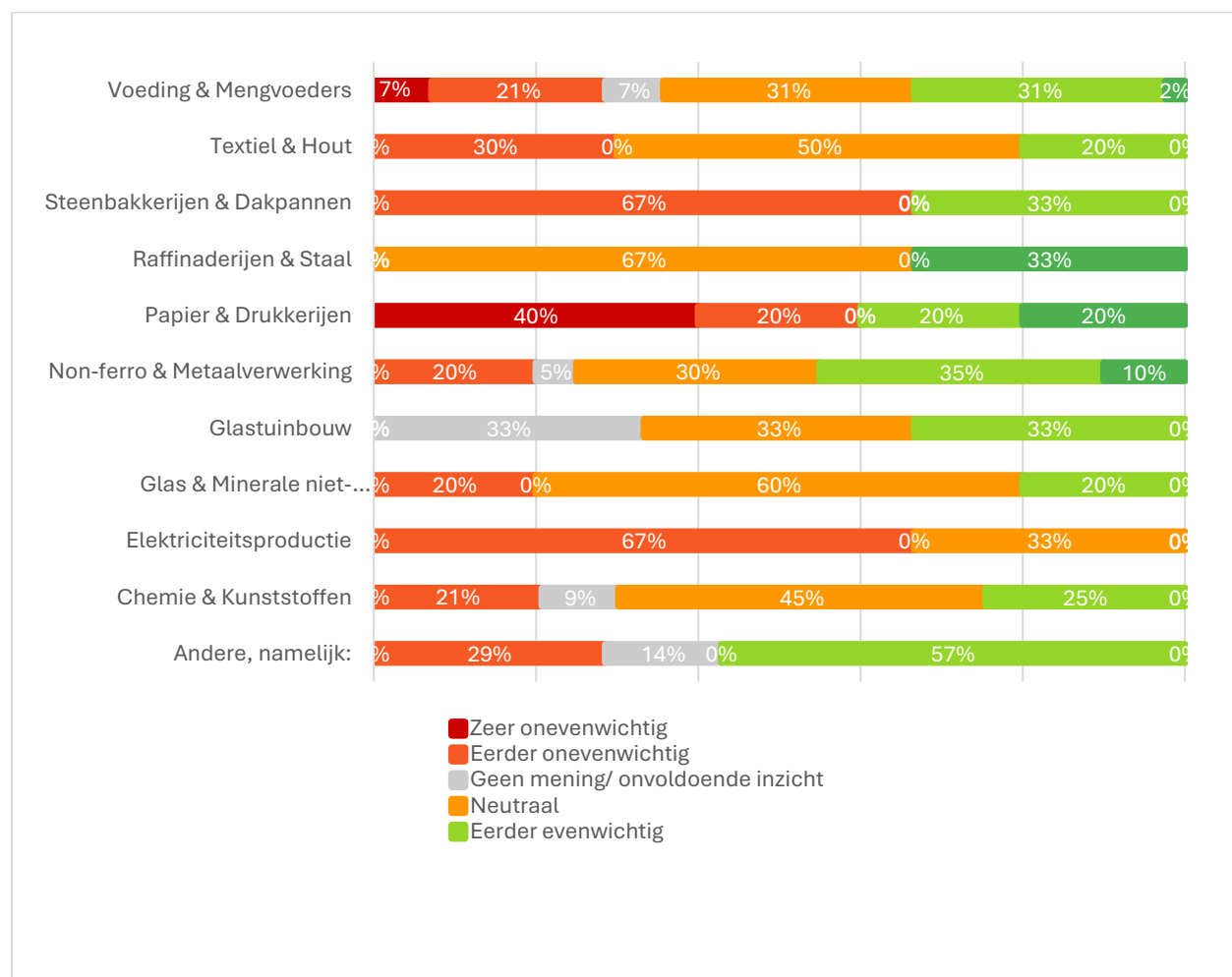
Hoe worden de administratieve lasten ervaren?

Figuur 54 Hoe ervaart uw onderneming de administratieve lasten die gepaard gaan met de EBO? (N = 162)

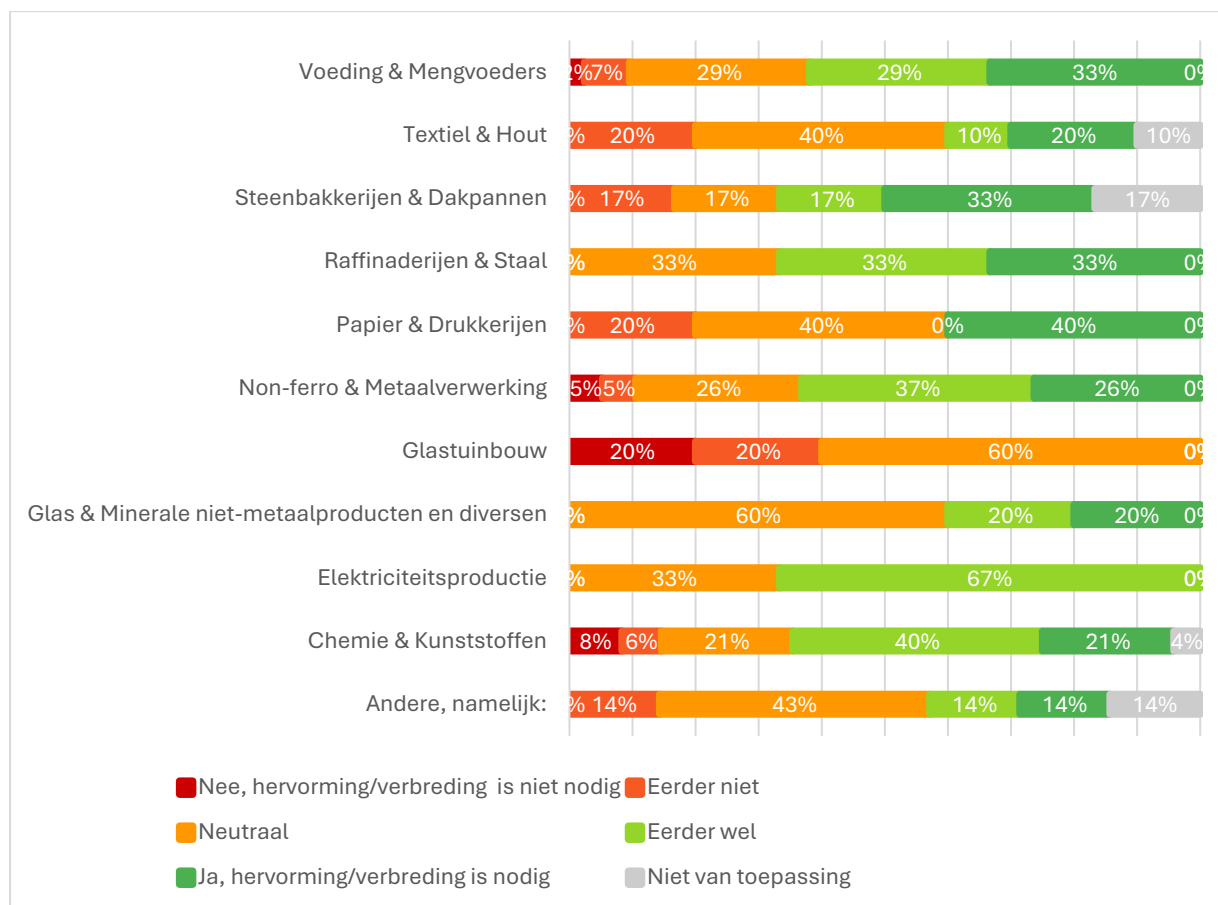
Is wat er in kader van de EBO verwacht wordt in balans met wat de ondernemingen ervoor in de plaats krijgen?

Figuur 55 Hoe beoordeelt u de balans tussen wat van uw onderneming in het kader van de EBO verwacht wordt en wat u daarvoor (van de overheid) in de plaats krijgt, zowel direct (zoals financiële steun) als indirect (zoals via de EBO voldoen aan EU-verplichtingen) (N = 161)

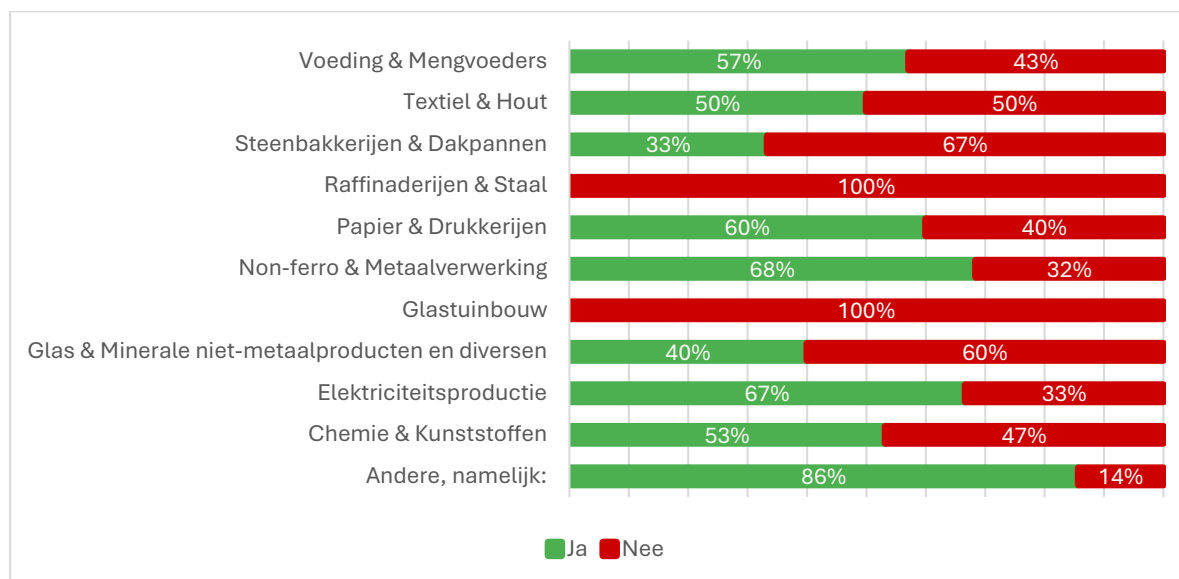
Verbreiding/ hervorming EBO-instrument naar elektrificatie

Figuur 56 In welke mate vindt u dat het EBO-instrument hervormd/verbreed moet worden om elektrificatie van uw ondernemingsprocessen beter te ondersteunen? (N = 154)

Andere relevante beleidsinstrumenten

Figuur 57 Zijn er naast de EBO nog andere relevante vrijwillige beleidsinstrumenten* die u hanteert voor het optimaliseren van uw energie-efficiëntie? (N = 153)

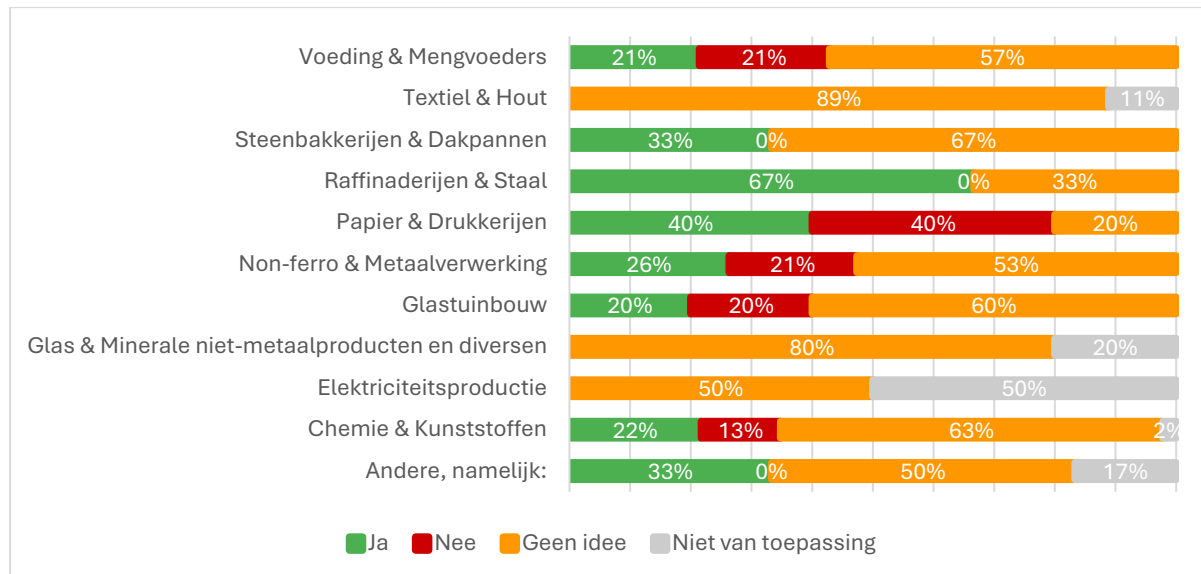
Proceskwaliteit & tevredenheid

Werking Verificatiebureau Benchmarking Vlaanderen (VBBV)

Deze gegevens zijn niet gevisualiseerd omdat de veelheid aan variabelen leidde tot een te complexe en onduidelijk weergave, wat de interpretatie en leesbaarheid van de grafiek verminderde.

Is er voldoende invloed op de manier waarop het EBO-instrument vormgegeven wordt?

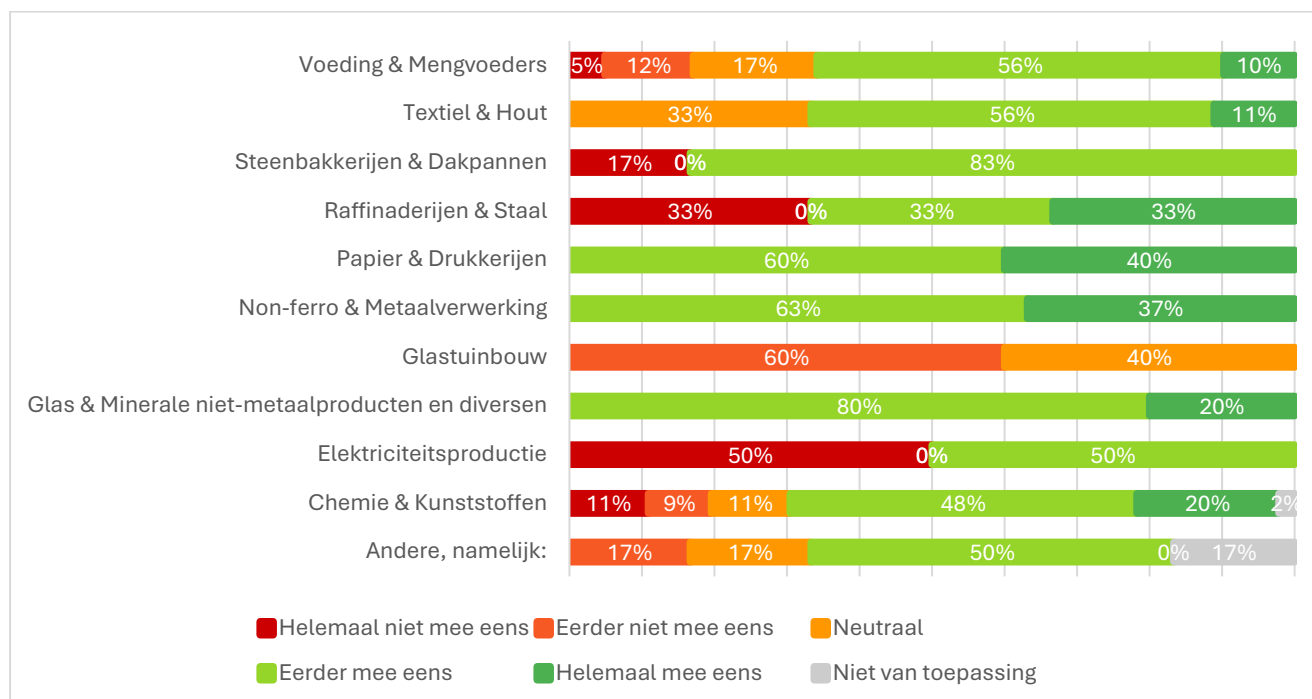
Figuur 58 Vindt u dat uw onderneming of sector voldoende invloed heeft op de manier waarop de EBO/het EBO-instrument worden/wordt vormgegeven? (N = 149)

Effectiviteit

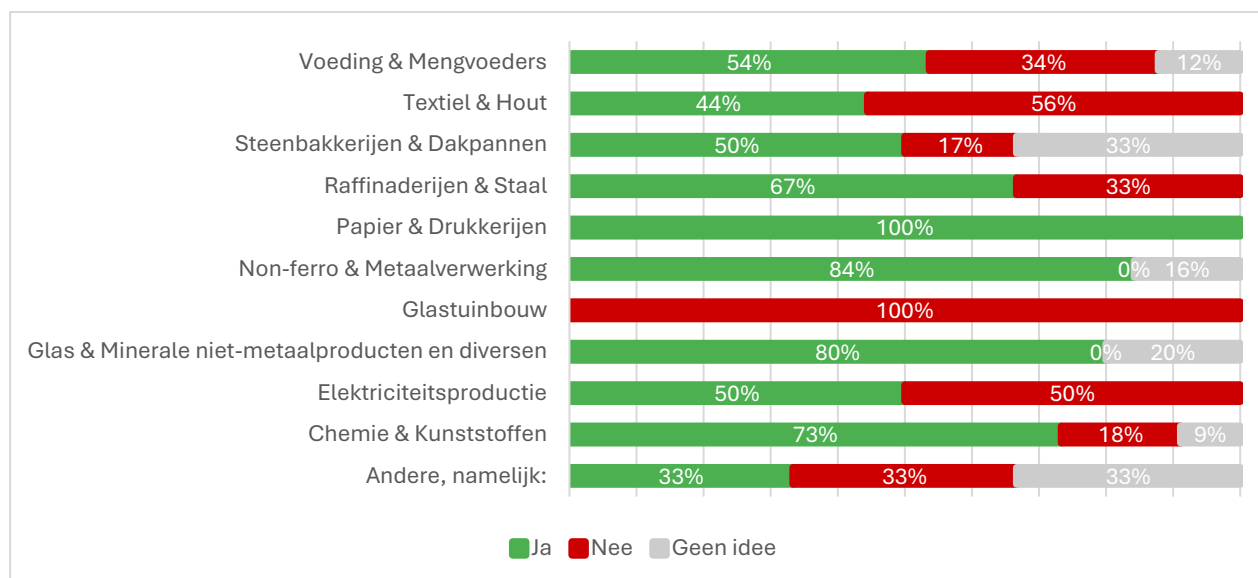
Zijn er dankzij de EBO stappen gezet in energiebeheer die anders niet gezet zouden zijn?

Figuur 59 In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak: "Dankzij de EBO hebben wij stappen gezet in energiebeheer in onze onderneming die we anders niet hadden gezet." (N = 148)

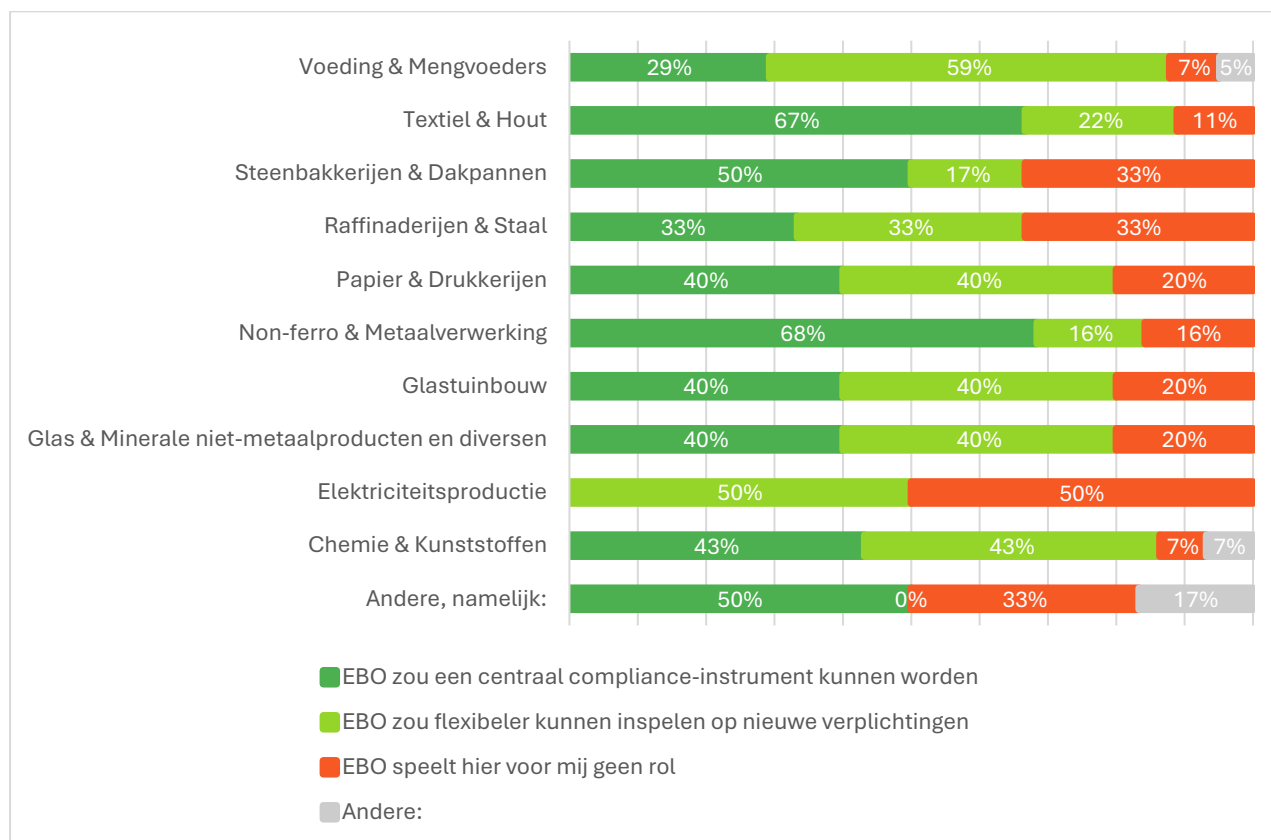
Had de EBO impact op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie?

Figuur 60 Heeft de EBO een impact gehad op de besluitvorming omtrent investeringen in energie-efficiëntie en decarbonisatie binnen uw onderneming? (N = 147)

Is er een rol voor de EBO bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen?

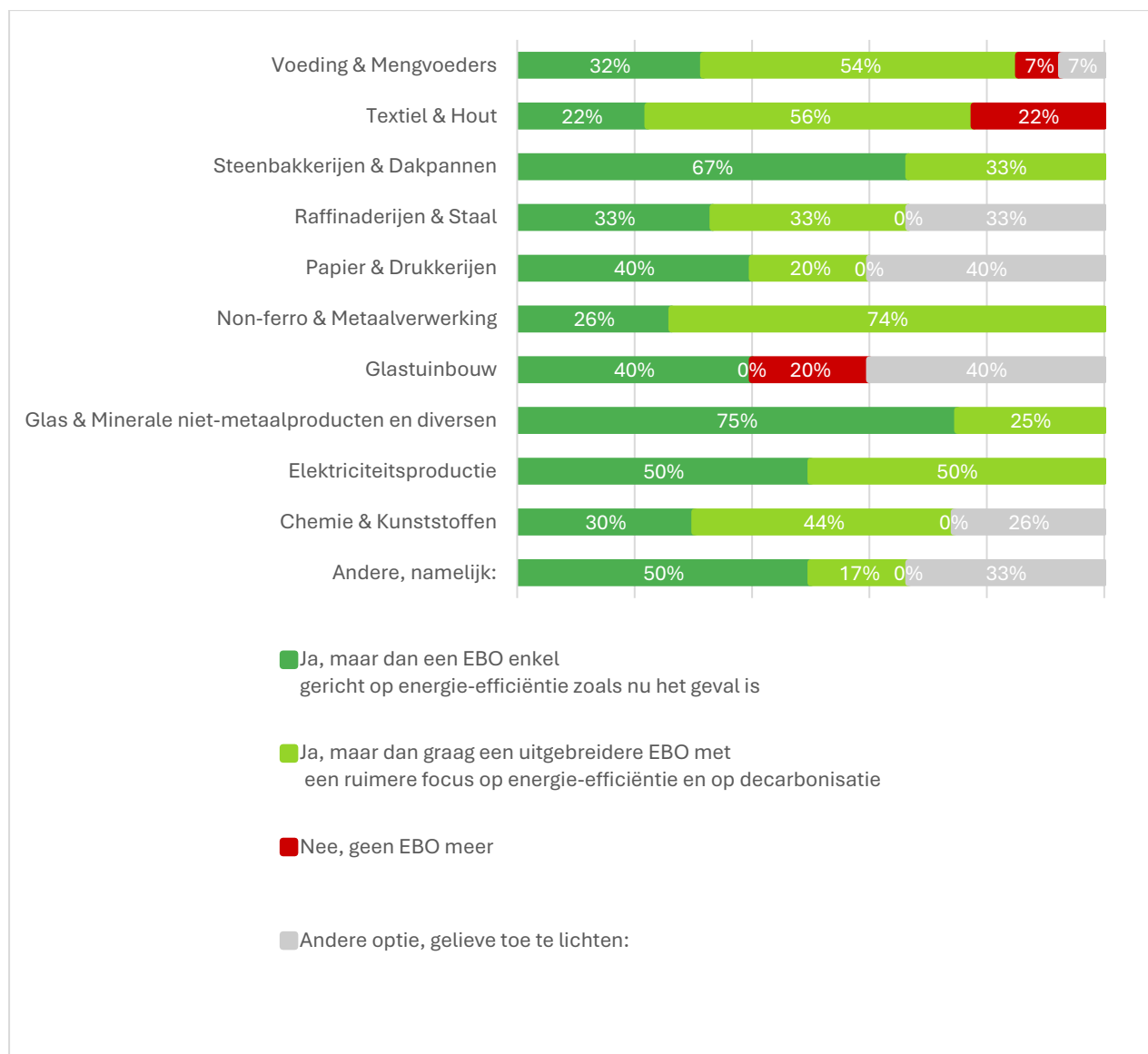
Figuur 61 Welke rol ziet u voor EBO in het ondersteunen van ondernemingen bij het invullen van toekomstige wettelijke verplichtingen? (N = 146)

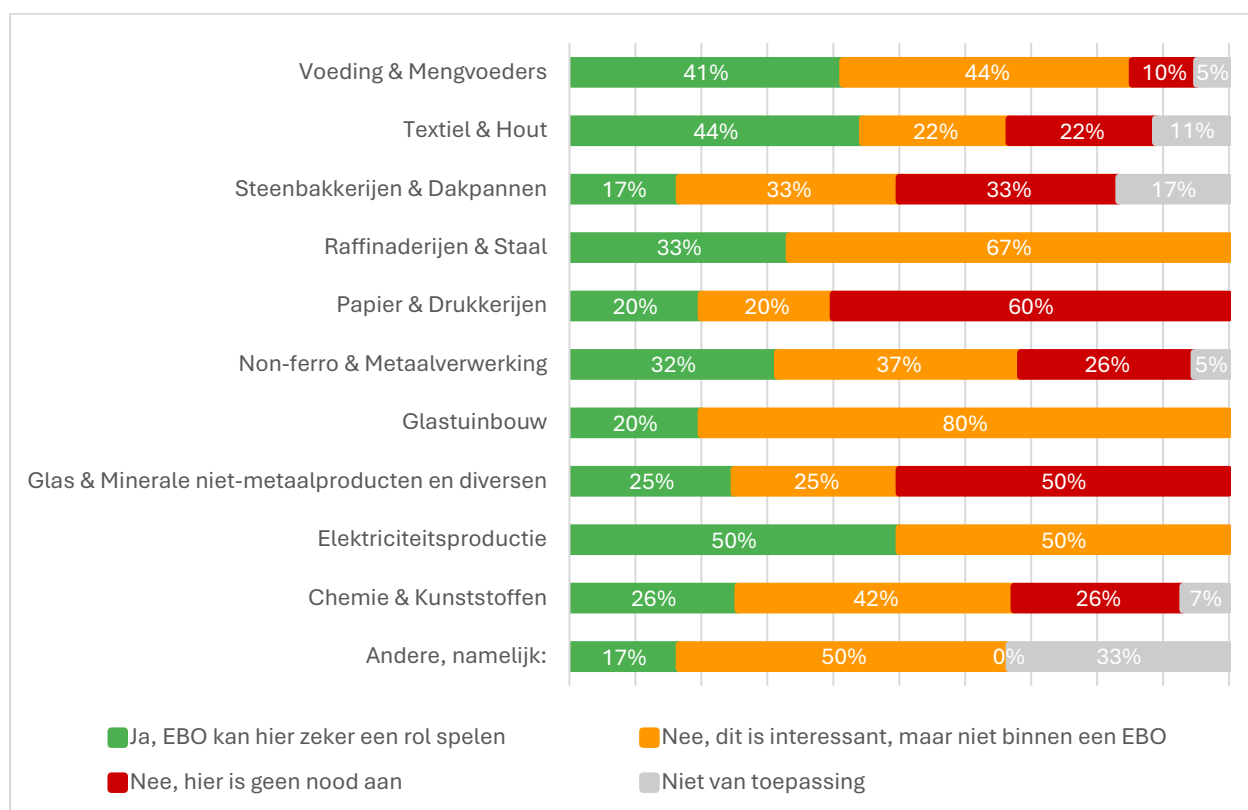
Toekomstperspectief

Zou u opnieuw een EBO aangaan?

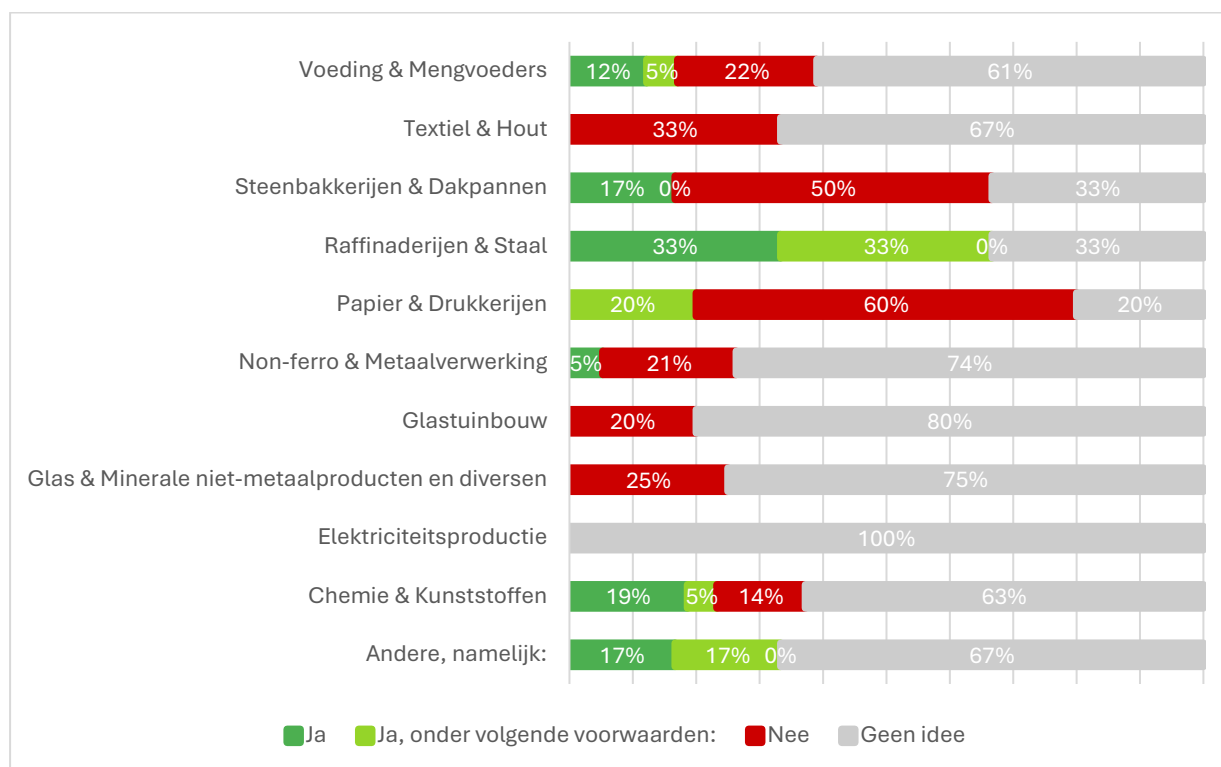
Figuur 62 Zou uw onderneming opnieuw een EBO aangaan na afronding van de lopende periode [2023-2026]? (N = 144)

Figuur 63 Kan EBO volgens u een rol spelen in het afstemmen van het restwarmteaanbod en de warmtevraag van de installaties van uw onderneming met die van de burenen? (N = 144)

Figuur 64 Zou uw onderneming, indien beschikbaar, geïnteresseerd zijn in of gebruik maken van off-balance-financiering via publiek-private financieringsholdings*, voor de financiering van de binnen het energieplan geïdentificeerde bijna rendabele maatregelen?

Bijlage 4. Lijst met geraadpleegde bronnen

- [Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid](#)
- [Besluit van de Vlaamse Regering houdende algemene bepalingen over het energiebeleid van 19 november 2010](#)
- [Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid](#)
- [Richtlijn \(EU\) 2023/1791 van het Europees Parlement en de Raad van 13 september 2023 betreffende energie-efficiëntie en tot wijziging van Verordening \(EU\) 2023/955 \(herschikking\)](#)
- [Aanbeveling \(EU\) 2024/2002 van de Commissie van 24 juli 2024 bevattende richtsnoeren voor de uitleg van artikel 11 van Richtlijn \(EU\) 2023/1791 van het Europees Parlement en de Raad betreffende energiebeheersystemen en energieaudits](#)
- [Toelichting 09: verlenging van de energiebeleidsovereenkomsten en voor de tweede ronde van de energiebeleidsovereenkomsten](#)
- [Energiebeleidsovereenkomsten: beleidsinstrument voor de energie-intensieve industrie, VEKA \(infosessie EBO 2015-2020, 16 september 2014\)](#)
- [Praktische uitvoering v/d EBO, Geert Reunes \(infosessie 2015-2020, 16 september 2014\)](#)
- [Nota aan de Vlaamse Regering: Definitieve goedkeuring van de ontwerp teksten van de nieuwe energiebeleidsovereenkomsten voor Vlaamse energie-intensieve ondernemingen \(VER-bedrijven en niet-VER-bedrijven\) – periode 2023-2026](#)
- [Mineraad, Briefadvies Energiebeleidsovereenkomsten 2023-2026](#)
- [SERV, Advies Nieuwe EBO's Energie-intensieve ondernemingen – periode 2023-2026](#)
- [Visie 2050](#)
- [Visienota Vizier 2030 en indicatorenset](#)
- [Vlaams Regeerakkoord 2024-2029](#)
- [Beleidsnota-Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024](#)
- [Beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029](#)
- [Beleidsnota Energie 2019-2024](#)
- [Beleidsnota Klimaat 2019-2024](#)
- [Beleidsnota Energie & Klimaat 2024-2029](#)
- [EBO-jaarverslagen 2015-2023](#)
- [EBO-overeenkomsten](#)
- [Beleids- en begrotingstoelichtingen Economie, Wetenschap en Innovatie 2020-2025 \(incl. verslag uitvoering t.e.m. 2024; Kunnen gevonden worden op website VP\)](#)
- [Beleids- en begrotingstoelichting Energie 2020 \(incl. verslag uitvoering; Kunnen gevonden worden op website VP\)](#)
- [Beleids- en begrotingstoelichting Klimaat 2020 \(incl. verslag uitvoering; Kunnen gevonden worden op website VP\)](#)

- Beleids- en begrotingstoelichtingen Klimaat en Energie 2021-2025 (incl. verslag uitvoering t.e.m. 2024; Kunnen gevonden worden op website VP)
- Parlementaire vraag van Jos D'haese op 8 juli 2022 (nr. 1021).
- Parlementaire vraag van Thierry Warmoes op 27 september 2022 (nr. 1170)
- Parlementaire vraag van Peter Mertens op 05 maart 2020 (nr. 249)
- Parlementaire vraag van Aimen Horch op 12 juni 2025 (nr. 592)
- Toelichtingsdocument Strategische Transformatiesteun, zoals beschikbaar op VLAIO.be
- VLAIO-jaarverslagen 2020, 2021, 2022, 2023 en 2024

**idea
consult**
moving society

IDEA Consult

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T +32 (0)2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

IDEA Consult is member of IDEA Group